

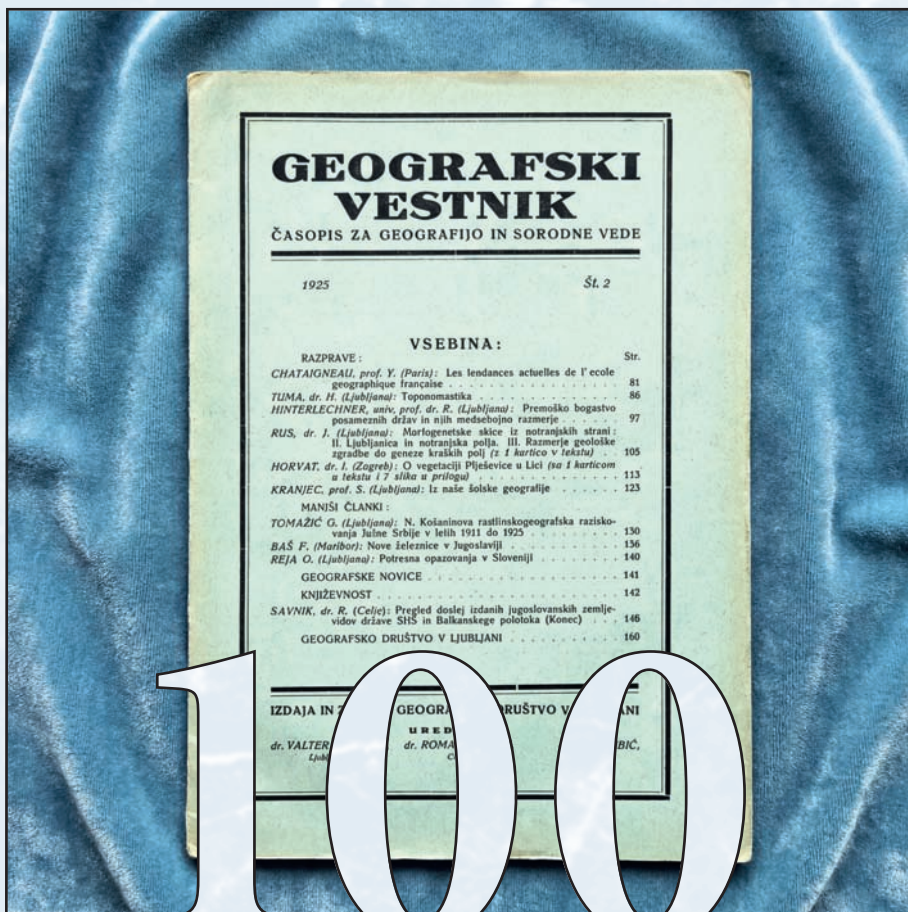
GV

2025

GEOGRAFSKI VESTNIK

100 LET

97-2

GEOGRAFSKI VESTNIK
GEOGRAPHICAL BULLETIN
BULLETIN GÉOGRAPHIQUE

**GEOGRAFSKI VESTNIK
GEOGRAPHICAL BULLETIN
BULLETIN GÉOGRAPHIQUE**

97-2

2025

**ZVEZA GEOGRAFOV SLOVENIJE
ASSOCIATION OF SLOVENIAN GEOGRAPHERS
L'ASSOCIATION DES GÉOGRAPHES SLOVÈNES**

**GEOGRAFSKI VESTNIK
GEOGRAPHICAL BULLETIN
BULLETIN GÉOGRAPHIQUE
97-2
2025**

**ČASOPIS ZA GEOGRAFIJO IN SORODNE VEDE
BULLETIN FOR GEOGRAPHY AND RELATED SCIENCES
BULLETIN POUR GÉOGRAPHIE ET SCIENCES ASSOCIÉES**

LJUBLJANA 2025

ISSN: 0350-3895

COBISS: 3590914

UDC: 91

<http://zgs.zrc-sazu.si/gv/>; <http://ojs.zrc-sazu.si/gv/> (ISSN: 1580-335X)

GEOGRAFSKI VESTNIK – GEOGRAPHICAL BULLETIN

97-2

2025

© Zveza geografov Slovenije 2025

Mednarodni uredniški odbor – International editorial board:

dr. Valentina Brečko Grubar (Slovenija), dr. Marco Cavalli (Italija), dr. Predrag Djurović (Srbija),
dr. Sanja Faivre (Hrvaška), dr. Matej Gabrovec (Slovenija), dr. Uroš Horvat (Slovenija),
dr. Drago Perko (Slovenija), dr. Ronald Pöppel (Avstrija), dr. Jure Tičar (Slovenija), dr. Katja Vintar
Mally (Slovenija) in dr. Matija Zorn (Slovenija)

Urednik – Editor-in-chief: dr. **Matija Zorn**

Upravnik in tehnični urednik – Managing and technical editor: dr. **Jure Tičar**

Naslov uredništva – Editorial address: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU,
Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

Izdajatelj in založnik – Publisher: Zveza geografov Slovenije

Za izdajatelja – For the publisher: dr. Aleš Smrekar

Računalniški prelom – DTP: SYNCOMP d. o. o.

Tisk – Printed by: SYNCOMP d. o. o.

Sofinancer – Co-founded by: Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost
Republike Slovenije

Publikacija je vključena tudi v – The journal is indexed in: CGP (Current Geographical Publications),
dLib.si (Digitalna knjižnica Slovenije), FRANCIS, ERIH PLUS (European Reference Index for
the Humanities and the Social Sciences), Geobase (Elsevier Indexed Journals), GeoRef (Database
of Bibliographic Information in Geosciences), Geoscience e-Journals, OCLC WorldCat (Online
Computer Library Center: Online Union Catalog), SciVerse Scopus

Naslovnica: Pred sto leti sta v okviru prvega letnika revije Geografski vestnik izšli dve številki.
Na sliki je platnica druge številke, ki je služila tudi kot kazalo. Priprava slike: Drago Perko

Front page: A hundred years ago, two issues were published as part of the first volume of the journal
Geografski vestnik/Geographical Bulletin. The figure shows the cover of the second issue, which
also served as a table of contents. Image preparation: Drago Perko

Oblikovanje priložnostne naslovnice ob 100-letnici – Special cover design for the 100th anniversary:
Nina Semolič

VSEBINA – CONTENTS

RAZPRAVE – PAPERS

Jani Kozina, Rok Ciglič, Primož Gašperič, Mimi Urbanc	
Slovenija kot privlačna destinacija za snemanje tujih filmov?	
Primer indijske filmske industrije	9
<i>Slovenia as an attractive destination for foreign film shooting?</i>	
<i>The case of the Indian film industry</i>	27

RAZGLEDI – REVIEWS

Primož Pipan	
<i>Solar salterns – salt-making areas and natural habitats</i>	29
Morske soline – prostor solinarstva in naravni habitat	50
Stanko Pelc, Matija Jenko	
O marginalnosti Kozjanskega na primeru občin Dobje in Kozje	61
<i>On the marginality of Kozjansko Region: The case study of the Municipalities Dobje and Kozje</i>	87

KNJIŽEVNOST – LITERATURE

Erik Logar: Znamčenje območij kot pristop k razvoju podeželja v Sloveniji;	
Geografija Slovenije 40 (Jernej Tiran)	89
Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Maruša Goluža, Erik Logar (uredniki):	
Celostno načrtovanje za prihodnost regij; Regionalni razvoj 10 (Simon Kušar)	90

KRONIKA – CHRONICLE

V spomin: Lydia Mihelič Pulsipher (23. 2. 1939–25. 9. 2025) (Miha Koderman, Anton Gosar)	95
V spomin zaslužnemu prof. dr. Mirku Paku (12. 11. 1936–7. 10. 2025) (Dejan Rebernik)	98
Hodinarji raziskovalnega projekta »Zrno soli, kristaliziranje sobivanja: solinarstvo kot izkustvena okoljska modrost« (ARIS: J6-50196) v letih 2024 in 2025 (Primož Pipan)	100
Solinarska kulinarika 2025 (Primož Pipan)	108
Florjančičev zemljevid Kranjske iz leta 1744 uvrščen na slovensko Nacionalno	
listo programa UNESCO Spomin sveta (Primož Gašperič)	112
3. partnerski sestanek projekta transPlant (Klara Bukovac, Matjaž Geršič)	115

ZBOROVANJA – MEETINGS

Mednarodna konferenca o zemljepisnih imenih zgodovinskih jezikovnih	
manjšin v Italiji (Matjaž Geršič)	117
32. mednarodna kartografska konferenca (Rok Ciglič, Matjaž Geršič)	119
Regionalna geomorfološka konferenca (Matija Zorn)	121
Človek v družbenem in naravnem okolju v zgodovinski perspektivi (Matija Zorn)	125
24. zborovanje slovenskih geografov (Boštjan Rogelj, Aleš Smrekar)	128
Znanstvena konferenca Ustvarjanje podeželske pokrajine: sredozemska	
snovna in nesnovna dediščina (Rok Ciglič, Lenart Štaut)	131
Slovenski regionalni dnevi 2025: Celostno načrtovanje za prihodnost	
regij (Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat)	132
Konferenca ob izteku mednarodnega leta ohranjanja ledenikov (Matija Zorn)	133

POROČILA – REPORTS

Novi doktorji znanosti s področja geografije na Filozofski fakulteti

Univerze v Ljubljani (Lucija Miklič Cvek) 135

Poročilo o delu Zveze geografov Slovenije v letu 2025 (Boštjan Rogelj) 137

Poročilo o delu Ljubljanskega geografskega društva v letu 2025 (Jernej Tiran) 138

NAVODILA – INSTRUCTIONS

Navodila avtorjem za pripravo prispevkov v Geografskem vestniku

(Matija Zorn, Drago Perko, Rok Ciglič, Jure Tičar) 143

RAZPRAVE

SLOVENIJA KOT PRIVLAČNA DESTINACIJA ZA SNEMANJE TUJIH FILMOV? PRIMER INDIJSKE FILMSKE INDUSTRIJE

AVTORJI

dr. Jani Kozina

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika,
Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana
jani.kozina@zrc-sazu.si, <https://orcid.org/0000-0002-9438-6877>

dr. Rok Ciglič

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika,
Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana
rok.ciglic@zrc-sazu.si, <https://orcid.org/0000-0003-3517-3780>

dr. Primož Gašperič

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika,
Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
primoz.gasperic@zrc-sazu.si, <https://orcid.org/0000-0002-6736-1308>

dr. Mimi Urbanc

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika,
Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
mimi.urbanc@zrc-sazu.si, <https://orcid.org/0000-0001-8394-9892>

DOI: <https://doi.org/10.3986/GV97201>

UDK: 791(=21)(497.4)

COBISS: 1.01

IZVLEČEK

Slovenija kot privlačna destinacija za snemanje tujih filmov? Primer indijske filmske industrije

Članek analizira Slovenijo kot snemalno destinacijo indijske filmske industrije, ki je največja na svetu in vse bolj posega po evropskih lokacijah. Na podlagi analize podatkovne zbirke IMDb, pregleda filmov, intervjujev, fokusne skupine in delavnice so obravnavane prostorske značilnosti slovenskih snemalnih lokacij, njihova vloga v filmih ter dejavniki in učinki snemanj. Rezultati kažejo, da Slovenija nastopa predvsem kot slikovita kulisa v krajših glasbeno-plesnih prizorih, a jo odlikujejo pokrajinska raznolikost, cenovna dostopnost in kakovostna tehnična podpora. Ob ustrezni institucionalni strategiji, finančnih spodbudah, promociji in mreženju bi se lahko uveljavila kot prepoznavna destinacija, kar bi prineslo pomembne gospodarske, turistične, kulturne in diplomatske koristi.

KLJUČNE BESEDE

kulturni sektor, kulturne dejavnosti, ustvarjalne dejavnosti, filmski turizem, ustvarjalnost, ustvarjalno gospodarstvo, inovacije

ABSTRACT***Slovenia as an attractive destination for foreign film shooting? The case of the Indian film industry***

The article analyses Slovenia as a filming destination for the Indian film industry, the largest in the world and increasingly reliant on European locations. Based on an analysis of the IMDb database, film analysis, interviews, a focus group, and a workshop, it examines the spatial characteristics of Slovenian filming locations, their role in films, and the factors and effects of filming. The findings show that Slovenia mainly appears as a picturesque backdrop in short song-and-dance sequences, yet it stands out for its landscape diversity, affordability, and high-quality technical support. With an adequate institutional strategy, financial incentives, promotion, and networking, Slovenia could establish itself as a recognisable destination, bringing significant economic, tourism, cultural, and diplomatic benefits.

KEY WORDS

cultural sector, cultural industries, creative industries, film tourism, creativity, creative economy, innovation

Uredništvo je prispevek prejelo 26. septembra 2025.

1 Uvod

Indija je največja filmska producentka na svetu, saj presega tako Združene države Amerike kot Kitajsko (Ghosh Dastidar in Elliott 2020). Njena filmska industrija letno ustvari med 1500 in 2000 filmov (Jain s sodelavci 2016), tik pred pandemijo pa je število produkcij doseglo rekordnih 2446 (CBFC 2019). Medtem ko je bila popularnost indijskih filmov sprva v nekaterih delih sveta prisotna predvsem na račun diaspore, se je v zadnjem času približala tudi nejužnoazijskemu občinstvu (Bandyopadhyay 2008; Therwath 2010; Banaji 2013). Internacionalizacija filmske industrije se odraža predvsem v naraščajočem obsegu snemanj v tujini, zlasti v Evropi, kjer slikovite lokacije prispevajo k večji privlačnosti in tržnemu uspehu filmov (Hafeez in Ara 2016; Josiam s sodelavci 2020).

Vključevanje evropskih snemalnih lokacij v indijske filme ima številne pozitivne učinke, saj prispeva k razvoju turizma (Mittal in Anjaneyaswamy 2013; Jain 2019; Josiam s sodelavci 2020), spodbuja zaposlovanje (Cucco in Scaglioni 2014), krepi medkulturne izmenjave (Lourenço 2017) ter deluje kot instrument državnega znamenja z dolgoročnimi kulturnimi in gospodarskimi učinki (LA India ... 2012). S tem se indijska filmska produkcija umešča v širše mednarodne tokove, kjer presega vlogo kulturne industrije in deluje kot pomemben razvojni dejavnik (Stachowiak s sodelavci 2024).

Raziskave o produkciji indijskih filmov so bile doslej usmerjene predvsem v Avstralijo (Madan 2000), Latinsko Ameriko (Ghosal 2013), Severno Ameriko (Roy in Huat 2014) in zahodno Evropo (Cucco in Scaglioni 2014; Janta in Hercog 2024). Manj pozornosti je bilo namenjeno državam srednje in vzhodne Evrope, kjer pa v zadnjem desetletju opažamo naraščajoče zanimanje indijskih producentov (Kumer 2019; Parvulescu in Hanzlík 2022; Balcerak s sodelavci 2024; Kozina in Jelnikar 2024). To sovпада s širšimi premiki filmskih podjetij iz zasičenih trgov na nova območja, ki ponujajo cenovno konkurenčne pogoje in prostorsko raznolikost (Jenster 2020). Države srednje in vzhodne Evrope, kamor sodi tudi Slovenija, se zato kažejo kot novo polje raziskav, ki zahteva sistematično obravnavo geografskih vidikov indijske filmske produkcije v Evropi.

Namen članka je predstaviti geografske vidike Slovenije kot območja za snemanje tujih filmov na primeru indijske filmske industrije. V ta namen si zadajamo tri raziskovalna vprašanja: 1) Kakšna je prostorska razporeditev slovenskih snemalnih lokacij v indijskih filmih? 2) Katere prvine slovenskih pokrajin prevladujejo v indijskih filmih? in 3) Kateri so dejavniki in učinki privabljanja indijskih filmskih ustvarjalcev v Slovenijo? Članek sklenemo z oblikovanjem priporočil za privabljanje indijskih in drugih tujih filmskih ustvarjalcev v Slovenijo.

2 Indijska filmska industrija – globalen pojav z lokalnimi učinki

2.1 Prostorski in časovni vidiki snemanj indijskih filmov v Evropi

Prvi indijski film, posnet v Evropi, je bil *Savitri Satyavan* iz leta 1923, znan tudi kot prva indijska mednarodna koprodukcija, posneta v Rimu v Italiji, kar priča o dolgoletnem zanimanju indijskih producentov za tuja ozemlja (Lorenzen in Taeube 2007). Po statističnih podatkih zbirke IMDb je bilo na ta način do leta 2018 v Evropi posnetih 580 indijskih filmov, kar je 1,1 % vseh filmov z indijskimi producenti (Kozina s sodelavci 2024). Raziskave kažejo, da se je bolj sistematično vključevanje evropskih lokacij v indijske filme začelo v 60. letih 20. stoletja, ko so režiserji, kot sta Raj Kapoor in Yash Chopra, snemali v Švici in Združenem kraljestvu, s čimer so ustvarili prototip »evropske pokrajine« kot kulise romantičnih prizorov (Josiam s sodelavci 2014; Gyimóthy 2018a; 2018b). Kljub temu so bili indijski filmi, posneti v Evropi, do sredine 90. let 20. stoletja bolj izjema kot pravilo (Punathambekar 2013). Od tedaj dalje se je prisotnost indijskih filmarjev v Evropi eksponentno povečevala, evropske lokacije pa so pridobile strateški pomen, saj so prispevale k estetski diferenciaciji filmov in krepitevi njihove tržne privlačnosti (Josiam s sodelavci 2020).

Nedavna analiza indijskih produkcij v Evropi je pokazala, da se indijski filmi večinoma snemajo v zahodni Evropi, manj pa v južni, srednji in vzhodni ter severni Evropi (Kozina s sodelavci 2024). Med najbolj priljubljene države sodijo Združeno kraljestvo, zlasti Anglija, sledijo Švica, Francija, Nemčija, Avstrija in Nizozemska. V južni Evropi izstopata predvsem Italija in Španija. V srednji in vzhodni Evropi pa so najbolj priljubljene Češka, Poljska in Rusija. Med snemalnimi lokacijami prevladujejo urbana območja, med katerimi izstopajo denimo London, Pariz in Praga. Prednost imajo obalne regije, zlasti na britanskem otočju in v južni Evropi. Kljub logističnim izzivom so priljubljena tudi gorska območja, zlasti Alpe. V zadnjih letih sta pridobili na pomenu predvsem Francija in Nemčija, Poljska in Slovenija pa sta postali zanimivejši zaradi evropskih integracij in modelov financiranja filmov.

Indijska snemanja v Evropi so se skozi čas premaknila od posameznih emblematičnih krajev k bolj razpršeni uporabi lokacij po vsej celine. Ta proces ima izrazito evolucijsko dimenzijo: od pionirskih snemanj v omejenem številu držav v 60. letih 20. stoletja, prek intenzifikacije v 90. letih 20. stoletja, do današnjega obdobja, v katerem evropske lokacije niso več zgolj eksotičen dodatek, temveč sestavni del globalnih produkcijskih verig (Kozina s sodelavci 2024). Pomembno je, da prostorska analiza razkriva tudi nove dinamike v srednji in vzhodni Evropi, kjer se pojavljajo območja, ki prej niso imela vloge v indijski filmski produkciji (Parvulescu in Hanzlik 2022). Ti premiki odražajo ne le estetske preference filmskih ustvarjalcev, temveč tudi razvoj institucionalne podpore in povečano konkurenčnost evropskega prostora kot celote.

2.2 Dejavniki internacionalizacije indijske filmske industrije

Povečana uporaba evropskih lokacij je neločljivo povezana z notranjimi spremembami v indijski filmski industriji. Liberalizacija indijskega gospodarstva v 90. letih 20. stoletja je omogočila rast domačega filmskega trga, ki je postal eden ključnih motorjev internacionalizacije (Lorenzen in Taeube 2007). Leta 1998 je uradno priznanje filmske produkcije kot industrije omogočilo dostop do institucionalnega financiranja, kar je okrepilo profesionalizacijo in spodbudilo naložbe v distribucijo in trženje. Te spremembe so, skupaj s tehnološkimi inovacijami in deregulacijo medijev (Punathambekar in Kavoori 2008), ustvarile pogoje za vključevanje tujih lokacij in razvoj globalnih strategij. Diaspora je odigrala pomembno vlogo pri prvih valovih internacionalizacije, saj so filmi pogosto delovali kot kulturni most med Indijo in indijskimi skupnostmi po svetu (Banaji 2013). Vendar se je z začetkom novega tisočletja pomen diaspore relativiziral, saj je *Bollywood* postal globalna blagovna znamka, ki presega etnične meje (Krämer 2016). Indijski producenti so strateško vključili evropske lokacije ne le zaradi estetske vrednosti, temveč tudi kot element mehke moči v globalni kulturni ekonomiji (Punathambekar 2013). Kombinacija notranjih reform in globalnih ambicij torej pojasnjuje, zakaj se je indijska filmska industrija razvila v mednarodni sistem, v katerem so evropske lokacije postale del širše strategije internacionalizacije (Cucco in Scaglioni 2014; 2023). Indijska filmska industrija s tem presega nacionalni okvir in vse bolj deluje kot globalni akter, ki sooblikuje kulturne in gospodarske tokove v državah gostiteljicah (Kozina s sodelavci 2024).

2.3 Evropska perspektiva in pomen Slovenije

Evropa v procesu internacionalizacije indijske filmske industrije ni le pasivna kulisa, temveč je njen aktivni sooblikovalec (Stachowiak s sodelavci 2024). Evropska filmska produkcija je bila in ostaja razdrobljena zaradi nacionalnih tradicij, vendar so se po letu 2000 pojavila prizadevanja za oblikovanje skupnih evropskih konfiguracij (De Vinck in Pauwels 2018). Glavne strategije so vključevale mednarodno financiranje, distribucijo ter spodbujanje nacionalnih in lokalnih kinematografij kot protiutež *Hollywoodu* (Pardo 2007). Države in posamezne regije so prepoznale kulturne in gospodarske koristi privabljanja tujih produkcij ter prek ustanavljanja filmskih komisij, kot je denimo Filmska komisija Slovenije pri Filmskem centru Slovenije, razvile različne ukrepe za promocijo snemalnih lokacij:

finančne spodbude, davčne olajšave, subvencije, podporo pri logistiki in dostop do lokalnih talentov (Morawetz s sodelavci 2007; Murschetz s sodelavci 2018; Cucco in Richeri 2021). Posebno pomembno vlogo so imeli programi Evropske unije, kot sta Creative Europe MEDIA in Eurimages, ki so spodbujali koprodukcije ter čezmejno sodelovanje (Kanzler in Talavera 2018).

Evropske finančne spodbude so postale privlačne tudi za indijsko filmsko industrijo (Clini in Valančiūnas 2023). Velik del indijskih filmov, zlasti glasbene točke, je posnet v tujini, saj režiserji menijo, da slikovite pokrajine povečujejo uspešnost filmov (Josiam s sodelavci 2020; Nanjangud in Reijnders 2022). Vendar pa eksotičnost evropskih pokrajin ni edini razlog. Cucco in Scaglioni (2014) izpostavljata tri ključne dejavnike: lažjo logistiko v primerjavi z Indijo, finančne spodbude lokalnih in nacionalnih oblasti ter iskanje širšega občinstva, vključno z diasporo in premožnejšimi gledalci.

V zadnjem desetletju sta srednja in vzhodna Evropa postali posebej privlačni za indijske snemalce, saj ponujata cenovno dostopnost, prostorsko raznolikost in rastočo filmsko infrastrukturo (Jenster 2020; Parvulescu in Hanzlík 2022). Slovenija se v tem okviru kaže kot nova tekmovalka, ki združuje naravne pokrajine, kulturno dediščino in strateško lego v središču Evrope. Čeprav je obseg snemanj za zdaj omejen, raziskave opozarjajo na njeno možnost uveljavitve kot stabilne snemalne destinacije, če bo znala povezati institucionalno podporo, lokalne skupnosti in nacionalne razvojne politike. Slovenija je vzorčen primer, kako lahko manjše evropske države z ustreznimi politikami in infrastrukturo postanejo del globalnih mrež filmske industrije (Kozina in Jelnikar 2024). V tem kontekstu indijska filmska industrija ne deluje le kot globalni kulturni pojav, temveč tudi kot lokalni razvojni dejavnik, ki odpira nove priložnosti za turizem, gospodarstvo in kulturno diplomacijo.

3 Raziskovalni pristop

Raziskovalni pristop v članku temelji na metodologiji, ki smo jo uporabili v mednarodnem raziskovalnem projektu *FilmInd – Indijska filmska industrija kot gonilo novih družbeno-gospodarskih povezav med Indijo in Evropo*, katerega je v obdobju 2019–2022 prek programa *EU-India Social Sciences and Humanities Platform* (EqUIP) v Sloveniji financiralo tedanje Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pri odgovorih na raziskovalna vprašanja smo uporabili različne kvantitativne in kvalitativne metode. Podlaga za pridobivanje in analizo podatkov je bil izbor filmov in znotraj njih izbor prizorov, ki prikazujejo slovenske snemalne lokacije.

Pri izboru filmov smo se predvsem naslonili na podatkovno zbirko IMDb, ki prikazuje razporeditev snemalnih lokacij v širšem evropskem prostoru. Analiza kakovosti podatkov je pokazala, da so podatki IMDb zanesljivejši od nepreverjenih virov (na primer Wikipedije), vendar z znanstvenega vidika ni bilo zagotovila za točnost informacij. Prav tako je v primeru filmov, posnetih v Evropi, podatkovna zbirka IMDb razpolagala le s 67 % vseh indijskih filmov, posnetih v Evropi, in s 24 % vseh indijskih snemalnih lokacij v Evropi (Kozina s sodelavci 2024). Zato so bili za preverbo in dopolnitev podatkov uporabljeni dodatni viri. Povezali smo se z agencijo RTA iz Celja, ki je eno vodilnih podjetij za organizacijo snemanja indijske produkcije v Sloveniji. Podatke smo zbirali tudi prek intervjujev s strokovnjaki, časopisnih člankov in virov Radiotelevizije Slovenije (MMC, Infodrom), Slovenske turistične organizacije (*I Feel Slovenia*, *Slovenia.info*) ter spletišča *Siol.net*.

Prizor smo opredelili kot neprekinjen filmski prikaz, ki je posnet na posamezni prepoznani lokaciji. Filmski prizor se spremeni, ko se dogajanje premakne na drugo lokacijo, torej v drug kraj (na primer iz Ljubljane v Maribor) ali regijo (na primer iz Bohinja na Veliko planino). Premik znotraj kraja ali pokrajine (na primer različne lokacije znotraj mesta ali območja) ni veljal kot sprememba prizora oziroma začetek novega prizora.

Pri odgovoru na prvo raziskovalno vprašanje o **prostorski razporeditvi slovenskih snemalnih lokacij v indijskih filmih** smo izbrane filme vizualno pregledali in zapisali, kako pogosto se v posameznem filmu pojavljajo lokacije iz Slovenije. Prizori znotraj naselij so bili v seznam lokacij zabeleženi z imenom

kraja (na primer Piran), prizori izven krajev pa z imenom regije (na primer Velika planina). Pri tem smo poskušali uporabiti ime čim ožje regije. Za lažje določanje geografske lokacije smo lokacije snemanj pripisovali večjim oziroma prepoznavnejšim krajem, tudi mikroregijam (na primer Celjski grad v Celje, okolico Studorja v Bohinju). S tem smo rešili tudi težavo določanja lokacij snemanja zunaj znane naselja oziroma tam, kjer kraja ni bilo mogoče jasno določiti (na primer travnik na Krvavcu, cesta v Bohinju). Poleg popisovanja lokacij prizorov smo za vsak prizor zabeležili tudi njegov čas trajanja, s čimer smo posredno pridobili podatek o teži oziroma pomenu slovenskih snemalnih lokacij v indijskih filmih.

Na drugo raziskovalno vprašanje o **prevladujočih prvinah slovenskih pokrajin v indijskih filmih** smo odgovorili s pomočjo metodologije, ki smo jo začeli razvijati za preučevanje geografskih predstav o slovenskih pokrajinah (Urbanc s sodelavci 2015; 2016; 2021) in jo nadgradili za evropsko raven, in sicer za primerjalno analizo Finske, Poljske, Slovenije, Švedske in Švice (Urbanc s sodelavci 2024). V nasprotju s to metodologijo, ki prinaša spoznanja o vključevanju evropskih pokrajin zlasti iz primerjalnega vidika, pa članek prinaša tudi poglobljen vpogled v prikazovanje in zamišljanje slovenskih pokrajin v indijskih filmih. Zbiranje podatkov je temeljilo na obsežnem naboru spremenljivk, ki med drugim prikazujejo naslednje pokrajinske prvine: razmerje med mestnim in podeželskim prostorom, prvine urbanih in podeželskih pokrajin ter prisotnost gorskih in vodnih motivov (preglednica 1). Izbrane

Preglednica 1: Seznam spremenljivk s pripadajočimi kategorijami za analizo prvin slovenskih pokrajin v indijskih filmih.

spremenljivka	tip	kategorije
Vrsta prizora?	ZV, DI	glasbeno-plesni prizor, narativni prizor
Ali je lokacija prizora znana?	ZV, DI	da, ne
Ali je prizor vključeval tudi notranjo lokacijo?	ZV, DI	da, ne
Ali je notranja lokacija znana?	ZV, DI	da, ne
Če da, kje je?	ZV, OI	ime lokacije
Ali je prizor (z vidika gledalca) pretežno urban ali podeželski?	ZV, DI	pretežno urbano, pretežno podeželsko
Katere prvine urbane pokrajine so vidne v prizoru?	ZV, IDK	zgodovinsko mesto/zgradbe, moderno mesto/zgradbe, industrijska četrt (na primer skladišča), prometna četrt (na primer železniška postaja), stanovanjsko območje, zelena infrastruktura (na primer drevesa, trate, žive meje, parki, polja, gozdovi), modra infrastruktura (na primer reke, kanali, ribniki, mokrišča), drugo (navedite)
Katere prvine podeželske pokrajine so vidne v prizoru?	ZV, IDK	polja, travniki, pašniki, gozd, vas, drugo (navedite)
Ali so gore del prizora?	ZV, DI	da, ne
Kakšne vrste gora so vidne v prizoru? golo, zasneženo), drugo (navedite)	ZV, IDK	hribovje (gozdno, zeleno), gorovje (skalno,
Ali so vode del prizora?	ZV, DI	da, ne
Kakšne vodne prvine so vidne v prizoru?	ZV, IDK	reka, jezero, morje, mokrišče, slap, dež, sneg, drugo (navedite)

spremenljivke so bile oblikovane kot zaprta vprašanja (ZV), ki so ponujala vnaprej določene možnosti: dihotomna izbira (DI; da/ne), izbire z vnaprej določenimi kategorijami (IDK); odprta izbira (OI). Kategorijam smo dodelili številčne vrednosti in nato osnovne značilnosti vzorca ter vzorce v spremenljivkah in njihove medsebojne odnose preučili z opisno statistiko (frekvence, odstotki in povprečje) ter s križnimi preglednicami.

Na tretje raziskovalno vprašanje o **dejavnih in učinkih privabljanja indijskih filmskih ustvarjalcev v Slovenijo** smo odgovorili z desetimi intervjuji z informatorji iz Indije in Slovenije (december 2019–julij 2021). Intervjuvanci so bili bodisi neposredno vključeni v filmsko produkcijo (na primer igralci, producenti, organizatorji snemanj) bodisi posredno povezani z njo (predstavniki oblasti, filmskih komisij, diplomacije, turizma; glej Kozina in Jelnikar 2024). Rezultate smo dopolnili s fokusno skupino (28. 2. 2022, Ljubljana), na kateri so sodelovali štirje predstavniki indijskega rodu ter ena predstavnička neindijskega rodu, ki živijo v Sloveniji, in delavnico (19. 5. 2022, Ljubljana), na kateri so sodelovali predstavnik Slovenske filmske komisije, igralka in plesalka z izkušnjami v indijskih produkcijah, predstavnik indijskega veleposlaništva v Ljubljani ter dva organizatorja snemanj (iz Indije in Slovenije). Poseben poudarek je bil na pripravi priporočil za privabljanje indijskih in drugih tujih producentov v Slovenijo, ki jih predstavljamo v sklepu članka.

4 Rezultati in razprava

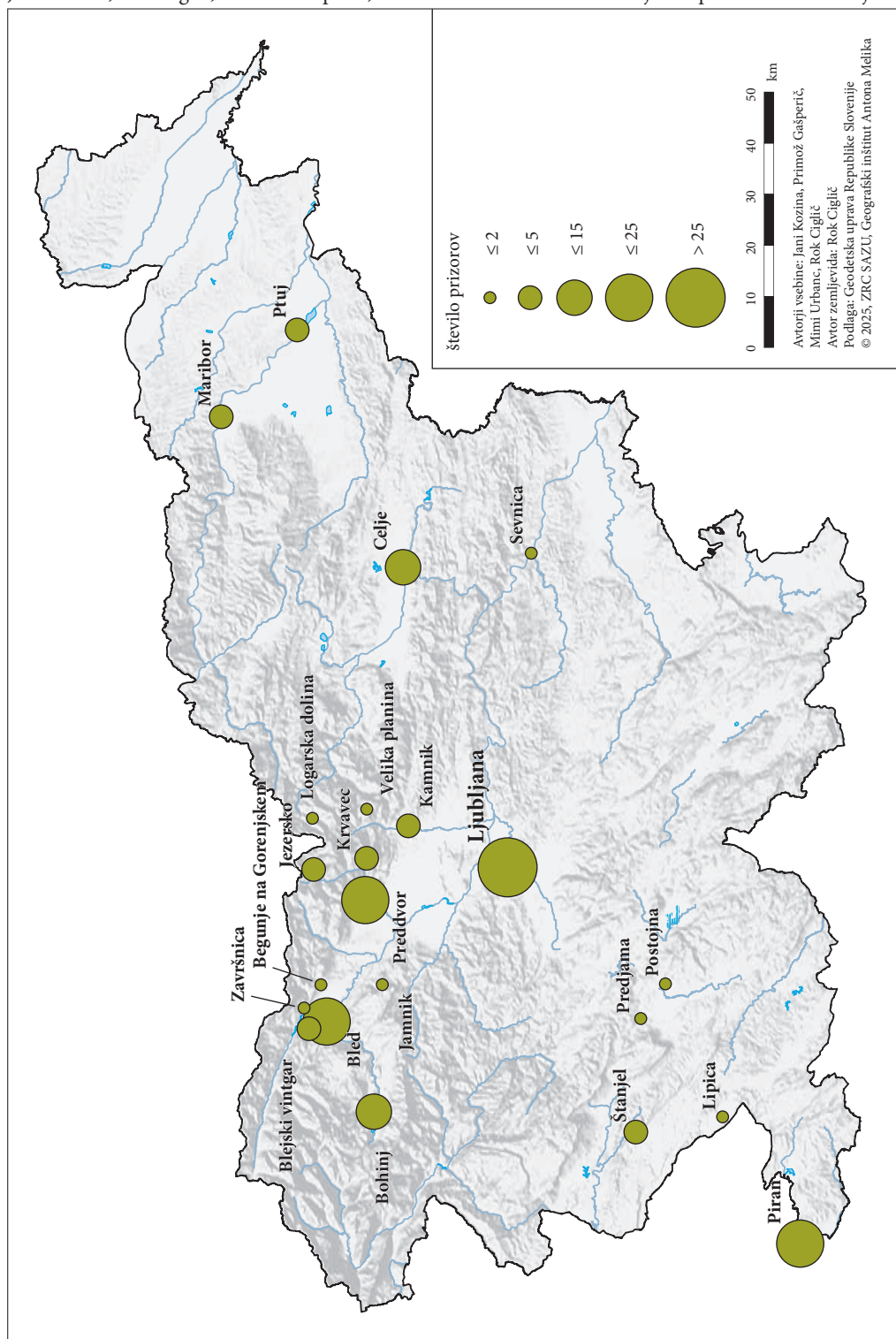
4.1 Prostorska razporeditev slovenskih snemalnih lokacij v indijskih filmih

Analiza pojavnosti slovenskih snemalnih lokacij kaže, da so indijski filmski ustvarjalci najpogosteje snemali v zahodni in osrednji Sloveniji, predvsem v turističnih in večjih urbanih središčih (preglednica 2, slika 1). Z regionalnega vidika izstopajo zlasti Gorenjska, Primorska in deli Štajerske, od mest pa predvsem prestolnica Ljubljana, turistični središči Piran in Bled ter Celje, Maribor in Ptuj

Preglednica 2: Seznam indijskih filmov s pripadajočimi slovenskimi snemalnimi lokacijami.

naslov filma	leto izida	slovenske snemalne lokacije
Naayak	2013	Piran, Bled, Predjamski grad, Postojnska jama, Ljubljanski grad, Ljubljana
Doosukeltha	2013	travnik pod Monštranco pod Stolom, Ljubljana, Blejski vintgar, Bled, Ljubljanski grad, Tivoli
Pandavulu Pandavulu Thummeda	2014	Ljubljana, Piran, Begunje na Gorenjskem (grad Kamen), Ptujski grad, Štanjel
Super Ranga	2014	Ljubljana, Piran, Celje, Krvavec, Bled, Celjski grad
Mr. Airavata	2015	Piran, Ljubljana, Celje, Jezersko, Logarska dolina, Celjski grad
Babu Bangaram	2016	Ljubljana, Maribor, Bled, Bohinj, Velika planina
Mungaru Male 2	2016	Piran, Celje, Bled, avtocestni tunel, Bled, cesta Bled–Bohinj, Bohinj
Khaidi No. 150	2017	Bohinj (Studor), Lipica, Bled
Bharjari	2017	Kamnik, Ljubljana, Štanjel, Celjski grad, Sevniški grad
Vivegam	2017	Preddvor (jezero Črna), Jamnik

Slika 1: Slovenske snemalne lokacije v indijskih filmih glede na število prizorov. ► str. 16

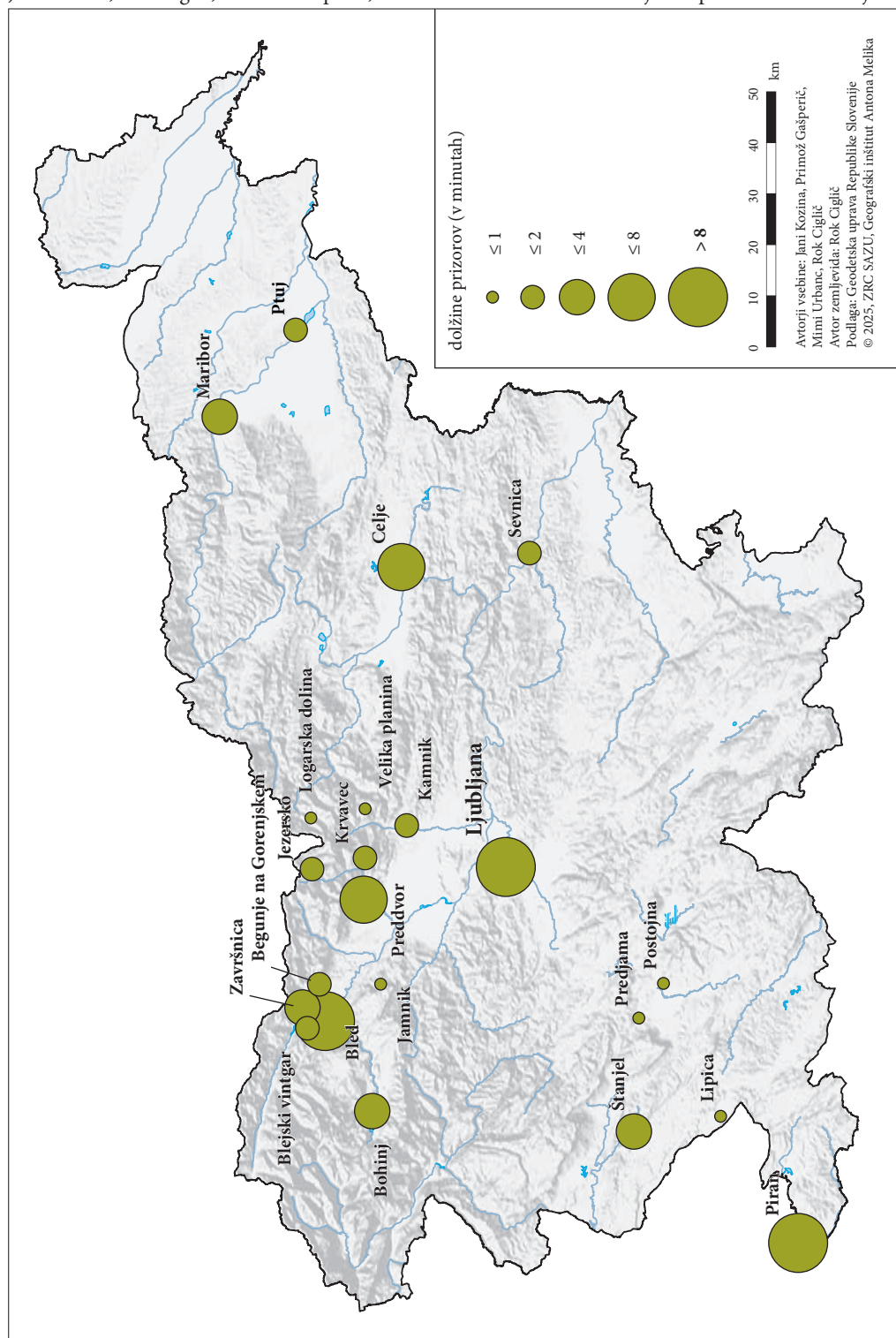
v vzhodni Sloveniji. Med podeželskimi kraji in območji izstopata Bohinj in Preddvor na Gorenjskem ter Štanjel na Krasu.

Od 22 različnih lokacij se jih večina (17) pojavi do sedemkrat, manjši del (5) pa mnogo pogosteje. Najpogosteje se pojavi Ljubljana (37-krat), sledita Piran (23-krat) in Bled (21-krat), nato pa še Preddvor (20-krat) in Celje (14-krat) (preglednica 3). Podobno sliko je pokazala analiza dolžin posameznih prizorov z istim krajem (preglednica 3, slika 2). Tako se Jamnik nad Kropo pojavi enkrat v desetsekundnem prizoru, Ljubljana pa skupaj kar dobrih 12 minut. Da so stara mestna jedra privlačna za obiskovalce, so potrdile tudi študije, ki so preučevale kulturni pomen mestnih območij (Smrekar, Tiran in Polajnar Horvat 2024). V povprečju so posamezni prizori zelo kratki in praviloma ne presegajo dolžine 30 sekund.

Preglednica 3: Seznam slovenskih snemalnih lokacij s številom in dolžinami prizorov v indijskih filmih.

slovenske snemalne lokacije	število prizorov	skupna dolžina prizorov (v sekundah)	povprečna dolžina prizorov (v sekundah)
Ljubljana	37	721	19
Piran	23	516	22
Bled	21	484	23
Preddvor	20	442	22
Celje	14	257	18
Bohinj	7	182	26
Ptuj	5	65	13
Maribor	4	174	44
Blejski vintgar	3	66	22
Jezersko	3	67	22
Krvavec	3	80	27
Kamnik	3	94	31
Štanjel	3	168	56
Predjama	2	16	8
Velika planina	2	40	20
Logarska dolina	2	56	28
Sevnica	2	71	36
Jamnik	1	10	10
Postojna	1	16	16
Lipica	1	34	34
Begunje na Gorenjskem	1	72	72
Završnica	1	161	161

Slika 2: Slovenske snemalne lokacije v indijskih filmih glede na dolžine prizorov. ► str. 18

4.2 Upodobitev slovenskih pokrajin v indijskih filmih

V izbranih filmih prevladujejo pretežno glasbeno-plesni prizori, saj slovenske lokacije le redko služijo kot del glavne zgodbe – zgolj 10 % prizorov je umeščenih v narativni okvir. To potrjuje, da so slovenske lokacije uporabljene predvsem kot slikovita in romantična kulisa, ki dopolnjuje glasbeno-plesne prizore, redkeje pa nosijo razvoj zgodbe. Pri izboru slovenskih lokacij je vizualnost pomembnejša od pripovedne globine. Posledično bi lahko sklepali, da so lokacije pomembno nevtralne, brez navezovanja na družbene, zgodovinske ali politične narative. V drugih državah, zajetih v analizo, katere del tu predstavljamo, je drugače: na Poljskem in v Švici so ti prizori uravnoteženi s prizori, ki nosijo zgodbo, medtem ko v švedskih in finskih filmih slednji prevladujejo (Urbanc s sodelavci 2024).

Kljub navidezni nevtralnosti prizorišč rezultati kažejo, da filmi reproducirajo slovenske nacionalne pokrajinske stereotipe. Kar 85 % snemalnih lokacij je namreč prepoznavnih, s poudarkom na ikoničnih podobah, kot so Bled, Bohinj, Piran in Ljubljanski grad. S tem indijski filmi nehoti utrjujejo podobo Slovenije kot zelene, slikovite in romantične dežele, kar se sklada z ugotovitvami, da so ikonične pokrajine ključne za ustvarjanje »samopodobe« evropskih držav v globalnem imaginariju (Janta in Herzog 2024). Podoben vzorec je razviden tudi v drugih državah iz širše analize: Poljska se prikazuje skozi zgodovinska mesta, kar poudarja njeno kulturno dediščino; Švica je predstavljena z alpskimi motivi, Finska kot dežela spokojnosti z zasneženimi pokrajinami severa; medtem ko Švedska izstopa z modernimi urbani prostori, ki poudarjajo severnjaško sodobnost (Urbanc s sodelavci 2024). Vsaka od držav je torej ujeta v lastno »filmsko ikoničnost«, ki utrjuje stereotipne nacionalne predstave.

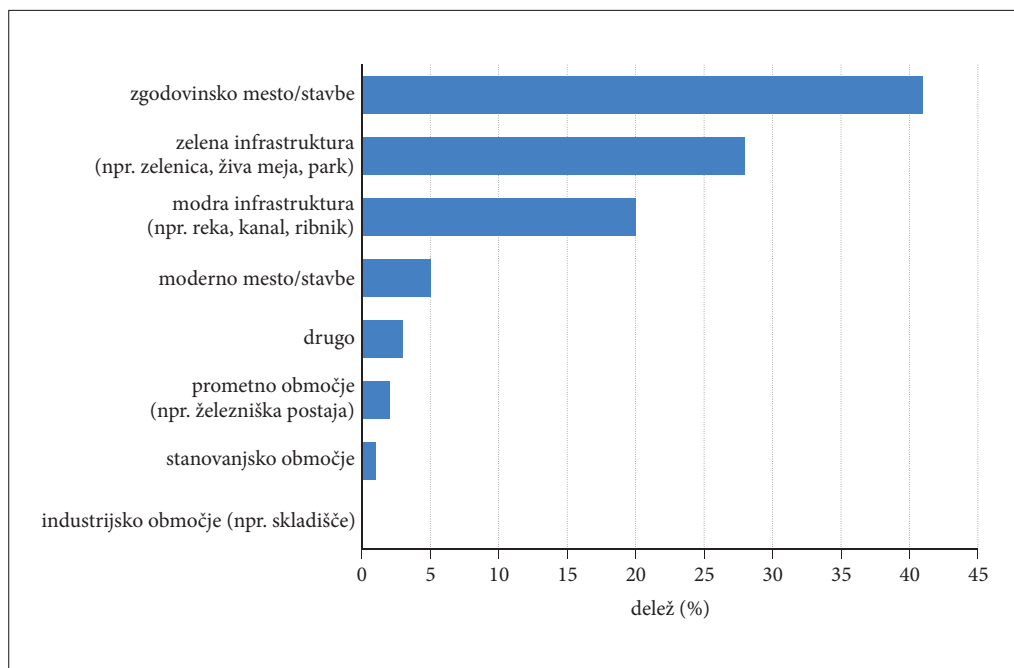
Približno 23 % prizorov je bilo posnetih v notranjih prostorih, vendar so tudi te lokacije prepoznavne in kulturno pomembne: kar 19 prizorov je bilo posnetih na gradu Hrib v Predddvoru, posamezni prizori pa na Ljubljanskem gradu, Sevniskem gradu, v Postojnski jami, v butičnem hotelu v Ljubljani in pri cerkvi svetih Primoža in Felicijana. Le dve prvini sta generični (cestni tunel in lesena kočica). To potrjuje, da indijski filmi raje izkoriščajo avtentične in zgodovinsko zanimive prostore.

Slovenske snemalne lokacije so v 70 % urbane in v 30 % podeželske, kar jo umešča na sredino držav iz širše analize (Urbanc s sodelavci 2024). Na Švedskem in Poljskem je podeželskih prizorov manj kot petino, na Finskem in v Švici pa skoraj polovico. Slika 3 prikazuje razporeditev tipov urbane pokrajine na slovenskih snemalnih lokacijah in izkazuje prevlado starih mestnih jeder ter zgodovinskih stavb kot osrednjih prizorišč. Hkrati pa so v več kot četrtini teh prizorov prikazane zelene površine in vodne prvine, kar ustvarja specifično kombinacijo urbanega in naravnega, značilno za slovenska mesta.

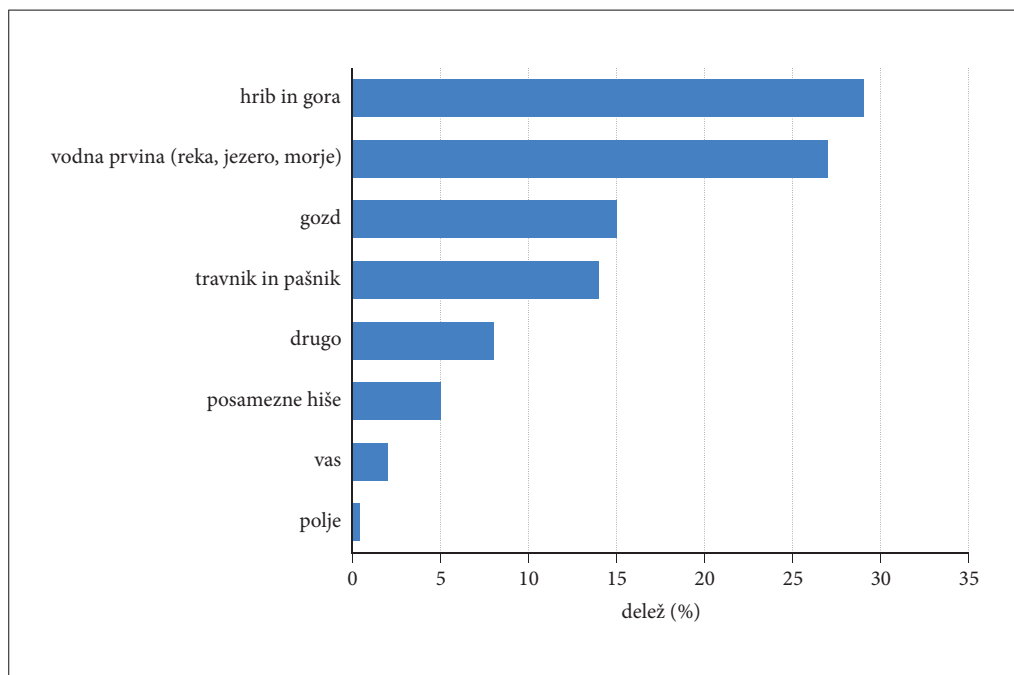
V podeželskih prizorih izrazito izstopajo hribovja in gorovja ter vodne prvine. Med kmetijskimi zemljišči prevladujejo gozdovi in travnata zemljišča. Slika 4 poudarja podobo Slovenije kot ene najbolj zelenih evropskih držav. Polja so prikazana v manj kot 1 % podeželskih prizorov, kar je razumljivo glede na majhnost slovenskih njijskih zemljišč. Skupina »drugo« je pestra in obsega planšarska naselja, podeželske gradove, kapelice in cerkve. Kozolec kot ikonična prvina slovenskega podeželskega prostora se pojavi le v enem prizoru.

Gorske prvine so prisotne v 45 % prizorov, kar utrjuje podobo Slovenije kot gorate oziroma hribovite dežele. 82 % prizorov prikazuje z gozdom in travinjami porasla hribovja, medtem ko visokogorje predstavlja le 18 %. To pomeni, da filmi Slovenijo največkrat prikazujejo kot zeleno, mehko in valovito pokrajino, kjer hribovi služijo kot romantično ozadje, še posebej v glasbeno-plesnih prizorih. Visokogorje kot del ozadja se uporablja redkeje in ima predvsem funkcijo dramatičnega poudarka.

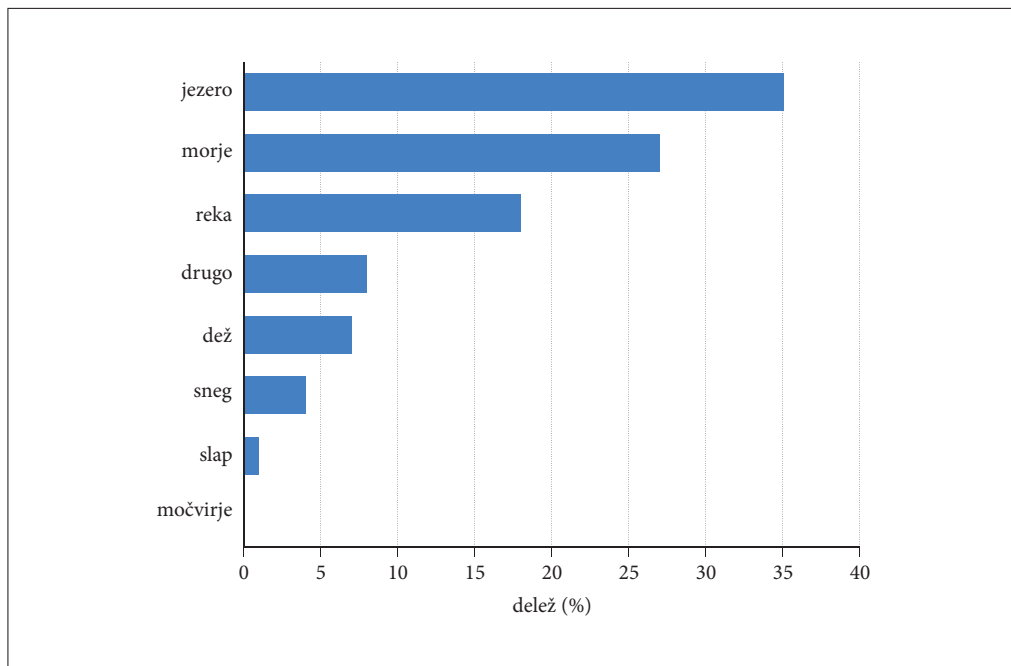
Vodne prvine so prisotne v 27 % prizorov. Slika 5 prikazuje pojavnost različnih vodnih prvin (na primer reka, jezero, morje, slap), pri čemer je razvidno, da stoječe vode izrazito prevladujejo nad tekočimi. K pogostosti vodnih motivov ključno prispevajo snemalne lokacije na Bledu ter v Bohinju in Piranu. Prisotnost vode je pogostejša v glasbeno-plesnih prizorih, kar dodatno poudarja njihovo romantično in vizualno vlogo.

Slika 3: Tipi urbane pokrajine slovenskih snemalnih lokacij v indijskih filmih.

Slika 4: Tipi podeželske pokrajine slovenskih snemalnih lokacij v indijskih filmih.

Slika 5: Tipi vodnih prvin slovenskih snemalnih lokacij v indijskih filmih.

Indijski filmi, posneti v Sloveniji, izkoriščajo pestrost in raznolikost pokrajine. Prizori se hitro menjavajo, kar omogoča, da je v kratkem časovnem okviru prikazanih več tipov pokrajine oziroma pokrajinskih prvin – od mestnih jeder do alpskih dolin in obale.

Prevladujoče prvine slovenskih pokrajin v indijskih filmih so predvsem stara mestna jedra in zgodovinske stavbe, kot so Ljubljana in različni gradovi, ki služijo kot mestne kulise. Pomembno vlogo imajo tudi zelene, hribovite pokrajine z gozdovi in travniki, ki ustvarjajo romantično ozadje, ter ikonične vodne površine, kot jih lahko vidimo na Bledu, v Bohinju in v Piranu, ki krepijo vizualno in čustveno dimenzijo prizorov. Film izkoriščajo avtentične in prepoznavne lokacije, s čimer prispevajo k utrjevanju podobe Slovenije kot slikovite evropske destinacije (slika 6). Uporaba ikoničnih (po)krajin in jasnih vizualnih znamenj je verjetno najpomembnejši dejavnik prepoznavnosti. Študije (glej Urbanc s sodelavci 2021) kažejo, da je prepoznavnost neposredno povezana z značilnimi prvinami, jasno obliko, strukturo in očitnim pomenom. Vse te elemente najdemo tudi v analiziranih prizorih indijskih filmov.

4.3 Dejavniki in učinki privabljanja indijskih filmskih ustvarjalcev v Slovenijo

Dejavnikov privabljanja indijskih filmskih ustvarjalcev je več. Slovenija se kot novo območje indijske filmske industrije umešča v širši kontekst srednje in vzhodne Evrope, kjer se v zadnjem desetletju povečuje zanimanje za snemanja (Kumer 2019; Parvulescu in Hanzlík 2022; Balcerak s sodelavci 2024; Kozina in Jelnikar 2024). Po mnenju intervjuvancev dajejo indijski filmarji prednost Sloveniji pred drugimi območji, ker je geografsko majhna in raznolika ter kot mlajša postsocialistična država relativno neznana in poceni lokacija z lepimi naravnimi pokrajinami, ohranjeno kulturno dediščino, usposobljenimi tehnikami in nadarjenimi izvajalci.

Ključni dejavnik, ki Slovenijo ločuje od drugih držav v regiji, je njena geografska lega in pokrajinska raznolikost, saj na majhnem območju združuje alpske, panonske, sredozemske in dinarskokraške

prvine ter bogato kulturno dediščino (Ciglič in Perko 2013). To omogoča raznolike vizualne podobe, ki so za indijske ustvarjalce privlačne kot eksotična kulisa, zlasti v plesnih posnetkih. Fokusna skupina je potrdila, da slovenske lokacije gledalci v Indiji prepoznavajo kot »nove in sveže«, hkrati pa kot cenovno dostopnejše od znanih zahodnoevropskih držav in regij. Poleg tega je Slovenija obdana z uveljavljenimi močnejšimi središči, kot so Benetke, Dunaj, Praga in Budimpešta, kar omogoča dodatne gospodarske priložnosti na čezmejni ravni.

Drugi pomembni dejavnik so stroški produkcije filma. V primerjavi z državami zahodne Evrope so produkcijski stroški v Sloveniji nižji, kar je za indijske filmarje odločilno. To velja tako za najem snemalnih lokacij kot tudi za stroške storitev in nastanitve. Kot je pokazala delavnica, je Slovenija v očeh tujih producentov »majhna, a cenovno ugodna država« z relativno dobro razvito infrastrukturo in kakovostnimi tehničnimi storitvami. Udeleženci so izpostavili zanesljivost in profesionalnost lokalnih ekip, ki znajo zagotoviti učinkovito izvedbo snemanj.

Pomemben dejavnik je tudi institucionalna podpora, čeprav se je na delavnici pokazalo, da ta še ni dovolj razvita. Odsotnost jasne državne strategije in finančnih spodbud za tuje produkcije otežuje konkurenčnost Slovenije v primerjavi z drugimi evropskimi državami, kjer obstajajo močne sheme spodbud (Jenster 2020; Parvulescu in Hanzlík 2022). Ukrep denarnega povračila (tako imenovani *cash rebate*)

Mungaru Male 2, Shashank, 2016, Piran

Khaidi No. 150, V. V. Vinayak, 2017, Studor

Mr. Airavata, A. P. Arjun, 2015, Zgornje Jezersko

Mr. Airavata, A. P. Arjun, 2015, Celje

Naayak, V. V. Vinayak, 2013, Piran

Bharjari, Chethan Kumar, 2017, Sevnica

Slika 6: Primeri izsekov indijskih filmov, ki prikazujejo slovenske snemalne lokacije.

za tuje filmske produkcije, ki je bil v Sloveniji sprejet leta 2016, znaša do 25 % upravičenih stroškov. Po podatkih Slovenskega filmskega centra ima Hrvaška podobno shemo kot Slovenija z denarnimi spodbudami v višini 25 % upravičenih stroškov, vendar z dodatnimi 5 %, če se projekt izvaja v manj razviti regiji. Madžarska ponuja 30 % davčnih olajšav za tuje projekte, Italija do 40 % davčnih olajšav, Avstrija pa 30 % povračil ter možnih dodatnih 5 % za zelene produkcije in trajnostno snemanje (Predin 2025). Kljub temu pa od uvedbe tega ukrepa med tujimi filmskimi produkcijami zaenkrat še ni bil podprt noben indijski film, pri čemer so razlogi predvsem kulturne narave. Evropski intervjuvanci so omenjali predvsem nezmožnost indijske strani na prilagoditve izpolnjevanja obrazcev po evropskih standardih, indijski intervjuvanci pa so evropski strani očitali pomanjkanje prilagodljivosti in razumevanja njihovih potreb. Med izzivi institucionalnega sodelovanja so bili na delavnici navedeni še zapleteni postopki za pridobivanje vizumov in dovoljenj ter pomanjkanje promocije Slovenije kot snemalne destinacije. Kljub tem slabostim Slovenija pridobiva na ugledu z uspešnimi primeri sodelovanja, ki krepijo zaupanje in motivirajo nadaljnje snemalce (Kozina in Jelnikar 2024).

Prisotnost indijskih filmskih ekip v Sloveniji ima večplastne **učinke**. Na gospodarski ravni gre za neposredne koristi v obliki porabe za logistiko, nastanitve, transport in tehnične storitve. Tipični projekt indijskih filmskih ustvarjalcev v Sloveniji na ta način vključuje okoli 30–40 ljudi, ki v Sloveniji ostanejo od enega do dveh tednov in porabijo med 50.000 in 100.000 evrov (Kozina in Jelnikar 2024). Obenem pa prihaja tudi do posrednih multiplikativnih učinkov, ki segajo v turizem, gostinstvo in druge storitvene dejavnosti (Cucco in Scaglioni 2014). Nekatere raziskave še posebej izpostavljajo pomen kulturnega turizma (Nicolaie s sodelavci 2023). Kot so poudarili udeleženci delavnice, lahko filmi postanejo pomembno orodje za promocijo Slovenije kot turistične destinacije, saj vizualno privlačne podobe pokrajin nagovarjajo milijone gledalcev v Indiji in širše. To potrjujejo tudi ugotovitve fokusne skupine, kjer so indijski udeleženci Slovenijo opisali kot »lepo, vendar premalo izkoriščeno državo« z velikim potencialom za turistično promocijo.

Na kulturni ravni snemanja prispevajo k medkulturni izmenjavi in ustvarjanju novih povezav med Indijo in Slovenijo. Sodelovanje filmskih ekip z lokalnimi ustvarjalci omogoča prenos znanj in izkušenj ter krepi profesionalne mreže, kar dolgoročno spodbuja razvoj domače filmske industrije. Pomemben učinek je tudi krepitev kulturne diplomacije: sodelovanje z indijsko filmsko industrijo prispeva k večji prepoznavnosti Slovenije na globalnem kulturnem zemljevidu in odpira prostor za nadaljnje bilateralne pobude (Kozina in Jelnikar 2024).

Vendar pa učinki niso enoznačni. Na delavnici so udeleženci opozorili na tveganje, da bi brez ustrezne strategije Slovenija ostala zgolj prehodna destinacija brez dolgoročnih koristi. Zato je nujno oblikovati nacionalne politike, ki bodo podprle filmski turizem, razvile promocijo snemalnih lokacij in zagotovile ustrezne spodbude. Čeprav so lokacije, ki jih v filmih prikazujejo kot »neznane«, lahko izziv za privabljanje turistov, jih je mogoče preoblikovati v prednost, saj ponujajo občinstvu svežino in možnost odkrivanja novih krajev.

Sklepno lahko poudarimo, da ima Slovenija, ob ustreznih institucionalni podpori, potencial, da se trajneje uveljavi kot območje za indijske filmske produkcije. Kombinacija pokrajinske raznolikosti, cenovne dostopnosti, profesionalnosti lokalnih ekip in obetavnih prvih sodelovanj je trdna podlaga za nadaljnji razvoj. Učinki teh procesov pa presega filmsko industrijo in segajo v turizem, gospodarstvo, kulturo in diplomacijo, zaradi česar privabljanje indijskih filmarjev postaja pomemben dejavnik trajnostnega regionalnega razvoja Slovenije (Kumer 2019; Kozina in Jelnikar 2024).

5 Sklep: Priporočila za privabljanje indijskih in drugih tujih filmskih ustvarjalcev v Slovenijo

Rezultati analize statističnih podatkov, intervjujev in razprave na delavnici jasno kažejo, da ima Slovenija potencial postati prepoznavnejša destinacija za snemanje tujih filmov, a so za to potrebni

sistematični ukrepi. Čeprav je do epidemije Covida-19 izšlo deset indijskih filmov, ki so bili posneti v Sloveniji, pa slovenske lokacije za zdaj večinoma nastopajo le kot vizualna kulisa v glasbeno-plesnih prizorih, brez vsebinske vloge v zgodbi. To omejuje prepoznavnost Slovenije, saj gledalci prizorišč ne povezujejo z realnimi kraji. Za trajnejšo prepoznavnost bi morali v filmske zgodbe vključiti eksplcitne omembe slovenskih krajev, razviti narativne povezave ali ustvariti prepoznavne akcijske prizore. Na podlagi ugotovitev iz delavnice je priporočila za privabljanje indijskih in drugih tujih filmskih ustvarjalcev mogoče strniti v tri vsebinske sklope: institucionalno podporo, promocijo in mreženje.

1. Okrepiti institucionalno podporo. Največja ovira pri privabljanju tujih producentov je odsotnost državne strategije in finančnih spodbud po zgledu nekaterih drugih evropskih držav, kot so Češka, Madžarska ali Hrvaška. Slovenija mora razviti primerljiv sistem spodbud, ki bi filmarjem zagotovil finančno predvidljivost in zmanjšal stroške produkcije. Prav tako je treba poenostaviti formalne postopke, od izdaje vizumov do pridobivanja dovoljenj za snemanje, ter zagotoviti učinkovito podporo na ravni filmskih komisij in turističnih organizacij.

2. Povečati prepoznavnost in promocijo Slovenije. Ena ključnih ugotovitev delavnice je bila, da tuji producenti težko najdejo zanesljive informacije o možnostih snemanja v Sloveniji. V Sloveniji sta se do zdaj s privabljanjem indijskih filmskih ustvarjalcev intenzivneje ukvarjali samo dve manjši zasebni agenciji *RTA* in *Azaleja Global*. Potrebna je celovita digitalna platforma, ki bi združila lokacije, storitve in kontakte v filmski industriji. Promocija mora biti usmerjena ne le na vizualno raznolikost slovenskih pokrajin, temveč tudi na praktične prednosti – majhnost in razdalje, dostopnost, usposobljene ekipe in konkurenčni stroški. Pri tem lahko pomagajo obstoječe blagovne znamke, kot je »*I Feel Slovenia*«, ki bi lahko še močneje podprle filmski turizem.

3. Krepitev mreženja in sodelovanja. Delavnica je poudarila pomen gradnje zaupanja z osebnimi stiki in primeri uspešnih sodelovanj. V Sloveniji je zaradi majhnosti lažje vzpostaviti neposredne povezave med ustvarjalci, oblastmi in podpornimi ustanovami, kar je treba izkoristiti. Organizacija rednih mreženjskih dogodkov, sodelovanje z indijskimi producenti na sejnih in festivalih ter izpostavljanje uspešnih primerov lahko povečajo verodostojnost Slovenije kot partnerja. Poleg tega je pomembno zagotoviti stalno komunikacijo z indijskimi producenti in jim predstaviti utemeljene dokaze o gospodarskih učinkih filmske produkcije.

Če povzamemo, je prihodnji razvoj odvisen od jasnega zavedanja, da filmska industrija ni le kulturna dejavnost, temveč tudi orodje gospodarskega razvoja, turizma in diplomacije. Slovenija mora strateško vlagati v promocijo svojih lokacij, vzpostaviti konkurenčne finančne pogoje in razviti institucionalne mehanizme, ki bodo filmarjem olajšali delo. Če bo uspela te korake uresničiti, se lahko uveljavi kot stalna točka na zemljevidu indijske filmske produkcije ter okrepi svoj položaj v globalni kulturni ekonomiji.

Zahvala: Raziskava je nastala v okviru projekta FilmInd, The Indian Film Industry as a Driver of New SocioEconomic Connections, projekta v okviru programa EU-India Platform for Social Sciences and Humanities. Projekt so financirale nacionalne ustanove sodelujočih držav; v Sloveniji je bilo to Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. Prispevek je nastal v okviru programa Geografija Slovenije (P6-0101), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Avtorji se zahvaljujemo FilmInd projektni skupini, ki je bila vključena v proces oblikovanja spremenljivk in zbiranje podatkov: Marcin Adamczak, Malwina Balcerak in Krzysztof Stachowiak z Univerze Adama Mickiewicza, Poljska; Oona Haapamäki in Therese Sunngren-Granlund z Univerze Novia za uporabne znanosti, Finska, ter Hanna Janta z Univerze v Baslu, Švica.

Dostopnost raziskovalnih podatkov: Raziskovalni podatki, na katerih temelji članek, so na voljo v Geoatlasu evropskih snemalnih lokacij v indijski filmski industriji (<https://www.arcgis.com/apps/dashboards/c23c36b1c36c4f638e60b40d8cf5423f>).

6 Viri in literatura

- Balcerak, M., Stachowiak, K., Adamczak, M. 2024: Production culture, inter-personal relations and the internationalisation of film-making industry: The case of Indian film productions in Poland. *Film and Place in an Intercultural Perspective: India-Europe Film Connections*. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003293347-12>
- Banaji, S. 2013: Hindi film audiences outside South Asia. *Routledge Handbook of Indian Cinemas*. London.
- Bandyopadhyay, R. 2008: Nostalgia, identity and tourism: *Bollywood* in the Indian diaspora. *Journal of Tourism and Cultural Change* 6-2. DOI: <https://doi.org/10.1080/14766820802140463>
- CBFC (Central Board of Film Certification) 2019: Indian Feature Films Certified from 1-4-2018 to 31-3-2019. Medmrežje: <https://web.archive.org/web/20200728141110/>, <http://www.filmfed.org/downloads/Language-wise-Region-2018-19-26062019.pdf> (30. 1. 2023).
- Ciglič, R., Perko, D. 2013: Europe's landscape hotspots. *Acta geographica Slovenica* 53-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS53106>
- Clini, C., Valančiūnas, D. 2023: Bollywood and slum tours: Poverty tourism and the Indian cultural industry. *Cultural Trends* 32-4. DOI: <https://doi.org/10.1080/09548963.2023.2212618>
- Cucco, M., Richeri, G. 2021: European film commissions as transcultural promoters and mediators. *Journal of Transcultural Communication* 1-1. DOI: <https://doi.org/10.1515/jtc-2021-2005>
- Cucco, M., Scaglioni, M. 2014: Shooting Bollywood abroad: The outsourcing of Indian films in Italy. *Journal of Italian Cinema and Media Studies* 2-3. DOI: https://doi.org/10.1386/jicms.2.3.417_1
- Cucco, M., Scaglioni, M. 2024: On the Italian trail of Indian films through the lens of media industry studies. *Film and Place in an Intercultural Perspective: India-Europe Film Connections*. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003293347-9>
- De Vinck, S., Pauwels, C. 2018: The European Commission's approach to film funding: Striking a difficult balance. *Handbook of State Aid for Film: Finance, Industries and Regulation*. Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-71716-6_11
- LA India Film Council 2012: Film industry in India: New horizons. Medmrežje: <http://producersguildindia.com/Pdf/Film%20Industry%20In%20India%20New%20Horizons.pdf> (20. 8. 2025).
- Ghosal, T. 2013: Empathic cross-fires: Latinos in Bollywood ... Bollywood in Latinolandia. *Latinos and Narrative Media*. New York. DOI: https://doi.org/10.1057/9781137361783_12
- Ghosh Dastidar, S., Elliott, C. 2020: The Indian film industry in a changing international market. *Journal of Cultural Economics* 44. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10824-019-09351-6>
- Gyimóthy, S. 2018a: The Indianisation of Switzerland: Destination transformations in the wake of Bollywood films. *The Routledge Handbook of Popular Culture and Tourism*. Abingdon. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315559018>
- Gyimóthy, S. 2018b: Transformations in destination texture: Curry and Bollywood romance in the Swiss Alps. *Tourist Studies* 18-3. DOI: <https://doi.org/10.1177/1468797618771692>
- Hafeez, E., Ara, A. 2016: History and evolution of Indian film industry. *Journal of History and Social Sciences* 7-2. DOI: <https://doi.org/10.46422/jhss.v7i2.63>
- Jain, N., Soneja, T., Ahluwalia, J. 2016: *Indywood: The Indian Film Industry* (Deloitte report). Medmrežje: <https://producersguildindia.com/Pdf/Indywood%20The%20Indian%20Film%20Industry.pdf> (20. 8. 2025).
- Jain, P. 2019: *Sara Jahan Hamara*: Indian films and their portrayal of foreign destinations. *Visual Anthropology* 32, 3-4. DOI: <https://doi.org/10.1080/08949468.2019.1637686>
- Janta, H., Hercog, M. 2024: Contemporary Indian film productions in Switzerland. *Film and Place in an Intercultural Perspective: India-Europe Film Connections*. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003293347-10>

- Jenster, A. B. 2020: Assessment of Production Opportunities in Eastern European Emerging Film Markets: A Comparative Multi-Case Study Analysis. Dissertation, Universidade Católica Portuguesa. Medmrežje: <https://repositorio.ucp.pt/handle/10400.14/29676> (20. 8. 2025).
- Josiam, B. M., Spears, D. L., Dutta, K., Pookulangara, S., Kinley, T. 2020: Bollywood induced international travel through the lens of the involvement construct. *Anatolia* 31-2. DOI: <https://doi.org/10.1080/13032917.2020.1749349>
- Josiam, B. M., Spears, D., Dutta, K., Pookulangara, S., Kinley, T. 2014: »Namastey London«: Bollywood movies and their impact on how Indians perceive European destinations. *Hospitality Review* 31-4.
- Kanzler, M., Talavera, J. 2018: Public funding for film and audio-visual works in Europe: Key industry statistics 2010–2014. *Handbook of State Aid for Film: Finance, Industries and Regulation*. Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-71716-6_10
- Kozina, J., Jelnikar, A. 2024: Slovenia as a new contender in attracting Indian filmmakers within the context of Central and Eastern Europe. *Film and Place in an Intercultural Perspective: India-Europe Film Connections*. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003293347-11>
- Kozina, J., Stachowiak S., Ciglič, R., Gašperič, P., Urbanc, M. 2024: European screen locations in the Indian film industry: Evolutionary, spatial, and collaborative perspectives. *GeoJournal* 89. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10708-024-11149-9>
- Krämer, L. 2016: *Bollywood in Britain: Cinema, Brand, Discursive Complex*. New York.
- Kumer, P. 2019: Representation of Slovenian filming locations in narratives of foreign-produced movies. *Geographical Bulletin* 91-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV91105>
- Lorenzen, M., Taeube, F. A. 2007: Breakout from Bollywood? Internationalization of Indian film industry. *DRUID Working Paper* No. 07–06.
- Lourenço, I. 2017: Bollywood in Portugal: watching and dancing practices in the construction of alternative cultural identities. *Etnográfica* 21-1. DOI: <https://doi.org/10.4000/etnografica.4863>
- Madan, M. 2000: Bollywood down under: Imagining new neighbourhoods. *South Asia: Journal of South Asian Studies* 23-1. DOI: <https://doi.org/10.1080/00856400008723396>
- Mittal, N., Anjaneyaswamy, G. 2013: Film induced tourism: A study in Indian outbound tourism. *Atna Journal of Tourism Studies* 8-2. DOI: <https://doi.org/10.12727/ajts.10.3>
- Morawetz, N., Hardy, J., Haslam, C., Randle, K. 2007: Finance, policy and industrial dynamics–The rise of co-productions in the film industry. *Industry and Innovation* 14-4. DOI: <https://doi.org/10.1080/13662710701524072>
- Murschetsch, P. C., Teichmann, R., Karmasin, M. (ur.) 2018: *Handbook of State Aid for Film: Finance, Industries and Regulation*. Cham. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-71716-6>
- Nanjangud, A., Reijnders, S. 2022: On the tracks of musical screenscapes: Analysing the emerging phenomenon of Bollywood filmi-song tourism in Iceland. *Tourist Studies* 22-2. DOI: <https://doi.org/10.1177/14687976221090728>
- Nicolaie, D., Matei, E., Cooley, T. J., Vijulie, I., Cushing, D., Trușescu, M. N. 2023: National geniuses' heritage as potential for the development of cultural tourism in Romania. *Acta geographica Slovenica* 63-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.11032>
- Pardo, A. 2007: *The Europe-Hollywood Coopetition: Cooperation and Competition in the Global Film Industry*. Pamplona.
- Parvulescu, C., Hanzlík, J. 2022: Beyond post-socialist and small: Recent film production practices and state support for cinema in Czechia and Romania. *Studies in European Cinema* 19-2. DOI: <https://doi.org/10.1080/17411548.2020.1736794>
- Predin, A. 2025: Lahko smo Švica, Balkan ali vasica v Toskani. Medmrežje: <https://www.delo.si/kultura/film-tv/slovenski-film-asta-vrecko-financiranje-nrp-vlada-cash-rebate-denarno-povracilo> (14. 11. 2025).
- Punathambekar, A. 2013: *From Bombay to Bollywood: The Making of a Global Media Industry*. New York.

- Punathambekar, A., Kavoori, A. P. 2008: Introduction. Global Bollywood. New York.
- Roy, G., Huat, C. B. 2014: Travels of Bollywood Cinema: From Bombay to LA. New Delhi. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198075981.001.0001>
- Smrekar, A., Tiran, J., Polajnar Horvat, K. 2024: Unveiling the cultural ecosystem services of urban green spaces: A case study of Ljubljana, Slovenia. *Acta geographica Slovenica* 64-3. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.13788>
- Stachowiak, K., Janta, H., Kozina, J., Sunngren-Granlund, T. (ur.) 2024: Film and Place in an Intercultural Perspective: India-Europe Film Connections. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003293347>
- Therwath, I. 2010: 'Shining Indians': Diaspora and exemplarity in Bollywood. *South Asia Multidisciplinary Academic Journal* 4. DOI: <https://doi.org/10.4000/samaj.3000>
- Urbanc, M., Ferk, M., Fridl, J., Gašperič, P., Ilc Klun, M., Pipan, P., Resnik Planinc, T., Šmid Hribar, M. 2016: Oblikovanje predstav o slovenskih pokrajinah v izobraževalnem procesu. *Geografija Slovenije* 34. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789612549510>
- Urbanc, M., Fridl, J., Resnik Planinc, T. 2021. Landscapes as represented in textbooks and in students' imagination: Stability, generational gap, image retention and recognisability. *Children's Geographies* 19-4. DOI: <https://doi.org/10.1080/14733285.2020.1817333>
- Urbanc, M., Gašperič, P., Kozina, J. 2024: Portraying European landscapes in Indian films. *Film and Place in an Intercultural Perspective: India-Europe Film Connections*. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003293347-6>

7 Summary: Slovenia as an attractive destination for foreign film shooting? The case of the Indian film industry

(translated by the authors)

The Indian film industry, the largest in the world, has become an increasingly global phenomenon with a growing reliance on international locations. While countries such as Switzerland and the United Kingdom have long attracted Indian filmmakers, recent years have seen rising interest in Central and Eastern Europe. Slovenia has gradually entered this map, though it remains a relatively unknown destination. This article positions Slovenia within the broader debate on the globalization of Indian cinema and its local impacts. Based on IMDb data, film analysis, interviews with stakeholders in India and Slovenia, as well as a focus group and workshop in Ljubljana, it examines the spatial characteristics of Slovenian locations, their cinematic roles, and the factors and effects of filming.

Findings show that Slovenia has so far featured in ten Indian released films, beginning with *Naayak* (2013). Locations such as Bled, Piran, and Ljubljana have been used primarily as picturesque backdrops for song-and-dance sequences, without narrative significance. Consequently, Slovenia remains largely unrecognised by Indian audiences and filmmakers. Slovenia's strengths include landscape diversity within a small territory, affordability compared to Western Europe, short distances, and professional local crews with modern technical support. The country also benefits from a clean environment, accessible services, and English-speaking staff. However, barriers are significant: no national strategy for attracting foreign productions, lack of financial incentives, bureaucratic hurdles for visas and permits, limited direct flights, and weak international promotion. The effects of Indian productions in Slovenia are economic, cultural, and diplomatic. Productions generate direct and indirect economic benefits, stimulate tourism, and foster cultural exchange. Yet the overall impact has remained modest due to the low number of productions and lack of branding of Slovenia within films.

Recommendations are threefold. First, Slovenia should introduce competitive financial incentives and simplify bureaucratic procedures. Second, it should strengthen promotion by developing a comprehensive digital platform, highlighting both scenic beauty and practical advantages. Third, networking

and collaboration must be enhanced, including regular stakeholder meetings, international promotion, and showcasing success stories. Narrative integration of Slovenian settings into films—through explicit references or memorable plot actions—would also help build recognition and multiply tourism effects.

In conclusion, Slovenia holds strong potential to attract more Indian film productions but requires coordinated policies, strategic promotion, and active networking. With such measures, it could emerge as a recognisable filming destination in the global film economy, generating important economic, tourism, cultural, and diplomatic benefits.

REVIEWS/RAZGLEDI

SOLAR SALTERNS – SALT-MAKING AREAS AND NATURAL HABITATS

AUTHOR/AVTOR

dr. Primož Pipan

Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Anton Melik Geographical Institute, Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana, Slovenia

primoz.pipan@zrc-sazu.si, <https://orcid.org/0000-0003-2707-618X>

DOI: <https://doi.org/10.3986/GV97202>

UDC/UDC: 553.631:551.468+591.522(497.472)

COBISS: 1.02

ABSTRACT

Solar salterns – salt-making areas and natural habitats

In recent decades, solar salterns in Europe have become protected natural areas. Long-term human activity has created a typical saltern ecosystem, providing habitats for numerous plant and animal species. We describe traditional salt-making using the example of the Sečovlje salterns in Slovenia, focusing on salt crystallisation areas during the 2024 salt season. The role of the petola microbial mat as both salt-making heritage and a natural feature is illustrated by examples from Croatia (Pag, Nin, Ston), Italy (Cervia), and France (Aigues-Mortes, Guérande). We examined the heritagisation of solar salt-making using the examples of the salterns in Aigues-Mortes (France) and Sečovlje (Slovenia). Saltworkers and salt production as an economic activity play a key role in preserving the saltscape.

KEYWORDS

geography, cultural heritage, heritagization, traditional salt-making, fleur de sel, petola microbial mat, Piran salterns, Slovenia

IZVLEČEK

Morske soline – prostor solinarstva in naravni habitat

Območja morskih solin postajajo v Evropi v zadnjih desetletjih zavarovana območja narave. Zaradi dolgotrajnega delovanja človeka je nastal tipičen solinski ekosistem, ki je območje habitatov številnih rastlinskih in živalskih vrst. Tradicionalno morsko solinarstvo smo orisali na primeru Sečoveljskih solin v Sloveniji, s poudarkom na območjih kristalizacije soli v solni sezoni 2024. Vlogo petole kot solinarske dediščine in narave orišejo primeri iz Hrvaške (Pag, Nin, Ston), Italije (Cervia) in Francije (Aigues-Mortes, Guérande). Dediščinjenje morskega solinarstva pa smo preučili na primeru solin v Aigues-Mortes (Francija) in Sečoveljskih solin (Slovenija). Pri ohranjanju solinarske pokrajine imajo ključno vlogo solinarji ter solinarstvo kot gospodarska dejavnost.

KLJUČNE BESEDE

geografija, kulturna dediščina, dediščinjenje, tradicionalno solinarstvo, solni cvet, petola, Piranske soline, Slovenija

The article was submitted for publication on September 24, 2025.

Uredništvo je prispevek prejelo 24. septembra 2025.

1 Introduction

»Agent Mulder: Are there any swamps around here? Sheriff: We used to have swamps – till the EPA [Environmental Protection Agency] made us take to callin' 'em wetlands.« (The X-Files 1998 in: Robertson 2000, 469). A thought borrowed by Robertson (2000) from the cult American television series *The X-Files* succinctly summarises the development of the concept of wetlands and the associated renaturation of these areas. Certain values come into existence when they are recognised by people, or rather by a sufficient number of individuals. When individuals become aware of the legislative authority, the authorities can declare these values to be »official« by means of a legal act. In the above example, the US Environmental Protection Agency (EPA), as the executive authority, legislated that certain swamps are no longer swamps, but wetlands. From then on, awareness of wetlands as a value spread to the wider public.

Wetlands are rich habitats for plants and animals at the transition between land and water (Beltram 2003). Wetlands of international importance, whether threatened or not, are protected by the Ramsar Convention, which was adopted in 1971 in the Iranian city of Ramsar. The Ramsar Convention on Wetlands defines wetlands as »areas of marsh, fen, peatland or water, whether natural or artificial, permanent or temporary, with water that is static or flowing, fresh, brackish or salt, including areas of marine water the depth of which at low tide does not exceed six meters« (Ramsar 2024).

Solar salterns were created on poorly permeable sedimentary deposits at river mouths, which humans transformed into a cultural landscape for sea salt production. Alongside rock salt, sea salt was the main food preservative in Europe until the era of great maritime discoveries, when cheaper pepper and other spices from overseas entered the market (Kurlansky 2003). In addition to its role in food preservation, salt also had exceptional economic significance, as reflected today by the terms for wages or income in many languages, which derive from the Latin word for salt – *salario* (Italian), *salaire* (French), and *salary* (English) (Online ... 2025).

Let us consider an example of changing spatial development and related values in the Sečovlje salterns area in Slovenian Istria. The Sečovlje salterns, together with those in Strunjan and the former salterns in Lucija, form part of the Piran salterns, which in the past accounted for up to a third of total salt production on the eastern Adriatic coast. The northern part of the Sečovlje salterns (Lera) is still operational, while the southern part (Fontanigge) has been abandoned. The origins of salt-making in Piran probably date back to ancient times, with the first written records from the 13th century. After 1377, following the example of Dalmatian salt-makers from the island of Pag, they began to create a special base called *petola* at the bottom of the crystallisation pools to prevent the salt from mixing with mud. This was the most important technological milestone in their work, as the exceptional purity of the »white gold« enabled them to sell it to the wider hinterland, as well as to the broader European area and even the Middle East (Savnik 1951; Mihelič 1996; Bonin 2001). For centuries, the economic development of Piran was based on the production and trade of salt (Bonin 2016). Its importance was so great that as early as 1283, when Piran was the last Istrian town to be subjugated by the Venetian Republic, the salt trade became a state monopoly (Holz 2001). The state monopoly on salt and the salterns in the Sečovlje area persisted through the centuries and a series of different state formations, until the breakup of Yugoslavia in 1991.

Economic values dictated a lifestyle that was tied to seasonal work in the salterns and was reflected through the use of space in the urban-rural transhumance. Every year in April, on St. George's Day, the inhabitants of Piran moved with their families to the salterns for a few months. Although they were only tenants of salt fields and received a certain percentage of the salt produced as payment for their work, they earned enough to support their families for the whole year (Orožen Adamič 1998).

Based on the production of by-products from salt-making, industry and tourism began to develop rapidly after 1954. The company *Droga Portorož* developed into one of Slovenia's leading food companies, and the Municipality of Piran recorded the highest number of overnight stays in Slovenia.

The tradition of (spontaneous) health tourism dates back to the period when monks from the monastery of St. Onofrio used salt mud and brine to treat skin diseases. In 1879, Giovanni Lugnano, a doctor from Piran, began treating rheumatism with brine in the salterns. The first peak in tourism development was marked by the construction of the Palace Hotel in Portorož (1908–1912), which was originally intended for spa guests (Vrtačnik 2005). For tourism purposes, the salterns in Lucija were filled in, the largest salt warehouse was demolished, and a campsite was built on the same site, followed by a marina in 1974 (Internet 1). Part of the Sečovlje salterns was allocated for the construction of Portorož Airport in 1962 (Tehnični ... 2025).

With the development of transport after World War II, it became possible to import cheaper salt from southern Mediterranean countries, particularly Tunisia and Algeria, which significantly reduced the amount of salt produced in the Sečovlje salterns. Due to its unprofitability, salt production was abandoned in 1967 in the Fontanigge area, where the medieval method of salt-making had been preserved until then (Savnik 1965). Nature gradually reclaimed the area, and the cultural remains of the past began to attract many visitors. Over time, the recognition of natural and cultural values was reflected in professional literature and legal acts. »*The protection of natural and cultural heritage and salt-making as a basic economic activity in salterns are not mutually exclusive*« (Križan 1990, 244). In 1990, the entire Sečovlje salterns and the Seča peninsula were protected by the municipal Decree on the Sečovlje Salina Nature Park (Odlok ... 1990). In 1991, the Museum of Salt-making was opened on the abandoned Fontanigge salterns, as part of the Sergej Mašera Maritime Museum in Piran (Ravnik 1992). With the Museum of Salt-making, »*we are reviving and at the same time preserving the medieval method of salt-making. In the latter, man and nature are inseparable*« (Žagar 1996, 149). Due to its exceptional landscape and ecological value, part of the Fontanigge area was included in the Ramsar List of Wetlands in 1993 as the first wetland in Slovenia (Polajnar 2008). In 1993, the Municipality of Piran adopted a Resolution on the Importance of the Sečovlje Salina Nature Park, the second article of which states, »*Active protection and preservation of the salterns is conditional upon the preservation of salt-making as an activity that has shaped this area and the provision of conditions for its continued existence and development*« (Resolucija ... 1993).

In 2001, the Government of the Republic of Slovenia adopted the Regulation on the Sečovlje Salina Nature Park (Uredba ... 2001) and the Decree on the Declaration of the Museum of Salt-Making as a Cultural Monument of National Importance (Odlok ... 2001). The level of protection of the Sečovlje salterns and the Museum of Salt-making was raised from municipal to national level.

In 1999, the food company *Droga Portorož* established a subsidiary, *SOLINE Pridelava soli d.o.o.*, which obtained a national concession for salt production in 2001. As *SOLINE Pridelava soli d.o.o.* operated at a loss every year, *Droga Portorož* sold it to the Slovenian national telecommunications company *Telekom Slovenije* in 2002.

Fontanigge was abandoned after salt production ceased in 1967. Due to Fontanigge, the Sečovlje salterns are now the largest wetland on the Slovenian coast and the most important ornithological and faunistic area. As many as 45 plant species grow there that can also be found on the Slovenian Red List, and 291 bird species have been recorded, of which more than 80 nest there permanently or occasionally (Pipan and Topole 2023). However, birds have been present in the salterns in the past, as evidenced, for example, by the bird census of 1878 (Schiavuzzi 1878). Old saltworkers recall that birds have always been present in the Sečovlje salterns, even when they were not yet considered a »wetland« but »simply salterns«. The same applies to plants in the salterns, which saltworkers also used for food and other purposes (Etnografska ... 2025).

The Sečovlje salterns are also home to special animals adapted to the saltern ecosystem, such as the Mediterranean killifish (*Aphanius fasciatus*) (Solinarika 2025) and the brine shrimp (*Artemia parthenogenetica*) (Solinski ... 2025).

When Slovenia joined the European Union in 2004, the Sečovlje salterns and their surroundings became part of the Natura 2000 protected area, whose main goal is to preserve biodiversity. With European

Union funding, the Sečovlje Salina Nature Park has undertaken numerous renaturation projects over the past two decades, including removing the remains of salt-making (the cultural part of the landscape) and restoring the natural part of the landscape, as well as building visitor trails, bird observatories, and information boards. In the Sečovlje salterns, the gap between nature conservation and salt-making has widened over the last twenty years, to the detriment of the latter (Pipan and Topole 2023). Recently, the Sečovlje salterns have also been included in a voluntary agreement for wetland conservation (Ernoult et al. 2022; Polajnar Horvat et al. 2022; Muccitelli et al. 2023; Smrekar et al. 2023), as wetlands and their protection are threatened by economic interests despite being protected (Verhoeven 2014; Zhu et al. 2019).

The Sečovlje salterns are also significant in term of heritage and the heritagisation of salt-making and the saltscape (Topole and Pipan 2022; Pipan and Topole 2023). This is a landscape where natural and cultural heritage converge. To protect important cultural landscapes, the European Landscape Convention was adopted in Europe in 2004 (Evropska ... 2004). According to Danish geographer Kenneth Olwig, landscape refers not only to a part of an area (region, territory), but also to the community (population) associated with the region and its collective traditions and customs. Customs are also linked to land ownership and use (Olwig 1996). According to Harrison (2015), the »story of the landscape« consists of shared narratives about natural and cultural heritage. He emphasises that criticism of the division of heritage into nature and culture is well established, as many consider this separation to be artificial. Spek, Brinkkemper, and Speleers (2006) argue that rising levels of education have led to a growing interest in the »story of the landscape«. Previously unremarkable landscapes have been transformed into living heritage. Landscape management should therefore include nature conservation and heritage management, as well as public participation. This is particularly relevant in areas where »new nature« is being introduced, i.e., nature that cannot exist without human management (Spek, Brinkkemper, and Speleers 2006). Such landscapes include saltscapes (Hueso and Peranidou 2011; Hueso Kortekaas 2019; Hueso-Kortekaas and Iranzo-García 2022; Hueso Kortekaas 2023; Hueso-Kortekaas and Carrasco-Vayá 2024).

The purpose of this article is to use the example of the Sečovlje salterns to demonstrate that, in addition to being a natural habitat, solar salterns are primarily sites of the economic activity of traditional salt-making.

2 Methodology

The primary research method was participant observation (Makarovič 1976; Banjac 2020). Without experiential physical work in the salterns, a researcher cannot fully understand salt-making or how the individual work operations are interconnected. Therefore, we undertook experiential physical work in the Sečovlje salterns. We had the opportunity to experience the role of a saltworker in both areas of the Sečovlje salterns: in the abandoned Fontanigge area in the south and the active Lera area in the north. At the Museum of Salt-making in the Fontanigge area, we participated in the harvesting and storage of salt during the salt seasons from 1999 to 2006, in salt works in the mud to restore the salt fields, and in the management of international volunteer work camps organised by Service Civil International. From June to September 2024, we joined the team of saltworkers in the Lera North area on several occasions. At the N19 salt field, we helped with salt works in the mud to prepare the saltern, as well as with the harvesting and storage of salt and salt flower.

The second research method was a walking seminar or group ethnographic walk. Introduced by Shepherd, Ernten, and Visser (2018; Shepherd and Ernten 2024), this method involves a meeting of experts from various disciplines, taking the form of a walk between selected points (Rogelja Caf and Ledinek Lozej 2021; Rogelja Caf 2022; 2024; Rogelja Caf, Ledinek Lozej, and Gregorič Bon 2023). We participated in three walks in the Sečovlje salterns area, on 14 January, 2020, 31 March, 2023, and 25–26 April, 2024. The walks enabled an interdisciplinary exploration of the Sečovlje salterns.

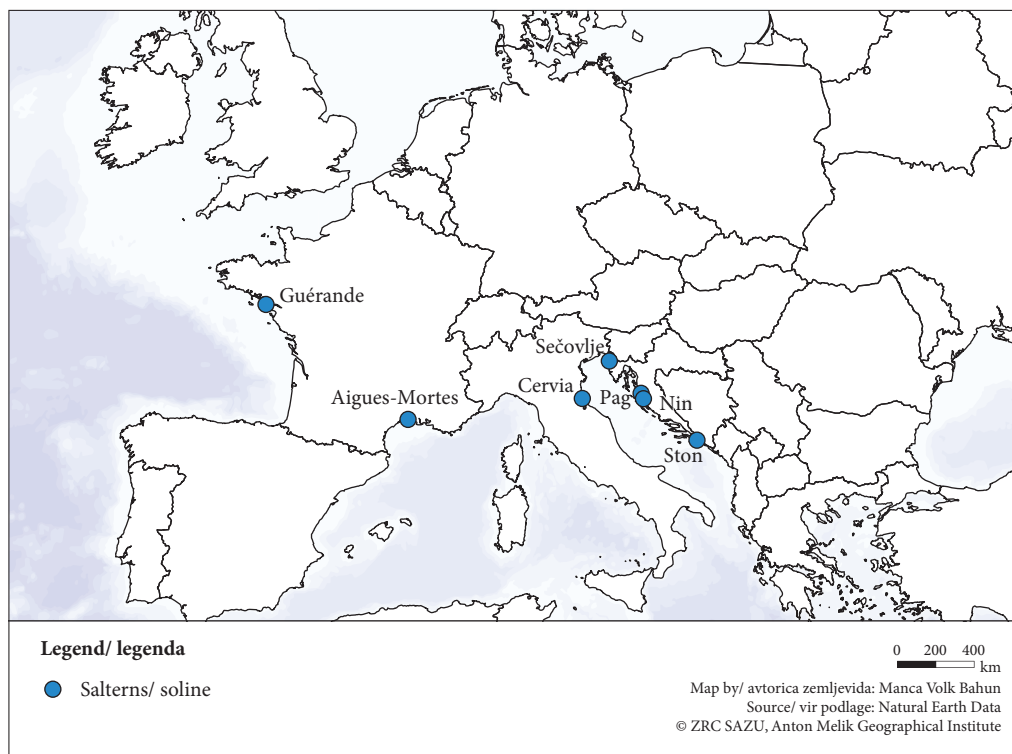

Figure 1: Locations of the considered solar salterns.

The third method was fieldwork at the Pag, Nin, and Ston salterns in Croatia in July 2024 and a visit to the Aigues-Mortes salterns in France in March 2024 and April 2025. Information about the Cervia salterns (for 2024) on the western Adriatic coast of Italy and the Guérande salterns (for 2025) on the Atlantic coast of France (Figure 1) was obtained with the help of researcher and saltworker Maja Bjelica (Etnografska ... 2025).

3 Some definitions of salterns

What are salterns? Let us consider some definitions, ranging from more established, professional ones to those recognised in civic science. All definitions agree that salt is extracted in the saltern area.

The Slovenian Geographical Terminology Dictionary defines »saltern« as »a shallow basin for extracting salt, especially from seawater, in which the salt water gradually evaporates, leaving only salt at the bottom« (Kladnik, Lovrenčak, and Orožen Adamič 2005, 363).

The Dictionary of Standard Slovenian Language defines the entry »solina« as »a place or area by the sea, arranged for extracting salt from seawater: abandoned, cultivated salterns/Sečovlje salterns« (SSKJ2 2024). The entry also includes the geographical name Sečovlje salterns, which is written with a lowercase initial letter.

The description of the term »saltern« on the website of the Sečovlje Salina Nature Park reads: »Solar salterns are anthropogenic areas where humans have transformed natural coastal wetlands by building embankments, canals, and shallow basins in which, with the help of the sun and wind, they concentrate

seawater collected by tide or pumps until it is saturated with salt. Solar salterns are most commonly found at river mouths, where thousands of years of river sedimentation have created the natural conditions for their formation. Inland salterns are usually located in the immediate vicinity of underground brine reserves. They can be classified according to their geographical location, size, method of production and management, and the amount of salt produced. Taking into account salt mines and salt lakes, salterns can be divided into six types or categories: 1) salt mines and inland salterns; 2) salt lakes and depressions; 3) primeval, primitive salterns; 4) artisanal salterns; 5) industrial salterns; 6) inactive, abandoned salterns« (Soline 2024).

As an example of civic science, we refer to the description on the Slovenian Wikipedia website, which has been adapted for Slovenian salterns (*soline*): »Salterns are coastal areas established for extracting salt from seawater in the summer. They comprise salt fields (basins), canals, embankments with stone walls, sluice gates, saltworks houses, paths, bridges, pumps, etc. Abandoned or disused salterns provide a refuge for many animals, as they are home to diverse ecosystems such as mudflats, salt meadows, salt ponds, and brackish marshes. Various animals, especially birds, including numerous species of migratory birds, have found suitable living conditions there« (Internet 1).

Artisanal and industrial salterns are shallow pools and lagoons surrounded by smaller and larger levees, through which water flows via sluice gates. In artisanal salterns, salt is harvested by hand, while in industrial salterns it is harvested by machine. Artisanal salterns were sufficient to meet the needs of the local population. Disused or abandoned salterns are a result of the emergence of industrial salterns. Production in these has ceased (Škornik 2008, 19).

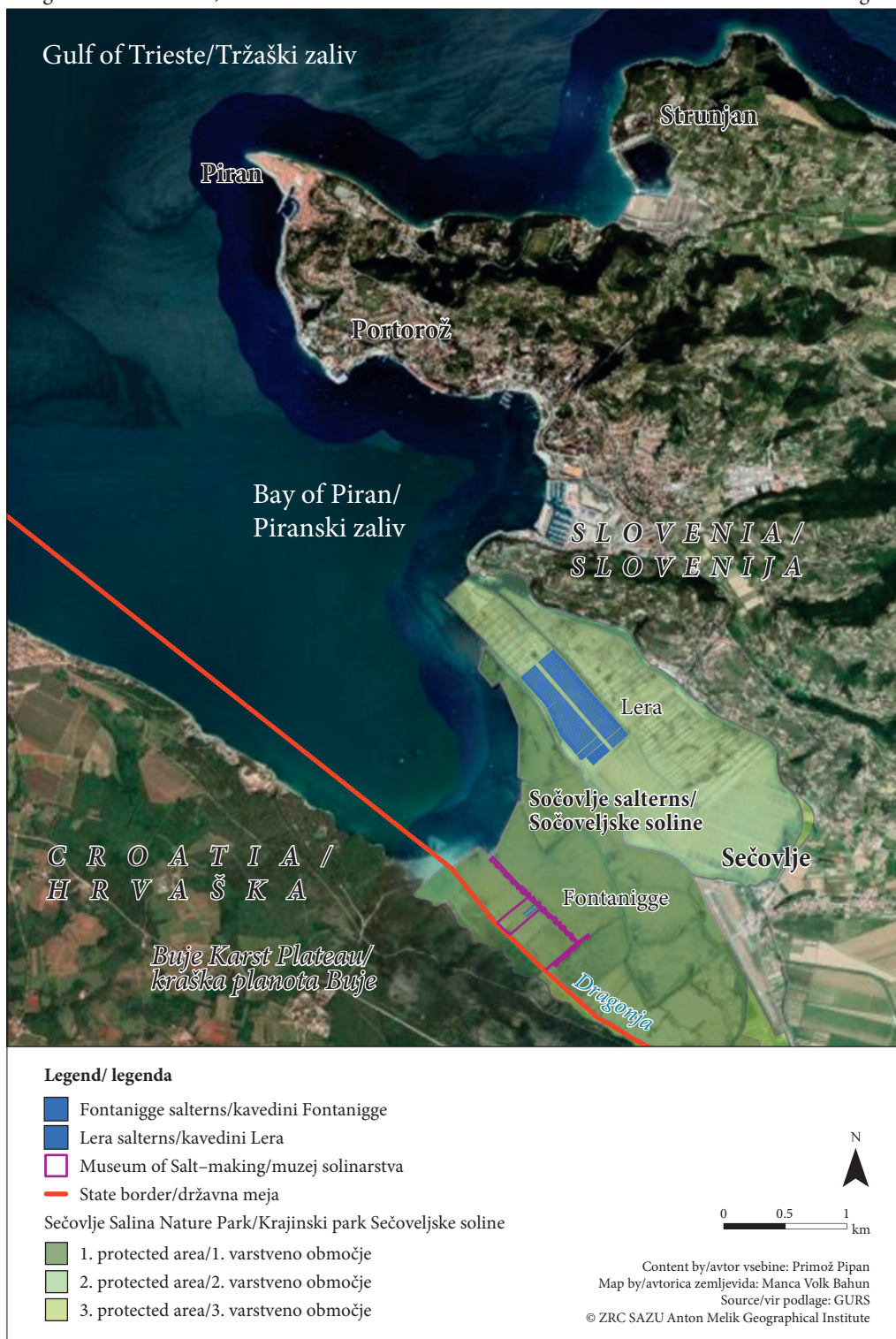
The term »salterns (*soline*)« also appears as part of a geographical name. The geographical name »Sečoveljske soline« is a non-settlement geographical name. It is an official, bilingual and standardised geographical name in the official Register of Geographical Names (REZI), which was approved by the Commission for the Standardisation of Geographical Names (KSZI) of the Government of the Republic of Slovenia. During the standardisation process, it was reviewed from linguistic, geographical, and legal perspectives.

For the purposes of this article, we provide our own definition: »Salterns are areas primarily intended for the production of brine for the production of salt and salt flower. The salterns are home to numerous plant and animal species.«

4 Outline of salt-making in the Sečovlje salterns

Salt production in the Sečovlje salterns is inextricably linked to *petola*. Petola is a biosediment, a protective layer several millimetres thick, consisting of algae, bacteria, and minerals (quartz, halite, calcite, gypsum, aragonite, illite/muscovite, plagioclase, and K-feldspar (orthoclase/microcline) (Glavaš et al. 2015) at the bottom of crystallisation pools called *kavedini*. This layer prevents sea mud from coming into contact with salt crystals and only thrives in a very limited geographical area. This is why Piran salt is white, rather than grey or brown like other salts extracted from natural substrates that are not stone or concrete. After 1377 (Bonin 2001), salt from the Sečovlje salterns became highly sought after precisely because of its purity, whiteness, mineral richness, and good taste. Petola was studied decades ago (e.g., Schneider 1979; Ogorelec et al. 1981) and has also been studied recently (e.g., Tkavc et al. 2011; Kovač et al. 2013; Glavaš et al. 2015; 2017; 2018; Juteršek and Dolinar 2021; Kataoka 2022). Because of petola, saltworkers in the Sečovlje salterns have at least two additional tasks: fertilising (local *konciranje*) and restoration (local *taciranje*). *Konciranje* (from Italian *conciare* – to tan, *concimare* – to fertilise) means that every spring (in February and March), the dry bottom of the crystallisation pools is coated with a thin layer of soft salt mud. After being flooded with seawater, the old petola at the bottom of the crystallisation pools is »fed« and restored until the summer salt season (Škornik 2008, 73). *Taciranje*

Figure 2: Locations of crystallisation surfaces in the Sečovlje salterns. ► str. 35

(from Italian *taccare* – *to cut*) is the repair of damaged parts of the petola at the bottom of the crystallisation pools. Damaged or blistered petola is covered with lubricious soft mud so that it can be restored over time (Škornik 2008, 71).

The Sečovlje salterns comprise Lera, the northern part, and Fontanigge, the southern part (Figure 2). In the Lera area, active salterns remain where traditional salt-making continues. In the Fontanigge area, however, the salterns have been abandoned; production ceased in 1967. Since then, Fontanigge has declined in salt production. This decline slowed in a smaller part of Fontanigge in 1990, when the Museum of Salt-making was established in the area of *cavana 131* and began operating in 1991. After a 25-year hiatus, salt-making using medieval methods has resumed in the Fontanigge area. Unlike the Fontanigge area, where salt-making was interrupted, production in Lera has continued without interruption since the establishment of the Sečovlje salterns.

5 Condition of salt crystallisation areas in the Sečovlje salterns in the 2024 salt season

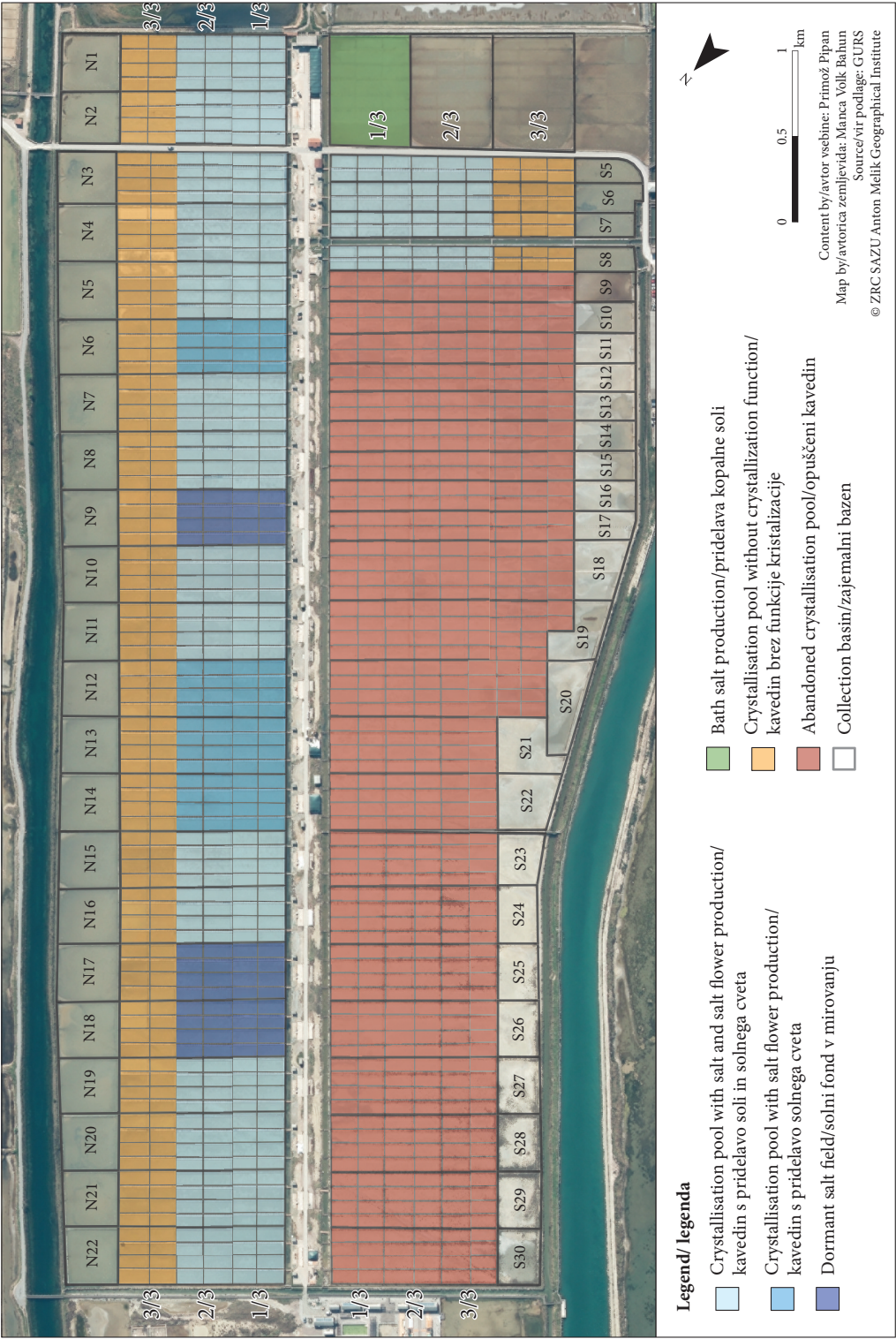
In Fontanigge, the Museum of Salt-making has successfully fulfilled its mission of preserving salt-making using medieval methods for 15 years. In 2003, it received the EUROPA NOSTRA award in the »cultural landscapes« category »for the exemplary and sensitive revitalisation of the cultural landscape, including the restoration of traditional salt-making facilities, architectural restoration, and educational activities, all in close harmony with the natural environment« (Topole and Pipan 2022, 122). Unfortunately, for the past decade, the Museum of Salt-making has no longer had a permit to produce salt or manage the salt field (Pipan 2024a; 2024b). The petola at the bottom of the crystallisation pools has perished. The Museum of Salt-making is also no longer permitted to maintain the saltern levees. One of the Museum's two salt fields is permanently flooded, and the only wind pump still in operation is functioning only to a limited extent. Medieval salt-making, which has been preserved at least through the Museum's presentation, is now threatened with complete decline.

Is the Lera area an area of active salterns? Even if we consider only the crystallisation pools there – the final stage of salt-making, where brine crystallises into salt crystals – this is not entirely accurate. The area of crystallisation pools in Lera is divided into north and south sections, separated by an embankment with a road.

Figure 3 shows the state of the area designated for salt crystallisation in the 2024 salt season. The salt crystallisation area includes not only the surface of the crystallisation pools, but also the associated levees and ditches.

There are 22 salt fields in the Lera North area. In Figure 3, they are marked with the letter N (*nord*, Italian for north) and the serial number of the field. The levees in the northern salt fields still exist everywhere and have not yet subsided. Each of the twenty-two salt fields in Lera North has 24 crystallisation pools, which are divided into sections: the first, second, and third. In all twenty-two salt fields, the third section of crystallisation pools (3/3), which is furthest from the road, is not active. This is due to a lack of saltworkers to prepare the petola and produce salt in these pools. In Figure 3, these are marked as »crystallisation pools without crystallisation function« (area: 44,536 m²). In the summer of 2024, there were 19 active salt fields in the Lera North area. Three salt fields (N9, N17 and N18) were not in operation, and neither salt nor salt flower was harvested in them. In Figure 3, these are marked as »dormant salt fields« (area: 10,195 m²). Of the nineteen active salt fields, salt was harvested in fifteen: N1, N2, N3, N4, N5, N7, N8, N10, N11, N15, N16, N19 (Figure 4), N20, N21, and N22. In Figure 3, these are marked as »crystallisation pools with salt and salt flower production« (area: 60,567 m² – this number

Figure 3: Salt crystallisation surfaces in the Lera North and Lera South areas of the Sečovlje salterns (crystallisation pools Lera in Figure 2) in the 2024 salt season. ► str. 37

also includes the area of the first and second sections of the crystallisation pools in four salt fields in the Lera South area: S5, S6, S7, and S8) (Figure 3). Only salt flower was harvested in four salt fields (N6, N12, N13 and N14). In Figure 3, these are marked as »crystallisation pools with salt flower production« (area: 13,548 m²). Salt was not harvested here because the saltworkers were unable to prepare the petola, which would have enabled salt harvesting. Even if they had managed to prepare the petola, they would not have been able to harvest salt due to a shortage of saltworkers. Not harvesting salt only accelerates the decay of the already damaged petola and thus the further deterioration of the salt fields.

There are 26 salt fields in the Lera South area. In Figure 3, they are marked with the letter S (*sud*, Italian for south) and the serial number of the field. Twenty-two salt fields (from S9 to S30) have been abandoned for at least 30 years. In Figure 3, they are marked as »abandoned crystallisation pools« (area: 110,625 m²) (Figure 5). The salt levees have subsided but have not yet been completely levelled. There are no longer any barriers between the channels, and the railway tracks are in disrepair. This is probably the part of the salterns that Škornik (2008, 19) refers to as non-operational or abandoned salterns. In the summer of 2024, four salt fields were in operation in the southern part of Lera, namely S5, S6, S7 and S8. As in the northern part of Lera, only two-thirds of the crystallisation pools are active here; the remaining section (3/3) are not being worked because the unmaintained petola does not allow for salt harvesting. Four former salt fields (S1, S2, S3, S4) have been restructured and converted for the production of bath salt with larger, coarser crystals. Crystallisation takes place only in the first section of the former crystallisation pools. In Figure 3, they are marked as »bathing salt production« (area: 4,966 m²).

Table 1: Surface areas of crystallisation pools (kavedins) in the Lera North and Lera South areas in the 2024 salt season.

purpose	surface (m ²)	share (%)	share (%)	activity
crystallisation pool with salt and salt flower production	60,567	25	33	active
crystallisation pool with salt flower production	13,548	6		
bath salt production	4966	2		
dormant salt field	10,195	4	67	inactive
crystallisation pool without crystallisation function	44,536	18		
abandoned crystallisation pool (Lera South)	110,625	45		
total	244,437	100	100	

Table 2: Surface areas of crystallisation pools (kavedins) in the Lera North and Lera South areas in use in the 2024 salt season.

purpose	surface (m ²)	share (%)	share (%)	activity
crystallisation pool with salt and salt flower production	60,567	45	59	active
crystallisation pool with salt flower production	13,548	10		
bath salt production	4966	4		
dormant salt field	10,195	8	41	inactive
crystallisation pool without crystallisation function	44,536	33		
total	133,812	100	100	

PRIMOŽ PIPAN, 2024

Figure 4: Lera North – one of the operating salt fields (N19). Saltworker Mitja Petronio harvesting salt.

PRIMOŽ PIPAN, 2024

Figure 5: Lera South – abandoned salt crystallisation pools (S27).

In the 2024 salt season, only 33% of the areas suitable for salt crystallisation were operational in Lera (Table 1). The data also include salterns in the Lera South area that have been abandoned for more than 30 years and are currently completely unusable for salt production. If we exclude the crystallisation pools in the Lera South area that have been abandoned for over 30 years, the figures are slightly more favourable. In the 2024 salt season, 59% of the salt crystallisation areas in Lera were operational (Table 2). The remaining 41% of non-operational salt crystallisation areas could be rehabilitated for production more easily than the completely abandoned crystallisation pools in the Lera South area.

6 Petola: salt-making heritage or nature – examples from Croatia, Italy and France

The Sečovlje salterns are characterised by daily salt harvesting, which requires considerable strenuous manual labour. Saltworkers also undertake additional tasks in preparing and maintaining the petola. This is an important heritage, as nowhere else on the eastern Adriatic coast is salt harvested in this manner. Even in the Mediterranean and elsewhere, such a labour-intensive method of artisanal salt-making is not used (Koludrović and Franić 1954).

In the salterns of Pag in Croatia (Peričić 2001; Piplović 2003), from which the knowledge of salt harvesting on petola was transferred to the Sečovlje salterns centuries ago, salt has been produced by industrial crystallisation since 1980. The salterns use only evaporation ponds to concentrate brine before the crystallisation process in the factory. The factory produces salt in the summer, while in winter they undergo maintenance to repair any damage caused by corrosion to the crystallisation equipment. The company *Solana Pag, d. d.* mainly produces salt for mass consumption. Recently, it has also begun boutique salt production. To preserve the salt-making tradition »as it once was«, the crystallisation pools have been restored in one salt field, and a few years ago, manual harvesting of salt flower was reintroduced. The tourist experience »morning in the salt fields« is available to visitors who wish to try harvesting salt flower. At the price of 50 EUR per person or 100 EUR per family, visitors can harvest salt flower themselves in the morning while touring the working salt field with the help of a special sieve on wheels. No other salterns on the Adriatic offer such an experience. Salt is not yet harvested by hand in this saltern, as it will take several years for the layer of petola at the bottom of the crystallisation pools to become thick and solid enough to allow this (Etnografska ... 2024). Salt harvesting on petola will thus symbolically return to the salterns on Pag, from where it came to Piran centuries ago. Petola, which is now »nature« in the salterns on Pag, will once again play a role in salt-making. Where petola was introduced to salt-making centuries ago and then abandoned because it was no longer needed due to the transition to industrial salt production in the factory, it is now being recognised as heritage by being reintroduced to salt harvesting on petola as an experience for visitors. Once again, there is a symbiosis between humans and nature, where both benefit.

In the salterns of Nin in Croatia (Etnografska ... 2024), in the immediate vicinity of Pag, salt is harvested by hand, but not daily. Salt is not harvested on the petola either. The crystallisation pools in Nin have a concrete base, while some older pools are made of limestone slabs, which they also plan to replace with concrete. Corrosion of the concrete base in the crystallisation pools is managed by gradually repairing the broken joints between the individual concrete slabs at the bottom of the pools each winter. The damaged joints are mechanically broken up with jackhammers and recast in concrete (Etnografska ... 2024).

In the context of the Nin salterns, petola, as it is called and understood there, refers to the muddy bottom of the evaporation ponds in the final stage of evaporation, where halophytic plants grow. In Nin, petola is considered »nature« and plays no role in salt production.

In the Ston salterns in Croatia, salt is harvested manually, but only once per season. They do not have petola. Salt crystals form on a bituminous base (Etnografska ... 2024).

Let us consider even more distant salterns. In the Cervia salterns (Gruppo ... 1997) in Italy, salt is not harvested daily. Petola is known, but it is understood in a similar way as in the Nin salterns in Croatia, or in an even broader sense – as the muddy bottom of the basins where halophytic plants grow.

In the salt pans of Aigues-Mortes (Boudet 1995) on the Mediterranean coast of France, salt is harvested by machine (Koludrović and Franić 1954, 109), while *fleur de sel* is harvested by hand. They are not familiar with petola.

In the salterns of Guérande (da Silva et al. 2022) on the Atlantic coast of France, salt and *fleur de sel* are harvested by hand. They are not familiar with petola, although some local saltworkers are aware of its existence. As they do not harvest salt on petola, it is grey and mixed with sand.

We can conclude that in the salterns of Pag, Nin, and Ston in Croatia, Cervia in Italy, and Aigues-Mortes and Guérande in France, petola is considered »nature«. In the Sečovlje salterns, however, it also has a »cultural« role, as it is »domesticated«, cared for, and helps in the production of salt.

7 Representation of salt production: Aigues-Mortes (France) and Sečovlje salterns (Slovenia)

Figure 6 shows the circumference of a round cardboard box containing *fleur de sel* from the salterns of Aigues-Mortes in the Camargue region of southern France. In the foreground is the logo with the inscription »Fleur de sel. Le Saunier de Camargue« (Salt flower. Saltworker from Camargue). To the left of the inscription, an image of a saltworker with tools for harvesting *fleur de sel* is drawn as an integral part of the logo. Below the logo, on the rim of the box, is a red field with the inscription »Fleur de Sel de Camargue« (Salt flower from Camargue). In the background above the logo is the town of Aigues-Mortes with its medieval walls. In front of the urban element is a natural lagoon with marsh vegetation. To the upper left of the saltworker are three flamingos in flight. The flamingos represent nature or natural heritage. The saltworker represents culture or cultural heritage. Both are linked in the presentation of the product. The box is closed with a cork lid, over which a label in the form of a red ribbon is affixed with the inscription »Fleur de sel. Cueillie à Aigues-Mortes. Dominique Urbe. Saunier« (Salt flower. Harvested in Aigues-Mortes. Dominique Urbe. Saltworker) (Figure 7). This product or souvenir bears a stamp – the signature or name and surname of the saltworker who harvested the salt flower. Many other products containing salt flower also bear the personal stamp of the saltworkers (Figure 8). For

Figure 6: A box of *fleur de sel* from the Aigues-Mortes salterns in France.

Figure 7: A cork lid on a box of *fleur de sel* from the Aigues-Mortes salterns in France.

example, the *fleur de sel* in three boxes with added lemon, Provençal herbs, garlic and parsley was picked by hand by saltworker Alain Barthelot, as stated on the labels on the cork lids. The *fleur de sel* is picked by hand, while the salt is harvested by machine. These are industrial salterns after all. And the salt cellar? A saltworker is depicted on the white ceramic salt cellar (Figure 9). Despite the fact that these are industrial salterns, the heritagisation of salt production emphasizes manual labour. Salin d'Aigues-Mortes is a commercial company whose goal is to produce and sell salt and *fleur de sel* and related products. A tour of the salterns and their salt-making museum complements the main activities. But where are the birds? Where are the flamingos depicted on the rim of the cardboard salt box? They are not in the salterns, but in the nearby wetlands (Figure 10) around the town of Aigues-Mortes in the Camargue region and in the Camargue Regional Nature Park (Parc ... 2024).

Figure 11 shows the rim of a round cardboard box containing salt flower from the Sečovlje salterns. It is decorated with an aesthetically perfect black-and-white photograph of two salt fields from the Museum of Salt-making in Fontanigge, taken before they were abandoned. The main motif in the photograph is

MARKO ZAPLATIL, 2024

Figure 8: Boxes of fleur de sel with added herbs from the Aigues-Mortes salterns in France.

MARKO ZAPLATIL, 2024

Figure 9: A salt cellar bearing the sign »Le Saunier de Camargue« (The Saltworker from Camargue) from the Aigues-Mortes salterns in France.

two wind pumps with spread sails. The salt levees in the picture are neat, flat, and unsubmerged, that is, functional, as they should be. There are no saltworkers or birds in the picture. The image represents a still life.

In the Sečovlje salterns, both salt fields and salt are harvested by hand. In Fontanigge, within the area of the Museum of Salt-making, flamingos walk around the crystallisation pools where petola should be, but due to improper management, there is no longer any (Figure 12). Most areas intended for salt crystallisation are also inactive in the Lera area. Will the trend from Fontanigge spread to Lera? Will birds also walk around Lera, in the area where petola should be? Birds have always been present in the Sečovlje salterns, as the local saltworkers lived in harmony with nature. Today, however, unlike in Camargue, the external appearance of the Sečovlje salterns no longer holds much significance for people. For example, the road sign for the Sečovlje salterns depicts a pile of salt and a bird (Figure 13). It shows nature and the visually appealing »pyramids« of salt, which are actually the result of human activity. Today, in the era of wetlands and »new nature«, saltworkers are not depicted in the Sečovlje salterns. In contrast, the French brand uses a saltworker, and even more, a saltworker with a name.

PRIMOŽ PIPAN, 2024

Figure 10: Flamingos in one of the wetlands of the Camargue Regional Nature Park.

MANCA JUVAN HESSABI, 2025

Figure 11: A box of salt flower from the Sečovlje salterns in Slovenia.

IZTOK ZUPAN, 2023

Figure 12: Flamingos in the crystallisation pool of the Museum of Salt-making in the Sečovelje salterns, where *petola* microbial mat is supposed to be.

PRIMOŽ PIPAN, 2024

Figure 13: Roadside sign for the Sečovelje salterns in Lucija – salt and bird, no saltworker.

8 Conclusion

Since 2002, we have no longer viewed the Sečovlje salterns primarily through the lens of salt production, which shaped this area for centuries, but rather as a designated landscape area or designated natural area. Instead of cultural and natural heritage being equally represented and interwoven in a mosaic, as intended for protected areas with designated landscape area status, cultural heritage is neglected in the case of the Sečovlje salterns.

This contradicts the recommendations of the Ramsar Convention, which calls for the sustainable (wise) use of space. If salt production ceases, the area of the Sečovlje salterns will be used for other purposes, such as tourism, sport, and transport, which are much less sustainable than the recommendations of the Ramsar Convention. If traditional salt-making, where salt is still harvested by hand every day and on petola microbial mat – a method unique in the world – disappears, the most sustainable use of this Ramsar site will no longer exist.

Today, the Sečovlje Salina Nature Park is entirely within the domain of nature. Nature is thriving in the Sečovlje salterns. So much so, in fact, that cultural heritage, such as the salterns and salt-making – which the designated landscape area also bears in its name – is neglected even in the part where the Museum of Salt-making is located. The Museum is supposed to show traditional salt-making in the medieval way *in situ*, despite its status as a cultural monument of national importance. Due to excessive nature conservation in the Fontanigge area, the cultural saltscape is disappearing.

The cultural saltscape is even disappearing in the area of the crystallisation pools in the northern part of the Sečovlje salterns (Lera), which is considered the active part of the Sečovlje salterns. During the 2024 salt season, only 33% of the area intended for salt crystallisation was operational in Lera. Of all the crystallisation pools in use, 59% were used for salt production.

Will the Sečovlje salterns remain salterns, or will they become a wetland altogether? A marsh? Perhaps a lagoon? Will this also be reflected in the geographical name? Will this area in future be referred to as the Sečovlje wetland, Sečovlje marsh, or Sečovlje lagoon?

Salterns are areas designated for salt production. Therefore, this should remain their primary use. Salt production is not an economic activity from which the Sečovlje salterns should be protected; rather it represents the coexistence of nature and humans. It is both a natural and cultural phenomenon, as well as a cultural and landscape focal point. Salt production creates a saltscape. It requires extensive knowledge, passed down from one generation of saltworkers to the next, from one salt season to another. The highly complex tasks involved in salt-making can only be mastered through practical work. While a decade or two ago there were concerns that medieval salt-making in Fontanigge was endangered, while »modern« salterns continued to operate in Lera, today we have reached a point where there is no longer any distinction regarding the endangered status of the salt-making heritage. Traditional salt-making is now endangered throughout the Sečovlje salterns, both in Fontanigge – as the heritage of medieval salt-making – and in Lera – as the current economic activity of traditional salt-making. Not only plants and animals, but also saltworkers and salt production itself could be considered endangered. With the disappearance of traditional salt-making as an economic activity, the Mediterranean killifish and the brine shrimp, among others, will also disappear.

Solar salterns are not examples of wetlands as purely natural environments, but rather prime examples of a cultural landscape. Both extremes – excessive nature protection and excessive human intervention through urbanisation – lead to the destruction of the cultural saltscape. The cultural saltscape can only survive in connection with the processes that have shaped and continue to shape it. That process is salt production.

If salt production as an economic activity disappears, the Sečovlje salterns – the last solar salterns where salt is produced in symbiosis between the saltworker and the petola microbial mat – will also disappear.

Acknowledgements: This article was written as part of the basic research projects A Grain of Salt, the Crystallisation of Coexistence: Salt Production as Empirical Environmental Wisdom (J6-50196) and Biographies of Istrian Paths: Walking and Writing as Methods of Exploring Border Areas (J6-4611) and the research programme Heritage on the Margins (P5-0408), funded by the Slovenian Research and Innovation Agency. In addition to the reviewers and the editor, we thank the following individuals for their advice on improving this article: Blaž Komac, Maja Bjelica, Matjaž Kljun, Daša Ličen, Hana Vodeb, and Flavio Bonin. We also thank Saša Požek for the English translation.

Research data: The research data on which the article is based are available in the article itself.

9 References

- Banjac, M. 2020: Uvod v kvalitativne metode zbiranja podatkov: opazovanje, intervju in fokusna skupina. Ljubljana.
- Beltram, G. 2003: Mokrišča. Vodno bogastvo Slovenije. Ljubljana.
- Bonin, F. 2001: Proizvodnja soli v piranskih solinah od 16. do druge polovice 18. stoletja. *Annales, Series historia et sociologia* 11-1.
- Bonin, F. 2016: Belo zlato krilatega leva: razvoj severnojadranskih solin v obdobju Beneške republike. Piran.
- Boudet, G. 1995: La renaissance des salins dum idi de la France au XIXe siècle. Marseille.
- da Silva, M. F., Albuquerque, H., Martins F., Buron, G. 2022: Salt pans: An indissociable natural and cultural heritage – a comparative study between Aveiro, Portugal and Guérande, France. *Tourism Planning and Development in Western Europe*. Wallingford. DOI: <https://doi.org/10.1079/9781800620797.0005>
- Ernoul, L., Vera, P., Gusmaroli, G., Muccitelli, S., Pozzi, C., Magaouda, S., Polajnar Horvat, K., Smrekar, A., Satta, A., Monti, F. 2022: Use of voluntary environmental contracts for wetland governance in the European Mediterranean region. *Marine and Freshwater Research* 73, 9-10. DOI: <https://doi.org/10.1071/MF21109>
- Etnografska dokumentacija 2024: Terenski zapiski. Primož Pipan.
- Etnografska dokumentacija 2025: Terenski zapiski. Primož Pipan.
- Evropska konvencija o krajini 2004. Internet: <http://www.krajinskapolitika.si/krajinska-politika/evropska-konvencija-o-krajini/> (10. 9. 2025).
- Glavaš, N., Rogan Šmuc, N., Dolenec, M., Kovač, N. 2015: The seasonal heavy metal signature and variations in the microbial mat (petola) of the Sečovlje Salina (northern Adriatic). *Journal of Soils and Sediments* 15. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11368-015-1273-5>
- Glavaš, N., Mourelle, L. M., Gómez, C. P., Legido, J. L., Rogan Šmuc, N., Dolenec, M., Kovač, N. 2017: The mineralogical, geochemical, and thermophysical characterization of healing saline mud for use in pelotherapy. *Applied Clay Science* 135. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clay.2016.09.013>
- Glavaš, N., Defrage, C., Gautret, P., Joulain, C., Penhoud, P., Motelica, M., Kovač, N. 2018: The structure and role of the «petola» microbial mat in sea salt production of the Sečovlje (Slovenia). *Science of the Total Environment* 644. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.07.009>
- Gruppo Culturale Civiltà Salinara – Cervia: La Salina di Cervia - Edizione in occasione del 300° della costruzione di «Cervia Nuova» 1697–1997. Cervia, 1997.
- Harrison, R. 2015: Beyond «natural» and «cultural» heritage: Toward an ontological politics of heritage in the age of Anthropocene. *Heritage and Society* 8-1. DOI: <https://doi.org/10.1179/2159032X15Z.00000000036>
- Holz, E. 2001: Sol kot državni monopol: Od cesarice Marije Terezije do marčne revolucije leta 1848. *Annales, Series historia et sociologia* 11-1.

- Hueso, K., Peranidou, T. 2011: Cultural aspects of Mediterranean salinas. *Culture and Wetlands in the Mediterranean: An Evolving Story*. Athens.
- Hueso Kortekaas, K. 2019: Salt in our veins. The Patrimonialization Processes of Artisanal Salt and Saltscapes in Europe and Their Contribution to Local Development. Kaiserslautern.
- Hueso-Kortekaas, K., Iranzo-García, E. 2022: Salinas and »saltscapes« as a geological heritage with a strong potential for tourism and geoeducation. *Geosciences* 12-3. DOI: <https://doi.org/10.3390/geosciences12030141>
- Hueso Kortekaas, K. 2023: Analysis of the regulatory framework and governance of salinas in the Mediterranean region: The cases of Tunisia, Italy, Lebanon, and Spain. *Sustainable Management Model for Mediterranean Artisanal Salinas (MedArtSal)*. IUCN project technical report. Malaga.
- Hueso-Kortekaas, K., Carrasco-Vayá, J.-F. 2024: The patrimonialization of traditional salinas in Europe, a successful transformation from a productive to a services-based activity. *Land* 13-6. DOI: <https://doi.org/10.3390/land13060772>
- Internet 1: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Soline> (20. 12. 2024).
- Juteršek, M., Dolinar, M. 2021: Chironomid larvae destroy cultivated microbial mat in protected Adriatic salterns. *Aquatic Conservation* 31-10. DOI: <https://doi.org/10.1002/aqc.3661>
- Kataoka, R. 2022: Detection of glutamic acid in Piran Salts as a source of umami taste. *Salt and Seawater Science and Technology* 2. DOI: https://doi.org/10.11457/ssst.2.0_3
- Kladnik, D., Lovrenčak, F., Orožen Adamič, M. (ur.) 2005: *Geografski terminološki slovar*. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/978-961-254-470-6>
- Koludrović, A., Franić, M. 1954: *Sol i morske solane*. Zagreb.
- Kovač, N., Glavaš, N., Dolenc, M., Rogan Šmuc, N., Šlejkovec, Z. 2013: Chemical composition of natural sea salt from the Sečovlje salina (Gulf of Trieste, northern Adriatic). *Acta Chimica Slovenica* 60-3.
- Križan, B. 1990: Preobrazba Sečoveljskih solin ter varstvo naravne in kulturne dediščine. *Primorje*: 15. zborovanja slovenskih geografov. Portorož.
- Kurlansky, M. 2003: *Salt. A World History*. London.
- Mihelič, D. 1996: O začetkih piranskega solarstva. *Annales, Series historia et sociologia* 6-8.
- Makarovič, M. 1976: Neposredno opazovanje z udeležbo kot ena od metod etnološkega raziskovanja na terenu. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 16-3.
- Muccitelli, S., Pozzi, C., D'Ascanio, R., Magaouda, S. 2023: Environmental contract: A collaborative tool to improve the multilevel governance of European MPAs. *Sustainability* 15-10. DOI: <https://doi.org/10.3390/su15108174>
- Odlok o razglasitvi Krajinskega parka Sečoveljske soline 1990. Uradne objave občin: Občina Piran 5/1990. *Primorske novice*, 26. 1. 1990.
- Odlok o razglasitvi Muzeja solinarstva za kulturni spomenik državnega pomena. Uradni list Republike Slovenije 29/2001. Ljubljana.
- Ogorelec, B., Mišič, M., Šercelj, A., Cimerman, F., Faganeli, J., Stegnar, P. 1981: Sediment of the salt marsh of Sečovlje. *Geologija* 24-2.
- Olgwig, K. R. 1996: Recovering the substantive nature of landscape. *Annals of the Association of American Geographers* 86-4. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1996.tb01770.x>
- Online etymological dictionary 2025: Salary. Internet: <https://www.etymonline.com/word/salary> (5. 11. 2025).
- Orožen Adamič, M. 1998: *Solinarstvo. Slovenija – pokrajine in ljudje*. Ljubljana.
- Parc naturel régional de Camargue. Internet: <http://www.parc-camargue.fr/> (20. 12. 2024).
- Peričič, Š. 2001: Proizvodnja i prodaja paške soli u prošlosti. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 43.
- Pipan, P., Topole, M. 2023: Heritagization between nature and culture: Managing the Sečovlje salt pans in Slovenia. *Landscape as Heritage: International Critical Perspectives*. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003195238-23>

- Pipan, P. 2024a: Veronika Bjelica, Matjaž Kljun: 30 let Muzeja solinarstva (dokumentarni film). *Geografski vestnik* 96-1.
- Pipan, P. 2024b: Dediščina solinarstva. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 64-1.
- Piplovič, S. 2003: Prilog poznavanju dalmatinskih solana u XIX. stoljeću. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 45.
- Polajnar, K. 2008: Public awareness of wetlands and their conservation. *Acta geographica Slovenica* 48-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS48105>
- Polajnar Horvat, K., Gašperič, P., Leban, K., Tičar, J., Smrekar, J. 2022: Participatory approach to wetland governance: The case of the memorandum of understanding of the Sečovlje Salina Nature Park. *Sustainability* 14-16. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14169920>
- Ramsar 2024. Internet: <https://www.ramsar.org/> (25. 12. 2024).
- Ravnik, M. 1992: Od zamisli do pričetka obnovitvenih del. Muzej solinarstva. Katalogi Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« 7. Piran.
- Resolucija o pomenu Krajinskega parka Sečoveljske soline. Uradne objave občin: Občina Piran 12/1993. *Primorske novice*, 22. 6. 1993.
- Robertson, M. M. 2000: No net loss: Wetland restoration and the incomplete capitalization of nature. *Antipode* 32-4. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8330.00146>
- Rogelja Caf, N. 2022: Walking with the Rižana River: Ethnographic experiments in the Anthropocene. *Anthropological Notebooks* 28-3. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7463496>
- Rogelja Caf, N. 2024: Casting a sideways glance: Walking-writing experiments with the river. *Walking as Embodied Research: Drift, Pause, Indirection*. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003189992>
- Rogelja Caf, N., Ledinek Lozej, Š. 2021: Hodim, pišem, raziskujem: refleksija hoje in pisanja v etnološkem in antropološkem raziskovanju. *Etnolog* 31.
- Rogelja Caf, N., Ledinek Lozej, Š., Gregorič Bon, N. 2023: Hodopisi: Zbirka etnografskih esejev z metodološkimi premisleki o hoji in pisanju. *Prostor, kraj, čas* 21. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610507086>
- Savnik, R. 1951: Solarstvo Šavrinskega primorja. *Geografski vestnik* 23.
- Savnik, R. 1965: Problemi Piranskih solin. *Geografski zbornik* 9.
- Schiavuzzi, B. 1878: Elenco degli Uccelli viventi nell'Istria ed in ispezialità nell'agro piranese. *Bolletino della Società Adriatica di Scienze naturali in Trieste* 4-1.
- Schneider, J. 1979: Stromatolitische Milieus in Salinen der Nord-Adria (Sečovlje, Portorož, Jugoslawien). *Cyanobakterien-Bakterien oder Algen? Oldenburger Symposium über Cyanobakterien 1977*. Oldenburg.
- Shepherd, N., Ernsten, C. 2024. *Walking as embodied research. Walking as Embodied Research: Drift, Pause, Indirection*. London, New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003189992>
- Shepherd, N., Ernsten, C., Visser, D. 2018: *The Walking Seminar: Embodied Research in Emergent Anthropocene Landscapes*. Amsterdam.
- Smrekar, A., Gašperič, P., Tičar, J., Polajnar Horvat, K. 2023: Aktivno vključevanje deležnikov v upravljanje zavarovanih območij: primer mokrišča Krajinski park Sečoveljske soline. *Geografski vestnik* 95-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV95103>
- Solinarka. Internet: <https://www.kpss.si/narava/zivali/v-vodi/solinarka> (24. 11. 2025).
- Soline 2024: Krajinski park Sečoveljske soline. Internet: <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/soline> (24. 12. 2024).
- Solinski rakec. Internet: <https://www.kpss.si/narava/zivali/v-vodi/solinski-rakec> (24. 11. 2025).
- Spek, T., Brinkkemper, O., Speleers, B. P. 2006: Archaeological heritage management and nature conservation: Recent developments and future prospects, illustrated by three Dutch case studies. *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek* 46.

- SSKJ2 2024: Slovar slovenskega knjižnega jezika 2. Internet: <https://www.fran.si/133/sskj2-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika-2/4532705/solina?View=1&Query=solina> (24. 12. 2024).
- Škornik, I. 2008: Spoznajmo soline. Portorož.
- Tehnični podatki o letališču. Portorož, 2025. Internet: <https://www.portoroz-airport.si/si/za-pilote/tehnichni-podatki-o-letaliscu> (5. 11. 2025).
- Tkavc, E., Gostinčar, C., Turk, M., Visscher, P. T., Oren, A., Gunde-Cimerman, N. 2011: Bacterial communities in the 'petola' microbial mat from the Sečovlje salterns (Slovenia). *FEMS Microbiology Ecology* 75-1. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1574-6941.2010.00985.x>
- Topole, M., Pipan, P. 2022: Prilaščanje pokrajine Sečoveljskih solin: naravna in kulturna dediščina. *Geografski vestnik* 94-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV94106>
- Uredba o krajinskem parku Sečoveljske soline. Uradni list Republike Slovenije 29/2001. Ljubljana.
- Verhoeven, J. T. A. 2014: Wetlands in Europe: Perspectives for restoration of a lost paradise. *Ecological Engineering* 66. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecoleng.2013.03.006>
- Vrtačnik, K. 2005: Tourism cycle(s) of Portorož – Portorose. *Annales, Series historia et sociologia* 15-1.
- Zhu, X., Jiang, M., Yuan, Y., Verhoeven, J. T. A. 2019: Case studies of ecological restoration and conservation strategies for marshes and peatlands. *Wetlands: Ecosystem Services, Restoration and Wise Use. Ecological Studies* 238. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-14861-4_9
- Žagar, Z. 1996: Delovno orodje in pripomočki v solinah – odraz stoletnih izkušenj in iznajdljivosti. *Traditiones* 25.

MORSKE SOLINE – PROSTOR SOLINARSTVA IN NARAVNI HABITAT

1 Uvod

»Agent Mulder: Are there any swamps around here? Sheriff: We used to have swamps-till the EPA [Environmental Protection Agency] made us take to callin' 'em wetlands« [Agent Mulder: je tukaj naokoli kaj močvirij? Šerif: Včasih smo imeli močvirja, dokler nam Agencija za zaščito okolja ni zaukazala, naj jim pravimo mokrišča] (Dosjeji X 1998 v: Robertson 2000, 469). Miselni utrinek, ki si ga je Robertson (2000) izposodil iz kulturne ameriške televizijske serije »Dosjeji X« poda jedrnatost vsebine o razvoju pojma mokrišče in s tem povezano renaturacijo mokrišč. Določene vrednote se rodijo, ko jih prepoznajo ljudje oziroma zadostno število posameznikov. Ko posamezniki ozavestijo zakonodajno oblast, lahko oblast te vrednote z zakonskim aktom razglasi za »uradne« vrednote. V zgornjem primeru je ameriška Zvezna agencija za zaščito okolja (EPA) kot izvršilna oblast z zakonom predpisala, da določena močvirja ne bodo več močvirja, temveč mokrišča. Od tu dalje se je zavedanje o mokriščih kot o vrednoti razširilo na širšo javnost.

Mokrišča so bogati življenjski prostori za rastline in živali na prehodu med kopnim in vodo (Beltram 2003). Mokrišča, ki imajo mednarodni pomen, ne glede na to, ali so ogrožena ali ne, ščiti Ramsarska konvencija, ki je bila leta 1971 sprejeta v iranskem mestu Ramsar. Ramsarska konvencija o varstvu mokrišč, mokrišča opredeljuje kot »območja močvirij, barij, šotišč ali voda, naravnih ali umetnih, stalnih ali začasnih, s stoječo ali tekočo vodo, sladko ali slano, vključno z morjem, kjer globina ob plimi ne presega šest metrov« (Ramsar 2024).

Morske soline so nastale na slabo prepustnih sedimentnih naplavinah ob ustjih rek v morje, ki jih je človek spremenil v kulturno pokrajino z namenom pridelave morske soli. Skupaj s kameno soljo je bila morska sol na območju Evrope do dobe velikih pomorskih odkritij, ko so se na trgu pojavili cenejši poper in druge začimbe iz čezmorskih dežel, glavni konzervans za hrano (Kurlansky 2003). Ob prehranski vlogi je imela sol tudi izreden ekonomski pomen, o čemer še danes priča izraz za plačo oziroma dohodek, ki v številnih jezikih izvira iz latinskega izraza za sol – *salario* (italijansko), *salaire* (francosko) oziroma *salary* (angleško) (Online ... 2025).

Poglejmo si primer spreminjanja razvoja prostora in z njim povezanih vrednot na območju Sečoveljskih solin v slovenski Istri. Sečoveljske soline so skupaj s tistimi v Strunjanu in nekdanjimi solinami v Luciji del Piranskih solin, ki so v preteklosti predstavljale kar tretjino celotne proizvodnje soli na vzhodni Jadranski obali. Severni del Sečoveljskih solin (Lera) še deluje, južni del (Fontanigge), pa je opuščen. Korenine piranskega solinarstva segajo verjetno v antiko, prvi pisni viri pa so iz 13. stoletja. Po letu 1377 so po vzoru dalmatinskih solinarjev z otoka Paga na dnu kristalizacijskih bazenov začeli izdelovati posebno podlago, imenovano »petola«, ki preprečuje mešanje soli z blatom. To je bil najpomembnejši tehnološki mejnik v njihovem delovanju, saj so zaradi izredne čistosti »belo zlato« začeli prodajati v širše zaledje, pa tudi na širše območje Evrope in celo na Bližnji vzhod (Savnik 1951; Mihelič 1996; Bonin 2001). Gospodarski razvoj Pirana je stoletja temeljil na pridelavi in trgovanju s soljo (Bonin 2016). Njen pomen je bil tako velik, da je že od 1283, ko si je Piran kot zadnje istrsko mesto podredila Beneška republika, trgovina s soljo postala državni monopol (Holz 2001). Državni monopol nad soljo in solinami se je na območju Sečoveljskih solin obdržal skozi stoletja in vrsto različnih državnih tvorb, vse do razpada Jugoslavije leta 1991.

Ekonomske vrednote so narekovale življenjski slog, ki je bil vezan na sezonsko delo v solinah in se je skozi rabo prostora odražal v urbano-ruralni tranzimansi. Vsako leto so se prebivalci Pirana aprila, ob dnevu svetega Jurija, s svojimi družinami za nekaj mesecev preselili v soline. Čeprav so bili le najemniki solinarskih parcel in so kot plačilo za opravljeno delo dobivali določen delež pridelane soli, so zaslužili dovolj za celoletno preživetje svojih družin (Orožen Adamič 1998).

Na temelju pridobivanja stranskih proizvodov solinarstva sta se po letu 1954 začela pospešeno razvijati industrija in turizem. Podjetje *Droga Portorož* se je razvilo v eno izmed vodilnih slovenskih prehrabnih podjetij, občina Piran pa je postala občina z največ turističnimi prenočitvami v Sloveniji. Tradicija (spontanega) zdraviliškega turizma izvira sicer iz obdobja, ko so menihi iz samostana svetega Onofrija s solinskim blatom in slanico zdravili kožne bolezni. Leta 1879 je piranski zdravnik Giovanni Lugnano v solinah s slanico začel zdraviti revmatizem. Prvi vrh turističnega razvoja je bila izgradnja Hotela Palace v Portorožu (1908–1912), ki je bil prvotno namenjen zdraviliškim gostom (Vrtačnik 2005). Za potrebe turizma so v Luciji zasuli tamkajšnje soline, podrli najmogočnejše skladišče soli in na istem mestu zgradili najprej kamp, nato pa leta 1974 še marino (Internet 1). Del Sečoveljskih solin so leta 1962 namenili gradnji letališča Portorož (Tehnični ... 2025).

Z razvojem prometa po drugi svetovni vojni je bil mogoč uvoz cenejše soli iz držav južnega Sredozemlja, zlasti Tunizije in Alžirije, kar je pomembno vplivalo na zmanjšanje količine pridelane soli v Sečoveljskih solinah. Zaradi neekonomičnosti so leta 1967 na območju Fontanigge, kjer se je vse do zadnjega ohranil srednjeveški način pridelave soli, opustili njeno pridelavo (Savnik 1965). Pobudo je postopoma prevzela narava, kulturne ostaline preteklosti pa so tudi začele privabljati številne obiskovalce. Prepoznanje naravnih in kulturnih vrednot se je čez čas odrazilo v strokovni literaturi in v pravnih aktih. »Varstvo naravne in kulturne dediščine ter solinarstvo kot osnovna gospodarska dejavnost na solinskih površinah se ne izključujeta« (Križan 1990, 244). Leta 1990 so bile z občinskim Odlokom o razglasitvi Krajinskega parka Sečoveljske soline zavarovane celotne Sečoveljske soline s polotokom Seča (Odlok ... 1990). Leta 1991 je bil na opuščeni Fontaniggi odprt *Muzej solinarstva*, ki sodi v sklop Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran (Ravnik 1992). Z Muzejem solinarstva »oživljamo in hkrati ohranjamo srednjeveški način pridobivanja soli. V slednjem sta človek in narava nerazdružljiva« (Žagar 1996, 149). Del območja Fontanigge je bil zaradi izjemnih krajinskih in ekoloških vrednot leta 1993 kot prvo mokrišče v Sloveniji uvrščen na Ramsarski seznam mokrišč (Polajnar 2008). Občina Piran je leta 1993 sprejela Resolucijo o pomenu Krajinskega parka Sečoveljske soline, kjer v drugem členu piše: »Aktivno varovanje in ohranjanje solin je pogojeno z ohranjanjem solinarstva kot dejavnosti, ki je ta prostor oblikovala in zagotavljanjem pogojev za njen nadaljnji obstoj in razvoj« (Resolucija ... 1993).

Vlada Republike Slovenije je leta 2001 sprejela Uredbo o Krajinskem parku Sečoveljske soline (Uredba ... 2001) in Odlok o razglasitvi Muzeja solinarstva za kulturni spomenik državnega pomena (Odlok ... 2001). Raven zaščite Sečoveljskih solin in muzeja solinarstva je bila z občinskega dvignjena na državno raven.

Leta 1999 je prehrabno podjetje *Droga Portorož* ustanovilo hčerinsko podjetje *SOLINE Pridelava soli d.o.o.*, ki je leta 2001 pridobilo državno koncesijo za pridelavo soli. Ker so *SOLINE Pridelava soli d.o.o.* vsako leto poslovale z izgubo, ga je leta 2002 *Droga Portorož* prodala slovenskemu nacionalnemu telekomunikacijskemu podjetju *Telekom Slovenije*.

Fontanigge so po opustitvi solinarstva leta 1967 postale opuščene. Zaradi Fontanigge so Sečoveljske soline danes največje mokrišče ob slovenski obali in najpomembnejše ornitološko-favnistično območje. Tam raste kar 45 rastlinskih vrst, ki so sicer uvrščene na slovenski rdeči seznam, naštetih je 291 vrst ptic, od katerih jih več kot 80 tu stalno ali občasno gnezdi (Pipan in Topole 2023). A ptice so bile v solinah že v preteklosti, kar je na primer razvidno iz popisa ptic leta 1878 (Schiavuzzi 1878). Stari solinarji se spominjajo, da so bile ptice že v preteklosti vedno prisotne v Sečoveljskih solinah, tudi ko te še niso bile »mokrišče«, temveč »le soline«. Enako velja za rastline v solinah, ki so jih solinarji uporabljali tudi za prehrano in druge namene (Etnografska ... 2025).

V Sečoveljskih solinah živijo tudi posebne živali, prilagojene na solinski ekosistem, kot sta na primer riba solinarka (*Aphanius fasciatus*) (Solinarka 2025) in solinski rakec (*Artemia parthenogenetica*) (Solinski ... 2025).

Ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo leta 2004 so Sečoveljske soline z bližnjo okolico postale del zaščitene območja Natura 2000, katerega glavni cilj je ohranjanje biotske raznovrstnosti. Krajinski park Sečoveljske soline je s pomočjo finančnih sredstev Evropske unije v dveh desetletjih uredil številne

renaturacije (brisanje ostalin solinarskega, torej kulturnega dela pokrajine in vzpostavljane naravnega dela pokrajine), poti za obiskovalce, opazovalnice ptic in informacijske table. V Sečoveljskih solinah je tako v zadnjih dvajsetih letih razkorak med varovanjem narave in solinarstvom na škodo slednjega vse večji (Pipan in Topole 2023). V zadnjem obdobju so Sečoveljske soline tudi del zasnove prostovoljnega sporazuma za ohranjanje mokrišča (Ernoul s sodelavci 2022; Polajnar Horvat s sodelavci 2022; Muccitelli s sodelavci 2023; Smrekar s sodelavci 2023), saj mokrišča in njihovo varovanje kljub zaščiti ogrožajo gospodarski interesi (Verhoeven 2014; Zhu s sodelavci 2019).

Sečoveljske soline so pomembne tudi z vidika dediščine ter dediščinjenja solinarstva in solinarske pokrajine (Topole in Pipan 2022; Pipan in Topole 2023). To je namreč pokrajina (oziroma krajina), kjer se srečujeta naravna in kulturna dediščina. Za zaščito pomembnih kulturnih (po)krajini je bila v Evropi leta 2004 sprejeta Evropska konvencija o krajini (Evropska ... 2004). Po mnenju danskega geografa Kennetha Olwiga pokrajina ne pomeni le dela območja (regije, ozemlja), temveč tudi skupnost (prebivalstvo), povezano z regijo, ter njene kolektivne tradicije in običaje. Običaji pa so povezani tudi z lastništvom in rabo zemljišč (Olwig 1996). Po Harrisonu (2015) je »zgodba o pokrajini« sestavljena iz skupnih zgodb o naravni in kulturni dediščini. Poudarja, da je kritika ločevanja dediščine na naravo in kulturo dobro uveljavljena, saj je za številne to ločevanje umetno. Spek, Brinkkemper in Speleers (2006) trdijo, da je naraščanje stopnje izobrazbe povzročilo vse večje zanimanje za »zgodbo o pokrajini«. Prej nezanimive pokrajine so se spremenile v živo dediščino. Upravljanje pokrajine (*landscape management*) bi zato moralo vključevati ohranjanje narave in upravljanje dediščine ter sodelovanje z javnostjo. To še posebej velja za območja, kjer se uvaja »nova narava« (*new nature*), to je narava, ki ne more obstajati brez človekovega upravljanja (Spek, Brinkkemper in Speleers 2006). Med takšne pokrajine sodijo tudi solinarske pokrajine (Hueso in Peranidou 2011; Hueso Kortekaas 2019; Hueso-Kortekaas in Iranzo-García 2022; Hueso Kortekaas 2023; Hueso-Kortekaas in Carrasco-Vayá 2024).

Namen članka je na primeru Sečoveljskih solin prikazati, da so morske soline poleg naravnega habitata predvsem prostor za gospodarsko dejavnost tradicionalnega solinarstva.

2 Metodologija

Temeljna metoda raziskave je bilo opazovanje z udeležbo (Makarovič 1976; Banjac 2020). Brez izkustvenega fizičnega dela v solinah raziskovalec ne more zares razumeti solinarstva in tega, kako so posamezne delovne operacije v solinarstvu med seboj povezane. Zato smo opravili izkustveno fizično delo v Sečoveljskih solinah. Imeli smo priložnost izkusiti vlogo solinarja v obeh območjih Sečoveljskih solin, v opuščnem območju Fontanigge na jugu in v delujočem območju Lera na severu. V Muzeju solinarstva v območju Fontanigge smo v solnih sezonah od 1999 do 2006 sodelovali pri pobiranju in spravilu soli, solinarskih delih v blatu za obnovo solnih fondov ter vodenju mednarodnih prostovoljnih delovnih taborov organizacije *Service Civil International*. Od junija do septembra 2024 smo se večkrat pridružili ekipi solinarjev na območju Lera sever. Na solnem fondu N19 smo pomagali pri solinarskih delih v blatu za pripravo solnega fonda ter pri pobiranju in spravilu soli in solnega cveta.

Druga metoda preučevanja je bil hodinar (*walking seminar*) ali skupinski etnografski pohod. Metoda, ki so jo uvedli Shepherd, Ernsten in Visser (2018; Shepherd in Ernsten 2024), predstavlja srečanje strokovnjakov različnih disciplin, ki se izvaja kot pohod med izbranimi točkami (Rogelja Caf in Ledinek Lozej 2021; Rogelja Caf 2022; 2024; Rogelja Caf, Ledinek Lozej in Gregorič Bon 2023). Na območju Sečoveljskih solin smo se udeležili treh hodinarjev, in sicer 14. januarja 2020, 31. marca 2023 ter 25. in 26. aprila 2024. Hodinarji so omogočili interdisciplinarno spoznavanje Sečoveljskih solin.

Tretja metoda je bilo terensko delo v solinah Pag, Nin in Ston na Hrvaškem julija 2024 ter obisk solin Aigues-Mortes v Franciji marca 2024 in aprila 2025. Informacije o solinah Cervia (za leto 2024) na zahodni jadranski obali v Italiji in o solinah Guérande (za leto 2025) na atlantski obali v Franciji (slika 1) smo pridobili s pomočjo raziskovalke in solinarke Maje Bjelica (Etnografska ... 2025).

Slika 1: Lokacije obravnavanih morskih solin.
Glej angleški del prispevka.

3 Nekaj definicij solin

Kaj so soline? Poglejmo nekaj opredelitev, od tistih bolj kanoniziranih, strokovnih do takšnih, kot jih pojmuje občanska znanost. Vsem je skupno, da se na območju solin pridobiva sol.

Geografski terminološki slovar geslo »solina« opiše kot: »*plitev bazen za pridobivanje soli zlasti iz morske vode, v katerem slana voda postopoma izhlapeva, tako da ostane na dnu le še sol*« (Kladnik, Lovrenčak in Orožen Adamič 2005, 363).

Slovar slovenskega knjižnega jezika geslo »solina« opiše kot: »*kraj, prostor ob morju, urejen za pridobivanje soli iz morske vode: opuščene, urejene soline / sečoveljske soline*« (SSKJ2 2024). Geslo vsebuje tudi zemljepisno ime Sečoveljske soline, ki pa je zapisano z malo začetnico.

Opis na spletni strani Krajinskega parka Sečoveljske soline za pojem »soline« se glasi: »*Morske soline so območja antropogenega nastanka, kjer je človek preoblikoval naravna obrežna mokrišča z izgradnjo nasipov, kanalov in plitvih bazenov, v katerih je s pomočjo sonca in vetra zgoščeval s plimo ali črpalkami zajeto morsko vodo do njene nasičenosti s soljo. Morske soline najdemo najpogosteje ob izlivih rek, ki so s tisočletnim nalaganjem rečnih nanosov ustvarile naravne pogoje za njihov nastanek. Soline v notranjosti pa ležijo praviloma v neposredni bližini podzemeljskih zalog slanice. Razvrstimo jih lahko po njihovi geografski legi, velikosti, načinu pridelave in gospodarjenja ter po količini pridelane soli. Upoštevajoč rudnike soli in slana jezera lahko soline razdelimo na šest tipov ali kategorij: 1) rudniki soli in soline v notranjosti; 2) slana jezera in depresije; 3) prvobitne, primitivne soline; 4) rokodelske soline; 5) industrijske soline; 6) nedelujoče, opuščene soline*« (Soline 2024).

Kot primer občanske znanosti navajamo opis na slovenski spletni strani Wikipedije, ki je prilagojen za slovenske soline: »*Soline so prostor ob morju, ki je urejen za pridobivanje soli poleti iz morske vode. Sestavljajo jih solna polja (bazeni), kanali, bregovi s kamnitimi zidovi, zapornice, solinske hiše, poti, mostovi, črpalke ... Zapuščene oz. opuščene soline nudijo zatočišče številnim živalim, saj v solinah najdemo raznovrstne ekosisteme, kot so poloj, slana trata, slana mlaka, somorno močvirje. Primerne pogoje za življenje so našle različne živali, predvsem ptice, pa tudi številne vrste ptic selivk*« (Internet 1).

Rokodelske soline in industrijske soline so plitvo izkopani bazeni in lagune, ki jih je človek obdal z manjšimi in večjimi nasipi, prek katerih se voda pretaka prek zapornic. V rokodelskih solinah sol pobirajo ročno, v industrijskih pa jo pobirajo strojno. Rokodelske soline so zadoščale za potrebe lokalnega prebivalstva. Nedelujoče oziroma opuščene soline so posledica nastanka industrijskih solin. Proizvodnja v njih je opuščena (Škornik 2008, 19).

Izraz »soline« se pojavlja tudi kot del zemljepisnega imena. Zemljepisno ime »Sečoveljske soline« je nenaselbinsko zemljepisno ime. Je uradno zemljepisno ime, obenem tudi dvojezično ter hkrati standardizirano zemljepisno ime v uradnem Registru zemljepisnih imen (REZI), ki ga je potrdila Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen (KSZI) Vlade Republike Slovenije. V postopku standardizacije je bilo pregledano z jezikovnega, geografskega in pravnega vidika.

Za potrebe članka dodajamo še lastno definicijo: »*Soline so prostor primarno namenjen pridelavi slanice za pridelavo soli in solnega cveta. Na območju solin domujejo številne rastlinske in živalske vrste*«.

4 Oris solinarstva v Sečoveljskih solinah

Pridelovanje soli v Sečoveljskih solinah je neločljivo povezano s petolo. Petola je biosediment, nekaj milimetrov debela zaščitna plast iz sadre, alg, bakterij in mineralov (kremen, halit, kalcit, gips, aragonit, illit/muskovit, plagioklaz, kalijev glinenec (ortoklaz/mikroklin)) (Glavaš s sodelavci 2015) na dnu

kristalizacijskih bazenov, imenovanih *kavedini*, ki preprečuje stik morskega blata s kristali soli in uspeva le na zelo omejeni geografski širini. Zato je Piranska sol bela in ne siva ali rjava kot druge, kjer jo pridobivajo na naravnih podlagah, ki niso kamnite ali betonske. Sol iz Sečoveljskih solin je postala po letu 1377 (Bonin 2001) zelo iskana prav zaradi svoje čistosti, beline, bogastva mineralov in dobrega okusa. Petolo so preučevali že pred desetletji (na primer Schneider 1979; Ogorelec s sodelavci 1981), preučujejo pa jo tudi v zadnjem času (na primer Tkavc s sodelavci 2011; Kovač s sodelavci 2013; Glavaš s sodelavci 2015; 2017; 2018; Juteršek in Dolinar 2021; Kataoka 2022). Zaradi petole imajo solinarji v Sečoveljskih solinah vsaj še dve dodatni delovni opravili: konciranje in taciranje. *Konciranje* (lokalno *conciare* – *strojiti*, *concimare* – *gnojiti*) pomeni, da vsako pomlad (februarja in marca) suho dno kristalizacijskih bazenov premažejo s tanko plastjo mehkega solinskega blata. Po zalitju z morsko vodo se tako stara petola na dnu kristalizacijskih bazenov do poletne solne sezone »nahrani« in obnovi (Škornik 2008, 73). *Taciranje* (lokalno *taccare* – *rezati*) pa je popravljanje poškodovanih delov petole na dnu kristalizacijskih bazenov. Poškodovano ali tudi mehurjasto petolo zadelajo z mazljivim blatom, da se sčasoma obnovi (Škornik 2008, 71).

Sečoveljske soline sestavljata severni del *Lera* in južni del *Fontanigge* (slika 2). Na območju Lera so še delujoče soline, kjer poteka tradicionalna proizvodnja soli. Na območju Fontanigge pa so soline opuščene; proizvodnjo so opustili leta 1967. Od takrat Fontanigge v solinarskem smislu propadajo. Trend propadanja se je na manjšem območju Fontanigg upočasnili leta 1990, ko so na območju *cavane 131* uredili Muzej solinarstva, ki je začel delovati leta 1991. Po 25-letnem premoru so na območju Fontanigg tako spet začeli proizvajati sol po srednjeveškem postopku. V nasprotju od območja Fontanigge, kjer je bila kontinuiteta pridelave soli prekinjena, proizvodnja na Leri poteka neprekinjeno od nastanka Sečoveljskih solin.

Slika 2: Lokacije kristalizacijskih površin v Sečoveljskih solinah.

Glej angleški del prispevka.

5 Stanje območij kristalizacije soli v Sečoveljskih solinah v solni sezoni 2024

V Fontaniggah je Muzej solinarstva 15 let uspešno opravljal svoje poslanstvo ohranjanja pridelave soli po srednjeveškem postopku. Za leto 2003 je prejel celo nagrado EUROPA NOSTRA, in sicer v kategoriji »kulturne krajine« »za zgledno in občutljivo oživljanje kulturne (po)krajine, vključno z obnovo objektov za tehnologijo tradicionalne pridelave soli, arhitekturno obnovo in izobraževalne dejavnosti, vse v tesni harmoniji z naravnim okoljem« (Topole in Pipan 2022, 122). Žal pa zadnje desetletje Muzej solinarstva nima več dovoljenja za pridelavo soli in upravljanje s solnim poljem (Pipan 2024a; 2024b). Petola na dnu kristalizacijskih bazenov je propadla. Muzej solinarstva tudi ne sme več vzdrževati solinskih nasipov. Eno od dveh muzejskih solnih polj je trajno poplavljen, edina še delujoča vetrna črpalka pa deluje le v omejenem obsegu. Srednjeveškemu solinarstvu, ki se je ohranjalo vsaj skozi muzejsko predstavitev, grozi dokončen zaton.

Slika 3: Površine za kristalizacijo soli na območju Lera sever in Lera jug v Sečoveljskih solinah (kavedini Lera na sliki 2) v solni sezoni 2024.

Glej angleški del prispevka.

Ali je območje Lere območje delujočih solin? Tudi tam, če se omejimo le na območja kristalizacijskih bazenov – zadnje stopnje pridobivanja soli, kjer slanica kristalizira v kristale soli – to ne drži popolnoma. Območje kristalizacijskih bazenov na Leri se deli na severno in južno, med katerima poteka nasip s cesto.

Preglednica 1: Površine kristalizacijskih bazenov (kavedinov) na območjih Lera sever in Lera jug v solni sezoni 2024.

namembnost	površina (m ²)	delež (%)	delež (%)	aktivnost
kavedin s pridelavo soli in solnega cveta	60.567	25	33	delujoče
kavedin s pridelavo solnega cveta	13.548	6		
pridelava kopalne soli	4966	2	67	nedelujoče
solni fond v mirovanju	10.195	4		
kavedin brez funkcije kristalizacije	44.536	18		
opuščeni kavedin (Lera jug)	110.625	45		
skupaj	244.437	100	100	

Preglednica 2: Površine kristalizacijskih bazenov (kavedinov) na območjih Lera sever in Lera jug v uporabi v solni sezoni 2024.

namembnost	površina (m ²)	delež (%)	delež (%)	aktivnost
kavedin s pridelavo soli in solnega cveta	60.567	45	59	delujoče
kavedin s pridelavo solnega cveta	13.548	10		
pridelava kopalne soli	4966	4		
solni fond v mirovanju	10.195	8	41	nedelujoče
kavedin brez funkcije kristalizacije	44.536	33		
skupaj	133.812	100	100	

Slika 3 prikazuje stanje območja, namenjenega kristalizaciji soli v solni sezoni leta 2024. Območje kristalizacije soli ni le površina kristalizacijskih bazenov, temveč vključuje tudi pripadajoče nasipe in jarke.

Na območju Lera sever je 22 solnih fondov. Na sliki 3 so označeni s črko N (nord, italijansko za sever) in zaporedno številko fonda. Solinski nasipi v severnih solnih poljih še povsod obstajajo in se še niso posedli. Pri vseh dvaindvajsetih solnih fondih Lera sever ima vsak solni fond 24 kavedinov. Razdeljeni so na tretjine, in sicer na prvo, drugo in tretjo. Pri vseh dvaindvajsetih solnih poljih tretja tretjina kavedinov (3/3), ki je najbolj oddaljena od ceste, ni aktivna. Razlog za to je pomanjkanje solinarjev, ki bi v njih pripravili petolo in pridelovali sol. Na sliki 3 so označeni s kategorijo »kavedin brez funkcije kristalizacije« (površina: 44.536 m²). Poleti 2024 je bilo na območju Lera sever delujočih 19 solnih fondov. Trije solni fondi (N9, N17 in N18) niso delovali in v njih niso pobirali ne soli ne solnega cveta. Na sliki 3 so označeni s kategorijo »solni fond v mirovanju« (površina: 10.195 m²). Od devetnajstih delujočih solnih fondov so sol pobirali v petnajstih: N1, N2, N3, N4, N5, N7, N8, N10, N11, N15, N16, N19 (slika 4), N20, N21, N22. Na sliki 3 so označeni s kategorijo »kavedin s pridelavo soli in solnega cveta« (površina: 60.567 m² – številka vključuje tudi površino prve in druge tretjine kavedinov na štirih solnih fondih na območju Lera jug: S5, S6, S7, S8) (slika 3). V štirih solnih fondih (N6, N12, N13 in N14) so pobirali zgolj solni cvet. Na sliki 3 so označeni s kategorijo »kavedin s pridelavo solnega cveta« (površina: 13.548 m²). Soli tod niso pobirali, ker solinarji niso mogli pripraviti petole, ki bi omogočala pobiranje soli. Četudi bi petolo uspeli pripraviti, pa zaradi pomanjkanja

solinarjev ne bi mogli pobirati soli. Nepobiranje soli le še pospešuje propadanje že poškodovane petole in s tem nadaljnje propadanje solnih fondov.

Na območju Lera jug je 26 solnih fondov. Na sliki 3 so označeni s črko S (*sud*, italijansko za jug) in zaporedno številko fonda. 22 solnih fondov (od S9 do S30) je opuščениh že vsaj 30 let. Na sliki 3 so označeni s kategorijo »*opuščeni kavedini*« (površina: 110.625 m²) (slika 5). Solinski nasipi so se posedli, niso pa še popolnoma zravnani. Zapornic med kanali ni več, železniške tračnice pa so v razpadajočem stanju. To je verjetno tisti del solin, ki ga Škornik (2008, 19) imenuje nedelujoče oziroma opuščene soline. Na območju Lera jug so poleti 2024 delovali štirje solni fondi, in sicer S5, S6, S7 ter S8. Tako kot na severnem delu Lere je tudi tu aktivnih le 2/3 kavedinov; tretje tretjine (3/3) ne obdelujejo, saj nevzdrževana petola ne omogoča pobiranja soli. Štirim nekdanjim solnim fondom (S1, S2, S3, S4) so spremenili nekdanjo strukturo in jih preuredili za pridobivanje kopalne soli z večjimi, bolj grobimi kristali. Kristalizacija poteka le na območju prve tretjine nekdanjih kavedinov. Na sliki 3 so označeni s kategorijo »*pridelava kopalne soli*« (površina: 4966 m²).

V solni sezoni leta 2024 je na Leri delovalo le 33 % površin, ki bi sicer lahko bile namenjene za kristalizacijo soli (preglednica 1). Podatki vključujejo tudi že več kot 30 let zapuščene kavedine na območju Lera jug, ki pa so v trenutnem stanju popolnoma neuporabni za pridelavo soli. Če izvezamemo že več kot 30 let zapuščene kavedine na območju Lera jug, potem so številke nekoliko ugodnejše. V solni sezoni leta 2024 je tako na Leri delovalo 59 % površin za kristalizacijo soli (preglednica 2). Preostalih 41 % nedelujočih površin za kristalizacijo soli bi lahko lažje usposobili za ponovno proizvodnjo kot pa popolnoma opuščene kavedine na območju Lera jug.

Slika 4: Lera sever – eden od delujočih solnih fondov (N19). Solinar Mitja Petronio pri spravilu soli. Glej angleški del prispevka.

Slika 5: Lera jug – opuščeni kavedini (bazeni za kristalizacijo soli) (S27). Glej angleški del prispevka.

6 Petola: solinarska dediščina ali narava – primeri iz Hrvaške, Italije in Francije

Za Sečoveljske soline je značilno vsakodnevno pobiranje soli, kar zahteva ogromno napornega ročnega dela. Dodatno delo imajo solinarji tudi s pripravo in negovanjem petole. To je pomembna dediščina, saj nikjer drugje na vzhodni jadranski obali soli ne pobirajo več na tak način. Tudi v Sredozemlju in drugod ne uporabljajo tako delovno intenzivnega načina rokodelske pridelave soli (Koludrović in Franić 1954).

V solinah na Pagu na Hrvaškem (Peričić 2001; Piplović 2003), od koder se je pred stoletji znanje pobiranja soli na petoli preneslo v Sečoveljske soline, od leta 1980 sol pridelujejo z industrijsko kristalizacijo. V solinah uporabljajo le bazene za izhlapevanje, tj. za zgoščevanje slаницe pred postopkom kristalizacije v tovarni soli. Tovarna soli sol prideluje poleti, pozimi pa je v remontu, da odpravijo vse poškodbe, ki jih na napeljavi za kristalizacijo povzroča korozija. Podjetje *Solana Pag, d. d.* prideluje predvsem sol za široko potrošnjo. V zadnjem obdobju se je podalo tudi na pot butične proizvodnje soli. Za dediščenje solinarstva »*kot je nekdaj bilo*«, so na enem solnem polju obnovili kristalizacijske baze ne in pred nekaj leti ponovno vzpostavili ročno pobiranje solnega cveta. Turistično doživetje »*jutra v poljih soli*« je na voljo obiskovalcem, ki se želijo preizkusiti v ročnem pobiranju solnega cveta. Za ceno 50 evrov na osebo ali 100 evrov na družino lahko obiskovalci zjutraj med ogledom delujočega solnega polja s pomočjo posebnega sita na kolescih sami pobirajo solni cvet. Takšne izkušnje ne nudijo nobene druge soline na Jadranu. Soli na tem solnem polju ročno še ne pobirajo, saj bo trajalo več let, da bo plast petole na dnu kristalizacijskih bazenov dovolj debela in trdna, da bo to omogočala (Etnografska ... 2024).

Pridobivanje soli na petoli se bo tako vsaj simbolično vrnilo v soline na Pag, od koder je pred stoletji prišlo v Piran. Petola, ki je zdaj v solinah na Pagu »narava«, bo ponovno dobila vlogo pri solinarstvu. Tam, kjer so petolo pred stoletji ljudje vpeljali v solinarstvo, jo potem opustili, ker je zaradi prehoda na industrijsko pridobivanje soli v tovarni niso več potrebovali, jo zdaj dediščinijo tako, da jo uvajajo nazaj pri pobiranju soli na petoli kot izkušnjo za obiskovalce. Ponovno prihaja do simbioze človeka in narave, kjer imata koristi oba.

V solinah Nin na Hrvaškem (Etnografska ... 2024) v neposredni bližini Paga sol sicer pobirajo ročno, a ne vsak dan. Prav tako ne pobirajo soli na petoli. Kristalizacijski bazeni v Ninu imajo podlago iz betona, nekaj starejših bazenov pa je iz kamnitih apnenčastih plošč, ki jih sicer tudi nameravajo zamenjati z betonsko podlago. S korozijo betonske podlage kristalizacijskih bazenov se spopadajo tako, da postopoma, vsako zimo, obnavljajo razpadle stike med posameznimi betonskimi ploščami na dnu kristalizacijskih bazenov. Območje poškodovanih stikov mehansko razbijejo z udarnimi rušilnimi kladivi in na novo zabetonirajo (Etnografska ... 2024).

V kontekstu solin Nin je petola, kot jo imenujejo in pojmujejo tam, blatno dno v evaporacijskih bazenih zadnje stopnje izhlapevanja, kjer rastejo slanoljubne rastline. V Ninu je petola »narava« in nima vloge pri solinarstvu.

V solinah Ston na Hrvaškem sol pobirajo ročno, a le enkrat na sezono. Petole nimajo. Sol kristali na bitumenski podlagi (Etnografska ... 2024).

Poglejmo še bolj oddaljene soline. V solinah Cervia (Gruppo ... 1997) v Italiji soli ne pobirajo vsak dan. Petolo poznajo, a jo pojmujejo na podoben način kot v solinah Nin na Hrvaškem oziroma v še bolj ekstenzivnem smislu – kot blatno dno v bazenih, kjer rastejo slanoljubne rastline.

V solinah Aigues-Mortes (Boudet 1995) na sredozemski obali Francije sol pobirajo strojno (Koludrović in Franić 1954, 109), solni cvet pa ročno. Petole ne poznajo.

V solinah Guérande (da Silva s sodelavci 2022) na atlantski obali Francije sol in solni cvet pobirajo ročno. Petole ne poznajo, nekateri tamkajšnji solinarji pa vedo, da obstaja. Ker soli ne pobirajo na petoli, je siva, pomešana s peskom.

Povzamemo lahko, da je v solinah Pag, Nin in Ston na Hrvaškem, Cervia v Italiji, Aigues-Mortes in Gureande v Franciji petola »narava«. V Sečoveljskih solinah pa ima tudi »kulturno« vlogo, saj je »udomačena«, negovana in pomaga pri pridobivanju soli.

7 Reprezentacija solinarstva: Aigues-Mortes (Francija) in Sečoveljske soline (Slovenija)

Slika 6 prikazuje obod okrogle kartonske škatlice s solnim cvetom iz solin v Aigues-Mortes v pokrajini Camargue v južni Franciji. V ospredju je logotip z napisom »*Fleur de sel. Le Saunier de Camargue*« (Solni cvet. Solinar iz Camarguea). Levo od napisa je kot neločljivi del logotipa narisana podoba solinarja z orodjem pri pobiranju solnega cveta. Pod logotipom je na obodu škatlice rdeče polje z napisom »*Fleur de Sel de Camargue*« (Solni cvet iz Camarguea). V ozadju je nad logotipom upodobljeno mesto Aigues-Mortes s srednjeveškim obzidjem. Pred urbanim elementom je naravna laguna z močvirskim rastjem. Levo zgoraj od solinarja so upodobljeni trije plamenci v letu. Plamenci predstavljajo naravo oziroma naravno dediščino. Solinar predstavlja kulturo oziroma kulturno dediščino. V predstavitvi izdelka je oboje povezano. Škatlico zapira plutovinasti pokrovček, čez katerega je prepleljena etiketa v obliki rdečega traku in napisom »*Fleur de sel. Cueillie a Aigues-Mortes. Dominique Urbe. Saunier*« (Solni cvet. Pobran v Aigues-Mortes. Dominique Urbe. Solinar) (slika 7). Ta izdelek oziroma spominek nosi pečat – podpis oziroma ime in priimek solinarja, ki je ta solni cvet pobral. Osebni pečat solinarjev imajo tudi številni drugi izdelki s solnim cvetom (slika 8). Na primer za tri škatlice s solnim cvetom z dodano limono, provansalskimi zelišči ter česnom in peteršiljem je solni cvet ročno pobral – kot piše na nalepkah na plutovinastih pokrovčkih – solinar Alain Barthelot. Solni cvet pobirajo ročno, sol pa strojno.

Vendarle gre za industrijske soline. In solnica? Na keramični beli solnici je upodobljen solinar (slika 9). Kljub temu, da so to industrijske soline, pri dediščinjenju solinarstva poudarjajo ročno delo. *Salin d'Aigues-Mortes* je gospodarska družba, katere cilj je proizvodnja ter prodaja soli in solnega cveta ter z njima povezanih izdelkov. Ogled solin in njihovega muzeja solinarstva je dopolnilo osnovni dejavnosti. Kje pa so ptice? Kje so plamenci, ki so upodobljeni na obodu kartonske škatlice za sol? Ni jih v solinah, so pa v bližnjih mokriščih (slika 10) v okolici mesta Aigues-Mortes v pokrajini Camargue ter na območju Regionalnega naravnega parka Camargue (Parc ... 2024).

Slika 6: Škatlica solnega cveta iz solin Aigues-Mortes v Franciji.

Glej angleški del prispevka.

Slika 7: Plutovinasti pokrovček škatlice za solni cvet iz solin Aigues-Mortes v Franciji.

Glej angleški del prispevka.

Slika 8: Škatlice solnega cveta z dodanimi zelišči iz solin Aigues-Mortes v Franciji.

Glej angleški del prispevka.

Slika 9: Solnica z znakom »Le saunier de Camargue« (Solinar iz Camarguea) iz solin Aigues-Mortes v Franciji.

Glej angleški del prispevka.

Slika 10: Plamenci v enem od mokrišč Regionalnega naravnega parka Camargue.

Glej angleški del prispevka.

Slika 11 prikazuje obod okrogle kartonske škatlice s solnim cvetom iz Sečoveljskih solin. Krasi jo estetsko dovršena črno-bela fotografija z dveh solnih fondov Muzeja solinarstva na Fontaniggah, ko še nista bila opuščena. Glavni motiv na fotografiji ste dve vetrni črpalki z razprostrtimi jadri. Solinski nasipi na sliki so urejeni, ravni in nepotopljeni, torej funkcionalni, takšni, kot bi morali biti. Na sliki ni solinarja, ne ptic. Slika predstavlja tihožitje.

V Sečoveljskih solinah pobirajo ročno tako solni cvet kot sol. Na Fontaniggah se na območju Muzeja solinarstva v kristalizacijskih bazenih plamenci sprehajajo po območju, kjer bi morala biti petola, a je zaradi neustreznega upravljanja ni več (slika 12). Večina površin, namenjenih za kristalizacijo soli, je tudi na območju Lera neaktivnih. Se bo trend iz Fontanigg prenesel še na Lero? Se bodo tudi na Leri, na območju, kjer naj bi bila petola, sprehajale ptice? Ptice so v Sečoveljskih solinah sicer od vedno bile, saj so tudi tamkajšnji solinarji živeli z naravo. Danes pa v nasprotju od Camargue zunanja podoba Sečoveljskih solin človeku ne pripisuje večje veljave. Na usmerjevalni obcestni tabli za Sečoveljske soline sta na primer upodobljena kupa soli in ptica (slika 13). Upodobljena je narava in očem všečne »piramide« soli, ki pa so rezultat človeka. Danes, tj. v obdobju mokrišč in »nove narave« solinar v Sečoveljskih solinah ni upodobljen. Nasprotno pa francoska blagovna znamka uporablja solinarja, celo več, solinarja z imenom.

Slika 11: Škatlica solnega cveta iz Sečoveljskih solin v Sloveniji.

Glej angleški del prispevka.

Slika 12: Plamenci v kristalizacijskem bazenu Muzeja solinarstva v Sečoveljskih solinah, kjer bi morala biti petola.

Glej angleški del prispevka.

Slika 13: Obcestna tabla za Sečoveljske soline v Luciji – sol in ptica, solinarja ni.

Glej angleški del prispevka.

8 Sklep

Od leta 2002 na Sečoveljske soline ne gledamo več skozi prizmo solinarstva, ki je stoletja oblikovalo to območje, temveč kot krajinski park oziroma zavarovano območje narave. Namesto da bi bili kulturna in naravna dediščina zastopani enakovredno, enakopravno, mozaično, v prepletu ena z drugo, kar je namen zavarovanih območij s statusom krajinskega parka, je na primeru Sečoveljskih solin kulturna dediščina zapostavljena.

To je v nasprotju s priporočili Ramsarske konvencije, ki predvideva trajnostno rabo (*wise use*) prostora. Če ne bo solinarstva, bo območje Sečoveljskih solin dobilo drugačno rabo, kot so turizem, šport, promet, kar pa bo veliko manj trajnostno od priporočil Ramsarske konvencije. Če bo izginilo tradicionalno solinarstvo, kjer sol še pobirajo ročno in to vsak dan ter to celo na petoli, česar ni nikjer drugje na svetu, najbolj trajnostne rabe tega Ramsarskega območja ne bo več.

Krajinski park Sečoveljske soline je danes popolnoma v domeni narave. Tej gre v Sečoveljskih solinah dobro. Tako dobro, da je kulturna dediščina, kot so soline in dejavnost solinarstva – kar v svojem imenu nosi tudi krajinski park – zapostavljena celo na tistem delu, kjer je Muzej solinarstva, ki naj bi *in situ* prikazoval tradicionalno pridobivanje soli na srednjeveški način in to kljub njegovemu statusu kulturnega spomenika državnega pomena. Zaradi pretiranega varovanja narave na območju Fontanigghe solinarska kulturna pokrajina izginja.

Solinarska kulturna pokrajina izginja celo na območju kristalizacijskih bazenov na severnem delu Sečoveljskih solin (Lera), ki velja za delujoči del Sečoveljskih solin. V solni sezoni leta 2024 je na Leri delovalo le 33 % tamkajšnjega območja namenjenega za kristalizacijo soli. Od vseh kristalizacijskih bazenov, ki so bili v uporabi, jih je za pridobivanje soli delovalo 59 %.

Bodo Sečoveljske soline še soline, ali pa bodo v celoti postale mokrišče? Močvirje? Morebiti laguna? Se bo to odrazilo tudi v zemljepisnem imenu? Bo ta prostor v prihodnosti označevalo zemljepisno ime Sečoveljsko mokrišče, Sečoveljsko močvirje oziroma Sečoveljska laguna?

Soline so območje, prostor namenjen pridelavi soli. Potemtakem bi takšna morala biti tudi raba prostora. Solinarstvo ni gospodarska dejavnost, pred katero bi morali ščititi Sečoveljske soline. Solinarstvo je sobivanje narave in človeka, je stvar narave in kulture, kulturno-pokrajinsko torišče. Solinarstvo ustvarja solinarsko pokrajino. Za izvajanje solinarskega dela je potrebnega ogromno znanja, ki se prenaša iz ene generacije solinarjev na drugo, iz ene solne sezone na naslednjo. Součinkovanja vseh zelo kompleksnih solinarskih delovnih opravil se je mogoče naučiti edino s praktičnim delom. Če je bil še pred desetletjem ali dvema prisoten diskurz, da je srednjeveško solinarstvo na Fonatniggah ogroženo, na Leri pa delujejo »sodobne« soline, smo danes prišli do točke, ko delitve glede ogroženosti dediščine solinarstva ni več. Tradicionalno solinarstvo je danes ogroženo na vsem območju Sečoveljskih solin, tako na Fontaniggah – kot dediščina srednjeveškega načina solinarstva, kot na Leri – kot aktualna gospodarska dejavnost tradicionalnega solinarstva. Ne le rastline in živali tudi solinarje in solinarstvo bi lahko uvrstili na rdeči seznam ogroženih vrst. Z izginotjem tradicionalnega solinarstva kot gospodarske dejavnosti, bosta med drugim izginila riba solinarka in solinski rakec.

Morske soline niso primer mokrišča kot nečesa naravnega, temveč so prvovrsten primer kulturne pokrajine. Obe smeri, tako pretirana zaščita narave kot tudi pretirani človekovi posegi v smislu urbanizacije, vodita v propad solinarske kulturne pokrajine. Solinarska kulturna pokrajina lahko obstane le v povezavi s procesi, ki so jo oblikovali oziroma jo oblikujejo. To pa je solinarstvo.

Če bo izginilo solinarstvo kot gospodarska dejavnost, bodo izginili tudi Sečoveljske soline, zadnje morske soline, kjer sol nastaja v simbiozi med solinarjem in petolo.

Zahvala: Članek je nastal v okviru temeljnih raziskovalnih projektov Zrno soli, kristalizacija sobivanja: solinarstvo kot izkustvena okoljska modrost (J6-50196) in Biografije istrskih poti: hoja in pisanje kot metodi raziskovanja obmejnih prostorov (J6-4611) ter raziskovalnega programa Dediščina na obrobjih

(P5-0408), ki jih financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. Zahvala za nasvete pri izboljšavi članka gre ob recenzentih in uredniku še naslednjim osebam: Blaž Komac, Maja Bjelica, Matjaž Kljun, Daša Ličen, Hana Vodeb in Flavio Bonin. Prevod v angleščino: Saša Požek.

Dostopnost raziskovalnih podatkov: Raziskovalni podatki, na katerih temelji članek, so na voljo v prispevku samem.

9 Viri in literatura

Glej angleški del prispevka.

RAZGLEDI

O MARGINALNOSTI KOZJANSKEGA NA PRIMERU OBČIN DOBJE IN KOZJE

AVTORJA

dr. Stanko Pelc

Univerza na Primorskem Pedagoška fakulteta, Cankarjeva ulica 5, SI – 6000 Koper
stanko.pelc@pef.upr.si, <https://orcid.org/0000-0002-4902-9176>

Matija Jenko

Univerza na Primorskem Pedagoška fakulteta, Cankarjeva ulica 5, SI – 6000 Koper
matija.jenko@pef.upr.si, <https://orcid.org/0009-0002-8333-1085>

DOI: <https://doi.org/10.3986/GV97203>

UDK: 332.122(497.43-77)

COBISS: 1.01

IZVLEČEK

O marginalnosti Kozjanskega na primeru občin Dobje in Kozje

V tem prispevku obravnavamo koncept geografske marginalnosti v Sloveniji na primeru občin Dobje in Kozje. Obe občini sta bili zgodovinsko del manj razvitih območij, zato smo v raziskavi ugotavljali, ali ju je mogoče opredeliti kot marginalni. Raziskovalna metodologija je temeljila na analizi 16 kazalnikov, izračunanih iz javno objavljenih statističnih podatkov. Ti kazalniki so bili razvrščeni v štiri kategorije: prebivalstveni, gospodarski, izobrazbeni kazalniki ter kazalniki kakovosti življenja, pri čemer so bili v glavnem uporabljeni podatki iz obdobja 2008–2024. Občino smo šteli za potencialno marginalno, če se je uvrstila v spodnji decil pri kazalnikih, kjer so ugodne visoke vrednosti, ali v zgornji decil pri kazalnikih, kjer so ugodne nizke vrednosti, pri več kot polovici kazalnikov za več kot polovico letnih ali obdobjnih vrednosti. Analizo smo dopolnili z intervjuji z županom občine Dobje in županjo občine Kozje. Rezultati kažejo, da niti občine Dobje niti občine Kozje ni mogoče opredeliti kot geografsko marginalno; čeprav se občasno uvrščata v najmanj ugoden decil pri določenih kazalnikih, kot je na primer saldo selitev, medtem ko sta pri drugih, kot je izobraževanje, blizu ali celo nad državnim povprečjem. Občina Kozje je dosegla pomemben napredek na področju turizma, medtem ko v občini Dobje vlagajo v infrastrukturo za ohranjanje mladega prebivalstva. Kljub prisotnosti znakov marginalizacije in izzivov, povezanih z obrobno lego, nobena od občin ne izkazuje izrazitih in dolgotrajnih socialno-ekonomskih prikrajšanosti, značilnih za marginalna območja. Za boljše razumevanje marginalizacije na ravni posameznika in skupnosti bi bilo treba izvesti podrobnejšo kvalitativno raziskavo v tistih slovenskih občinah, ki v skladu s kriteriji, ki smo jih postavili za obravnavani občini, sodijo med marginalne.

KLJUČNE BESEDE

marginalizacija, obrobnost, središče-obrobje, razvojno zaostala območja, manj razvita območja, gospodarska nerazvitost

ABSTRACT

On the marginality of Kozjansko Region: The case study of the Municipalities Dobje and Kozje

The aim of this study was to examine the concept of geographical marginality within Slovenia, with a particular focus on the municipalities of Dobje and Kozje. Historically perceived as less developed, these municipalities are scrutinised to ascertain whether they qualify as marginal in comparison to other Slovenian municipalities. The research methodology employed involves analysis of 16 statistical indicators derived from publicly accessible data. These indicators are categorised into four domains: population, economy, education, and quality of life, primarily utilising data spanning from 2008 to 2024. A municipality is deemed potentially marginal if it ranked in the bottom decile for indicators where high values are advantageous or the top decile for indicators where low values are advantageous in more than half of the indicators for more than half of the annual or periodical values. Analysis is further enriched through interviews with mayors of both municipalities. Findings reveal that neither Dobje nor Kozje can be classified as geographically marginal; although they occasionally fall into the least favourable decile for certain indicators, such as migration balance, they also rank near or even above the national average for others, such as education. For instance, the municipality of Kozje has demonstrated significant growth in tourism, while Dobje has made successful investments to retain its young population. The study concludes that although signs of marginalisation are present and both municipalities encounter challenges related to their peripheral location, they do not exhibit extreme and persistent socioeconomic disadvantages characteristic of marginal areas. The authors propose that a more detailed qualitative study would be necessary in those Slovenian municipalities that are potentially marginal according to the above explained criteria in order to comprehend marginalisation at the individual and community levels

KEYWORDS

marginalisation, peripherality, centre-periphery, left-behind places, economic underdevelopment

Uredništvo je prispevek prejelo 27. oktobra 2025.

1 Uvod

Preučevanje marginalnosti se je v geografiji sprva pojavilo v obliki raziskav, posvečenih območjem, ki so se zaradi lege visoko v gorah ali visokih geografskih širinah spopadala s številnimi problemi tako na gospodarskem kot na družbenem področju (Leimgruber 1994). Sčasoma pa so raziskovalci, ki so se posvečali tem temam, ugotovili, da se s podobnimi problemi soočajo tudi prebivalci območij, ki niso nujno na samem robu za poselitev še primerne prostora, temveč tudi marsikje drugje in to tako na obrobju, kot ga razumemo v okviru modela središče-obrobje, kot tudi v okviru središč. Tako so se prve raziskave o marginalnosti pojavile tudi v Sloveniji. Že ob koncu preteklega stoletja so o marginalnosti v Sloveniji pisali Belec (1996), Vojvoda (1996) in Pelc (1999). Belec (1996) je precej na splošno kar polovico slovenskega ozemlja opredelil za obrobna, večinoma visokogorska območja, ki so demografsko izpraznjena, gospodarsko manj razvita in demografsko ogrožena. V njih naj bi prihajalo do postopnega nazadovanja kmetijstva, nenadzorovanega zaraščanja z gozdovi ter preraščanja zemljišč s travo. Vojvoda (1996) je bil mnenja, da v Sloveniji obstajata dve glavni obrobni regiji: visokogorsko alpsko območje in dinarski kras. Poleg tega je zaradi procesa depopulacije za obrobno štel celotno gričevnato območje Slovenije. Pelc (1999) pa je poizkušal opredeliti marginalna območja s pomočjo deležev nepismenih, pri čemer naj bi bilo izrazito odstopanje tega deleža navzgor znak mogoče marginalnosti naselja. Med območji, kjer so se nekoliko pogosteje pojavljala taka, sicer razmeroma redka naselja, je bilo tudi Kozjansko.

Prav Kozjansko pa je bilo tudi v ospredju raziskovalne pozornosti slovenskih geografov leta 2025, saj je na tem območju tega leta potekalo 24. zborovanje slovenskih geografov. Na njem so bili predstavljeni rezultati številnih raziskav, med drugim pa je bilo govora tudi o Kozjanskem kot problemskem območju (občina Kozje je bila uvrščena med obmejna problemska območja (Uredba ... 2024), kar je uradna opredelitev za območja, upravičena do razvojnih spodbud, kar lahko razumemo, kot da gre za razvojno zaostala in s tem potencialno marginalna območja. Kozjansko je tudi sicer v javnosti občasno prepoznano kot zaostalo območje. Zaradi navedenega smo se odločili na primeru dveh kozjanskih občin preveriti, če lahko v povezavi s tem območjem govorimo tudi o marginalnosti.

Geografska marginalnost je večdimenzionalne narave: marginalna območja niso nujno le demografsko ogrožena, temveč lahko zaostajajo tudi gospodarsko, infrastrukturno ali funkcijsko. Mednarodne raziskave (na primer Karlsson in sodelavci 2020) poudarjajo, da je prav lokalna raven pogosto najbolj občutljiva za prepoznavanje zgodnjih znakov marginalizacije, ki bi na višjih teritorialnih ravneh ostali neopaženi. Zato je razumevanje marginalnosti na ravni manjših občin ključnega pomena za pravočasno ukrepanje in usmerjeno regionalno politiko.

Čeprav je marginalnost kot geografski raziskovalni koncept prisotna že vsaj tri desetletja, je metodološki razvoj na tem področju razmeroma skromen. V Sloveniji je bilo v zadnjih letih objavljenih malo prispevkov na to tematiko, ključni med njimi pa je analiza geografske marginalnosti na ravni koroške statistične regije (Pelc 2021). Kljub temu še vedno primanjkuje študij, ki bi marginalnost preučevale pod ravni statističnih regij, kjer je pojav mogoče opazovati v bolj diferencirani obliki. Pomanjkanje enotnih metod za merjenje marginalnosti na lokalni ravni izpostavlja tudi Pelc (2017), ki opozarja, da se metodološka vprašanja pogosto odrinejo v ozadje.

Prav tu se odpira izrazita raziskovalna vrzel: primanjkuje analiz, ki bi marginalnost slovenskega podeželja obravnavale na ravni občin in tako pokazale, ali je marginalizacija v posameznih območjih že zaznavna ali pa gre le za površinske znake razvojnega zaostajanja. Ta prispevek zato sledi dvema ciljema. Prvič, predstaviti želi možnosti za ugotavljanje in merjenje marginalnosti na ravni občin z uporabo razpoložljivih javnih podatkov. Drugič, empirično preverja, ali se občini Dobje in Kozje – edini izrazito »kozjanski« občini – uvrščata med potencialno marginalna območja v Sloveniji. Na podlagi teoretičnih izhodišč in začetnih opažanj predpostavljamo, da občini nista marginalni, čeprav kažeta posamezne znake marginalizacije. Z analizo izbranih kazalnikov tako preverjamo, ali se občini uvrščata med desetino slovenskih občin z najbolj neugodnimi vrednostmi in na katerih področjih se to morebitno odstopanje pojavlja.

2 Marginalnost

Marginalnost je pogosto uporabljen izraz v različnih vedah, vendar se njegova interpretacija pogosto razlikuje. V geografiji je poudarek na kompleksnosti in prostorskem vidiku. Von Braun in Gatzweiler (2014, 3) marginalnost opisujeta kot »neprostovoljni položaj in stanje posameznika ali skupine na obrobju socialnih, političnih, ekonomskih, ekoloških in biofizikalnih sistemov, ki jim onemogoča dostop do virov, premoženja, storitev, omejuje svobodo izbire, preprečuje razvoj zmožnosti in posledično povzroča skrajno revščino«. Za raziskavo smo uporabili Leimgruberjevo (1994; 2004) opredelitev marginalnosti v kontekstu modela središče-obrobje (*core-periphery*), kjer so marginalna tista območja, ki so najbolj prepuščena sama sebi. Kar Reynaud (1981) opredeljuje kot izolat in mrtvi kot, Leimgruber označuje za marginalna območja – to je obrobje z malo stiki s središčem (tokovi ljudi, kapitala in surovin), kjer so notranji stiki lahko pogosti (izolat) ali redki (mrtvi kot). Ta območja se danes pogosto imenujejo kraji »puščeni zadaj« (*left behind places*) (Mackinnon, Béal in Leibert 2024) ali pa območja z razvojnim zaostajanjem (Rodríguez-Pose in Wilkie 2018).

Z marginalnostjo se povezuje tudi koncept socialne izključenosti, ki ga opredelimo kot stanje odtujitve od organizacij in skupnosti ter pravic in obveznosti v njih. Nanaša se na tiste brez dostopa do šol, zdravstvenih storitev, zaposlitve in drugih javnih dobrin. Razumevanje socialne izključenosti ni poenoteno, vendar je splošno sprejeto, da zajema izključenost na področju zaposlovanja ter dostopa do stanovanj, izobraževanja, zdravstvenih in drugih storitev (Atkinson in Da Voudi 2000).

V slovenščini se pojma marginalnost in obrobnost pogosto prekrivata, saj nimamo dveh ločenih izrazov za angleška termina *peripherality* in *marginality*. Zato uporabljamo izraza obrobje (periferija) in marginalnost, kot je podrobneje pojasnjeno v Pelc (2004). Vsi omenjeni pojmi poskušajo ponazarjati razlike v gospodarskih in družbenih razmerah med različnimi območji.

Koncept geografske marginalnosti omogoča bolj niansirano razumevanje obrobja in nadgrajuje model središče-obrobje, periferizacija pa se osredotoča na odnose med obrobniimi območji in jedrom. Marginalizacija vključuje socialne, ekonomske in prostorske dejavnike v prepletenosti, neodvisno od odnosov z jedrom (Oppido, Ragozino in Esposito De Vita 2023). Marginalnost najdemo tudi v posameznih območjih središč, obrobniimi območji pa ne moremo preprosto enačiti z marginalnimi, saj je marginalen le del obrobja z najslabšimi družbenoekonomskimi razmerami (Fuerst-Bjeliš in sodelavci 2025).

Leimgruber (2004) pri geografski marginalnosti posebej izpostavlja dve zadevi: perspektivo, s katere le-to opazujemo (gospodarska, družbena, okoljska, prostorska), in merilo. Pri slednjem je mišljeno, da na primer Švica v svetovnem merilu zagotovo v nobenem pogledu ni marginalno območje. Če pa povečamo merilo in opazujemo zgolj Švico, pa bomo zagotovo našli območja, ki bi jih lahko opredelili kot marginalna. Marginalnost je torej vedno marginalnost nekega območja glede na širše teritorialno območje, ki mu pripada. Glede na zgoraj zapisano bi v Sloveniji lahko govorili na primer o marginalnosti posameznih občin, če bi bile življenjske razmere v njih bistveno slabše kot drugje v državi, prebivalstvo pa prikrajšano za dostop do nekaterih ključnih storitev pod vsaj približno enakimi pogoji kot drugod v Sloveniji. Prav tako prebivalci ne bi imeli možnosti odločanja o ključnih odločitvah, ki vplivajo na njihovo bivanje in delovanje v krajih, kjer živijo.

Raziskav, ki bi geografsko marginalnost območja ugotavljale s kazalniki marginalnosti, ni veliko. Horvat in Toskić (2023) sta na primer računala indeks marginalnosti za območje Medmurja. Uporabila sta 30 spremenljivk v petih skupinah (družbenogospodarske, lokacijske, izobrazbene, kmetijske in prebivalstvene). S faktorsko analizo na ravni naselij in kombinacijo šestih kazalnikov sta oblikovala indeks marginalnosti s šestimi stopnjami (izrazito, zmerno in šibko marginalna naselja, manj pomembna in bolj pomembna nemarginalna naselja ter Čakovec). Od 129 naselij sta jih kar 84 uvrstila med marginalna, od tega 19 med izrazito marginalna in 26 med zmerno marginalna. Če je marginalnost nekaj skrajnega, tu ne gre za marginalnost znotraj Medmurja, temveč morda znotraj Hrvaške, vendar analiza ni bila povezana s primerjavo z ostalim ozemljem Hrvaške.

O ugotavljanju marginalnosti s prebivalstvenimi kazalniki je pisal Pelc (2006), drugih takih razprav o geografski marginalnosti pa nismo zasledili.

3 Metodologija

Pri raziskavi smo se omejili na analizo javno objavljenih podatkov na Si-Stat portalu (Statistični ... 2025), spletni strani Zavoda za zaposlovanje Republike Slovenije (Zavod ... 2025) in Poslovnega registra Republike Slovenije (Poslovni ... 2025). Za ugotavljanje morebitne marginalnosti smo izbrali 16 kazalnikov s štirih področij: prebivalstveni (5), gospodarski (4), kazalniki kakovosti življenja (4) ter izobrazbeni (3).

Raziskava je vključevala podobne kazalnike kot raziskava Horvata in Toskića (2023), vendar smo vrednosti kazalnikov občin primerjali z vrednostmi drugih občin v Sloveniji. Naša predpostavka je bila, da je pogoj za marginalnost to, da občina sodi v majhno skupino tistih z najbolj neugodnimi razmerami. Mejo smo postavili pri desetini občin, kar je še vedno sorazmerno velika skupina. Če bi naša analiza pokazala, da obravnavani občini pri večini kazalnikov v več kot polovici vsake časovne vrste spadata med desetino z najneugodnejšimi vrednostmi, bi ju opredelili za potencialno marginalni. Za dokončno potrditev njune geografske marginalnosti pa bi bilo treba opraviti še dopolnilno kvalitativno raziskavo, saj menimo, da zgolj s statističnimi podatki dokončne sodbe ni mogoče podati. Glede na poznavanje stanja na terenu smo predvidevali, da bodo že analizirani podatki pokazali, da statistično gledano občini ne spadata med desetino z najneugodnejšimi vrednostmi izbranih kazalnikov.

Ker sta občini po številu prebivalcev majhni, v Sloveniji pa prevladujejo majhne občine, je vpliv naključnih dejavnikov pri časovnih serijah velik. Zato smo uporabili serije petletnih drsečih sredin. Za večino kazalnikov smo uporabili podatke od leta 2008 do leta 2024. Leto 2008 smo izbrali zaradi nove definicije prebivalstva, ki pomeni prelom v časovni seriji (Statistični ... 2025). Drseče sredine si tako sledijo od 2008–2012, 2009–2013, ..., do 2020–2024. Pri posameznih kazalnikih so bili uporabljeni podatki za obdobje, ko so bili na voljo znotraj časovnega obdobja 2008–2024 (podrobnosti v preglednici 1). Za primerjavo z drugimi občinami smo kazalnike računali na 1000 prebivalcev. Za vsako vrednost smo preverili, ali spada v spodnji decil/kvartil ali zgornjega, če višja vrednost kazalnika kaže slabše stanje. Čeprav smo za kritično mejo postavili decil, pa se nam je zdel pomemben tudi podatek o uvrščanju obeh občin v najneugodnejši kvartil, saj nam to pokaže, pri katerih kazalnikih sta med občinami s slabšimi razmerami, kjer je tudi večja verjetnost, da prihaja do različnih oblik marginalizacije.

Prebivalstvene kazalnike smo uporabili še za prikaz demografskega stanja naselij. V Sloveniji je bil za spodbujanje regionalnega razvoja v zadnjem desetletju prejšnjega stoletja v veljavi Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji (1990). Takrat je prevladovalo mnenje, da je pomoč potrebna tam, od koder prebivalci odhajajo, kar vpliva na starostno sestavo prebivalstva in njegovo reproduktivno moč. Marginalizacija se v taki ali drugačni obliki vedno odraža pri ljudeh in seveda vpliva tudi na to, ali neke ostanejo oziroma odidejo. Vpliva torej na demografske procese in sestavo prebivalstva, zato so prebivalstveni kazalniki ključni za prepoznavanje marginalnosti. Tudi demografska ogroženost se je ugotavljala s prebivalstvenimi kazalniki. Ti pa so pri majhnih naseljih v Sloveniji pod močnim vplivom naključnih dejavnikov. Za naselja v občinah Dobje in Kozje velja, da imajo, z izjemo Kozjega, manj kot 200 prebivalcev, polovica od 36 naselij pa je imela 1. 1. 2025 manj kot 100 prebivalcev. Za prikaz spreminjanja števila prebivalcev od 2008 do 2025 smo zato poleg časovne vrste uporabili še drseče sredine, ki zgladijo nihanja zaradi naključnih dejavnikov in omogočajo lažje prepoznavanje trenda. Za obdobje od leta 2012 do 2019 (objavljeni podatki na ravni naselij) smo izračunali povprečne letne stopnje priselitev, odselitev in selitvene rasti. Na ta način smo dobili vpogled, kako se povprečne vrednosti kazalnikov za občini odražajo v selitvah in rasti števila prebivalcev v posameznih naseljih.

Preglednica 1: Kazalniki marginalnosti z opisi in navedbo najneugodnejšega decila/kvartila ter številom uporabljenih letnih oziroma obdobjnih vrednosti.

kazalnik	opis	najneugodnejši decil/kvartil	število let/obdobj	vrsta kazalnika
naravni prirast	drseče sredine, prirast (rojeni-umrli) na 1000 prebivalcev	spodnji	13	prebivalstveni
selitveni prirast/tujina	drseče sredine, prirast (priseljeni iz tujine – odseljeni v tujino) na 1000 prebivalcev	spodnji	13	
selitveni prirast/občine	drseče sredine, prirast (priseljeni iz drugih občin – odseljeni v druge občine) na 1000 prebivalcev	spodnji	13	
skupni prirast	drseče sredine, skupni prirast na 1000 prebivalcev	spodnji	13	
indeks staranja	drseče sredine, stari 65 in več na 100 starih 0–14	zgornji	13	
kmetje na 1000 prebivalcev	drseče sredine, samozaposlene osebe – kmetje po občini dela na 1000 prebivalcev občine	zgornji	13	gospodarski
samostojni podjetniki	drseče sredine, samostojni podjetniki posamezniki na dan 30. 6. na 1000 prebivalcev	spodnji	13	
poslovni subjekti	drseče sredine, poslovni subjekti skupaj na dan 30. 6. na 1000 prebivalcev	spodnji	13	
indeks delovne migracije	drseče sredine, indeks delovne migracije	spodnji	13	
stopnja brezposelnosti	letni podatki, povprečna stopnja registrirane brezposelnosti I–XII	zgornji	13	
dohodek na prebivalca	letni podatki, neto prejeti dohodek prebivalcev 2014–2020	spodnji	10	kakovosti življenja
delež novih stanovanj	podatki registrskih popisov, delež stanovanj, grajenih po letu 2005 (2011, 2015, 2018, 2021)	spodnji	4	
stanovanjski standard	podatki registrskih popisov, delež stanovanj, ki nimajo vseh elementov osnovne infrastrukture (notranje stranišče, kopalnica, voda in elektrika) (2011, 2015, 2018, 2021)	zgornji	4	
delež otrok v vrtcih	drseča sredina, delež vseh otrok, vključenih v vrtece po šolskih letih	spodnji	13	izobražbeni
študenti na 1000 prebivalcev	drseča sredina, študenti terciarnega izobraževanja na 1000 prebivalcev po študijskih letih	spodnji	13	
diplomanti na 1000 prebivalcev	drseča sredina, diplomanti terciarnega izobraževanja na 1000 prebivalcev po letih	spodnji	13	

Interpretacija kvantitativnih podatkov je včasih problematična, ker zgolj s kombinacijo kazalnikov in s primerjavami ne najdemo logične razlage za dobljene vrednosti. Zato smo kvantitativno analizo dopolnili z intervjujema s Francem Leskovškom, županom občine Dobje in z Milenco Krajnc, župano občine Kozje. Kot vodilna funkcionarja sorazmerno majhnih občin sta kompetentna sogovornika in poznavalca razmer in problemov, s katerimi se srečujejo prebivalci njunih občin, bodisi da gre za vprašanja gospodarskega, prostorskega ali družbenega razvoja. Zastavili smo jima nekaj splošnih vprašanj v zvezi z morebitno marginalnostjo njune občine (na primer, kako ocenjujeta dostopnost ključnih javnih storitev, kot sta primarna zdravstvena oskrba in osnovnošolsko izobraževanje, ter ali se prebivalci soočajo z omejenimi možnostmi mobilnosti ali odločanja pri lokalnih razvojnih vprašanjih) in nekaj konkretnih vprašanj, ki so se nanašala na dobljene rezultate (na primer, zakaj je prišlo do povečanega števila prebivalcev v občini Kozje leta 2024 ali kako razlagata spremembe v številu delovno aktivnih prebivalcev v občini Dobje).

4 Rezultati

Za Dobje in Kozje lahko trdimo, da sta obrobni podeželski občini. Občina Dobje spada med najmanjše slovenske občine, po površini je od nje manjših 4 %, po prebivalcih pa 3 % občin. Občina Kozje je po površini srednje velika (62 % je manjših), po prebivalstvu pa v spodnji četrtini (73 % občin ima več prebivalcev) (Statistični ... 2025). Občinski središči sta središči vicinalnega pomena (6. stopnja) (Nared in sodelavci 2016). Središče Dobja na grebenu sestavljajo cerkev, župnišče, gostilna, gasilski dom, občinska uprava in nekaj hiš (slika 1), šola in vrtec sta ob cesti v dolini. Kozje, v dolini Bistrice, je po funkcijah in prebivalstvu bistveno večje in bolj centralno naselje.

Za občini je značilna obrobna lega glede na središča vseh višjih ravni središčnosti: Šentjur (4. stopnja), Krško (3.), Celje (2.), Ljubljana (1.) (Nared in sodelavci 2016). Ležita na prehodu iz višjega Posavskega hribovja v razgibano pokrajino terciarnih gričevij ob Sotli in Voglajni (Ilešič 1974). Njunjo precejšnjo ločenost od voglajnskega podolja, ki omogoča ugodno povezavo s Celjem, povzroča razvodni greben

Slika 1: Dobje, osrednji del vasi s cerkvijo Device Marije, zadaj levo hribovje nad dolino Gračnice in na desni v ozadju Kum.

višjega sveta iz miocenskih šentjurskih apnencev (Osnovna ... 2025) (slika 2). Ilešič (1974) je to poimenoval »odmaknjenost in zagrajenost« območja, ki jima je pripisal pomembno vlogo pri zaostalosti ter prevladujoči agrarni strukturi. Razvodni greben občino Dobje seka na severu, južno od njega je kmetijska kulturna pokrajina valovitega gričevja, kjer je gozdov le za vzorec. Občina Kozje leži južneje. Z zahoda vanjo z Bohorjem sega višji, gozdnat hriboviti svet, na jugu jo proti Posavju zapira Orlica. Severno od Kozjega se čez občino vleče pas litotamnijskih apnencev, z značilnimi prehodi v strma pobočja (rebri), uravnanim nekoliko višjim kraškim površjem z vrtačami, suho dolino in ponorom občasnega vodotoka. Poseljen je odprt svet po vzpetinah na severu in severovzhodu ter v nekoliko širši dolini Bistrice, ki se razteza od severozahoda do Podsrede na jugovzhodu. Na jugu je odprt poseljen svet še zahodno od Podsrede.

Z izjemo večjih naselij v dolini Bistrice (Kozje, Podsreda, Lesično) so poseljena predvsem slemenar in pobočja, in to v obliki samotnih kmetij in zaselkov, ki so združeni v naselja. V občini Dobje pa niti osrednji del občinskega središča ni v dolini Doljanskega potoka.

Omenjeni dolini sta pomembni zaradi prometne povezave proti severu čez prevale v dolino Voglajne (regionalni cesti 2. reda R423, R424). Na jugu je za povezavo s Posavjem pomembna še R422 Podsreda-Brestanica. Te ceste dopolnjujejo regionalne ceste 3. reda. Zaradi razpršene poselitve pa je v obeh občinah pomembno tudi omrežje občinskih cest.

Prometna dostopnost je boljša v občini Dobje, kjer je večina območja v četrt- do polurnem intervalu dostopnosti do Celja (Kozina 2011, 40). Iz najbolj odmaknjenih naselij občine Kozje je potovalni čas z osebnim avtomobilom do Celja okrog ene ure. Potovalni časi do regionalnih središč so ponekod komaj sprejemljivi, ceste ozke ter ovinkaste, a ne gre za prometno zelo odmaknjeno območje. Avtobusna postajališča z »zadovoljivo pogostnostjo voženj« so ob glavnih regionalnih cestah proti Šentjurju; obe občini sta leta 2023 imeli 10–20 % prebivalcev, ki v polmeru 1 km od bivališča niso imeli aktivnega postajališča javnega prevoza (JPP) in ne sodita med najslabše v Sloveniji. Je pa občina Kozje sodila med 17 slovenskih občin z le 40–50 % prebivalcev, ki so bili manj kot 1 km oddaljeni od »postajališč z zadovoljivo pogostnostjo voženj« (23 občin je imelo deleže pod 40 %) (Gabrovec in sodelavci 2025,

STANKO PELC

Slika 2: Pogled iz vasi Presečno z razvodnega hrbtna proti severu (Sv. Janez Krstnik spredaj, Konjiška gora vmes, Pohorje zadaj).

52–55). Dostopnost z javnim prevozom je torej v občini Kozje med slabšimi, a ne med najslabšimi v Sloveniji, kar govori v prid naši trditvi, da ne gre za marginalno območje.

Opisane razmere imajo nedvomno pomemben vpliv na to, kako ljudje vrednotijo ta prostor tako z vidika bivanja kot z vidika priložnosti za zaposlitev. To pa se odraža v prebivalstvenih gibanjih in sestavi prebivalstva, o čemer pišemo v podpoglavju 4.1.

V preglednici 2 prikazujemo rezultate analize 16 kazalnikov v štirih kategorijah na ravni občin. Stopnjo registrirane brezposelnosti smo uvrstili v kategorijo kazalnikov kakovosti življenja, saj brezposelnost pomembno vpliva na kakovost življenja brezposelne osebe in oseb, s katerimi le-ta živi.

V drugem in četrtem stolpcu so s svetlejšo barvo označena polja s števili večjimi od 0, a manjšimi od polovice števila izračunanih drsečih sredin (letnih ali obdobjnih podatkov). S temnejšo barvo sta označeni številki, ki presegata polovico. Pri številu kmetov na 1000 prebivalcev je bila občina Dobje večino obdobja med desetino občin z najvišjimi deleži, občina Kozje pa je imela vse drseče sredine v najvišjem decilu – vrednosti so se gibale med 94. in 97. percentilom.

Občina Dobje je pri večini kazalnikov manj pogosto v decilih in kvartilih z neugodnimi razmerami. Pri priseljevanju iz tujine je bila drseča sredina za 2010–2014 v 70. percentilu, nato je padla v 13. (2015–2019) in se povzpela v 25. V času gospodarske krize 2008–2014 se je priseljevanje iz tujine zmanjšalo kasneje kot drugje in se počasneje začelo povečevati.

Obe občini sta bili nekajkrat v najneugodnejšem decilu pri skupnem prirastu in pri selitvenem saldu z drugimi občinami, a vrednost v nobenem primeru ni presegla polovice drsečih sredin (preglednica 2, slika 3).

Preglednica 2: Kazalniki marginalnosti glede na število uvrstitev v najneugodnejši decil in kvartil (številka pred poševnico) glede na število letnih/obdobjnih podatkov (številka za poševnico) za občini Dobje in Kozje (viri podatkov: Poslovni ... 2025; Statistični ... 2025; Zavod ... 2025).

kazalnik	Dobje		Kozje	
	decil	kvartil	decil	kvartil
naravni prirast	0	0	1/13	6/13
selitveni prirast/tujina	0	4/13	0	1/13
selitveni prirast/občine	5/13	6/13	1/13	11/13
skupni prirast	3/13	3/13	6/13	12/13
indeks staranja	0	0	0	0
kmetje na 1000 prebivalcev	10/13	13/13	13/13	13/13
samostojni podjetniki	0	0	0	0
poslovni subjekti	0	0	0	0
indeks delovne migracije	0	4/13	0	11/13
stopnja brezposelnosti	0	0	2/13	12/13
dohodek na prebivalca	0	4/13	0	10/13
delež novih stanovanj	0	3/4	0	4/4
stanovanjski standard	1/4	4/4	0	1/4
delež otrok v vrtcih	0	8/13	0	10/13
študenti na 1000 prebivalcev	0	0	0	0
diplomanti na 1000 prebivalcev	0	0	0	0

4.1 Prebivalstveni kazalniki

Po rezultatih naše analize je v obeh občinah (vsaj v delu opazovanega obdobja) problematičen skupni prirast zaradi presežka odseljevanja nad priseljevanjem. V obdobju 2012–2019 so bili selitveno nekoliko bolj mobilni prebivalci občine Dobje (letno povprečno 100 selivcev na 1000 prebivalcev, Kozje 86), selitveni saldo pa je bil v obeh občinah negativen (Dobje: –6,34 na 1000 prebivalcev, Kozje: –5,32).

So pa med naselji precejšnje razlike. Klake v občini Kozje izstopajo z rastjo predvsem po letu 2020. Število prebivalcev se je od 2008–2025 povečalo z 32 na 45, čeprav to naselje ne izkazuje posebnosti, ki bi ga naredile bolj privlačnega za bivanje od drugih. Ker ni bilo posebnih naložb ali prostorskih sprememb, ki bi vplivale na priseljevanje (M. Krajnc, intervju 27. 10. 2025), je rast verjetno posledica naključnih selitev in naravnega prirasta. Drugače si težko razlagamo dejstvo, da je sosednje naselje Ortnice od 2008–2025 izgubilo skoraj dve petini prebivalcev (zmanjšanje z 32 na 20; slika 5).

Rast ali zmanjšanje števila prebivalcev pri tako majhnih naseljih sta torej v podobnih okoliščinah (na primer dostopnost, reliefne razmere) podvržena številnim naključnim dejavnikom, ki jih analiza statističnih podatkov ne more razkriti.

Na sliki 3 so prebivalstveni kazalniki za občino Dobje ugodnejši kot za občino Kozje. Nizek indeks staranja in visok naravni prirast kažeta vitalnost prebivalstva, a so ob majhnosti občin nihanja velika (slika 3 zgoraj). Pri selitveni rasti bi kazalniki kazali ugodnejše stanje brez strmega padca v drugi polovici obdobja. Negativni selitveni saldo z drugimi občinami je skupni prirast potisnil navzdol v spodnji decil, visok naravni prirast pa nad mejo spodnjega kvartila. V občini Kozje je bil v prvi polovici obdobja velik prirast priseljenih iz tujine, v drugi polovici pa naravni prirast. Skupni prirast se je nekaj let gibal tik pod mejo spodnjega decila, kasneje pa je bil nad njo. Zadnje drseče sredine vseh kazalnikov za občino Kozje so nad mejo spodnjega kvartila. Priselitveno je občina Kozje bolj zanimiva kot občina Dobje, zaostaja pa po naravni rasti in posledično ima tudi bolj neugodno starostno strukturo.

Na slikah 4 in 5 prikazujemo razlike v rasti števila prebivalcev po naseljih. Pri številnih naseljih so medletna nihanja števila prebivalcev precejšnja (slika 4 in 5), v splošnem pa prevladujeta trenda stagnacije (na primer Škarnice, Presečno) in zmanjševanja (najmanjši naselji Gorica pri Dobjem in Završe pri Dobjem), čeprav je tudi nekaj izjem (Suho, Brezje pri Dobjem in Ravno) (slika 4 spodaj).

Občina Dobje obsega 13 naselij, občina Kozje pa 23. Zaradi preglednosti so naselja na grafikonih za občino Kozje razdeljena na večja in manjša. Naselje Kozje izstopa tako po številu prebivalcev (nad 600) kot po izjemnem povečanju leta 2024 (za 30 prebivalcev), kar lahko pripišemo odprtju Doma starejših občanov decembra 2024, saj je bilo ob odprtju doma takoj zasedenih vseh 49 postelj, od tega približno dve tretjini z občani občine (M. Krajnc, intervju 27. 10. 2025). Med večjimi naselji nekatera izkazujejo izrazit trend upadanja, medtem ko je pri drugih zaznati trend rasti po obdobju stagnacije ali upadanja. Pri manjših naseljih prevladuje trend stagnacije. Izstopajo že omenjene Klake z rastjo v drugi polovici opazovanega obdobja (povečanje s 27 prebivalcev leta 2017 na 45 leta 2025). Rast glede na leto 2008 sta imeli tudi sosednji naselji Pilštanj in Lesično, druga sosednja naselja pa so se znatno zmanjšala.

Pozitivno povprečno letno stopnjo selitvene rasti v obdobju 2012–2019 je imelo 7 naselij od 36 (3 iz občine Dobje in 4 iz občine Kozje), stopnje pa so se gibale od 3,21 na 1000 prebivalcev (Repuš) do 9,09 (Klake: stopnja priseljevanja 86,36, stopnja odseljevanja 77,27). V večini naselij je število odseljenih presegalo število priseljenih. Završe pri Dobjem, majhno naselje z okoli 30 prebivalci, je imelo najvišjo stopnjo odseljevanja in najbolj negativno stopnjo selitvene rasti (78,95 in –30,70). Stopnjo pod –15 sta imeli še naselji Poklek pri Podsredi (–17,76) in Gorica pri Dobjem (–16,23).

4.2 Gospodarski kazalniki

Na sliki 6 se vidi že omenjena izrazita kmetijskost obeh občin, še posebej občine Kozje.

Povprečno število registriranih samostojnih podjetnikov na 1000 prebivalcev je bilo v izhodiščnem petletju višje v občini Dobje. Na koncu obdobja je bilo to število zaradi rasti višje v občini Kozje, ki je z drsečimi sredinami dosegla tretji kvartil.

V občini Kozje je bila intenzivnejša rast števila vseh poslovnih subjektov na 1000 prebivalcev, tako da je bila zadnja drseča sredina na spodnji meji četrtega kvartila, medtem ko je občina Dobje po začetnem dvigu zdrsnila na zgornjo mejo prvega kvartila.

»Indeks delovne migracije [, ki] je kazalnik, ki za posamezno teritorialno enoto [občino] povezuje število delovnih mest s številom delovno aktivnih prebivalcev (glede na prebivališče)« (Statistični ... 2025), se je pri občini Dobje do konca opazovanega obdobja iz prvega premaknil v drugi kvartil, pri Kozjem pa je iz drugega zdrsnil pod zgornjo mejo prvega kvartila. Rast števila samostojnih podjetnikov in poslovnih subjektov ne pomeni enake rasti delovnih mest, ki so očitno bolj rasla v občini Dobje.

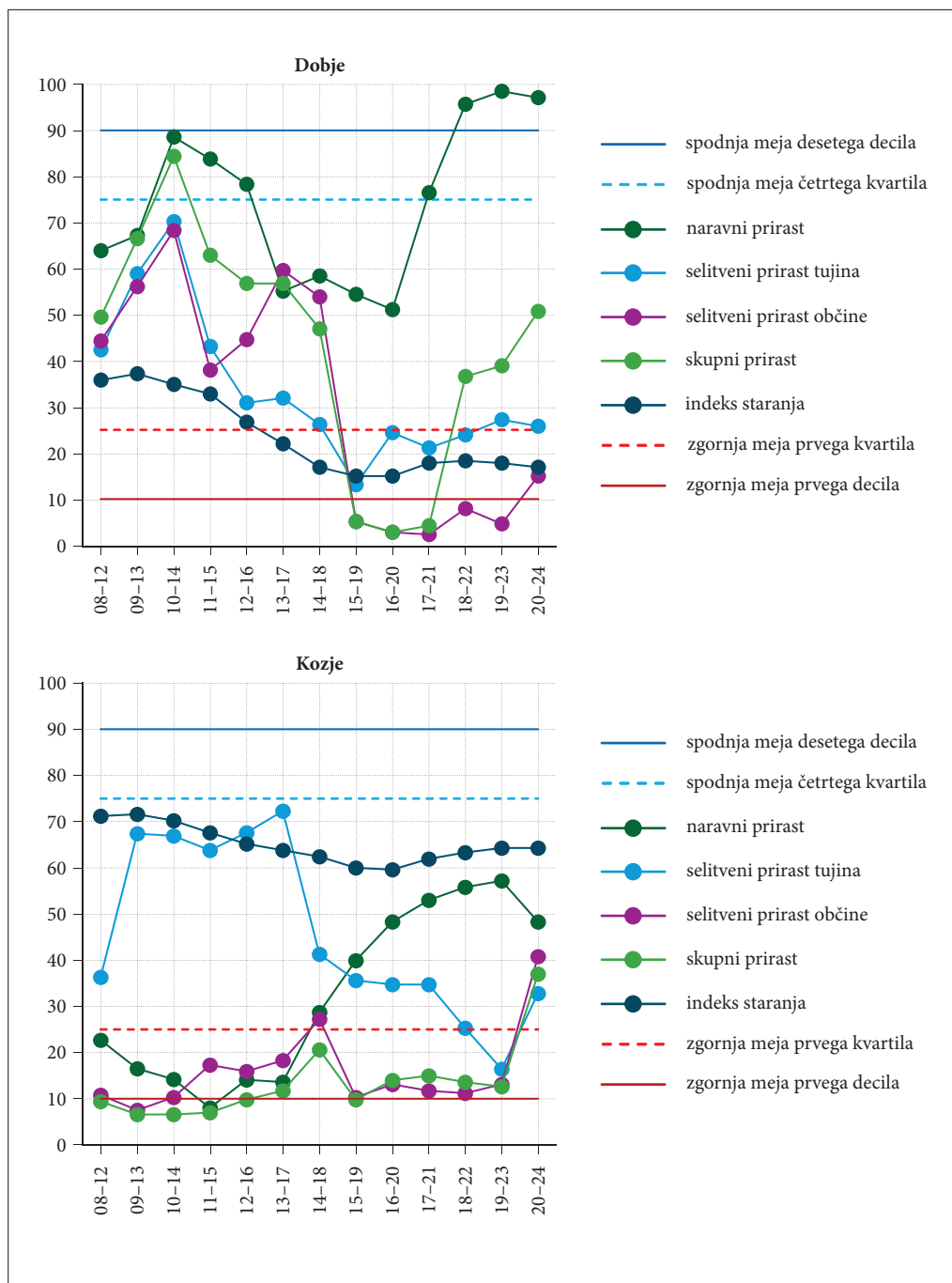
Po višini indeksa delovne migracije Statistični urad Republike Slovenije razvršča občine na delovne in bivalne. Obravnavani občini v zadnjem obdobju sodita med pretežno bivalne (slika 7).

Zaposlitvena funkcija občine Kozje je strmo padala v obdobju 2000–2005 (leta 2005 se je začel steady-state postopek za podjetje Mont Kozje), potem pa si sledijo obdobja manjše rasti in padanja (slika 8). V zadnjih letih so k rasti prispevala podjetja Rajmax, Makop in Fiskars ter Dom starejših občanov Šmarje pri Jelšah, enota Kozje (24 novih delovnih mest) (M. Krajnc, intervju 27. 10. 2025). Glede na to, da je bila občina Kozje med tistimi z visokimi stopnjami brezposelnosti, kar lahko vodi v marginalizacijo, so to vsekakor pozitivni premiki v smeri demarginalizacije.

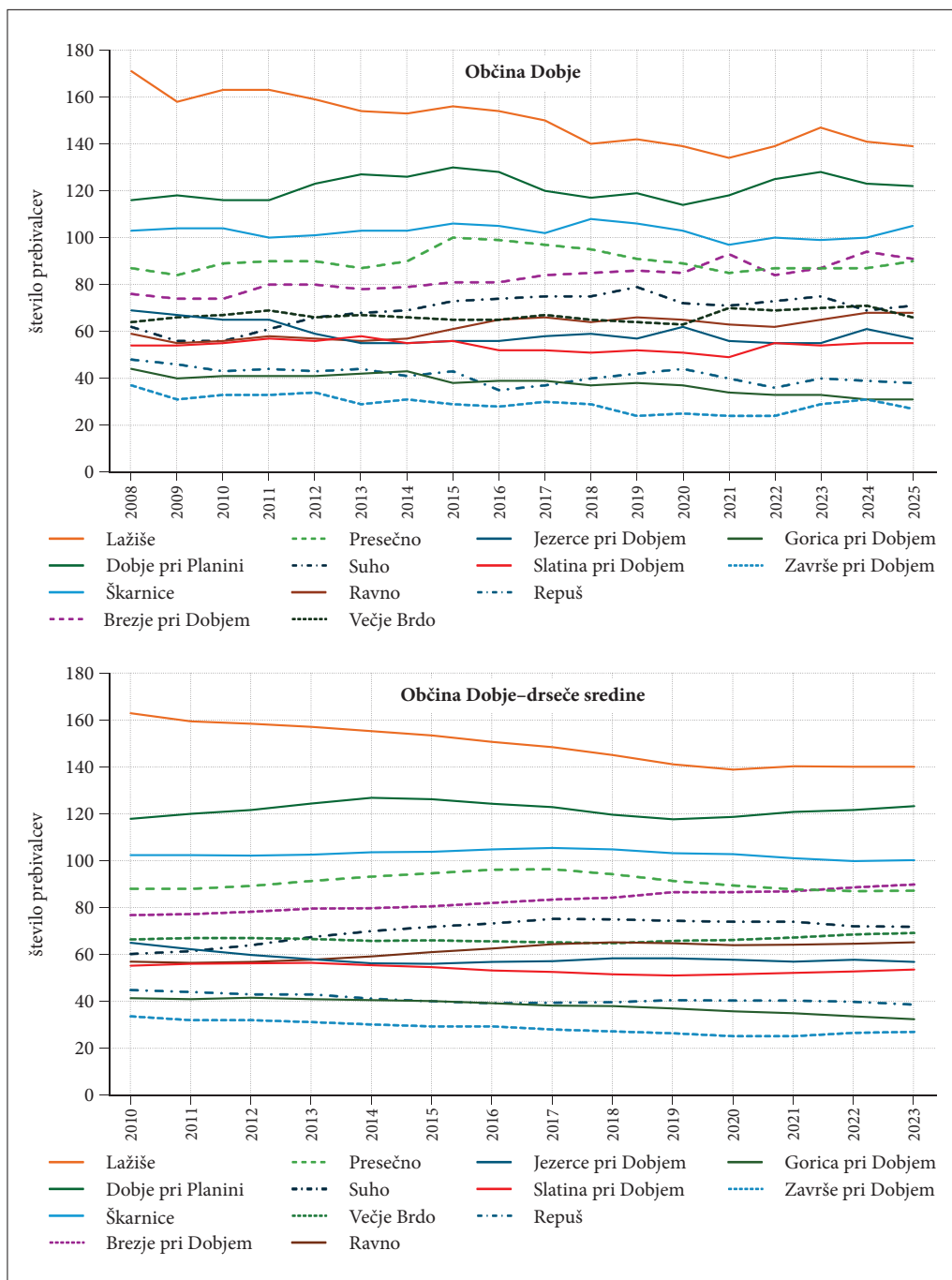
Ker smo v analizi ugotovili, da imata obe občini v primerjavi z ostalo Slovenijo izrazito visoke deleže kmetov, se postavlja vprašanje, ali je to z vidika marginalnosti nekaj, kar kaže na razvojno zaostalost. O tej bi lahko govorili, če bi bilo kmetijstvo nizko produktivno ali celo samooskrbno. Popisa kmetijstva leta 2010 in 2020 razkrivata, da se je število kmetij v obeh občinah zmanjšalo, ekonomska vrednost pa povečala. V Dobjem je bilo zmanjšanje števila nekoliko večje od slovenskega povprečja, povečanje ekonomske vrednosti kmetij pa nad njim. V občini Kozje je bilo ravno obratno, a je bilo v Sloveniji kljub temu več kot dve tretjini občin z nižjimi povprečnimi ekonomskimi vrednostmi kmetij kot v Kozjem, v primerjavi z občino Dobje pa le petina. 'Kmetijskost' obravnavanih občin torej v tem primeru zelo verjetno ni znak njune marginalnosti.

Kar se usmerjenosti tukajšnjih kmetij tiče, je bilo v obeh občinah največ specializiranih rejcev pašne živine (slika 9), a se je njihovo število močno zmanjšalo. V občini Dobje je do premika navzgor prišlo pri mešani rastlinski pridelavi in mešani rastlinski pridelavi z živinorejo, v občini Kozje pa se je podvojilo število specializiranih gojiteljev trajnih nasadov, za kar gre vsaj deloma zasluga tudi Kozjanskemu parku, ki si prizadeva za ohranjanje visokodebelnih travniških sadovnjakov (Kozjanski ... 2025). Prav tako park in občina vzpodbujata izkoriščanje bogate naravne in kulturne dediščine za razvoj turizma.

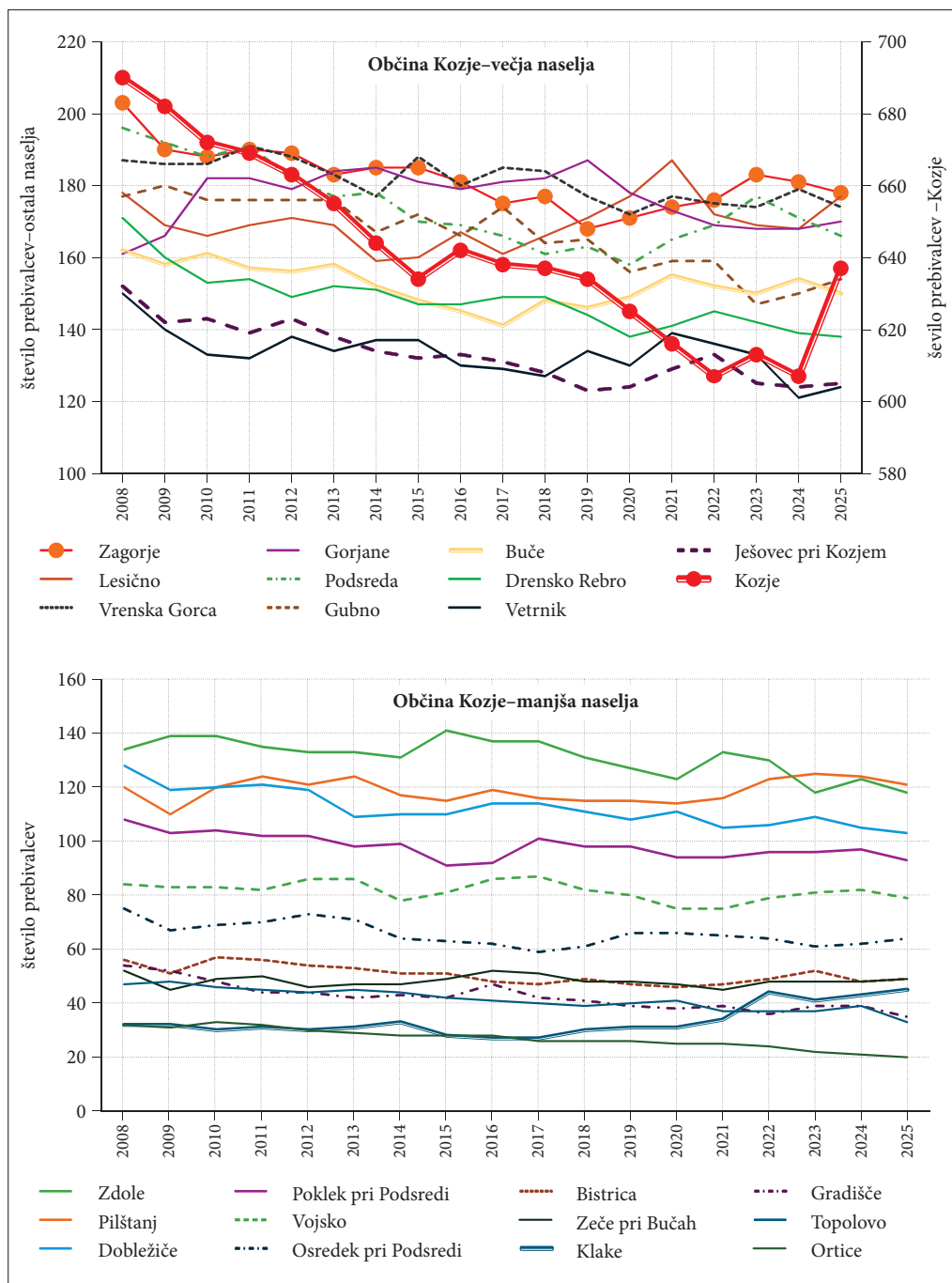
Po statističnih podatkih (Statistični ... 2025) za obdobje 2018–2024 v občini Dobje ni zaznavnega prihoda gostov in nočitev le-teh, v občini Kozje pa je izrazita rast prihodov tujih gostov. Pri domačih gostih je velik porast v obdobju 2020–2022 posledica turističnih bonov, ki so jih prejeli državljani Slovenije v sklopu ukrepov, povezanih z blažitvijo posledic pandemije COVID-19 (Koprivnikar Šušteršič 2024). Leta 2024 je bilo v občini Kozje dobrih 1600 prihodov domačih turistov, kar je okoli 1000 manj kot leta 2021, a devetkrat več kot leta 2018, ko so jih zabeležili le 178. Nočitev je bilo štirikrat več (2018: 696, 2024: 2809). Tujih turistov so leta 2018 v občini Kozje zabeležili 50, v treh pokoronskih letih pa je število prenočitev zrastle s 3109, na 5539. To kaže, da turisti prepoznavajo naravne privlačnosti območja, njegova neizrazita oddaljenost je prednost, občina Kozje s Kozjanskim parkom pa je naravno zaledje turističnega središča v Podčetrtku (slika 10). Za občino Kozje lahko sklepamo, da na področju turizma razvojno hitro napreduje. Po besedah M. Krajnc (intervju 27. 10. 2025) se je turistični razvoj močno okrepil po letu 2018, ko je občina začela sistematično razvijati turistično infrastrukturo in spodbujati lokalno ponudbo. V tem času se je število ponudnikov povečalo z nekaj posameznikov na več kot deset, kar danes pomeni več kot sto razpoložljivih postelj. Prebivalci so prepoznali turizem kot dopolnilni vir dohodka in poslovno priložnost.

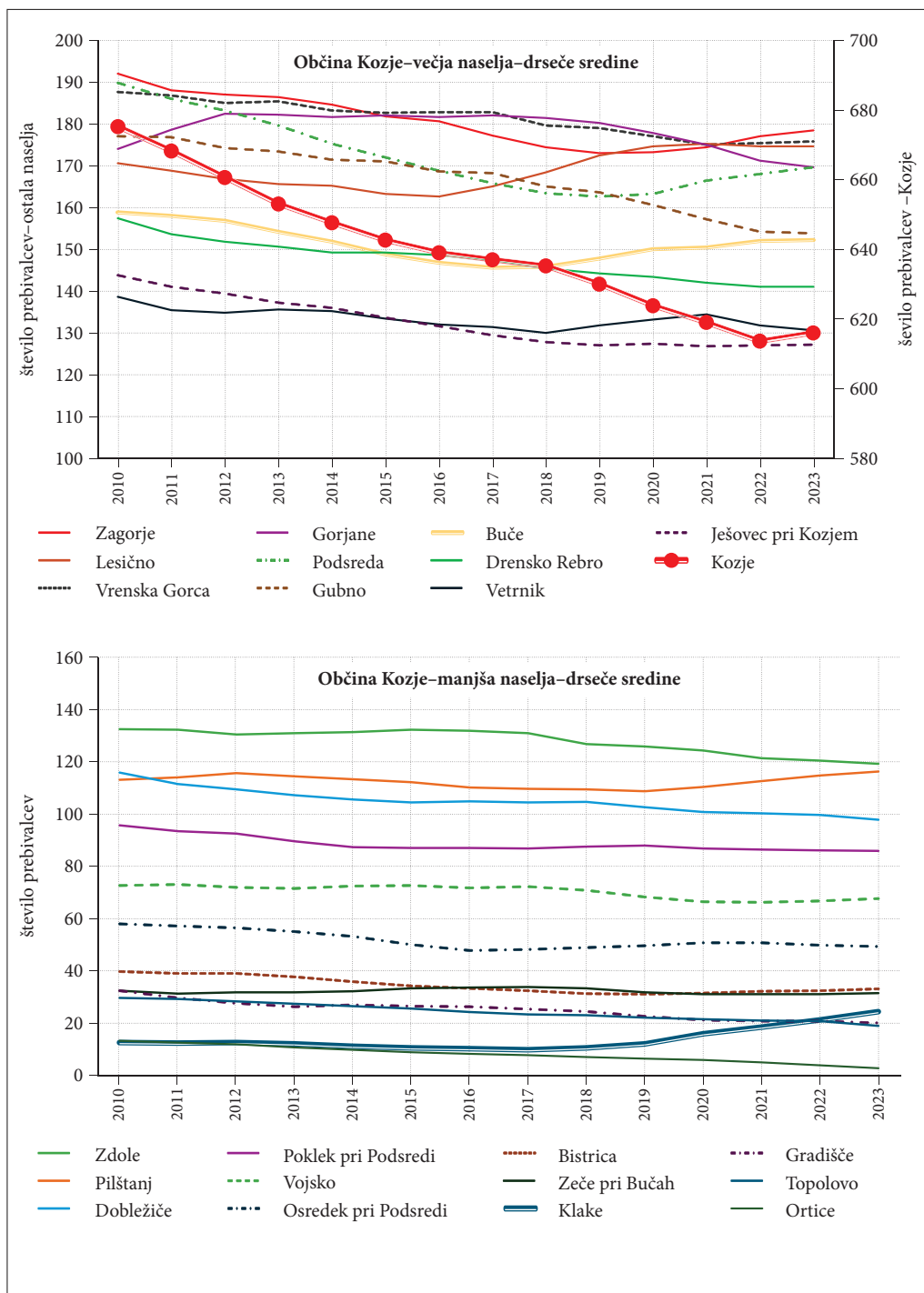
Slika 3: Prebivalstveni kazalniki – položaj drsečih sredin glede na meje kritičnih decilov in kvartilov za občini Dobje in Kozje (vir podatkov: Statistični ... 2025).

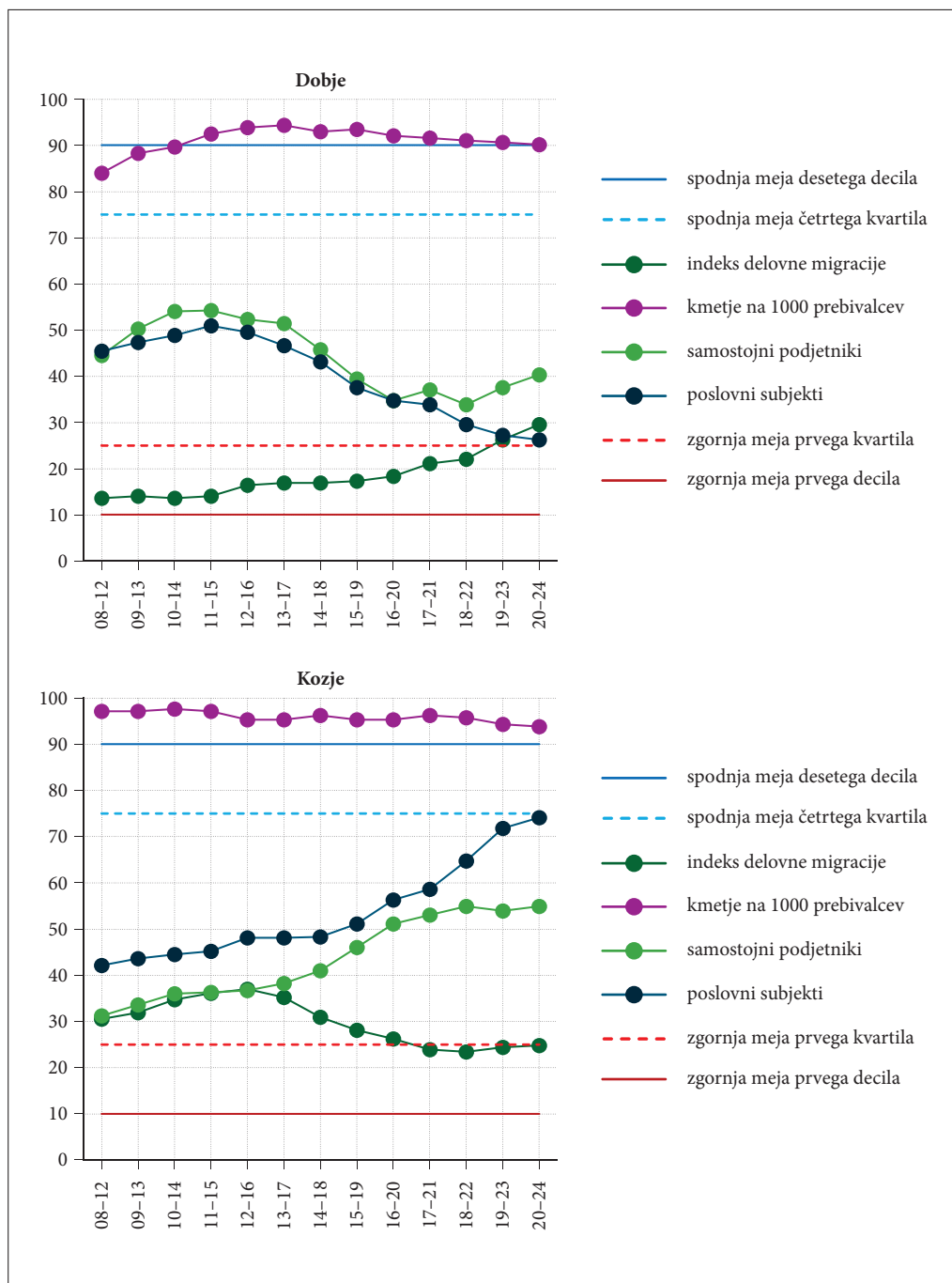

Slika 4: Spreminjanje števila prebivalcev v naseljih občine Dobje 2008–2025 (zgoraj) in petletne drseče sredine 2010–2023 (spodaj) (vir podatkov: Statistični ... 2025).

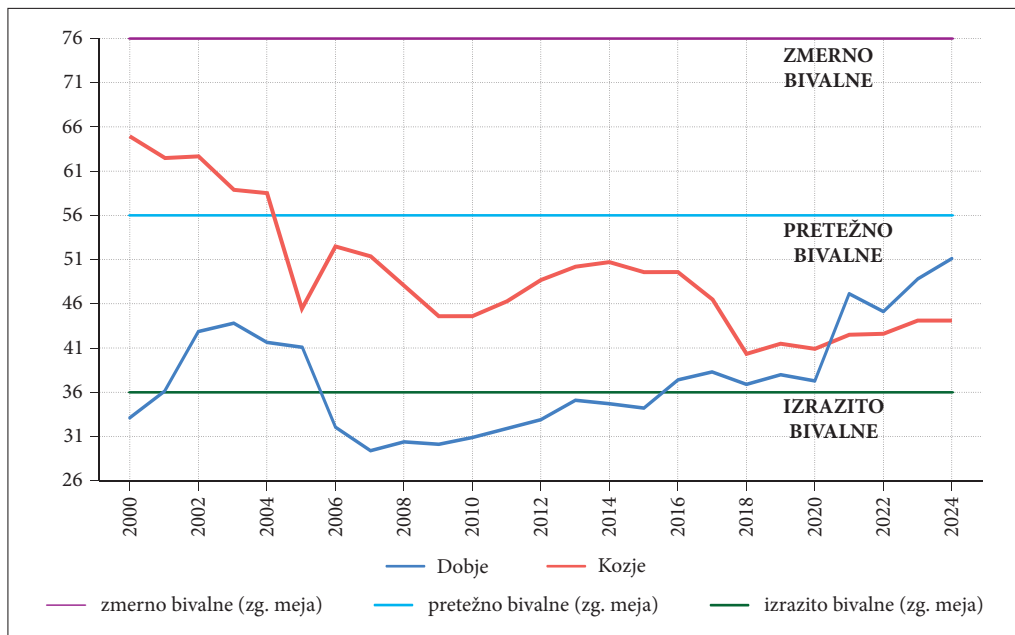

Slika 5: Spreminjanje števila prebivalcev v naseljih občine Kozje 2008–2025 (ta stran) in petletne drseče sredine 2010–2023 (naslednja stran) (vir podatkov: Statistični ... 2025).

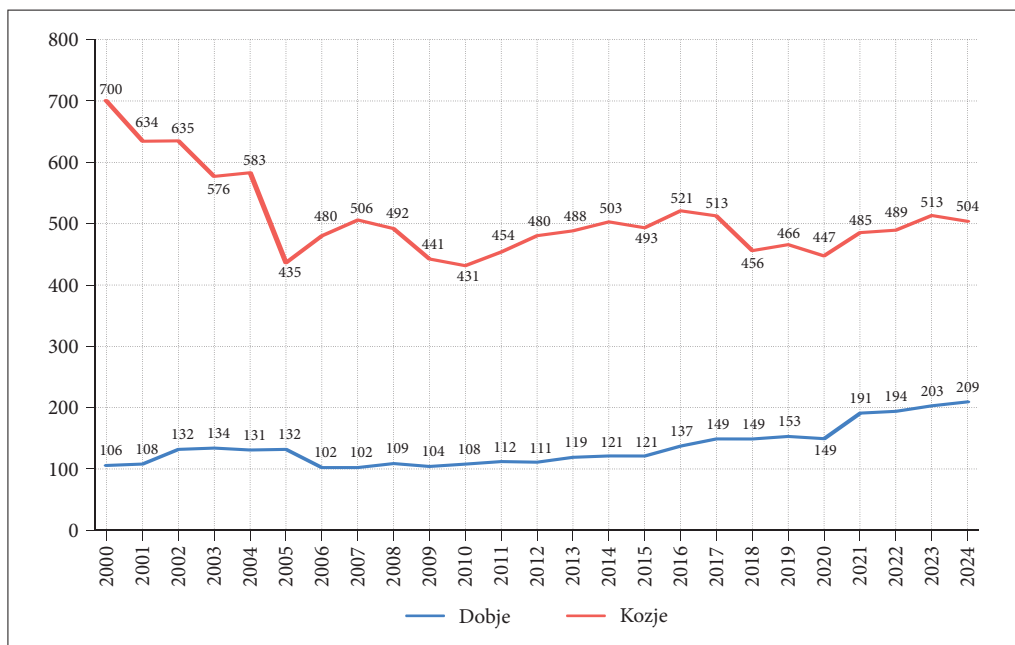

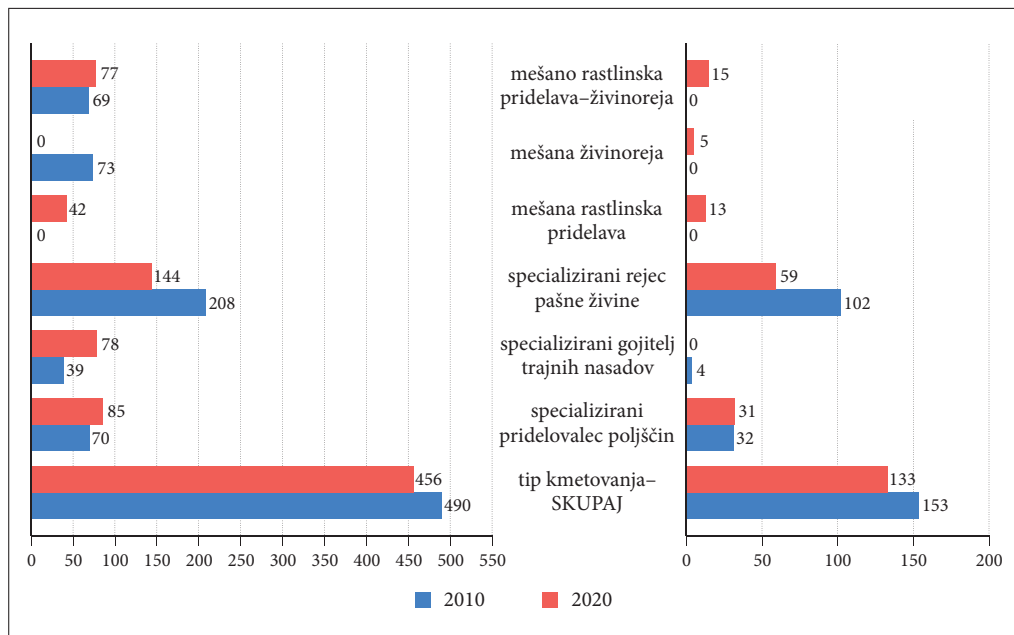
Slika 6: Gospodarski kazalniki – položaj drsečih sredin glede na meje kritičnih decilov in kvartilov za občini Dobje in Kozje (vir podatkov: Poslovni ... 2025; Statistični ... 2025).

Slika 7: Indeksi delovne migracije za občini Dobje in Kozje v obdobju 2000–2024 in razvrstitev na izrazito, pretežno in zmerno bivalne (vir podatkov: Statistični ... 2025).

Slika 8: Število delovno aktivnih prebivalcev (brez kmetov), ki so v obdobju 2000–2024 imeli zaposlitev v občinah Dobje in Kozje (število delovnih mest) (vir podatkov: Statistični ... 2025).

Slika 9: Kmetijska gospodarstva po tipu kmetovanja 2010 in 2020 v občinah Dobje (levo) in Kozje (desno; zakriti podatki zaradi prenizkih vrednosti so prikazani kot 0) (vir podatkov: Statistični ... 2025).

Slika 10: Valovito gričevje vzhodnega dela občine Kozje v okolici Buč v zaledju turističnega središča Podčetrtek.

Obe občini sta, kot smo zapisali zgoraj, pretežno bivalni, kar pomeni, da v njiju živi precej več aktivnih zaposlenih oseb, kot je razpoložljivih delovnih mest. V katerih občinah je bilo zaposlenih največ prebivalcev in prebivalk obravnavanih občin in kako se je to spreminjalo med 2004 in 2014 ter 2024, prikazuje slika 11.

Večina prebivalcev obravnavanih občin je prisiljena iskati delo zunaj svoje občine, a sta obe občini tudi cilj delovnih migracij. Za občino Dobje sta najpomembnejši zaposlitveni občini Šentjur in Celje. Za občino Kozje, ki sama svojim prebivalcem zagotavlja največ delovnih mest, pa je najpomembnejša občina Celje (za ženske bolj kot za moške), sledi Krško, medtem ko je bila tretja občina Šentjur. Na delo pa so v obe občini pričakovano prihajali predvsem prebivalci iz občin iz bližnjega sosledstva.

4.3 Kazalniki kakovosti življenja

Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v preteklosti večji problem v občini Kozje kot v Dobju. Prve drseče sredine so se pomikale navzdol, nato pa se je trend obrnil. Zaradi tega je imela občina Kozje slabše zaposlitvene razmere z zadnjima drsečima sredinama nad spodnjo mejo desetega decila (slika 12). To pomeni, da je občina Kozje med desetino slovenskih občin z najvišjo stopnjo brezposelnosti.

V občini Dobje je bila brezposelnost precej manj problematična. Občina je bila vedno med polovico občin z nižjimi stopnjami registrirane brezposelnosti. Tudi po neto prejetih dohodkih prebivalcev v obdobju 2014–2023 kažejo drseče sredine ugodnejše stanje v občini Dobje. Gibale so se okoli zgornje meje spodnjega kvartila, medtem ko je pri občini Kozje opazen trend zmanjševanja in so blizu zgornje meje spodnjega decila.

Pri kazalnikih stanovanj je slika deloma obrnjena. Deleži naseljenih stanovanj brez elementov osnovne infrastrukture so pri občini Dobje višji kot pri občini Kozje. Prvi delež je leta 2011 v desetem decilu, naslednji v devetem, s počasnim trendom zmanjševanja. Pri občini Kozje je padanje večje in leta 2021 je imelo 45 % slovenskih občin višji delež takih stanovanj.

Obe občini sta imeli majhne deleže novih stanovanj, zgrajenih po letu 2005, pri občini Dobje so nihanja velika, a se deleži gibljejo predvsem okoli zgornje meje spodnjega kvartila. Pri občini Kozje so zabeleženi deleži rahlo nad zgornjo mejo spodnjega decila.

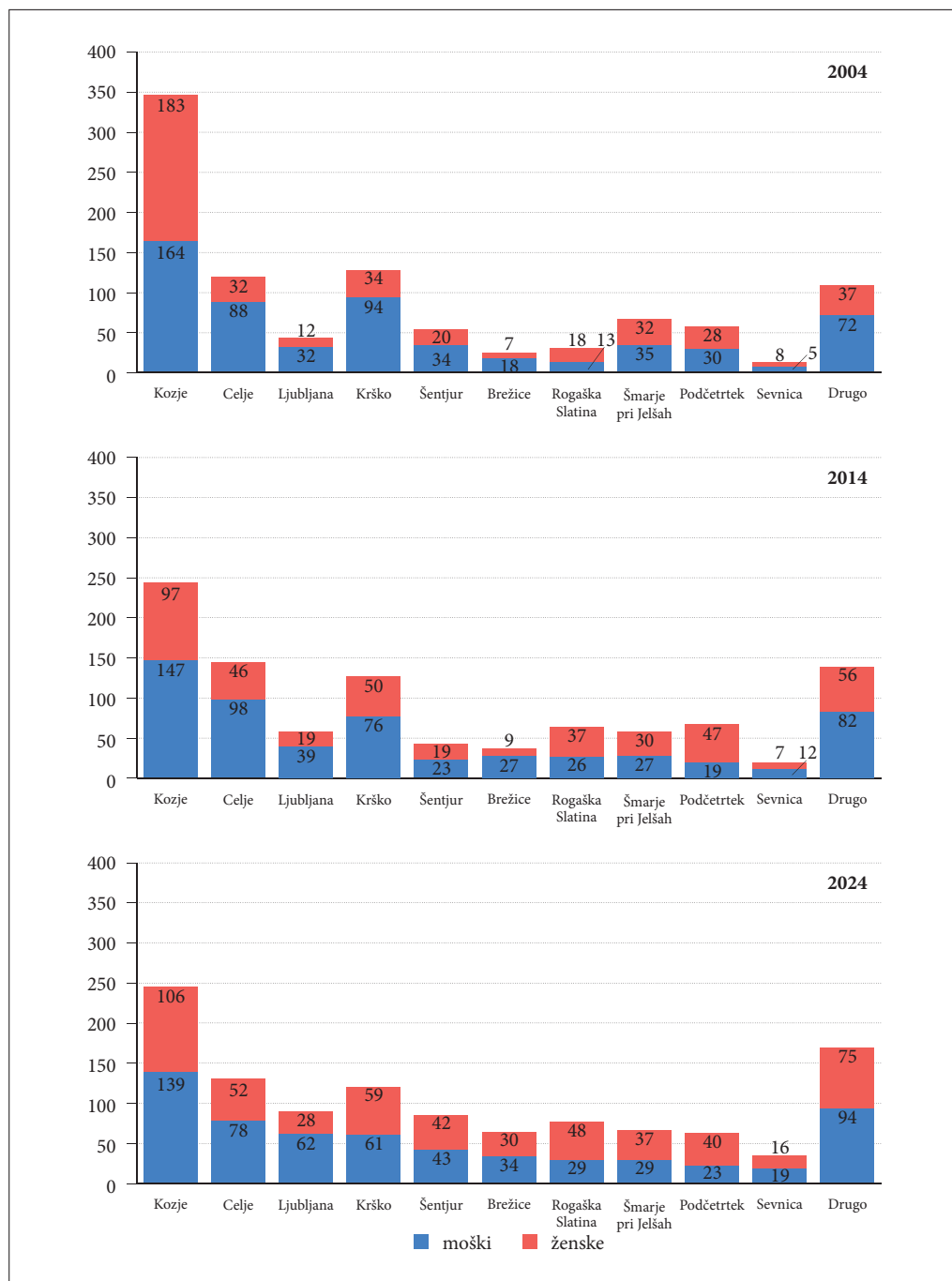
4.4 Izobrazbeni kazalniki

Število diplomantov v občini Dobje je nihalo med 2 in 15 in tega z drsečimi sredinami ni bilo mogoče izravnati (slika 13). Občina se je po tem kazalniku enkrat znašla med tistimi z največ diplomanti na 1000 prebivalcev, drugič pa med tistimi z najmanj. V občini Kozje se je število diplomantov gibalo med 20 in 43 z manjšimi nihanji drsečih sredin. Obe občini imata glede na število prebivalcev veliko diplomantov in nista marginalni.

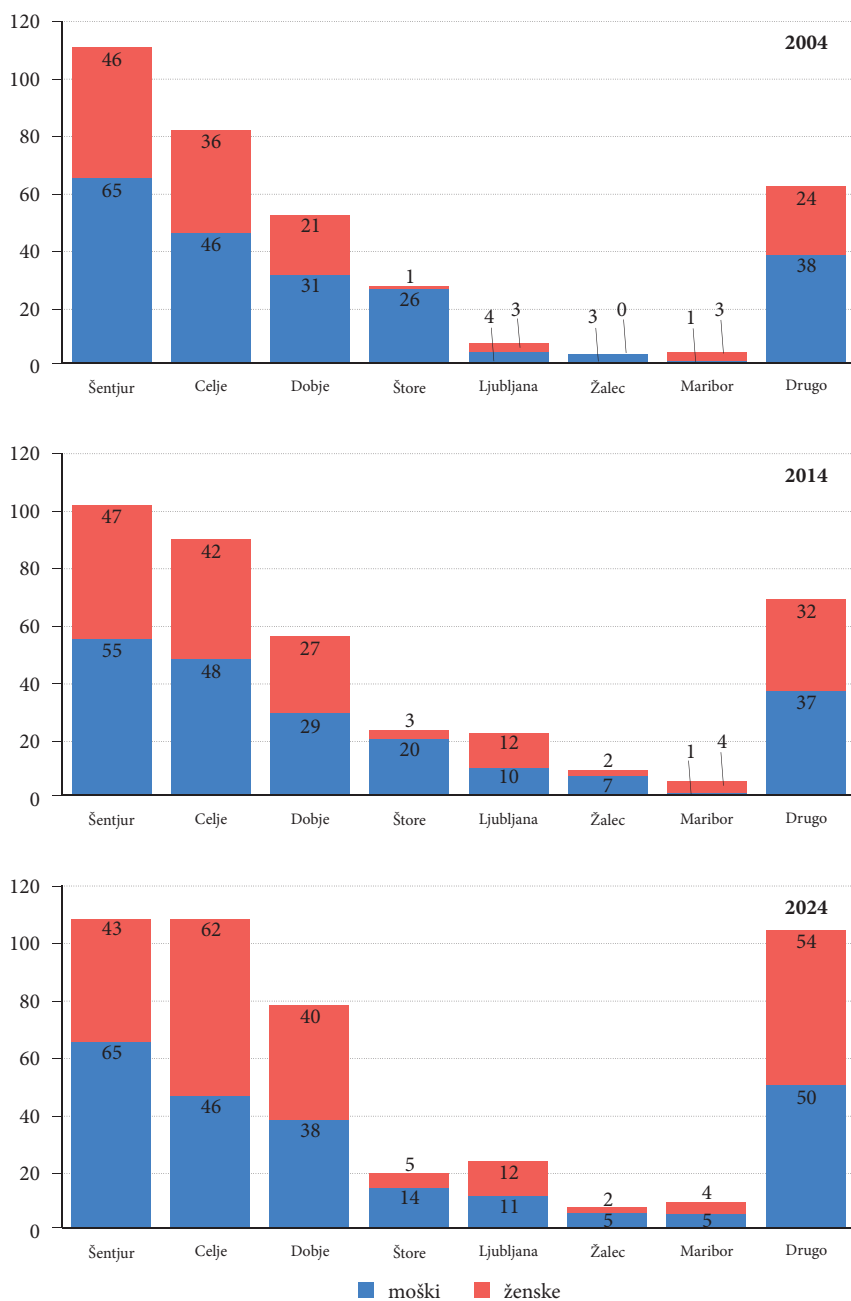
Pri številu študentov na 1000 prebivalcev občina Dobje kaže stalno vzpenjanje drsečih sredin od spodnjega kvartila do zgornjega decila, tako da sodi med desetino občin z največjim številom študentov. Pri občini Kozje je kazalnik ugoden, a s trendom navzdol, kar pomeni, da je ob koncu obdobja približno tri desetine občin imelo višje vrednosti.

Pri povprečnih deležih otrok v vrtcih je viden velik premik navzgor pri občini Dobje v drugi tretjini obdobja, pri občini Kozje pa manjši v zadnji tretjini. Obe občini imata nekaj drsečih sredin v spodnjem kvartilu, nekaj višje, nobene pa v najnižjem decilu.

Kot kažejo gospodarski kazalniki, je, predvsem v občini Kozje, precej prebivalcev, ki so se prisiljeni voziti precej daleč, kar pomeni višje stroške in večjo porabo časa, še posebej, če uporabljajo javni promet in so v primerjavi s prebivalci v mestnih središčih in obmestjih v slabšem položaju. Vendar pa ne gre za tako izrazita odstopanja, da bi upravičevala opredelitev obravnavanih občin za marginalni. Ima pa to nedvomno za posledico tudi večjo potrebo po lastništvu osebnega avtomobila. Zato ne preseneča, da je bilo leta 2024 število osebnih avtomobilov na 1000 prebivalcev visoko nadpovprečno.

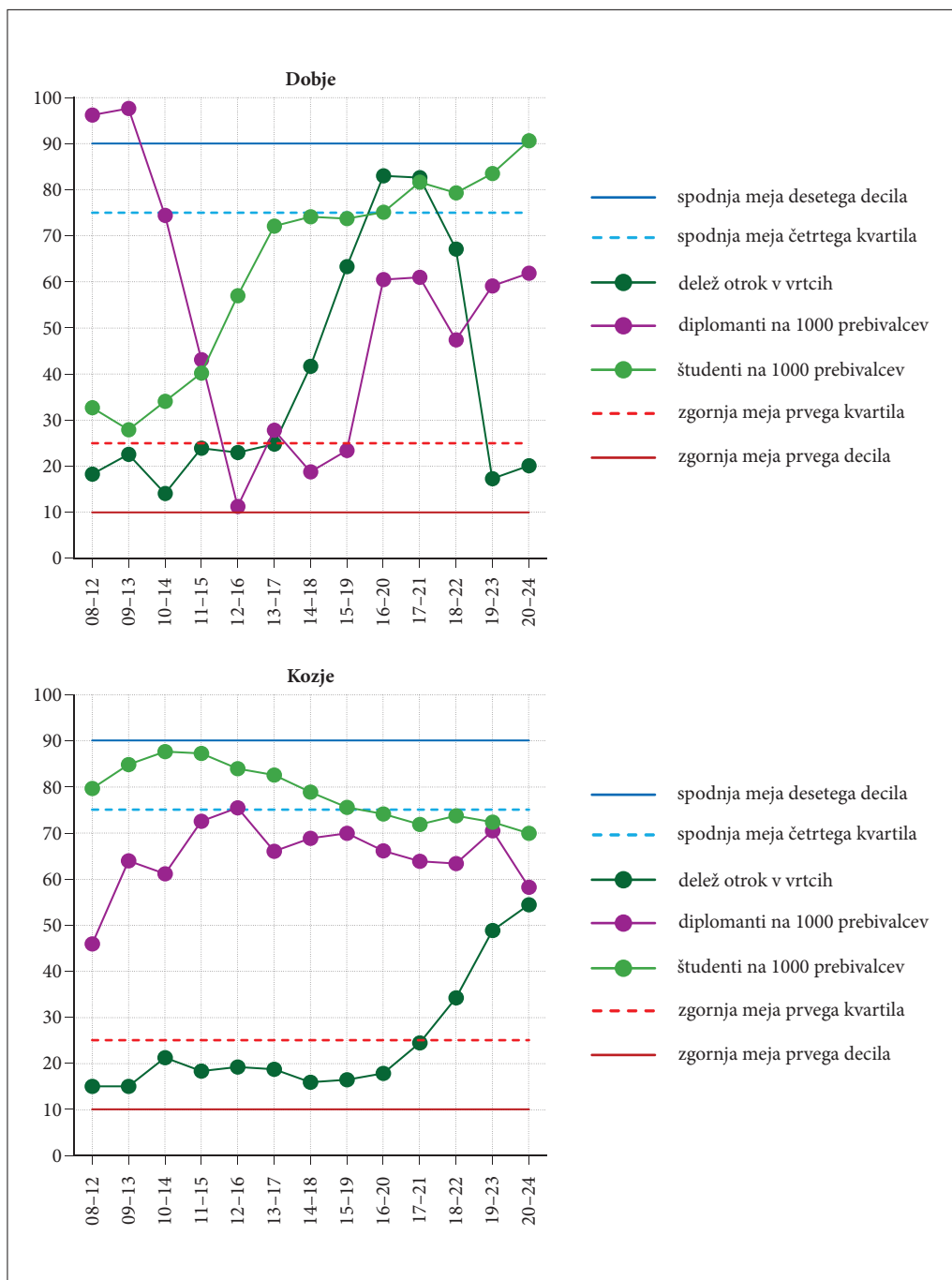

Slika 11: Odhodi na delo iz občin Kozje (ta stran) in Dobje (naslednja stran) glede na občino dela in spol za leta 2004, 2014 in 2024 (vir podatkov: Statistični ... 2025).

Slika 12: Kazalniki kakovosti življenja – položaj drsečih sredin glede na meje kritičnih decilov in kvartilov za občini Dobje in Kozje – posamezni podatki so letni, leto je od obdobja drsečih sredin ločeno s poševnico (vir podatkov: Statistični ... 2025; Zavod ... 2025).

Slika 13: Izobraževalni kazalniki – položaj drsečih sredin glede na meje kritičnih decilov in kvartilov za občini Dobje in Kozje (vir: podatkov: Statistični ... 2025; Zavod ... 2025).

Obe občini sta spadali v zgornjo četrtino slovenskih občin (Dobje: 33., Kozje: 35. mesto – 639 in 636 osebnih avtomobilov na 1000 prebivalcev). To je logična posledica poselitvene razpršenosti in omejenjene nizke ravni zagotavljanja storitev javnega prevoza (Gabrovec in sodelavci 2025), kjer je za normalno vsakdanje življenje nujna uporaba osebnega avtomobila.

5 Razprava

V skladu z opredelitvijo marginalnosti, ki smo jo vzeli za izhodišče raziskave, nam rezultati kažejo, da obravnavanih občin ne moremo opredeliti za marginalni, saj življenjske razmere niso bistveno slabše kot druge v državi, prebivalstvo pa ni prikrajšano za dostop do nobene od ključnih storitev pod vsaj približno enakimi pogoji kot drugod v Sloveniji zunaj mestnih središč in njihovih obmestij. Naravna rast in starostna struktura prebivalstva, kot lahko sodimo po rezultatih raziskave, tudi ne kažeta marginalnosti. Za občino Dobje bi lahko trdili celo nasprotno. Da bi zadržali mlado prebivalstvo, so v občini v zadnjem desetletju vlagali v gradnjo vrtca, knjižnice in stanovanj za mlade (F. Leskovšek, intervju 22. 10. 2025). Edini kazalnik, pri katerem sta imeli obe občini več kot polovico drsečih sredin v najneugodnejšem (zgornjem) decilu, je bil število kmetov na 1000 prebivalcev. A tudi pri tem se je izkazalo, da ga pravzaprav ne moremo interpretirati kot kazalnik marginalnosti, saj bi kazal na marginalnost občine, če bi šlo za pretežno samooskrbno kmetijstvo, namenjeno predvsem zagotavljanju prehrane za lastne potrebe z zgolj toliko tržnimi viški, da pokrijejo oskrbo z najnujnejšimi dobrinami in storitvami, ki si jih na kmetiji sami ne morejo zagotoviti. Podatki o vrednosti kmetij in njihovi usmeritvi so pokazali, da ne gre za kmetijstvo, ki bi bilo kakorkoli drugačno kot druge na slovenskem podeželju. Veliko število kmetov na 1000 prebivalcev v bistvu kaže predvsem sorazmerno velik pomen kmetijske dejavnosti na območjih, kjer se prebivalci, zaposleni v drugih dejavnostih, odseljujejo bliže delovnim mestom zaradi manjše porabe časa za potovanje na delo. Znotraj ene družine je tako eden od otrok na primer prevzemnik kmetije, drugi pa se odselijo, ker si najdejo zaposlitev zunaj občine; pogosto so to kraji, kjer so se šolali ali študirali. Glede na to, da smo ugotovili, da sta občini tudi po številu študentov in diplomantov na 1000 prebivalcev med tistimi z višjimi vrednostmi, je to nekaj, kar se bo nedvomno dogajalo tudi v prihodnosti. Če na območju ne bo ustrezne rasti delovnih mest, bo odseljevanje tudi v prihodnje večje od priseljevanja. Prebivalci bodo na tem območju ostajali, če bodo imeli dovolj blizu ustrezno plačano zaposlitev, ki ustreza njihovi izobrazbi, in stanovanje, v katerem bodo lahko živeli, ter seveda vso tisto osnovno družbeno in materialno infrastrukturo, ki je potrebna za normalno življenje. Glede na trenutne razmere, kot jih kažejo analizirani podatki, je pričakovati, da se bo trend zmanjševanja oziroma stagnacije števila prebivalcev v večini naselij nadaljeval, a razmere še zdaleč niso alarmantne, zato tudi s prebivalstvenega vidika ne moremo govoriti o marginalizaciji obravnavanih občin. Kar se kmetijstva tiče, bi na marginalizacijo kazalo obširnejše opuščanje kmetijskih zemljišč, česar pa v obravnavanih občinah nismo zaznali, vsaj ne v takem obsegu, da bi to kazalo, da gre za resen problem.

Tudi glede možnosti sodelovanja pri ključnih odločitvah, ki vplivajo na njihovo bivanje in delovanje v krajih, kjer živijo, se prebivalci obravnavanih občin ne razlikujejo dosti od tistih v drugih podeželskih občinah Slovenije. Tega sicer nismo mogli ugotavljati z analizo statističnih podatkov, pač pa smo se tu oprli na mnenje intervjuvancev.

Ker za obravnavani občini na podlagi analiziranih kazalnikov ugotavljamo, da po vsej verjetnosti v okviru Slovenije ne sodita med marginalne, bi nam tudi podrobnejša terenska raziskava z uporabo kvalitativnega pristopa ne omogočila poglobljenega vpogleda v različne vidike geografske marginalnosti v Sloveniji. Nam je pa kvantitativna analiza pokazala, da nabor kazalnikov, ki so na razpolago, ni povsem ustrezen, predvsem je težava pri interpretaciji zaradi vpliva naključnih dejavnikov pri enotah z majhnim številom prebivalcev. Še posebej je to izrazito pri prebivalstvenih kazalnikih.

Pri našem ugotavljanju, ali sta obravnavani slovenski občini marginalni ali ne, gre v bistvu za prvi poskus ugotavljanja geografske marginalnosti na ravni posamezne občine. Na regionalni ravni sta bili

obravnavani koroška statistična regija in Haloze (Pelc 2021; 2019). Tudi za Haloze je Pelc (2019, 100) ugotavljal, da sicer gre za obrobno, ne pa tudi marginalno območje, vsaj ne v celoti. Če je bila analiza za Haloze narejena s kazalniki na ravni občin (leta 2019 so bili na razpolago nekateri drugi kot v času analize rezultatov za to raziskavo), pa je bilo ugotavljanje marginalnosti za Koroško opravljeno pretežno na ravni statističnih regij in s primerjavo med regijami. Tudi primerjava koroške statistične regije z drugimi ni pokazala, da bi bila odstopanja tolikšna, da bi lahko govorili o marginalnosti te regije. Po drugi strani pa so nekateri kazalniki nakazovali, da bi lahko šlo za prisotnost procesov marginalizacije (na primer občine z izrazito negativnim prebivalstvenim saldonom) (Pelc 2021, 46).

Ugotavljanje geografske marginalnosti v Medmurju (Horvat in Toskić 2023), omenjeno v uvodnem delu prispevka, ki je bilo opravljeno s faktorsko analizo na ravni naselij, pomeni še za raven nižjo osnovno enoto za analizo. Avtorja sta bila celo primorana iz analize izločiti dve naselji zaradi prevelikih odstopanj. V nasprotju od naše raziskave je bil njun cilj ugotavljanje stopnje marginalnosti za vsa naselja obravnavane regije. Posredno lahko ugotovimo podobnost med našimi rezultati in rezultati omenjene raziskave, čeprav je razlika v pristopu precejšnja. Izračunani indeksi marginalnosti so namreč po interpretaciji avtorjev pokazali, da je delež izrazito marginalnih naselij približno 15 %, kar je nekoliko nad mejo, ki smo jo postavili mi za občine (najneugodnejši decil za posamezni kazalnik – torej 10 %). Vendar pa je treba izpostaviti dejstvo, da je delež vseh treh tipov marginalnih naselij v Medmurju kar dvotretjinski (87 naselij od 129). Če razumemo kategorijo izrazito marginalnih naselij kot tista naselja, ki sestavljajo marginalna območja Medmurja ter zmerno in šibko marginalna naselja kot tista območja, kjer se pojavlja marginalnost v različnih oblikah, a niso marginalna, potem bi bilo to za naše pojme sprejemljivo. Malo verjetno pa je, da bi bilo znotraj ene regije kar dve tretjini naselij marginalnih, pa čeprav gre za njihovo število in ne za število prebivalcev, ki v njih živijo. Se je pa tudi pri tej raziskavi pokazalo, kar smo ugotovili tudi mi pri analizi rasti števila prebivalcev po naseljih, in sicer da imata lahko dve sosednji naselji povsem nasprotna razvojna trenda. Tako imajo tudi v Medmurju po izračunih indeksa marginalnosti posamezna izrazito marginalna naselja za neposrednega soseda naselje, uvrščeno v kategorijo pomembnejšega razvojnega naselja ali pa vsaj nemarginalno naselje manjšega pomena. To še dodatno utrjuje prepričanje, da je pri analizah na ravni naselij treba upoštevati vpliv naključnih dejavnikov ter kvantitativno analizo dopolnjevati s kvalitativnimi metodami in terenskim delom.

Nenazadnje rezultati naše analize nakazujejo tudi potrebo po natančnejši teoretični opredelitvi geografske marginalnosti, ki bi dala boljšo podlago tudi za izbiro kazalnikov, s katerimi bi lahko ugotavljali marginalnost na ravni različnega merila (globalno, kontinentalno, državno) in na ravni različnih teritorialnih enot (naselja, občine, statistične regije).

6 Sklep

Glavni namen raziskave je bil preveriti, ali se občini Dobje in Kozje na podlagi izbranih demografskih, dostopnostnih, socialnih in razvojnih kazalnikov uvrščata med potencialno geografsko marginalna območja v Sloveniji. Analiza je pokazala, da občini v večini merjenih vidikov ne sodita med desetino slovenskih občin z najslabšimi vrednostmi; le občasno se katera od njiju pojavi pri manj ugodnih kazalnikih, pri drugih pa se približuje državnemu povprečju ali ga celo presega. To pomeni, da obravnavanih občin ne moremo opredeliti kot marginalnih, temveč kot območji z določenimi značilnostmi obrobnosti, ki pa ne presegajo običajnih razvojnih izzivov slovenskega podežolja.

Rezultati tako potrjujejo, da življenjske razmere in dostop do osnovnih storitev v obeh občinah niso bistveno slabši kot drugod v državi, kar nakazuje, da se procesi marginalizacije ne pojavljajo s tako močjo, da bi se to odražalo na izrazito negativnih trendih na področju prebivalstvene strukture, rasti, na področju gospodarstva in na družbenem položaju lokalnega prebivalstva. Terenska opažanja in intervjuji dodatno potrjujejo, da se gospodarsko zaostajanje zmanjšuje ter da lokalne pobude, kot so razvoj turizma, vloga

Kozjanskega parka in krepitev podjetništva, pomembno prispevajo k zmanjševanju občutka prostorske odmaknjenosti. Hkrati pa primer občine Dobje opozarja na določen vidik marginalizacije, zlasti institucionalne, ki se pojavlja zaradi administrativnih pogojev in majhnosti občine.

Čeprav podatki kažejo, da do izrazite marginalnosti na ravni obravnavanih občin ne prihaja, raziskava kaže, da so procesi v obrobnih območjih večplastni in lokalno specifični. Občini se ne soočata z izključenostjo ali sistematičnimi omejitvami pri zadovoljevanju temeljnih potreb prebivalstva, vendar ostajajo posamezni razvojni izzivi, ki se lahko izrazite kažejo med ranljivimi skupinami. Za razumevanje teh pojavov bi bila potrebna obsežnejša kvalitativna terenska raziskava, ki bi omogočila vpogled v vsakdanje izkušnje posameznikov in družbenih skupin.

Dobljeni rezultati veljajo za obravnavani občini in na enak način lahko ugotavljamo morebitno marginalnost tudi za vse druge občine v Sloveniji. Analiza na ravni vseh slovenskih občin bi lahko pokazala potencialno marginalne občine, kar je lahko naslednji raziskovalni izziv na področju preučevanja marginalnosti v Sloveniji. Seveda pa je v primeru opredelitve potencialno marginalnih občin nujen korak sistematična terenska preučitev, ki bi lahko razkrila, kako se marginalnost izraža na območjih, za katere statistični podatki kažejo najbolj neugodne družbenogospodarske razmere v državi.

Dostopnost raziskovalnih podatkov: Raziskovalni podatki, na katerih temelji članek, so na voljo na Statističnem uradu Republike Slovenije, vsi izračuni avtorjev pa so objavljeni v članku.

7 Viri in literatura

- Atkinson, R., Da Voudi, S. 2000: The concept of social exclusion in the European Union: Context, development and possibilities. *Journal of Common Market Studies* 38-3. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00229>
- Fuerst-Bjeliš, B., Leimgruber, W., Nel, E., Pelc, S. 2025: Marginality: centres, peripheries, margins and left behind places. *Research Companion to the Periphery and Peripheral Regions*. Cheltenham.
- Gabrovce, M., Tiran, J., Benčina, M., Bole, D., Goluža, M., Koblar, S., Pipan, P., Živčič, L. 2025: Prevozna revščina v Sloveniji. *Georitem* 34. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789610509387>
- Horvat, Z., Toskić, A. 2023: Determining of the degree of geographical marginality of settlements in Međimurje using GIS and exploratory factor analysis. *Hrvatski geografski glasnik* 85-1. DOI: <https://doi.org/10.21861/HGG.2023.85.02.01>
- Ilešič, S. 1974: Sotelsko-voglajnska regija. *Voglajnsko-sotelska Slovenija*, 9. zborovanje slovenskih geografov. Rogaška Slatina.
- Kozina, J. 2011: Prometna dostopnost v Sloveniji. *Georitem* 14. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789612545680>
- Kozjanski park 2025: Kozjansko jabolko. Medmrežje: <https://kozjanski-park.si/kozjansko-jabolko/> (23. 10. 2025).
- Koprivnikar Šušteršič, M. 2024: Poslovanje gostinskih podjetij do leta 2023. Ljubljana. Medmrežje: https://umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/2024_8_Koprivnikar-gostinstvo/Poslovanje_gostinskih_podjetij_do_leta_2023_01.pdf (23. 10. 2025).
- Leimgruber, W. 1994: Marginality and marginal regions: problems of definition. *Marginality and Development Issues in Marginal Regions*. Taipei.
- Leimgruber, W. 2004: Between global and local. *Marginality and Marginal Regions in the Context of Globalization and Deregulation*. London.
- Mackinnon, D., Béal, V., Leibert, T. 2024: Rethinking 'left-behind' places in a context of rising spatial inequalities and political discontent. *Regional Studies* 58-6. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2291581>
- Nared, J., Bole, D., Breg Valjavec, M., Ciglič, R., Črnič Istenič, M., Goluža, M., Kozina, J., Lapuh, L., Razpotnik Visković, N., Repolusk, P., Rus, P., Tiran, J. 2016: Policentrično omrežje središč in dostop-

- nost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena: končno poročilo. ZRC SAZU. Ljubljana. Medmrežje: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Urbani-razvoj/policentricno_omrezje.pdf (23. 10. 2025).
- Osnovna geološka karta 1 : 100.000: Pregledovalnik OGK100. Medmrežje: <https://ogk100.geo-zs.si/> (23. 10. 2025).
- Oppido, S., Ragozino, S., Esposito De Vita, G. 2023: Peripheral, marginal, or non-core areas? Setting the context to deal with territorial inequalities through a systematic literature review. *Sustainability* 15-13. DOI: <https://doi.org/10.3390/su151310401>
- Pelc, S. 1999: The marginality and marginal regions in Slovenia. *Marginality in Space – Past, Present and Future: Theoretical and Methodological Aspects of Cultural, Social and Economic Parameters of Marginal and Critical Regions*. Aldershot.
- Pelc, S. 2004: Geografska obrobnost. *Geografski vestnik* 76-2.
- Pelc, S. 2006: Geographical marginality in Slovenia from the point of demographical indicators. *Revija za geografijo* 1-2.
- Pelc, S. 2017: Marginality and marginalization. *Societies, Social Inequalities and Marginalization: Marginal Regions in the 21st Century*. Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-50998-3_2
- Pelc, S. 2019: Haloze med marginalnostjo in podeželsko idilo. *Kulturna pokrajina Haloz*. Maribor. DOI: <https://doi.10.18690/978-961-286-302-9>
- Pelc, S. 2021: Ali je na Koroškem kaj marginalnega, oziroma kako je z geografsko marginalnostjo Koroške? *Koroška: od preteklosti do perspektiv*. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/zborovanje.016>
- Poslovni register Republike Slovenije 2025: Poročila. Medmrežje: https://www.ajpes.si/Registri/Poslovni_register/Porocila (12. 11. 2025).
- Reynaud, A. 1981: *Société, espace et justice*. Paris.
- Rodríguez-Pose, A., Wilkie, C. 2018: Innovating in less developed regions: What drives patenting in the lagging regions of Europe and North America. *Growth and Change* 50-1. DOI: <https://doi.org/10.1111/grow.12280>
- Statistični urad Republike Slovenije 2025: SI-STAT podatkovni portal. Medmrežje: <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/> (12. 10. 2025).
- Uredba o določitvi obmejnih problemskih območij. *Uradni list Republike Slovenije* 92/2024. Ljubljana.
- Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji. *Uradni list Republike Slovenije* 48/1990. Ljubljana.
- Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije 2025: Trg dela v številkah. Medmrežje: <https://www.ess.gov.si/partnerji/trg-dela/trg-dela-v-stevilkah/> (12. 11. 2025).
- Von Braun, J., Gatzweiler, F. W. (ur.) 2014: *Marginality: Addressing the Nexus of Poverty, Exclusion and Ecology*. Dordrecht. DOI: <https://doi.10.1007/978-94-007-7061-4>

8 Summary: On the marginality of Kozjansko Region: The case study of the Municipalities Dobje and Kozje

(translated by the authors, English proofreading by Bharath Ranganathan)

This research paper examines the concept of geographical marginality within Slovenia, a subject rarely addressed in Slovenian geography. The study concentrates on the municipalities of Dobje and Kozje, situated in the Kozjansko region, which is traditionally regarded as underdeveloped. The primary aim was to ascertain whether these two municipalities could be classified as marginal in comparison to the rest of Slovenia. The hypothesis posited that, despite exhibiting some signs of marginalisation, they do not belong to the group of geographically marginal municipalities.

The paper defines marginality based on the work of Leimgruber (1994; 2004), who characterizes it as an involuntary position on the periphery of social, political, and economic systems, resulting in

a lack of access to resources. Marginal areas are considered the most self-reliant parts of the periphery, with minimal contact with the core.

The methodology involved a quantitative analysis of 16 indicators computed from published statistical data, primarily from the SI-STAT portal, covering mainly the period from 2008 to 2024. These indicators were grouped into four domains: population (5), economic (4), educational (3), and quality of life (4). To mitigate the impact of random fluctuations in small municipalities, the study employed five-year rolling averages. The threshold for potential marginality was set at belonging to the decile of municipalities with the most unfavourable values for a given indicator.

A municipality was considered to be on the verge of being marginal if, for more than half of the indicators, it fell into the group of the 10% of municipalities with the most unfavourable conditions for more than half of the annual/periodical values. Being in the most unfavourable 10% does not automatically imply that the municipality is marginal, but it is argued that it is a necessary precondition. Conversely, it is suggested that a municipality that does not fall into this category is unlikely to be marginal.

The quantitative analysis was complemented by qualitative data from interviews with the mayors of Dobje and Kozje.

The analysis of the 16 indicators presents a nuanced picture, ultimately leading to the conclusion that neither Dobje nor Kozje can be classified as marginal.

Population Indicators: The municipality of Dobje exhibited favourable demographic trends, characterized by a high natural increase, whereas Kozje displayed a less favourable age structure. Both municipalities experienced periods of negative net migration with other municipalities.

Economic Indicators: Both municipalities have a high proportion of farmers, which the study concludes is not indicative of backwardness, as the economic value of farms has been increasing. The number of entrepreneurs and business entities has grown, particularly in Kozje. However, the index of labour migration indicates that both are predominantly residential municipalities, with most residents commuting to work elsewhere, primarily to Šentjur, Celje, and Krško.

Quality of Life Indicators: The registered unemployment rate was a significant issue in Kozje, placing it among the top tenth of Slovenian municipalities with the highest rates in recent years. In contrast, Dobje had lower unemployment. Regarding housing, Dobje had a higher percentage of dwellings lacking basic infrastructure, though the trend is improving.

Educational Indicators: Both municipalities performed well. Dobje has recently been among the top tenth of municipalities for the number of students per 1,000 inhabitants. The proportion of children enrolled in kindergartens has also increased significantly in both municipalities.

The study concludes that while Dobje and Kozje are geographically peripheral, they are not marginal. Living conditions are not significantly worse than elsewhere in the periphery, and residents are not substantially deprived of access to key services. The research acknowledges the challenges posed by their location, such as reliance on personal cars due to limited public transport. However, positive developments, such as tourism growth in Kozje, stimulated by the Kozjansko Park, and municipal efforts in Dobje to build infrastructure like kindergartens and housing for young people, counteract marginalisation trends. The Mayor of Dobje noted a sense of »institutional marginalisation« due to the municipality's small size, which can prevent it from qualifying for certain public funding calls. The authors suggest that further research using qualitative methods is needed to explore marginalisation at the individual level, particularly for vulnerable groups like the elderly or impoverished.

KNJIŽEVNOST**Erik Logar:****Znamčenje območij kot pristop k razvoju podeželja v Sloveniji****Geografija Slovenije 40**

Ljubljana 2025: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 163 strani, 51 slik in 9 preglednic, ISBN 978-961-05-0915-8 (tiskana različica), ISBN 978-961-05-0916-5 (e-knjiga)

Položaj podeželja se v sodobni družbi spreminja in v Sloveniji ni nič drugače. Podeželje že dolgo ni prostor revščine, razvojne zaostalosti, izseljevanja in brezperspektivnosti, temveč vse bolj pridobiva na pomenu kot prostor za kakovostno bivanje, pridelovanje hrane, rekreacijo in razvoj turizma. Sodobno podeželje je čedalje bolj kompleksen prostor, ki ga označujejo tudi omrežja sodelovanja, raznovrstne oblike kapitala in nesnovna kulturna dediščina – manj otipljive prvine, a nič manj pomembne od prsti, tipa poselitve ali prometne infrastrukture. Temu spoznanju se je v preteklih desetletjih prilagodilo ne le raziskovanje podeželja, temveč tudi pristopi k spodbujanju njegovega razvoja. Tako je tudi slovensko podeželje zajel val znamčenja – izraz, ki se v gospodarstvu uporablja za upravljanje z dojemanjem posameznika ali skupnosti glede izdelkov ali storitev. V sodobni informacijski družbi dojemanje potrošnikov močno vpliva na vrednost dobrin, od izdelkov in storitev pa se je sčasoma razširilo tudi na prostorske enote. Načela znamčenja so se postopoma začela uveljavljati v strategijah teritorialnega razvoja v tujini, sprva predvsem na področju razvoja mest in turističnih destinacij, pozneje pa tudi na podeželju oziroma njegovih posameznih območjih.

Znanstvena monografija izpod peresa Erika Logarja se ukvarja prav z znamčenjem kot pristopom za razvoj podeželskih območij, ki v Sloveniji doslej še ni bilo celovito preučeno, čeprav je pri nas prisotno že dobri dve desetletji. Delo znamčenje obravnava kot prostorski pojav, njegov namen pa je

preučevanje prostorskih vzorcev in pokrajinskih značilnosti namčenja podeželskih območij v Sloveniji z vidika vzrokov in učinkov. To skuša doseči skozi pet zastavljenih ciljev ter kombinacijo kvalitativnih in kvantitativnih metod – od bolj uveljavljenih do bolj inovativnih in v slovenski geografiji slabše zastopanih, kot je na primer metoda seznanjanja in razprave o rezultatih z deležniki. Raziskovalne ugotovitve pomembno temeljijo na kvalitativni analizi podatkov, zlasti tistih, pridobljenih s 121 (!) polstrukturiranimi intervjuji s ponudniki, upravljalci procesa namčenja območij in raziskovalci. V raziskavi je bilo prepoznanih 64 območij, ki so vključena v procese namčenja, in 35 tržnih znamk območij, ki so na osmih študijah primerov (Krajinski park Goričko, Zakladi – Črni graben, Babica in dedek, Dobrote Blagajevе dežele, Dobrote Dolenjske, Ovtar, Srce Slovenije) še bolj natančno analizirani.

Rezultati so (pričakovano) pokazali, da procesi namčenja še zdaleč niso naključni, temveč se razvijajo v soodvisnosti od družbenogospodarskih, strukturnih in organizacijskih lastnosti posameznih podeželskih območij. Še bolj pomembne pa so ugotovitve, ki odstopajo od teoretskih predpostavk v literaturi: namčenje namesto prostorsko uravnoteženega razvoja nemalokrat povzroča razvojne razlike, pri izvajanju namesto celovite usmeritve prevlada sektorska, ukrepi pa so vsebinsko neusklajeni in nepovezani. Deležniki so za sodelovanje šibko motivirani, s tem je povezana tudi prevlada sprejemanja odločitev od zgoraj navzdol. Med pomembnejše sodi tudi spoznanje, da se učinke namčenja kot pristopa k razvoju podeželskih območij lahko preučuje zgolj s teoretskim konceptom in metodami, prilagojenimi lokalnim lastnostim in posebnostim. Avtor na koncu izpostavlja, da je osrednji poudarek procesa namčenja kot pristopa k razvoju podeželskih območij »v povezovanju, sodelovanju in skupnem prizadevanju za razvoj, ne pa v krepitevi tekmovalnih odnosov«. Sodelovanje in tekmovanje se torej ne izključujeta, temveč lahko delujeta komplementarno.

Knjiga je nedvomno pomemben prispevek k raziskovanju namčenja podeželskih območij v Sloveniji. Z njo je v slovensko geografijo uveden nov vidik preučevanja pokrajin, saj je avtor povezal aktualne raziskovalne usmeritve na področju geografije podeželja s trženjem kot razvojno dinamično vejo ekonomije. Posebno dodano vrednost imajo tudi terminološke, metodološke, strukturno-vsebinske in organizacijske usmeritve ter smernice za vzpostavitev oziroma izboljšavo podpornega okolja, predstavljene v sklepnem poglavju. Knjiga ima skupno osem vsebinskih poglavij, odlikujejo pa jo tudi številne kompleksne infografike. Na voljo je tako v fizični kot digitalni obliki na spletnem naslovu: <https://doi.org/10.3986/9789610509165>.

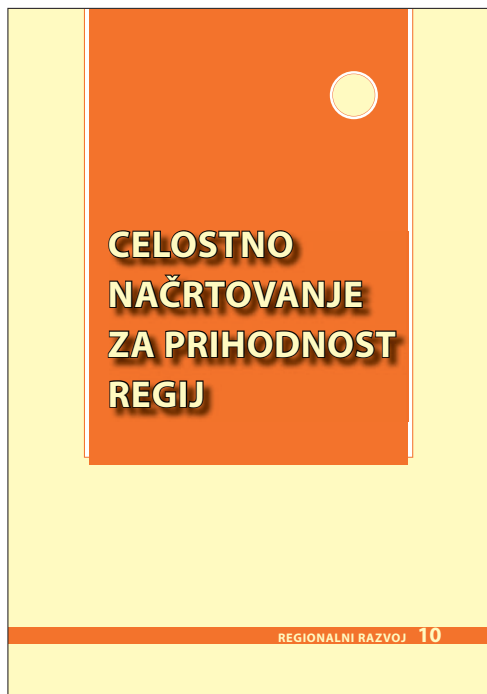
Jernej Tiran

**Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Maruša Goluža, Erik Logar (uredniki):
Celostno načrtovanje za prihodnost regij
Regionalni razvoj 10**

Ljubljana 2025: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 182 strani, ISBN 978-961-05-1033-8 (tiskana knjiga), ISBN 978-961-05-1034-5 (e-knjiga)

Ob letošnjem simpoziju Slovenski regionalni dnevi (potekal je med 22. in 23. oktobrom 2025) je izšla tudi nova, že deseta monografija v knjižni zbirki Regionalni razvoj. Knjižno zbirko sta leta 2017 ustanovila Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU in Založba ZRC. Njen namen je spodbujanje strokovnih razprav na temo regionalnega razvoja. Tokratna monografija nosi naslov *Celostno načrtovanje za prihodnost regij*. Uredili so jo sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Maruša Goluža in Erik Logar. Na 182 straneh je 11 prispevkov, ki naslavljajo raznolike vidike najnovejšega regionalnega razvoja v Sloveniji. V ospredju je želja po povezovanju razvojnega in prostorskega vidika, ki naj bi skupaj tvorila celovit pristop k načrtovanju razvoja v slovenskih razvojnih regijah.

Predgovor sta pripravila minister Aleksander Jevšek (Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj) in državni sekretar Miran Gajšek (Ministrstvo za naravne vire in prostor). Oba izpostavljata potrebo

po medsebojnem sodelovanju: povezovanju resornih politik, upoštevanju regionalnega pristopa pri načrtovanju na državni ravni ter partnersko sodelovanje in medsebojno zaupanje deležnikov iz vseh prostorskih ravni upravljanja države. Rezultat takšnega pristopa naj bi bile povezane, skladno razvite regije s kakovostnimi delovnimi mesti in visoko kakovostjo življenja.

Uvodnik je pripravil Janez Nared. V njem povzema raznolika prizadevanja za načrtovanje razvoja na regionalni ravni. Vzporedno namreč poteka več dejavnosti: priprava regionalnih prostorskih planov in regionalnih celostnih prometnih strategij, začenjajo se priprave na izdelavo nove generacije regionalnih razvojnih programov ter uvajanje regionalnih akcijskih načrtov prilagajanja podnebnim spremembam. Sektorji so po mnenju Nareda v preteklem obdobju prepoznali vlogo regionalne ravni, potrebno pa bi bilo v večji meri prilagoditi njihove razvojne pristope dejanskih razvojnim potrebam in potencialom na regionalni ravni.

Vsebinsko lahko monografijo razdelimo na tri dele. Teoretični del postavlja metodološke temelje za vrednotenje regionalne politike in regionalnega razvoja, drugi del se nanaša na aktualno prostorsko načrtovanje na regionalni ravni, tretji del pa osvetljuje specifične razvojne dejavnike.

V prvem, vsebinsko pretežno teoretičnem delu avtorji obravnavajo metodologijo spremljanja in vrednotenja regionalne politike. Simon Kušar z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v prispevku z naslovom *Poročilo o regionalnem razvoju kot instrument za merjenje regionalnega razvoja in vrednotenje doseganja ciljev regionalne politike* predstavlja metodološki pristop priprave Poročila o regionalnem razvoju 2018–2022. Na podlagi izkušenj pri njegovi pripravi podaja več priporočil za oblikovanje in izvajanje sistema vrednotenja doseganja ciljev regionalne politike in spremljanja regionalnega razvoja v Sloveniji. Karmen Sonjak in Uroš Rozman z Regionalne razvojne agencije za Koroško, d.o.o. v prispevku *Doprinos regionalne politike k razvoju Koroške regije* analizirata sistem regionalne politike v posameznem programskem obdobju ter navajata projekte, ki so bili izvedeni v posameznem obdobju. Ključna ugotovitev je velika podrejenost regionalne politike ciljem Evropske

unije in državnim usmeritvam, ki pogosto ne nagovarjajo regijske razvojne potrebe. Avtorja poudarjata, da bi bila potrebna večja vloga regionalne politike na državni ravni, ki bi bila bolj prilagojena reševanju regionalnih izzivov, neodvisno od vsakokratnih razvojnih prioritet Evropske unije. Tadej Pirc z Razvojnega centra Murska Sobota, nosilne regionalne razvojne agencije za Pomurje v prispevku z naslovom *Temeljna načela pravičnosti, trajnosti in skupnega dobra ter sistemsko mišljenje kot okvir za celostno načrtovanje regionalnega razvoja* izpostavlja neustreznost sektorskih pristopov za reševanje kompleksnih razvojnih izzivov. Kot primer dobre prakse predstavlja pristop k spodbujanju regionalnega razvoja v finski regiji Pirkanmaa, ki s sistemsko integracijo strateških ciljev, participativnim upravljanjem in sprotim spremljanjem učinkov dosega uspešnejši razvoj. Avtor prispevek sklene z mislijo, da morajo regionalne strategije vključevati sistemski pristop, ki zagotavlja dolgoročno trajnost, socialno pravičnost in odgovorno upravljanje virov, s čimer bi slovenske regije pridobile odpornost in ustvarile pogoje za trajno blaginjo vseh prebivalcev. Matjaž Ribaš iz Slovenskega regionalno razvojnega sklada analizira vlogo Slovenskega regionalnega razvojnega sklada pri spodbujanju skladnega regionalnega razvoja v obdobju 1996–2023. V prispevku z naslovom *Finančne spodbude Slovenskega regionalno razvojnega sklada* predstavlja podatke o podeljenih povratnih in nepovratnih spodbudah ter ocenjuje njihove učinke. V obravnavanem obdobju je sklad financiral zelo širok spekter razvojnih aktivnosti: od kmetijskih gospodarstev in podjetij do lokalnih skupnosti in nevladnih organizacij. Skupina avtorjev z Oddelka za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem in Janez Nared z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU so na podlagi treh skupin kazalnikov (prostorski, socialni, ekonomski) pripravili obsežno analizo razvojnih značilnosti občin ter izpostavili ključna problemska območja v Sloveniji. Avtorji v prispevku z naslovom *Problemska območja Slovenije* ugotavljajo, da med problemska območja sodi 61 občin (34,58 % površine Slovenije), upoštevajoč blažja merila pa 88 občin (47,70 % površine Slovenije), kar pomeni, da regionalna politika trenutno problemskih območij ne obravnava v zadostni meri.

V drugem delu so prispevki, ki obravnavajo prostorsko načrtovanje na regionalni in državni ravni. Alenka Padežnik iz Sektorja za strateški prostorski razvoj Direktorata za prostor in graditev Ministrstva za naravne vire in prostor v prispevku *Pristop k pripravi prve generacije regionalnih prostorskih planov: načeli sodelovanja in celovitosti* predstavlja izkušnje iz pripravljalne faze prve generacije regionalnih prostorskih planov v Sloveniji. Predstavljena so opažanja in refleksije pripravljavcev regionalnih prostorskih planov. V anketi so izpostavili, da so razmeroma zadovoljni s sodelovanjem med različnimi deležniki. Skupina avtorjev (Aleš Mlakar in Nika Cigoj Sitar iz Prostorsko načrtovanje Aleš Mlakar s.p., Damjana Gantar in Jana Kozamernik z Urbanističnega inštituta Republike Slovenije ter Leon Kobetič in Nina Uršič iz Locus prostorske informacijske rešitve d.o.o.) v prispevku *Vloga krajinske zasnove v regionalnem prostorskem načrtovanju: strateški pristop k varstvu in razvoju krajine* predstavljajo razvoj metodologije za izdelavo krajinske zasnove, ki je obvezna strokovna podlaga za izdelavo regionalnega prostorskega plana. Metodologijo so avtorji preizkusili na območju Kozjanskega in Obsotelja. Avtorji poudarjajo pomen sodelovanja vključenih deležnikov, kar je omogočilo prepoznavanje različnih potreb in interesov v prostoru. Gaja Medved ter Gregor Čok in Alma Zavodnik Lamovšek s Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani so v prispevku *Omrežje zelene infrastrukture na regionalni ravni – zasnova na primeru razvojne regije Jugovzhodna Slovenija* opisali pristop k zasnovi omrežja zelene infrastrukture za obravnavano razvojno regijo. Avtorji ugotavljajo, da je potrebno za bolj celovit pristop v pripravo strokovnih podlag vključiti strokovno in laično javnost ter druge deležnike, ki lahko pomembno prispevajo k uveljavitvi koncepta zelene infrastrukture kot pristopa za naslavljanje številnih razvojnih izzivov v regijah. Alma Zavodnik Lamovšek in Samo Drobne s Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani ter Tomaž Miklavčič z Direktorata za prostor in graditev Ministrstva za naravne vire in prostor v prispevku *Funkcionalna urbana območja kot orodje za spremljanje izvajanja ciljev Strategije prostorskega razvoja Slovenije* analizirajo spreminjanje vloge središč v omrežju urbanih središč na podlagi analize funkcionalnih urbanih območij Slovenije med letoma 2000 in 2023. Avtorji ugotavljajo, da se je okrepila vloga Ljubljane, najbolj pa zmanjšala vloga Nove Gorice

in Tolmina. Spreminjanje vloge središč ima pomembne učinke na doseganje skladnega regionalnega razvoja Slovenije.

Tretji del prinaša dva prispevka, ki osvetljujeata specifične vidike regionalnega razvoja: vlogo Bohinjske železnice (prispevek je pripravil Nik Obid z Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ZRS SAZU) ter problematiko odpadkov ob rekah po poplavih 2023 v Savinsko-šaleški regiji (avtorici Natalija Špeh s Fakultete za varstvo okolja in Ana Marinčič z Razvojne agencije SAŠA).

Vse prispevke v monografiji povezuje poudarjanje potrebe po (med)sektorskem povezovanju, teritorialnemu dialogu ter ustrezni participaciji strokovne in zainteresirane širše javnosti. Le tako bo lahko izdelava številnih dokumentov na regionalni ravni ustrezno povezana, integrirana in usklajena, s čimer se pričakuje, da bodo lažje in učinkoviteje dosegljivi cilji regionalnega razvoja v Sloveniji: zmanjšanje regionalnih razvojnih razlik ter enakomeren in policentričen razvoj na ravni celotne države. Monografija je s številnimi analizami, preteklimi izkušnjami in priporočili obvezna literatura za raziskovalce in študente s področja regionalnega razvoja, pa tudi za vse, ki si na državni in regionalni ravni trudijo za celostno načrtovanje regij in trajnostni regionalni razvoj.

Simon Kušar

KRONIKA**V spomin: Lydia Mihelič Pulsipher (23. 2. 1939–25. 9. 2025)**

V septembru letošnjega leta se je poslovila dr. Lydia Mihelič Pulsipher (slika 1), zaslužna profesorica na Oddelku za geografijo in trajnost, ki deluje na Univerzi Tennessee v Knoxvilleu v Združenih državah Amerike. Profesorica Mihelič Pulsipher je bila vse življenje tesno povezana z domovino svojih (starih) staršev, ki so izhajali iz Ribnice, in je tekom desetletij aktivno sodelovala z mnogimi slovenskimi geografi in tudi raziskovalci drugih strok.

Rojena je bila v zvezni državi Illinois, kjer so se, podobno kot v drugih območjih v bližini Velikih jezer, v preteklosti naseljevali številni izseljenci iz slovenskega etničnega prostora, tako tudi njeni stari starši. Njen oče Jože Mihelič se je rodil leta 1902 v mestu Ely v zvezni državi Minnesota (Kuzmič 1997). Prav življenje in delo očeta, ki se je po spletu okoliščin kmalu po rojstvu vrnil v Habsburško monarhijo in dokončal osnovno šolo v Ribnici ter nato po vrnitvi v Združene države ustvaril bogato kariero univerzitetnega profesorja in tudi duhovnika prezbiterijanske cerkve, sta Lydio Mihelič Pulsipher močno zaznamovala in osebno izoblikovala ter tudi povezala s Slovenijo. Leta 1958 jo je še kot najstnica v spremstvu staršev prvič tudi obiskala (Maselj 2018).

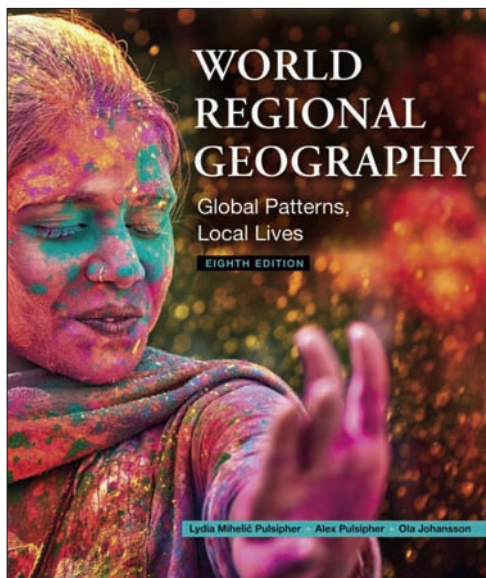
Lydia Mihelič Pulsipher je leta 1977 doktorirala na Univerzi Južni Illinois in najprej poučevala kulturno antropologijo in geografijo na Univerzi Hunter College v New Yorku, kasneje pa tudi na Univerzi Dartmouth College v zvezni državi New Hampshire. Leta 1981 se je pridružila takratnemu Oddelku za geografijo na Univerzi Tennessee v Knoxvilleu, kjer je leta 1993 postala redna profesorica. V svojih raziskavah se je Lydia Mihelič Pulsipher (med drugim) osredotočala na kulturno in politično ekologijo prebivalcev otokov v Karibskem morju, kjer je, tudi v sodelovanju s kasnejšim drugim soprogom, arheologom Conradom Macom Goodwinom, preučevala predvsem življenjsko okolje in naselja otoka Montserrat. Njeno uspešno raziskovalno delo so financirale številne ustanove in agencije, med

VORANC VOGEL, DELO, 2018

Slika 1: Profesorica in raziskovalka dr. Lydia Mihelič Pulsipher je bila zaslužna profesorica na Univerzi Tennessee.

Slika 2: Naslovnica osme izdaje univerzitetnega učbenika za regionalno geografijo sveta *World Regional Geography: Global Patterns, Local Lives*. Učbenik, ki je izšel pri založbi Macmillan Learnig leta 2020, je Lydia Mihelič Pulsipher zasnovala s svojim sinom, Alexom Pulsipherjem, ter geografom Olom Johanssonom z Univerze Pittsburgh (Med mrežje 2).

Slika 3: Lydia Mihelič Pulsipher s kolegicama in kolegi na konferenčni ekskurziji v Istro ob simpoziju *Prostorska preobrazba Slovenije in sosedstva ob vstopu v EU* novembra 2007.

drugim organizacije *Smithsonian*, Nacionalna fundacija za humanistiko in tudi *Earthwatch*. Njena obsežna raziskava s plantaže in naselja Galways je bila predstavljena v odmevni razstavi *Semena sprememb* (*Seeds of Change*) v Smithsonianovem muzeju naravoslovne zgodovine v Washingtonu (1991–1993). Preučevanju družbenogeografskih razmer na otoku Montserrat je posvetila veliko pozornosti in o tej tematiki predavala tudi po izbruhu vulkana Soufrier leta 1995, ki je z lavo in pepelom prekril tamkajšnja *in situ* pričevanja iz obdobja suženjstva. V pestrem raziskovalnem opusu se je profesorica Lydia Mihelič Pulsipher ukvarjala še z vprašanji spola v geografiji, s socialno in kulturno konstrukcijo prostora, z vprašanji nacionalne identitete in vlogo demokratičnih ustanov pri spodbujanju sprememb v odnosih moči (Medmrežje 1).

Lydia Mihelič Pulsipher je daljše obdobje delovala v Zvezi ameriških geografov in uredniškem odboru znanstvene revije *Annals of American Geographers* (Medmrežje 1), širšo prepoznavnost in odmevnost pa je pridobila po izidu univerzitetnega učbenika *Regionalna geografija sveta: globalna razmerja, lokalna življenja* (*World Regional Geography: Global Patterns, Local Lives*; slika 2). Učbenik, ki ga po nekaterih ocenah uporablja več kot 100 ameriških univerz, je pripravila s svojim sinom, Alexom Pulsipherjem, in soprogom Conradom Macom Goodwinom (pri pripravi osme izdaje je sodeloval tudi geograf Ola Johansson z Univerze Pittsburgh). V izbrana poglavja učbenika je profesorica vključila tudi nekatere relevantne primere iz Slovenije, kjer so bile med drugim predstavljene vinjete o ženskah podjetnicah v postkomunistični družbi in slovenskih vinorodnih območjih.

Sodelovanje Lydie Mihelič Pulsipher s slovenskimi geografskimi in drugimi ustanovami ima več desetletno zgodovino. Na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani je gostovala že leta 1993, ko je med drugim za predavateljke in študente pripravila delavnico z naslovom *Kako objavljati v ameriških geografskih revijah* ter izvedla več drugih predavanj. Zadnji obisk te ustanove sega v leto 2019, ko je na simpoziju ob stoletnici Oddelka za geografijo izvedla tudi plenarno predavanje. V okviru štipendije Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije je v jesenskem semestru študijskega leta 2007/2008 gostovala tudi na Oddelku za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem v Kopru, kjer je izvajala predmet *Regionalna geografija sveta* in številne druge aktivnosti. Leta 2018 je na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU gostovala s predavanjem, sodelavce inštituta pa je ob bilateralnem projektu z Univerzo Tennessee sprejela tudi na svojem domu v Knoxvilleu.

Vsestranska povezanost profesorice dr. Lydie Mihelič Pulsipher s Slovenijo, ki se je odražala tako v njeni vlogi mentorice ter podpornice mlajšim slovenskim kolegicam in kolegom na karierni poti, kot tudi v spodbujanju medinstitucionalnega sodelovanja, je leta 2010 dobila še konkretnjšo in bolj formalno obliko: Vlada Republike Slovenije jo je imenovala za častno konzulko v ameriški zvezni državi Tennessee. Njena izjemna znanstvena in pedagoška prodornost ni zaznamovala samo generacij mladih ameriških študentov geografije in sorodnih ved, temveč je pomemben pečat pustila tudi v slovenskem akademskem svetu.

Viri in literatura

- Kuzmič, M. 1997: Jože Mihalič. Dve domovini 8.
Maselj, B. 2018: Lydia Mihelič Pulsipher: Niste brez kolonialne preteklosti. Delo, 30. 9. 2018.
Medmrežje 1: <https://geography.utk.edu/people/instructional-faculty/pulsipher-lydia/> (4. 12. 2025).
Medmrežje 2: <https://www.amazon.co.uk/World-Regional-Geography-Global-Patterns/dp/1319206778> (4. 12. 2025).

Miha Koderman, Anton Gosar

V spomin zaslužnemu prof. dr. Mirku Paku (12. 11. 1936–7. 10. 2025)

Po dolgotrajni bolezni nas je zapustil zaslužni redni profesor v pokoju dr. Mirko Pak. S svojim pedagoškim, znanstvenoraziskovalnim, strokovnim in društvenim delovanjem se je uveljavil kot eden vodilnih slovenskih družbenih in regionalnih geografov. Pokojnega dr. Mirka Paka se bomo spominjali kot odličnega profesorja in vedno radovednega raziskovalca. S svojim zavzetim pedagoškim in znanstvenim delom je zaznamoval razvoj slovenske geografije in geografov. Vsem nam bo ostal v spominu kot zelo toplel in družaben človek, ki je stkal veliko osebnih stikov in poznanstev z geografi in ostalimi strokovnjaki v Sloveniji in tujini. Zelo rad je organiziral znanstvena in strokovna srečanja domačih in tujih geografov. S tem je veliko pripomogel k uveljavitvi slovenske geografije in Oddelka za geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani doma in v tujini.

Dr. Mirko Pak se je rodil 12. 11. 1936 v Mariboru, kjer je obiskoval II. Gimnazijo. Leta 1961 je diplomiral na Oddelku za geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Leta 1965 je na isti fakulteti doktoriral z disertacijo *Družbena geografija Zgornjega Dravskega polja*. Od leta 1962 je bil na Oddelku za geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani zaposlen kot asistent, od leta 1968 kot docent. Leta 1977 je napredoval v izrednega in leta 1988 v rednega profesorja. Bil je prodekan in dekan Filozofske fakultete ter večkrat predstojnik Oddelka za geografijo. Njegovo dolgoletno pedagoško delo je bilo usmerjeno v urbano geografijo in regionalno geografijo Evrope. Še posebej pa se je uveljavil kot predavatelj regionalne geografije območja nekdanje Jugoslavije. Je tudi avtor in soavtor več učbenikov in delovnih zvezkov s področja regionalne geografije Jugoslavije in Evrope ter obče geografije.

V okviru Inštituta za geografijo Univerze v Ljubljani, kjer je bil deset let namestnik direktorja, je med letoma 1964 in 1980 opravil več deset raziskovalnih projektov kot nosilec ali sodelavec, kasneje pa v okviru raziskovalnih projektov Oddelka za geografijo Filozofske fakultete, kjer je bil več kot desetletje vodja raziskovalne programske skupine. Njegovo znanstvenoraziskovalno delo je izjemno bogato in raznovrstno. Razvil je kompleksen socialnogeografski in regionalnogeografski pristop. Njegovo osnovno raziskovalno področje je urbana geografija. Ukvarjal se je zlasti s problematiko socialnogeografske in funkcijske zgradbe ter preobrazbe mest. Kot eden prvih slovenskih geografov se je tako lotil problematike socialnogeografske zgradbe in socialno degradiranih območij v slovenskih mestih. V osemdesetih letih je svoje raziskave usmeril tudi v področje suburbanizacije in razvoja podeželja pod vplivom mest in urbanizacije. Kasneje se je ukvarjal zlasti z vprašanji funkcijske zgradbe in preobrazbe slovenskih mest. V devetdesetih letih je podrobno preučeval prostorske učinke gospodarske tranzicije na razvoj in zgradbo slovenskih mest. Še zlasti ga je zanimala preobrazba trgovine in drugih oskrbnih dejavnosti v mestih. Poleg urbane geografije je dr. Mirko Pak stalno razvijal tudi regionalno geografijo. Posebno pozornost je namenil severovzhodni Sloveniji, med drugim je bil vodja raziskovalnega projekta o možnostih regionalnega razvoja Spodnjega Podravja s Prlekijo. Preučeval je

tudi problematiko obmejnosti in obmejnih regij, še zlasti na slovensko-hrvaški meji, v sodelovanju s hrvaškimi geografi. Stalno ga je zanimala problematika nerazvitosti in regionalnega razvoja.

Dr. Mirko Pak je prav gotovo eden izmed mednarodno najbolj dejavnih slovenskih geografov. Njegova mednarodna aktivnost se je začela s študijskimi in raziskovalnimi obiski na številnih univerzah in znanstvenih inštitutih v Evropi. Strokovno se je izpopolnjeval na številnih evropskih univerzah: pol leta v Amsterdamu, krajši čas pa na univerzah v Münchnu pri svetovno znanem socialnem geografu W. Hartkeju in na Dunaju pri H. Bobeku, ter še v Frankfurtu, Varšavi, Regensburgu, Leipzigu, Augsburgu, Bayreuthu in drugod. Aktivno je sodeloval na številnih znanstvenih sestankih doma v tujini, študentom geografije pa je predaval še na univerzah v Frankfurtu, Heidelbergu, Regensburgu, Pecu, Zagrebu, Ostravi, Berlinu, Celovcu, Gradcu, Leipzigu, Bonnu, Augsburgu, Manheimu, Marburgu, Bayreuthu in Münstru. Po Sloveniji in Jugoslaviji je vodil številne ekskurzije študentov geografije z evropskih univerz. Svoje raziskovalno delo je stalno izpopolnjeval na mednarodnih znanstvenih srečanjih, zlasti z nemškimi in hrvaškimi geografi.

Dr. Mirko Pak je bil tudi član številnih mednarodnih strokovnih in znanstvenih združenj, naj izpostavimo le Komisijo za urbano geografijo pri Mednarodni geografski zvezi in Nemško akademijo za regionalno in prostorsko planiranje ARL. Leta 2003 je bilo v Ljubljani na Oddelku za geografijo v organizaciji dr. Mirka Paka izvedeno izredno uspešno zasedanje Komisije za urbano geografijo pri Mednarodni geografski zvezi. Veliko priznanje njegovemu znanstvenoraziskovalnemu delu in mednarodnemu delovanju predstavlja častni doktorat Univerze v Pecu na Madžarskem, ki mu je bil podeljen marca leta 2001. Častni doktorat je bil dr. Mirku Paku podeljen za njegovo obsežno znanstvenoraziskovalno delo in sodelovanje s madžarskimi geografi.

Vrsto let je prevzemal zahtevne in odgovorne strokovne zadolžitve. Med številnimi funkcijami je bil predstojnik Oddelka za geografijo v letih 1976–1977, 1979–1980 in 1996–1998, prodekan Filozofske fakultete med letoma 1977 in 1979 ter njen dekan med letoma 1989 in 1990. Od šestdesetih let dalje

ARHIV ODDELKA ZA GEOGRAFIJO FILOZOFSKE FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI

Slika: Ob 80-letnici dr. Mirka Paka na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (oktober 2016).

je opravljal številne funkcije v okviru Ljubljanskega geografskega društva (tajnik, podpredsednik, predsednik, član Nadzornega odbora) in ZGDS (član IO, predsednik Komisije za znanstveno delo, član Nadzornega odbora ZGDS in član Komisije za priznanja). Aktivno je deloval tudi v okviru Zveze geografskih društev Jugoslavije, med letoma 1989 in 1991 je bil tudi njen predsednik. Od leta 1995 je bil častni član Hrvaškega geografskega društva. Leta 1998 je bil prejemnik najvišjega stanovskega priznanja, saj je prejel Melikovo priznanje. Leta 2002 je prejel veliko plaketo Filozofske fakultete v Ljubljani, leta 2005 pa naziv zaslužnega profesorja Univerze v Ljubljani. Leta 2009 je bil imenovan za častnega člana Zveze geografov Slovenije.

Dolga leta je opravljal zahtevno uredniško delo. Kot urednik in soavtor je izdal knjigi *Maribor/Marburg, prispevki h geografiji prijateljskih mest* (1994) ter *Geografija Ljubljane* (2002). Uredil je več zbornikov referatov s slovenskih in mednarodnih znanstvenih sestankov ter bil glavni urednik slovenskih geografskih revij *Geographica Slovenica* od 1973 do 1981 (9 števil) ter *Dela* od 1985 do 2001 in od 2003 do 2006 (20 števil). Uredil je več števil revije *Geographica Iugoslavica*. Več kot deset let je bil urednik za družbenogeografske prispevke v *Enciklopediji Slovenije* in slovenski urednik geografskih vsebin pri *Enciklopediji Jugoslavije*. V osemdesetih letih je pri Inštitutu za geografijo vodil projekt *Atlas Slovenije*.

Leta 2003 se je dr. Mirko Pak kot redni profesor upokojil, kar pa še ni pomenilo konec njegovega znanstvenoraziskovalnega in strokovnega delovanja. Še naprej se je raziskovalno ukvarjal s problematiko razvoja in zgradbe slovenskih mest ter vprašanji regionalnega razvoja. Ob njegovi sedemdesetletnici je Oddelek za geografijo leta 2007 pripravil znanstveno srečanje na temo razvoja slovenskih in evropskih mest. Ob njegovi osemdesetletnici pa je bila na Oddelku za geografijo 21. oktobra 2016 odprta priložnostna razstava, ki prikazuje življenje in delo slavljenca.

Profesor Mirko Pak nam bo vsem ostal v spominu kot zelo prodoren in vedno radoveden znanstvenik, odličen profesor in mentor ter iskrih sogovornik. S svojimi spomini in izjavami nas je nemalokrat nasmejal na naših skupnih geografskih srečanjih. Pogrešali bomo njegovo toplino in smisel za humor. Skupaj z geografi svoje generacije kot so profesor Vladimir Klemenčič in profesor Igor Vrišer je postavil temelje sodobne slovenske družbene geografije. Kot mentor je izobrazil številne geografe in geografije mlajše generacije. S svojim znanstvenim, pedagoškim in društvenim delovanjem je bil tako zelo zaslužen za razvoj in povezanost slovenske geografije in geografov. Za vse to mu bomo vedno zelo hvaležni.

Dejan Rebernik

Hodinarji raziskovalnega projekta »Rzno soli, kristaliziranje sobivanja: solinarstvo kot izkustvena okoljska modrost« (ARIS: J6-50196) v letih 2024 in 2025.

Sečoveljske soline, Strunjsanske soline, 2024 in 2025

Hodinar (*walking seminar*) ali skupinski etnografski pohod je metoda, ki so jo leta 2014 uvedli Nick Shepherd, Christian Ernten in Dirk-Jan Visser ter predstavlja srečanje strokovnjakov različnih disciplin, ki se izvaja kot pohod med izbranimi točkami. Hodinarji omogočajo interdisciplinarno spoznavanje raziskovalnega vprašanja. Metodo hodinarja smo v Slovenijo prenesli skozi raziskave raziskovalnega programa *Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega* (ARIS: P5-0408) in utrdili s projektom *Biografije istrskih poti: hoja in pisanje kot metodi raziskovanja obmejnih prostorov* (ARIS: J6-4611). Raziskovalna projekta in program financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

1. hodinar: Sečoveljske soline (Fontanigge in Lera), 25.–26. 4. 2024

25. in 26. aprila 2024 je v Sečoveljskih solinah potekal 1. projektni hodinar. Tema hodinarja je bila voda. Vprašanje je bilo: Kaj dela voda? Podvprašanja pa: Kaj nosi, kaj odnaša? Kako se nosi, kako se obnaša? Kako se voduje, kako vodi?

Hodinarsko skupino je sestavljalo šest udeležencev: pedagog in solinar Mitja Petronio, solinar Vianney Lefebvre iz Francije, Matjaž Kljun (ZVKDS in ZRS Koper), Maja Bjelica in Petri Berndtson (oba ZRS Koper) in Primož Pipan (ZRC SAZU).

Tema je voda. Vreme deževno. Uvodno predavanje o vodi v Sečoveljskih solinah je pripravil Matjaž Kljun. Tla v Sečoveljskih solinah so za nas hodce razmočena kot še nikoli dotlej. Na Fontaniggah smo po razmočenih nasipih začeli hoditi proti Muzeju solinarstva. Ob kanalu Pichetto smo hodili proti morju, in nato po nasipu med vodnima območjema »Mala lama« in »Velika lama« (slika 1) prispeli do Muzeja solinarstva. Tam nam je zgodovinar Flavio Bonin predstavil etnološko zbirko solinarstva (slika 2), imel pa je tudi predavanje o zgodovini lokalnega solinarstva. Primož Pipan je predstavil prostovoljske solinarske renovacijske delovne tabore (1999–2014), ki jih je sprva vodil še kot študent geografije.

Ob kanalu Giassi smo odšli do morja, obšli kanal Curto (it. kratek), ki ni več povezan z morjem in spet prišli do kanala Pichetto, kjer je sodobna zapornica, ki uravnava dotok morske vode za celotne Fontanigge. Respiratorni filozof Petri Berndtson nam je predstavil misli o vodi filozofa Gastona Bachelarda. Ob povratku smo se zopet ustavili v Muzeju solinarstva, kjer nam je Mitja Petronio, ki je bil včasih zaposlen kot solinar v podjetju *Soline, pridelava soli d.o.o.*, nato pa še v Muzeju solinarstva, razložil upravljanje voda na solinarskem muzejskem fondu.

Drugi hodinarski dan je bil namenjen hoji z vodo (sledenje toku vode skozi različne stopnje izhlapevanja na različnih solinskih območjih z namenom povečanja koncentracije slanice za pridobivanje soli) na območju Lera (slika 4), kjer poteka večina sodobnega solinarstva v Sloveniji. Pretok vode na solnem fondu N22 nam je pojasnil njegov skrbnik solinar Vianney Lefebvre, s katerim smo opazovali tudi dolivanje voda v kavedine (kristalizacijske bazene).

Hojo smo ob kanalu Grande (slika 5) nadaljevali do Centra za obiskovalce Krajinskega parka Sečoveljske soline. Tam nas je najbolj pritegnila maketa solin, ki prikazuje kroženje vode v Sečoveljskih solinah. Hodinar smo sklenili še s sledenjem poti vode na vzhodnem delu Lere.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 1: Po nasipu med vodnima območjema »Mala lama« in »Velika lama«.

PRIMOŽ PIPAN

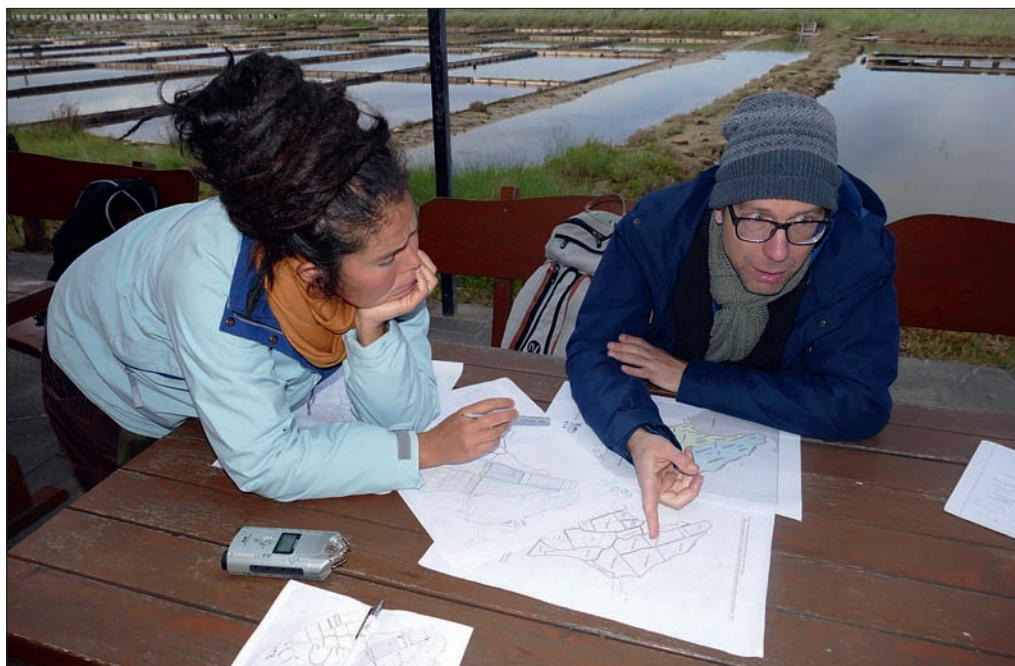
Slika 2: Zgodovinar Flavio Bonin v pogovoru s hodinarci v Muzeju solinarstva.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 3: Večerna refleksija udeležencev hodinarja po zaključku prvega terenskega dne.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 4: Drugi terenski dan – kod potuje voda na Leri.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 5: Struge puščajoče vode skozi razpoke imenovane gattolare v nasipu ob kanalu Grande.

2. hodinar: Sečoveljske soline, 28.–29. 5. 2025

28. in 29. maja 2025 je v Sečoveljskih potekal 2. hodinar. Tema hodinarja je bila zemlja. Vprašanje je bilo: Kdo zemlja je? Kako je zemlja? Podvprašanja pa: Kako podpira, kako razpira? Kako (se) uči, kako deli? Kako (se) dotika, kako (se) čuti? Vse v povezavi s solinarstvom, solinami in solinarsko pokrajino.

Udeležencev hodinarja je bilo šest, in sicer pedagog in solinar Mitja Petronio, kulturna delavka, videastka, književnica in igralka Hana Vodeb ter raziskovalke in raziskovalec Maja Bjelica in Jerneja Penca (obe ZRS Koper) ter Nataša Rogelja Caf in Primož Pipan (oba ZRC SAZU).

Prvi dan smo začeli s hojo po nasipih skozi Sečoveljske soline. Iz območja Lera na severu Sečoveljskih solin smo z dovoljenjem podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.* in Krajinskega parka Sečoveljske soline šli čez edini most za pešce čez kanal Grande (Grando) oziroma reko Drnico in prišli na območje Fontanigge na jugu Sečoveljskih solin. Most je namenjen le zaposlenim podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.*, zato je bil to za nas zares velik privilegij. V Muzeju solinarstva nam je na muzejskem solnem fondu solinar Daniel Ivičič prikazal obnovo solinarskega nasipa s solinskim blatom. Flavio Bonin s Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran nam je v Muzeju solinarstva predstavil zgodovino solinarstva v Sečoveljskih solinah (slika 7). Ob kanalu sv. Odorika oziroma reki Dragonji smo hodili do mejnega prehoda Sečovelje, nato pa po Parenzani do vhoda v Krajinski park Sečoveljske soline na Leri. Ob celotnem raziskovalnem pohodu smo se pogosto ustavljali in razpravljali o videnem in doživetem.

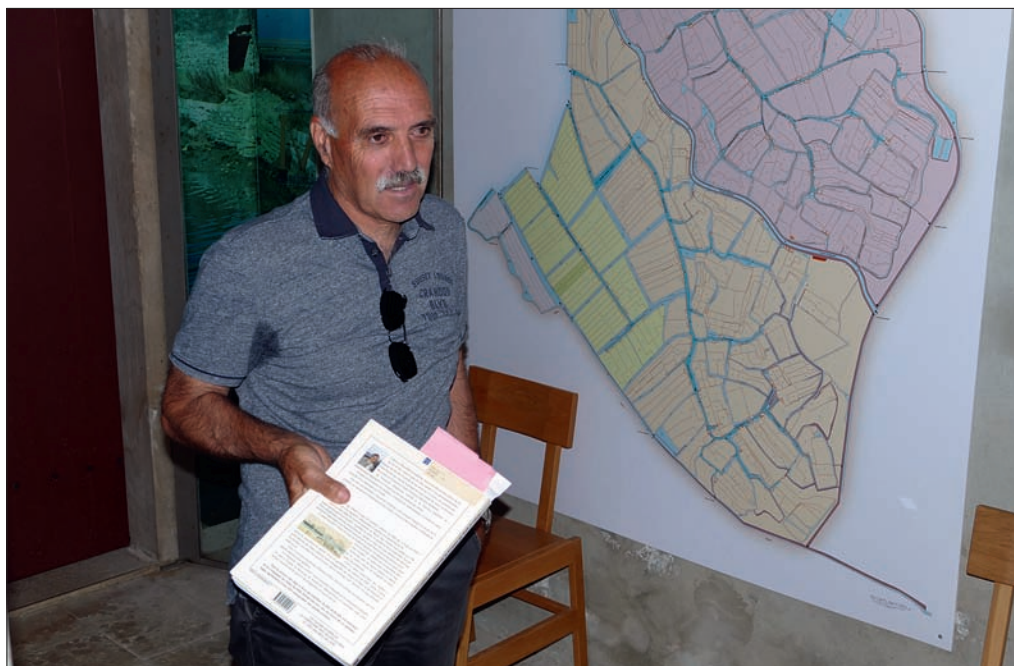
Drugi dan hodinarja je potekal na Leri. Začeli smo z izkustvenim delom v solinah na solnih fondih N19 in N11, kjer smo med drugim pod mentorstvom solinarja Matjaža Lužnika vgradili dve novi leseni zapornici imenovano *kolo* (slika 8). Stari dve sta bili dotrajani in sta puščali. Biologinja Neli Glavaš je imela predavanje o petoli (slika 9). Na sedežu podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.*, smo si ogledali dokumentarni film »30 let Muzeja solinarstva«, ki sta ga leta 2021 posnela Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije. O videnem je sledil pogovor z direktorjem podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.* Aleksandrom Valentinom in Nežo Čebron Lipovec s Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 6: Udeleženci hodinarja ob kanalu Pichetto.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 7: Flavio Bonin iz Pomorskega Muzeja »Sergej Mašera« Piran v Muzeju solinarstva razlaga o zgodovini Sečoveljskih solin.

MAJA BIELICA

Slika 8: Primož Pipan in solinar Matjaž Lužnik med menjavo solinske zapornice imenovane kolo.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 9: Neli Glavaš predava o petoli.

3. hodinar: Krajinski park Strunjan, Krajinski park Sečoveljske soline, 1.–2. 10. 2025

1. in 2. oktobra 2025 je v Krajinskem parku Strunjan in v Krajinskem parku Sečoveljske soline potekal 3. hodinar. Vprašanje je bilo: Kdo je zrak? Podvprašanja pa: Ali dihajo v ednini ali množini ali morda v paru? So gostitelji ali duhovi? Ali letijo, se zibljejo ali pojejo? Vsa vprašanja so se navezovala na solinarstvo, soline in solinarsko pokrajino.

Udeležencev hodinarja je bilo devet, in sicer pedagog in solinar Mitja Petronio, kulturna delavka, videastka, književnica in igralka Hana Vodeb, solinar Javier Betanzos iz Mehike, pedagoginja Saara-Maija Strandman iz Finske ter raziskovalke in raziskovalci Guðbjörg R. Jóhannesdóttir (Pedagoška fakulteta Islandske akademije znanosti), Maja Bjelica in Petri Berndtson (oba ZRS Koper), Daša Ličen in Primož Pipan (oba ZRC SAZU).

Prvi dan je bil posvečen solinam v Strunjanu. Pod vodstvom Petrija Berndtsona so v praksi najprej spoznavali respiratorno filozofijo oziroma s filozofijo diha (*respiratory philosophy*). Nato sta nas Petra Škrinjar in Brina Knez s Krajinskega parka Strunjan seznanili z geografskimi značilnostmi parka. Vodar Tomi Matković s podjetja *Soline, pridelava soli d.o.o.*, nam je predstavil pridelovanje soli v teh najsevernejših sredozemskih solinah (slika 10).

Drugi dan so bile naš teren Sečoveljske soline. Udeleženci hodinarja smo se posvetili izkustvenemu delu v solinah. Na solnem polju N19 na Leri smo pomagali pri taciranju (slika 11). Popravljali smo poškodovane dele petole na dnu kavedinov (kristalizacijskih bazenov). Poškodovano oziroma mehurjasto petolo smo zadelali z mazljivim blatom, da se sčasoma obnovi. Skupaj z naravovarstveno nadzornico Krajinskega parka Sečoveljske soline Bio Rakar smo v parku opazovali ptice (slika 12). Mitja Petronio nam je predstavil rožo vetrov, ki so jo pri svojem delu v solinah uporabljali solinarji. Z njo je povezana rastlina, ki »čuti veter«, ki ji solinarji pravijo *pajeta*, njeno znanstveno ime pa je dolgokljunati čapljevec (*Erodium ciconium*). Guðbjörg R. Jóhannesdóttir nas je vodila skozi praktično vajo utelešenega kritičnega mišljenja, natančneje »fokusingom« (*thinking at the edge*). Saara-Maija Strandman pa nas je vodila skozi dihalno pevske vaje.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 10: Udeleženci hodinarja med pogovorom z vodarjem Tomijem Matkovičem in Petro Škrinjar (Krajinski park Strunjan) v solinah Strunjan.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 11: Izkustveno delo na solnem polju N19 (Lera) na Sečoveljskih solinah.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 12: Bia Rakar s Krajinskega parka Sečoveljske soline udeležencem hodinarja razlaga o pticah.

Oba dneva nas je spremljala močna burja, tako da je bil dvodnevni raziskovalni pohod zares popolnoma v znamenju zraka. Veter je pomembnejši pridelovalec soli kot pa sonce, saj odnaša prizemno nasičeno plast zraka nad kavedini.

Primož Pipan

Solinarska kulinarika 2025

Sečoveljske soline, Strunjanske soline, Portorož, maj–oktober 2025

Piransko solinarstvo je primer večstoletnega skrbnega in tankočutnega odnosa človeka do okolja. Oblikovano ravnanje med človekovo rabo prostora in spoštovanjem naravnih značilnosti je pomemben vir ekološkega znanja in navdiha, od katerih je odvisna tudi naša prihodnost. Prireditev »Solinarska kulinarika 2025« sestavlja šest dogodkov na štirih lokacijah, povezanih s solinarsko dediščino: 21. maja, 18. junija in 23. julija v Muzeju solinarstva (Fontanigge, Krajinski park Sečoveljske soline), 23. avgusta v Multimedijem centru (Lera, Krajinski park Sečoveljske soline), 17. septembra v Strunjanskih solinah (Center za obiskovalce, Krajinski park Strunjan), 8. oktobra v Razstavišču Monfort (nekdanje skladišče soli v Portorožu, Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran).

Prireditev je namenjena širjenju zavesti o pomenu ter ohranjanju prostora solin in solinarske dediščine. Sestavlja jo pester program, ki zaobjema razstave, predavanja, pogovore, delavnice in druge spremljevalne dejavnosti.

Dogodki so potekali v organizaciji Samoupravne skupnosti italijanske narodnosti Piran, Skupnosti Italijanov »Giuseppe Tartini« Piran, Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Krajinskega parka Sečoveljske soline, Krajinskega parka Strunjan, podjetja Soline d.o.o., etnografske skupine Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »La Famea dei Salineri«, Znanstveno-raziskovalnega središča Koper in Združenja Muzofil.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 1: Maria Grazia Benussi iz etnografske skupine Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »La Famea dei Salineri« predstavlja zelišča v Muzeju solinarstva.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 2: Anita Dessardo iz etnografske skupine Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »La Famea dei Salineri« je spekla kruh v krušni peči v Muzeju solinarstva.

Pet dogodkov v sklopu celoletne prireditve Solinarska kulinarika 2025 smo spremljali in se v njih udeleževali v okviru raziskovalnega projekta *Zrno soli, kristaliziranje sobivanja: solinarstvo kot izkustvena okoljska modrost* (ARIS: J6-50196).

Na prvem dogodku (21. 5.) so na južnem delu Sečoveljskih solin (imenovanih Fontanigge) udeleženci z vodnico s Krajinskega parka Sečoveljske soline najprej spoznali naravo v solinah. V Muzeju solinarstva je bilo organizirano vodenje po muzejski zbirki, etnografska skupina Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran solinarska družina – »*La Famea dei Salineri*« je poskrbela za pedagoške delavnice za otroke. Nada Delloro je predstavila slikarska dela likovne skupine, ki deluje v okviru italijanske skupnosti. Maria Grazia Benussi je predstavila divja zelišča (slika 1) in solinarske jedi, še posebno »fritajo« z različnimi zelišči in drugimi užjitnimi rastlinami, ki so jih udeleženci tudi zaužili.

Na drugem dogodku (18. 6.) na istem območju so udeleženci z vodnico iz Krajinskega parka Sečoveljske soline najprej spoznali naravo v solinah, potem pa so v Muzeju solinarstva prisostvovali prikazu in pripravi vzhajane testa in peki kruha v krušni peči solinarske hiše (slika 2) ter spoznavanju krušnih žigov, ki so jih nekdaj za peko kruha uporabljali solinarji. Organizirano je bilo vodenje po muzejski zbirki, etnografska skupina Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran solinarska družina – »*La Famea dei Salineri*« je poskrbela za pedagoške delavnice za otroke. Sledil je prikaz kratkega dokumentarnega filma »Zgodba o soli«, s krajšim predavanjem Primoža Pipana (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika), soavtorja filma, ki je predstavil mednarodne etnografske in renovacijske prostovoljske delovne tabore, ki so potekali v Muzeju solinarstva (1999–2014).

Tretji dogodek (23. 7.) je imel naslov *Soline skozi objektiv Janeza Korošina in okusi domače mineštre*. Rozana Bonin je predstavila pripravo zelenjavne mineštre iz sezone zelenjave iz svojega domačega vrta. V nadaljevanju so si obiskovalci lahko ogledali fotografsko razstavo Janeza Korošina: *Soline*. Razstava prikazuje del fotografij, ki jih je fotograf Janez Korošin posnel v Sečoveljskih solinah leta 1974 s fotografskim aparatom Asahi Pentax SPF in objektivoma TAKUMAR 1:1.8/55 in 1:3.5/24. Janez Korošin (slika 4) se s fotografijo ukvarja že vse od svojega sedemnajstega leta in je deloval v okviru različnih fotografskih društev, med drugim v Fotogrupi Šolt Ljubljana. Sodeloval je na številnih samostojnih in skupinskih razstavah doma in v tujini ter za svoje delo prejel številne nagrade. Fotozveza Jugoslavije mu je leta 1977 podelila naslov mojster fotografije. Leta 1996 je od Fotografske zveze Slovenije prejel priznanje Janeza Puharja za življenjsko delo v fotografiji. Janez Korošin je leta 1974, ko so bile Fontanigge že 7 let opuščene, posnel serijo črno-belih fotografij. Razstavljene krajinske in detajlne fotografije posameznih stavb, solnih polj in drugih solinskih elementov je pomemben vizualni dokument stanja opuščenih Fontanigg v 70. letih prejšnjega stoletja in obsega solinska območja kanalov Giassi in Picchetto z značilnimi odcepi – t. i. *cavanami*. Fotografije prikazujejo Fontanigge ob jesenski svetlobi, ko je bilo sonce zelo nizko. »*Poleti takšnih fotografij zaradi visokega sonca in mrča namreč ni moč posneti*«, nam je zaupal fotografski mojster, ki nas je osebno počastil z obiskom. Gospod je avgusta dopolnil častitljivih 90 let. Poudaril je, da je bil ob fotografiranju solin vedno v lovu za kombinacijo črno/belo s spremljavo zlatega reza. Obiskovalci so si nato ogledali muzejske zbirke ter sodelovali v igranju tradicionalnih otroških in družabnih iger, ki jih je za vse generacije pripravila etnografska skupina Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran solinarska družina – »*La Famea dei Salineri*«. Za zaključek je sledila še degustacija različnih vrst minešter (slika 3): zelenjavna, fižolova s testeninami in bobiči. Obiskovalci so poskusili tudi dve sladici t. i. *busolai* in *zaletti*.

Na četrtem dogodku, Solinarskem prazniku ob prazniku svetega Jerneja 23. in 24. 8. je bilo v sodelovanju z raziskovalnim projektom v soboto 23. 8. izvedeno predavanje Marka Bonina s Pokrajinskega muzeja Koper z naslovom Lastniške strukture v Sečoveljskih solinah na začetku 20. stoletja, Maja Bjelica z Znanstveno-raziskovalnega središča Koper pa je moderirala pogovor o solinarstvu z Diegom Lazarjem, vodjo skupine pridelave soli družbe *Soline*, pridelava soli, d.o.o. Etnografska skupina Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »*La Famea dei Salineri*« je na solnem polju Občine Piran predstavila solinarske »Marendo«.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 3: Člani etnografske skupine Italijanske skupnosti »Giuseppe Tartini« Piran Solinarska družina – »La Famea dei Salineri« med pripravo zelenjave za mineštre.

PRIMOŽ PIPAN

Slika 4: Fotograf Janez Korošin na otvoritvi svoje fotografske razstave.

Na šestem dogodku (8. 10.) v Razstavišču Monfort, nekdanjem skladišču soli v Portorožu, s katerim upravlja Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran je imel Flavio Bonin s Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran predavanje *Razvoj skladišč soli od časov Beneške republike do Avstro-Ogrske*. Sledila je glasbena točka MuzeFuze glasbenic Katerine Kljun in Maje Bjelica iz združenja Muzofil, ki so muzicirale istrske viže od tu pa tam. Dogodek je sklenila Daša Ličen (ZRC SAZU Inštitut za slovensko narodopisje) s predavanjem z naslovom *Etnološki vpogledi v istrsko kulinariko*. Pika na koncu solne sezone je pa bilo okušanje brodeteta.

Primož Pipan

Florjančičev zemljevid Kranjske iz leta 1744 uvrščen na slovensko Nacionalno listo programa UNESCO Spomin sveta

Ljubljana, 23. 10. 2025

V četrtek, 23. oktobra 2025, je v predverju Narodnega muzeja Slovenije potekala slavnostna razglasitev dokumentarnega gradiva, ki je bilo uvrščeno na Nacionalno listo programa UNESCO Spomin sveta. V Sloveniji je bila prva tovrstna razglasitev leta 2022, letošnja pa druga. Vsakokrat so razglasili deset enot dokumentarnega gradiva, za katerega je bil prepoznan velik nacionalni pomen.

V letošnjem letu je sodelovalo okrog 190 enot dokumentarnega gradiva, med desetimi nagrajenimi pa je bil tudi monumentalni zemljevid Kranjske iz leta 1744. Po večletnem trudu smo v Zemljepisnem muzeju, ki je posebna enota Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, uspeli prepričati domačo in mednarodno strokovno javnost, da smo skrbniki, hranitelji in preučevalci narodnega zaklada. Zato je muzej prejel svečano listino (slika 1), ki potrjuje vpis zemljevida na Nacionalno listo programa UNESCO Spomin sveta.

Slika 1: Listina, ki jo je prejel Zemljepisni muzej Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, ob vpisu Florjančičevega zemljevida Kranjske na Nacionalno listo programa UNESCO Spomin sveta.

Zemljevid *Ducatus Carnioliae tabula chorographica* (Horografski zemljevid vojvodine Kranjske) iz leta 1744 sodi med največje kartografske dosežke 18. stoletja na Slovenskem. Predstavlja ogromen kvalitativni preskok pri kartografskih upodobitvah slovenskega ozemlja, saj so tuji kartografi do njegove izdaje podatke povzemali od drugod, ozemlje prikazovali mnogo bolj površno ter v majhnem merilu, le kot del širšega evropskega prostora. Duhovnik iz Šentvida pri Stični in poznejši cistercijski menih Janez Dizma Florjančič pl. Grienfeld pa je več kot desetletje opravljal terensko delo, meritve, skice in zapiske na ozemlju Kranjske ter s potrpežljivim in natančnim opazovanjem izdelal podlage za 12 bakrenih tiskarskih plošč, ki jih v izvirnem stanju še vedno hrani Narodni muzej Slovenije.

Zemljevid, ki je najkakovostnejši in najpopolnejši dotedanji kartografski prikaz Kranjske, odlikujejo za tisti čas zelo redko veliko merilo (1 : 100.000), natančnost prikaza, jasen prikaz oblikovanosti površja, berljivost, slikovni in besedilni dodatki ter velikost (kar 3,5 m²; slika 2). Zaradi okrasitev se zemljevid uvršča tudi v sam vrh grafične umetnosti 18. stoletja. Je edinstven vir številnih podatkov za preučevanje zgodovine slovenskega ozemlja, katerim da še večji pomen predstava o njihovi prostorski

Slika 2: Celoten zemljevid meri kar 3,5 m².

Slika 3: Detajl iz zemljevida – Ljubljana z okolico.

razporeditvi. Na zemljevidu je okrog 2700 zemljepisnih imen ter prvič sploh na katerem koli tiskanem delu navedeno ime naše najvišje gore (*Terglou*). Avtor kot prvi izmeri višino Triglava, kar navede tudi v besedilu zemljevida. Zaradi ogromnega števila podatkov (na primer zemljepisna imena, avtorjevi opisi, slikovne alegorije) in predstav (na primer prikazi reliefa, naselij, voda) predstavlja »časovno kapsulo« za razumevanje zgodovine, geografije, kartografije, jezika, politične realnosti in umetnosti.

V Zemljepisnem muzeju hranimo več izvodov tega dela. Najbolj reprezentativna je črno-bela različica, ki je pod steklom in uokvirjena krasi sejno sobo inštituta. Najlepša in najbolj ohranjena pa je kolorirana izdaja v knjižni obliki.

Primož Gašperič

3. partnerski sestanek projekta transPlant

Koper, 19. 11. 2025

Tretje partnersko srečanje projekta *transPlant*, ki ga financira Program čezmejnega sodelovanja INTERREG Slovenija–Hrvaška 2021–2027, je potekalo v Kopru, v prostorih Fakultete za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem. Projektno partnerstvo je z doseženim napredkom in uspehi v preteklem obdobju zelo zadovoljno, čeprav nas do zaključka projekta čaka še vrsta znanstvenih, raziskovalnih in izobraževalnih dejavnosti. Tako bodo na primer v nadaljevanju projekta ciljne skupine na vzpostavljenih interpretacijskih točkah neposredno in podrobneje spoznale območja, vključena v projekt, in pomen, ki ga bodo projektni rezultati imeli v prihodnje.

V preteklem obdobju so bile izvedene raznolike dejavnosti na čezmejnem območju projekta: organiziran je bil niz strokovno vodenih ekskurzij, izvedene so bile delavnice za deležnike pri varstvu narave, upravljavce zavarovanih območij in strokovnjake za varstvo narave, delavnice ročne košnje ter festivala košnje v Sloveniji in na Hrvaškem. V občini Matulji na Hrvaškem je bila izvedena kampanja o pomembnosti geološke dediščine, izvedena je bila akcija čiščenja ene od vrtač, postavljeni pa so bili tudi hoteli za čebele samotarke.

Vzpostavljen je bil regionalni model dinamike vegetacije, izvedena je bila raziskava glaciokraške dediščine, narejena je bila analiza prostorske primernosti za varstvo gorskih rastlinskih N2K vrst dinarske smiljke in Scopolijevega repnjaka. Poleg tega sta bili izdelani študija primerjalne analize travniških površin glede na primernost izvedbe akcijskih mer za raznolistno mačino (*Klasea lycopifolia*) in suhih kraških travnikov na čezmejnem območju ter študija 3D modela mikroreliefa kraških habitatov čezmejnega programskega območja z digitalnimi prilogami in georeferencirano bazo podatkov za pilotne konte in travnike.

KLARA BUKOVAC

Slika: Projektni partnerji na sestanku v Kopru.

Prav tako sta bila posneta dva krajša dokumentarna filma *Festival košnje* in *Banka semen*, ki sta za ogled na voljo na povezavi: <https://shorturl.at/Blmiz>.

Projekt *transPlant* - Integralna čezmejna zaščita Natura 2000 rastlinskih vrst je del prioritete Zelena in prilagodljiva regija. Vodilni partner projekta je Prirodoslovni muzej Rijeka, ostali partnerji pa so Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Istrska županija, Univerza na Primorskem, Javna ustanova Nacionalni park Risnjak, Javni zavod Park Škocjanske jame, Občina Matulji in Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

Klara Bukovac, Matjaž Geršič

ZBOROVANJA**Mednarodna konferenca o zemljepisnih imenih zgodovinskih jezikovnih manjšin v Italiji**

Trento, Italija, 2.–4. 7. 2025

Južna Tirolska (Trentino-Alto Adige / Südtirol) je ena od dvajsetih dežel, ki sestavljajo Italijo in ena od petih s posebnim statusom oziroma avtonomijo. Deželo sestavljata dve avtonomni pokrajini, Bolzano in Trento. Formalno je glavno mesto Južne Tirolske Trento, a ima Bolzano/Bozen enakovreden položaj. Enakopravnost obeh mest se kaže tudi v dejstvu, da se Deželni svet sestaja izmenoma v enem od obeh mest, odvisno od sedeža aktualnega predsednika. Ključna razlika med obema avtonomnima pokrajinama je med drugim v večinskem jeziku; v Bolzanu nemška govorna skupina zavzema preko 60 % delež, v Trentu pa je velika večina italijansko govorečih. V obeh avtonomnih pokrajinah pa so prisotne druge jezikovne manjšine. Slovenski eksonim za deželo izhaja iz nemške ustreznice in dejstva, da je bilo to ozemlje do konca prve svetovne vojne del avstro-ogrske dežele Tirolske. Mirovna pogodba leta 1919 jo je razdelila med Italijo in Avstrijo.

Navedena dejstva nakazujejo na zapleteno jezikovno strukturo pokrajine, zato ne preseneča dejstvo, da je bil Trento izbran za lokacijo prve mednarodne konference o zemljepisnih imenih zgodovinskih jezikovnih manjšin v Italiji. Dogodek je bil organiziran na sedežu Avtonomne dežele Trento (slika 1). Soorganizatorja dogodka sta bila Oddelek za humanistiko in filozofijo Univerze v Trentu ter Avtonomna regija Južna Tirolska. Dogodek so podprle nekatere druge stanovske organizacije, kot so Zemljepisno-jezikovni oddelek za romanske in grški jezik UNGEGN-a, Skupna komisija za imenoslovje pri Mednarodni kartografski organizaciji in Mednarodni geografski zvezi ter nekatera italijanska združenja.

Cilj konference je bil spodbuditi znanstveni razmislek o statusu zemljepisnih imen zgodovinskih jezikovnih manjšin v Italiji, in sicer v luči Zakona št. 482 z dne 15. decembra 1999 ter Predsedniškega odloka št. 345 z dne 2. maja 2001. 6. člen italijanske ustave namreč pravi, da »Republika štiti z ustreznimi

MATJAŽ GERŠIČ

Slika 1: Posvet je bil organiziran na sedežu Avtonomne dežele Trento.

ARHIV ORGANIZATORJA

Slika 2: Matjaž Geršič je sodeloval na eni od okroglih miz.

MATIJA GERŠIČ

Slika 3: Dvojezični (italijanski in cimbrijski) krajevni napisi v Luserni.

zakoni jezikovne manjšine«. Pred letom 1999 je to prišlo do izraza predvsem v nekaterih deželah s posebnim statutom (Dolina Aoste, Južna Tirolska, Furlanija - Julijska krajina), z že omenjenim zakonom št. 482 z dne 15. decembra 1999, ki govori o »Pravilih za zaščito zgodovinskih jezikovnih manjšin«, pa so bile dokončno priznane vse manjšine v Italiji. 2. člen izrecno našteva »albanske, katalonske, germanske, grške, slovenske in hrvaške prebivalce ter tiste, ki govorijo francosko, frankoprovansalsko, furlansko, ladinsko, okcitsansko in sardinsko«. Skupaj torej 12 jezikovnih manjšin. Po podatkih italijanskega Ministrstva za notranje zadeve približno 5 % prebivalstva Italije ne šteje italijanščine za materni jezik. Po zakonu št. 38 iz leta 2001 te osebe niso opredeljene kot na primer Slovenci, temveč praviloma kot »slovensko govoreči italijanski državljani«.

Srečanje je bilo razdeljeno na dva delovna sklopa in dve okrogli mizi, njegov namen pa je bil osvetliti temo večjezičnosti z geografskega vidika, ob nujnih interdisciplinarnih prispevkih jezikoslovne, antropološke in pravne narave.

Srečanje se je začelo z uvodnima predavanjema o standardizaciji zemljepisnih imen ter o pravnih vidikih večjezičnosti v Italiji. Sledil je sklop krajših predavanj o večjezičnih zemljepisnih imenih v južni Italiji temu pa okrogla miza o pogledih na večjezičnost »od zunaj«. Strokovnjaki z različnih univerz in raziskovalnih inštitutov smo predstavili svoje poglede in izkušnje glede naslovne teme – med drugim je bil predstavljen postopek standardizacije italijanskih zemljepisnih imen v Sloveniji. Drugi dan je bil osredinjen na vprašanja večjezičnosti v severni Italiji. Sklopu predavanj je sledila okrogla miza z različnimi deležniki. Med drugimi sta sodelovali tudi Andreja Kalc (Slovenski raziskovalni inštitut iz Trsta) in Laura Sgubin (Centralni urad za slovenski jezik iz Trsta), ki sta spregovorili o aktivnostih na področju standardizacije slovenskih zemljepisnih imen v Italiji.

Tretji dan dogodka je bil namenjen ekskurziji v gorsko vas Luserna (cimbrijsko *Lusérn*, nemško *Lusern*) (slika 3). Luserna, od Trenta oddaljen dobrih 40 km, je središče cimbrijskega jezika in kulture. Po popisu iz leta 2021 se je slabih 70 % prebivalcev opredelilo govorce cimbrijskega jezika kot materne jezika. Cimbrijski jezik je germanski jezik (po mnenju nekaterih narečje nemščine) in se rahlo razlikuje od cimbrijskega jezika, ki ga govorijo drugod v Italiji. Luserna je bila naseljena okrog leta 1400 s strani bavarskih naseljencev iz bližnjega Lavarona. Proti koncu 19. stoletja je Luserna postala znana po tradiciji klekljanja čipk, zahvaljujoč avstro-ogrski upravi pa so tam delovale tako nemške kot italijanske šole. Med vzponom fašizma je bila raba cimbrijskega jezika prepovedana, kar je med domačini sprožilo upor. Jezikovna skupnost je ustrezne pravice dobila šele leta 2008.

Matjaž Geršič

32. mednarodna kartografska konferenca

Vancouver, Kanada, 17.–22. 8. 2025

32. mednarodna kartografska konferenca z naslovom »Kartiranje prihodnosti: inovacije, vključevanje in trajnostnost« (32nd *International Cartographic Conference: Mapping the Future: Innovation, Inclusion, and Sustainability*) in dan prej pripadajoče delavnice so bile organizirane v Vancouvru v Kanadi med 17. in 22. avgustom 2025. Tokrat je dogodek gostil Kanadski inštitut za geomatiko (*Canadian Institute of Geomatics*).

Na dogodku, ki je trajal šest dni, so se zvrstile številne delavnice, vabljeni plenarna predavanja, poslovni in organizacijski sestanki, strokovni ogledi, predstavitve udeležencev, razstava kartografskih del ter več družabnih dogodkov in tekmovanj za najbolj uspešne in privlačne kartografske izdelke. Z vsebinskega vidika je bil dogodek izjemno pester, saj je udeležencem ponudil precej novosti na področju kartografije in sorodnih ved, med drugim lahko izpostavimo načela oblikovanja v kartografiji, pomen zemljepisnih imen, uporabo umetne inteligence in geografskih informacijskih sistemov, aplikativnost pri poučevanju, raziskovanju, prostorskem načrtovanju, naravnih nesrečah ter skrb za vključevanje ranljivih skupin.

ROK CIGLIČ

Slika 1: Konferenca je bila organizirana v prostorih kongresnega središča Canada Place v središču Vancouvra.

ARHIV GIAN ZIRC SAZU

Slika 2: Rok Ciglič in Matjaž Geršič ob pozdravnem panoju konference.

MATJAŽ GERŠIČ

Slika 3: Slovenski prispevki na razstavi otroških kartografskih risb.

Skupno je bilo oddanih 514 predstavitev (povzetkov) ter 86 člankov, ki bodo ob pozitivni recenziji objavljeni v izbranih kartografskih publikacijah. Udeleženci so prispele z vseh celin, med najbolj zastopanimi državami pa so bile Kanada, ZDA, Kitajska, Švica, Avstrija, Nemčija in Poljska.

Podeljenih je bilo več nagrad, med drugim dve častni članstvi, priznanja za izjemno delo v okviru Mednarodne kartografske zveze, nagrade kartografske razstave in otroške razstave risb, štipendije ter nagrade orientacijskega tekmovanja. Naj omenimo, da je v okviru otroške razstave v starostni kategoriji od šest do osem let tretje mesto osvojila slovenska predstavnica Doroteja Vegi.

Na dogodku je bilo tudi kar nekaj predstavnikov slovenskih ustanov, med drugim z ZRC SAZU, Univerze v Ljubljani in Geodetskega inštituta Slovenije. Dušan Petrovič in Matjaž Geršič sta bila tudi člana znanstvenega odbora.

Slovenske geografe sva na dogodku aktivno zastopala spodaj podpisana. Matjaž Geršič je v soavtorstvu s Primožem Gašperičem predstavil Vlogo in pomen geografskih imen na Florjančičevem zemljevidu Kranjske iz 1744 (*The Role and Meaning of Geographical Names on Florjančič's Map of Carniola from 1744*), Rok Ciglič pa v soavtorstvu z Lenartom Štautom in Blažem Komacem prispevek Geografski atlas naravnih nesreč v Sloveniji (*The Geographical Atlas of Natural Disasters in Slovenia*) ter v soavtorstvu z Lenartom Štautom, Anžetom Glušičem in Luko Čehovinom Zajcem prispevek Izzivi globokega učenja pri prepoznavanju kulturnih teras in njihovega kartiranja (*Challenges of Deep Learning Recognition of Cultivated Terraces and Their Mapping: The Case of Slovenia*).

Rok Ciglič, Matjaž Geršič

Regionalna geomorfološka konferenca

Temišvar, Romunija, 16.–18. 9. 2025

Sredi septembra 2025 je v Temišvaru (slika 1) v Romuniji potekala regionalna konferenca Mednarodne geomorfološke zveze (IAG). Konferenco so naslovili *Geomorphology for Society: Challenges and Opportunities* (Geomorfologija za družbo: izzivi in priložnosti). S tem so želeli poudariti vlogo geomorfologije pri razumevanju sodobnih globalnih izzivov – podnebnih sprememb in vpliva človeka na okolje – ter potrebo po učinkovitem posredovanju znanstvenih spoznanj javnosti. Organizacijo je prevzelo Romunsko združenje geomorfologov ob podpori IAG, gostila pa jo je Zahodna univerza v Temišvaru (*Universitatea de Vest din Timișoara*; slika 2). Konferenca se je udeležilo 249 geomorfologov iz 33 držav, ki so lahko izbirali med 20 tematskimi sklopi. Prisluhnili so lahko štirim plenarnim predavanjem ter 135 predstavitev referatov in 97 predstavitev plakatov. Organizirane so bile tudi dve večdnevni predkonferenčni ekskurziji in ena večdnevna pokonferenčna ekskurzija. Kot je v navadi za tovrstne konference, je bil za mlade geomorfologe pred konferenco organiziran štiridnevni »intenzivni tečaj« z naslovom *Geomorphic Services for Environmental Change Understanding: From Field Surveying to Dynamic and Systemic Risks Evaluation* (Geomorfološke storitve za razumevanje okoljskih sprememb: od terenskega raziskovanja do dinamične in sistematične ocene ogroženosti), s poudarkom na metodah terenskega raziskovanja za oceno vpliva podnebnih sprememb na občutljiva gorska okolja.

Konferenca je zajela široko paleto geomorfoloških tem, s poudarkom na geomorfnih nevarnostih in učinkih ekstremnih naravnih procesov, raziskavah obalnih območij, periglacialnih in glacialnih procesih, degradaciji zemljišč, pobočnih procesih, preučevanju rečnih sistemov, sedimentni poveztivosti ter geodiverziteti. Plenarna predavanja so obravnavala trajnost občutljivih ekosistemov rečnih delt, jarkovno erozijo v urbanih okoljih, periglacialni razvoj reliefa romunskih Karpatov ter promoviranje svetovne geomorfološke dediščine.

Na konferenci smo bili tudi štirje udeleženci iz Slovenije, vsi z ZRC SAZU Geografskega inštituta Antona Melika. Špela Čonč je imela v tematskem sklopu o kraški geomorfologiji predstavitev z naslovom *Dolines as fire refuges: example of Kras Plateau and wildfire event 2022, Slovenia*, Mateja Breg Valjavec je imela v tematskem sklopu o virtualnih geomorfoloških ekskurzijah predstavitev z naslovom *A digital*

MATIJA ZORN

Slika 1: V centru Temišvara, mesta v Banatu, ki je v Romuniji četrta po velikosti in šteje približno toliko prebivalcev kot Ljubljana.

MATIJA ZORN

Slika 2: Konferenca je potekala v prostorih Zahodne univerze v Temišvaru.

MATIJA ZORN

Slika 3: Kratersko jezero Sfânta Ana. Ognjenik je bil aktiven pred približno 30.000–35.000 leti.

MATIJA ZORN

Slika 4: Bazaltni stebri v geološkem parku Rocoşul de Jos. Območje je bilo ognjeniško aktivno pred približno 1,2 milijona let.

MATIJA ZORN

Slika 5: Erozijsko žarišče Râpa Roșie je nastalo v rečnih sedimentih in se razprostira na približno 25 ha.

odyssey: exploring glaciokarst and endangered flora in the Dinaric Karst via virtual reality, Jure Tičar je imela v tematskem sklopu o permafrostu in periglacialnih procesih predstavitev plakata z naslovom *Slope destabilization and sediment movement in Snežna Cave (Slovenia): impact of extreme weather events*, podpisani pa sem bil soavtor predavanja v tematskem sklopu o erozijskih žariščih z naslovom *An integrated expert-based methodological framework to map badlands in different morpho-climatic contexts: preliminary results*. Vsi smo se udeležili tudi predkonferenčne ekskurzije v južno Transilvanijo, ki je potekala med 12. in 15. septembrom 2025. V okviru ekskurzije smo najprej obiskali gorovje Făgăraș v južnih Karpatih, v katerega smo se povzpeli po gorski cesti Transfăgărașan, ki je bila preko Južnih Karpatov zgrajena v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Žal nam slabo vreme ni omogočalo, da bi bolje spoznali relief na pretežno metamorfnih kamninah in poledenitev tega dela Karpatov oziroma zgolj uživali v gorskih razgledih. Ekskurzijo smo nadaljevali v Narodnem parku Piatra Craiului v najbolj vzhodnem delu Južnih Karpatov, ki ga krasi izrazit apnenčast greben. Sledilo je spoznavanje nekdanje ognjeniške aktivnosti v Vzhodnih Karpatih; najmlajša ognjeniška aktivnost je bila v zgornjem pleistocenu. Med drugim smo obiskali kratersko jezero Sfânta Ana velikosti 0,2 km² (slika 3), krater Mohoș z razvitim šotnim barjem in ugasli ognjenik Racoș (slika 4). Ob vrnitvi v Transilvansko kotlino smo se spoznali z globokimi holocenskimi zemeljskimi plazovi. Obiskali smo tudi srednjeveško mesto Sighișoara, ki je del Unescove svetovne dediščine, ter slana jezera pri Ocna Sibiului, kjer rudarjenje soli poteka vse od prazgodovine. Romunija ima bogate zaloge soli, ki so ocenjene na 4390 milijonov ton in se razprostirajo na območju večjem kot Slovenija. Ekskurzijo smo končali na obsežnem erozijskem žarišču Râpa Roșie (slika 5).

Matija Zorn

Človek v družbenem in naravnem okolju v zgodovinski perspektivi

Brežice, 1.–2. 10. 2025

V začetku oktobra 2025 sta po naključju dve slovenski stanovski združenji imeli svoje osrednje zborovanje v istem delu Slovenije. Zgodovinarji so 1. in 2. oktobra v Brežicah organizirali 41. zborovanje slovenskih zgodovinarjev, nedaleč stran na Gradu Podsreda pa smo geografi imeli 3. in 4. oktobra 24. zborovanje slovenskih geografov (glej naslednje poročilo). To poročilo se bo posvetilo prvemu.

Zborovanje zgodovinarjev je potekalo v Posavskem muzeju Brežice (sliki 1 in 3) in je imelo naslov »Človek v družbenem in naravnem okolju v zgodovinski perspektivi«, naslov, ki je nagovarjal tudi geografe. Zborovanje je organizirala Zveza zgodovinskih društev Slovenije v sodelovanju s Posavskim muzejem Brežice, Oddelkom za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Znanstveno-raziskovalnim središčem Koper in Inštitutom za novejšo zgodovino. Na zborovanju je bilo predstavljenih 42 referatov, ki so bili razdeljeni v 10 tematskih sekcij, med njimi so bila tudi tri vabljenja predavanja. Organizirana je bila tudi okrogla miza z naslovom »Valorizacija dokumentarnega gradiva ter kriteriji, po katerih arhivi določajo, kaj je arhivsko gradivo«. Ker so bili referati snemani, bodo javno dostopni, izbrani pa bodo objavljeni v reviji Zgodovinski časopis, predvidoma prihodnje leto. Povzetki predstavitev so dostopni na spletnem naslovu: <https://zzds.si/post-2025-09-30.html>.

Ker je bila naslovna tema zborovanja zelo interdisciplinarna, smo se nanjo odzvali na ZRC SAZU Geografskem inštitutu Antona Melika, saj z zgodovinarji že vrsto let sodelujemo pri raziskovalnih projektih. Tako smo bili povabljeni, da sodelujejo v tematski sekciji z naslovom »Infrastruktura v Alpah: od zamišljanja do izvedbe« (slika 4). Podpisani sem skupaj s Petrom Mikšo (Oddelke za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani) predstavil referat z naslovom »Projekti visokogorskih turističnih središč v slovenskih Alpah po drugi svetovni vojni«, o izvedenih in neizvedenih naložbah v visokogorska turistična središča, katerih ideje vzniknejo v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Skupaj z Oddelkom za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani pa smo organizirali tematsko

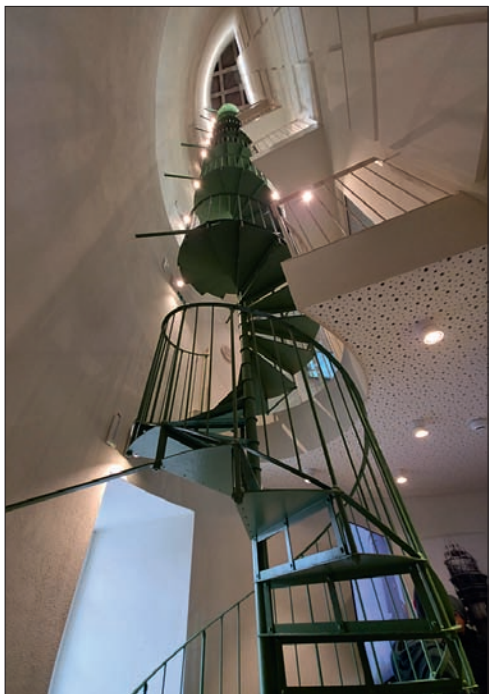

MATIJA ZORN

Slika 1: Zborovanje je potekalo na brežiškem gradu, kjer domuje Posavski muzej Brežice.

MATIJA ZORN

ROBERT VURUŠIČ

Slika 2: Posebna znamenitost Brežice je vodni stolp, ki je bil zgrajen leta 1914. Visok je 46 m in daje posebno veduto mestu. Popolnoma je bil obnovljen leta 2022, ko je v njem dobil prostore muzej vodne infrastrukture kot del Posavskega muzeja Brežice, služi pa tudi kot razglednik.

ROBERT VURUŠIČ

Slika 3: Baročna Viteška dvorana na brežiškem gradu.

ROBERT VURUŠIČ

Slika 4: V diskusiji v okviru tematske sekcije z naslovom »Infrastruktura v Alpah: od zamišljanja do izvedbe« smo sodelovali (od desne): Peter Mikša, Sara Šifrar Krajnik (Inštitut za novejšo zgodovino) in podpisani.

TONJA JERKIČ

Slika 5: Jure Tičar je predstavil Kataster jam Jamarske zveze Slovenije kot neizkoriščen zgodovinski vir.

sekcijo z naslovom »Kraške jame in njihov zgodovinski pomen«, saj smo imeli med letoma 2022 in 2024 z omenjenim oddelkom potekajoči ciljni raziskovalni projekt z naslovom »Dopolnitev evidence prikritih vojnih grobišč in Registra vojnih grobišč s podatki o prikritih vojnih grobiščih v podzemnih jamah« (V6-2281). Jure Tičar je v okviru sekcije predstavil dva referata »Kataster jam kot vir zgodovinskih informacij« in »Terensko preučevanje potencialnih (po)vojnih grobišč v kraških jamah«. V prvem je izpostavil Kataster jam Jamarske zveze Slovenije kot neizkoriščen zgodovinski vir (slika 5), saj zapisniki jamarjev med drugim zajemajo podatke o grobiščih, zatočiščih v času vojn, pridobivanju surovin, vojaški, turistični, verski in kulturni rabi jam ter ustnem izročilu. V drugem prispevku pa je predstavil konkretno terensko delo v okviru omejenega projekta, tj. potek pregleda izbranih jam, ki so bila predhodno evidentirane kot potencialna grobišča. Med številnimi okoljskozgodovinskimi temami, ki so bile predstavljane na zborovanju, je bila za geografe med bolj zanimivimi sekcija z naslovom »Zgodovina poplav na Slovenskem od 19. stoletja do danes«. Naslednje zborovanje slovenskih zgodovinarjev bo čez dve leti.

Matija Zorn

24. zborovanje slovenskih geografov

Grad Podsreda, 3.–4. 10. 2025

Zborovanja slovenskih geografov so tradicionalno namenjena predstavitvi geografskih raziskav, povezanih z območjem, kjer dogodek poteka. Na teh dogodkih se slovenski geografi zbirajo že od leta 1952, ko je prvi kongres slovenskih geografov potekal v Kamniku. Tokratnega dogodka, ki sta ga organizirala Zveza geografov Slovenije in Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ob pomoči Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj kot soorganizatorja ter lokalnih partnerjev Kozjanskega regijskega parka in Fakultete za turizem Univerze v Mariboru, se je udeležilo skoraj 150 udeležencev.

V središču 24. zborovanja je bilo območje Kozjanskega in širšega Obsotelja. Ne prvič, saj je bilo 9. zborovanje leta 1973 v Rogaški Slatini. Osrednja tema tokratnega srečanja je bila »Kozjansko – izzivi trajnostnega razvoja in obmejnosti«.

Dvodnevno zborovanje je bilo razdeljeno na več sklopov, strokovnih predstavitev, okroglo mizo in ekskurzijo s terenskimi predstavitvami. Uvodnim pozdravom (slika 1) sta sledili plenarni predavanji Helene Rožman in Jerneja Zupančiča o lokalni identiteti in mejnosti pokrajine. Dopoldanski del se je zaključil z okroglo mizo o razvojnih izzivih Kozjanskega. Na njej so lokalni deležniki in predstavniki ministrstva razpravljali o prednostih, slabostih, priložnostih in nevarnostih, s katerimi se sooča regija.

Popoldanski del se je začel s sklopom, posvečenim šolski geografiji, kjer so predavatelji poleg regionalnih tem predstavili tudi popolnoma prenovljene učne načrte. V nadaljevanju je dogajanje potekalo v dveh vzporednih sekcijah. Prva je bila namenjena predstavitvi raziskav, ki niso bile vezane na Kozjansko (slika 2), druga predstavitvi dobrih praks v šolski geografiji. Bogat nabor raznolikih tem so popestrile tudi štiri študentske predstavitve. Odmoru sta sledili še dve vzporedni sekciji. V prvi so bile v ospredju naravnogeografske, v drugi pa družbenogeografske teme, kot so na primer problematika potresa leta 1974, vidiki lokalnega podnebja, vodna bilanca Posotelja, problemska območja, razvojna prizadevanja, vloga žensk pri razvoju regije, posledice ukinjanja volišč in razvoj turizma.

Dogajanje se je iz Gradu Podsreda preselilo v gostišče Kozjanski dvor v Kozjem, kjer je potekala večerja in podelitev priznanj Zveze geografov Slovenije. S priznanji smo se zahvalili 22 geografom za njihovo požrtvovalno delo na društveni ravni in v stroki (slika 3). Najuglednejši priznanji sta prejela Matej Gabrovec (Melikovo priznanje) in Stanko Pelc (Ilešičevo priznanje). Častni član pa je postal sarajevski kolega Ranko Mirić.

Delo se je nadaljevalo na sobotni ekskurziji s terenskimi predstavitvami z najrazličnejšimi geografskimi tematikami tako s področja družbene kot fizične in regionalne geografije. Spet so se udeleženci zbrali na Gradu Podsreda, kjer so spoznali interaktivno spletno aplikacijo za ogled Kozjanskega parka ter

LENA KROPIVŠEK

Slika 1: Zborovanje je uradno odprl predsednik Zveze geografov Slovenije Aleš Smrekar.

LENA KROPIVŠEK

Slika 2: Predstavitev posterjev je potekala v grajski galeriji in na grajskem podstrešju.

TIM GREGORIČ

Slika 3: Nagrajenci Zveze geografov Slovenije.

BOŠTJAN ROČELJ

Slika 4: Drugi dan zborovanja je bila v okviru terenskih predstavitev postavljena tablica Visoke vode na kamnitem mostu v Podsredi. Akcijo nameščanja oznak visokih voda organizira Komisija za hidrogeografijo pri Zvezi geografov Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za naravne vire in prostor.

se seznani s problematiko turizma na Kozjanskem. Pot je udeležence vodila naprej na razgledišče Vetrnik, kjer sta bili predstavitvi o podnebnih spremembah in prsteh na Kozjanskem. Pri kamnitem mostu v Podsredi so se seznani s hidrogeografskimi značilnostmi Kozjanskega, temu je sledila postavitve oznake »Gladina vode za obeležje visokih voda«, ki jo je organizirala Komisija za hidrogeografijo pri ZGS ob pomoči lokalne skupnosti (slika 4). Sledil je obisk sadovnjaka Kozjanskega parka, kjer so udeleženci spoznali vlogo in pomen parka v lokalnem okolju. Ekskurzija se je zaključila v Kozjem, kjer si je del udeležencev v muzejski učilnici ogledal predstavo »Huda učiteljica«, del pa je odšel na voden ogled po naselju.

Organizatorji zborovanja so želeli oblikovati dogodek, ki bo omogočil medsebojno izmenjavo znanja med geografskimi raziskovalci, učitelji in študenti ter dodatno okrepil dialog med raziskovalno in pedagoško geografijo. Glede na odziv udeležencev jim je to tudi uspelo.

Geografskemu preučevanju Kozjanskega je posvečena tudi posebna monografija, ki predstavlja naj-novejše geografske raziskave pokrajine med Savinjo in Sotlo.

Na 25. zborovanju slovenskih geografov v Ilirski Bistrici, ki ga bosta poleg Zveze geografov Slovenije organizirala Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem in Občina Ilirska Bistrica leta 2029, bodo udeleženci predstavljali prispevke iz okoliške pokrajine.

Boštjan Rogelj, Aleš Smrekar

Znanstvena konferenca Ustvarjanje podeželske pokrajine: sredozemska snovna in nesnovna dediščina

Ravello, Italija, 11. 10. 2025

V Ravello v Italiji se je 11. 10. 2025 odvila enodnevna konferenca z naslovom »Ustvarjanje podeželske pokrajine: sredozemska snovna in nesnovna dediščina« (*The Construction of the Rural Landscape: Mediterranean Tangible and Intangible Heritages*), na kateri so raziskovalci predstavili različne študije s področja arhitekture, krajinske arhitekture, geografije in sorodnih ved. Dogodek sta organizirala Oddelek za arhitekturo Univerze Federico II v Neaplju (*Department of Architecture at the Federico II University of Naples*) in Univerzitetni center za kulturno dediščino v Ravello (*University Centre for Cultural Heritage in Ravello*). Predavatelji so večinoma prišli iz Italije, nekaj udeležencev je bilo tudi iz Španije in Slovenije, svoja dela pa so predstavili tudi študentje iz Poljske, Romunije in drugih držav, ki so zaključevali več-dnevno izobraževanje pri projektu znotraj programa Erasmus BIP (*Blended Intensive Programme*).

ROK CIGLIČ

Slika: Kulturne terase dajejo Ravello in okoliškim naseljem izjemen pokrajinski pečat.

Na konferenci izpostavljene tematike so bile: grajena infrastruktura na podeželju, infrastruktura in prostor, varovanje kulturne dediščine in podeželskih pokrajin ter podeželske pokrajine in podnebne spremembe. Večina predavanj je obravnavala snovno kulturno dediščino v pokrajini, predvsem suhe zidove, terase in stavbe. Predavanja so potekala v angleščini ali italijanščini z angleškimi projekcijami.

Na dogodku sva sodelovala spodaj podpisana, ki sva v soavtorstvu z Anžetom Glušičem, Luko Čehovinom Zajcem ter Dragom Perkom predstavila prispevek »Kulturne terase in njihovo kartiranje v sredozemskem delu Slovenije« (*Cultivated Terraces and Their Mapping in the Mediterranean Part of Slovenia*).

Ob dogodku je izšla tudi tiskana publikacija z izvirnim naslovom *La costruzione del paesaggio rurale: patrimoni materiali e immateriali mediterranei/The Construction of the Rural Landscape: Mediterranean Tangible and Intangible Heritages*, kjer so na voljo prispevki v italijanščini in angleščini, ter spletna različica v angleškem jeziku, ki pa v času pisanja poročila še ni bila dosegljiva.

Umestitev dogodka v Ravello ni bila naključna, saj je okolica preprejena z bogato kulturno dediščino, med katero vsekakor izstopajo kulturne terase. Območje italijanskega polotoka Sorrento, vključno z obalo, je namreč zelo hribovito, zato so se v preteklosti morali za vzpostavitev kmetovanja in bivanja reliefu močno prilagoditi z gradnjo teras. Poleg teras pokrajino krasijo tudi stare vile in vrtovi, od koder se razteza pogled na morje. V eni izmed teh vil, vili Rufolo, so se odvila tudi vsa predavanja in razstava plakatov konference.

Rok Ciglič, Lenart Štaut

Slovenski regionalni dnevi 2025: Celostno načrtovanje za prihodnost regij

Kope, 22.–23. 10. 2025

Slovenski regionalni dnevi so letos potekali 22. in 23. oktobra na Kopah, v Grmovškovem domu. Organizatorji dogodka so bili Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti – Geografski inštitut Antona Melika, Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj, Ministrstvo za naravne

ARHIV GIAN ZRC SAZU

Slika: Letošnji dogodek je potekal v Koroški regiji.

vire in prostor, Slovenski regionalno razvojni sklad ter Združenje regionalnih razvojnih agencij. Na dvo-dnevnem dogodku, ki se ga je udeležilo kar 250 udeležencev, je bila osrednja tema celostno načrtovanje za prihodnost regij. Dogodek je združil številne predstavnike regionalnih razvojnih agencij, občin, mini-strstev in strokovnjake s področja regionalnega razvoja. Oba dneva smo lahko prisluhnili izredno zanimivim in bogatim temam. Prvi sklop je obravnaval novo finančno perspektivo, ki glede na napove-di pomeni pomemben zasuk glede na dosedanje prakso. Predlogi, kot je združevanje kohezijske in kmetijske politike, postavljajo države članice Evropske unije pred velike izzive, ki pa se bodo kristalizirali tekom pogajanj v obdobju do začetka novega programskega obdobja. Bistveno je, da preidemo iz načrtovanja za črpanje k načrtovanju za razvoj, da presežemo preživeti razvojni model, temelječ na poceni delovni sili in preidemo na inovacijsko podprto rast. Pri tem morajo razvojne politike ob zagotavljanju ekono-mije obsega upoštevati tudi regionalno raven in odgovoriti zlasti na potrebe ljudi. To je ena od bistvenih nalog Strategije regionalnega razvoja Slovenije za obdobje 2026–2050, ki bo začrtala smer razvoja slo-venskih regij v prihodnjih desetletjih. Smo namreč v času številnih globalnih sprememb in megatrendov, kot so metropolitinizacija, demografske in podnebne spremembe, digitalizacija. Tudi zaradi njih se v zad-njih letih regionalne razlike ponovno povečujejo in čas je za preobrat v smeri policentričnega, prostorsko uravnoteženega razvoja, ki temelji na krepitvi regijskih središč. Za to so potrebni novi pristopi in novi načini upravljanja; regionalno raven je treba okrepiti, jasneje opredeliti pristojnosti in način odločanja na regionalni ravni, medsebojno uskladiti in povezati dokumente na regionalni ravni (regionalni razvojni programi, regionalni prostorski plani, regionalne celostne prometne strategije in akcijski načrti za prila-gajanje na podnebne spremembe), večji poudarek pa je treba dati tudi ukrepom na regionalni ravni, pri čemer morajo biti v ospredju delovna mesta na ravni regij in inovacijsko podprta rast. Na regionalni ravni se namreč nacionalne strategije preoblikujejo v oprijemljive izboljšave za življenje ljudi. Le tako bomo tudi dejansko uresničili geslo letošnjih slovenskih regionalnih dnevov: Močne regije za močno Slovenijo.

Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat

Konferenca ob izteku mednarodnega leta ohranjanja ledenikov

Forté di Bard, Italija, 11. 12. 2025

Leto 2025 je Organizacija združenih narodov razglasila za mednarodno leto ohranjanja ledenikov (resolucija ZN A/RES/77/158, 14. 12. 2022), da bi poudarila njihov pomen (predvsem pri uravnava-nju globalnih podnebnih in hidroloških razmer ter zagotavljanju pitne vode), ter da bi tisti, na katere imajo procesi v kriosferi neposreden vpliv, dobili potrebno pomoč. Samo v Evropi smo namreč od leta 1976 izgubili prek 850 km³ ledu. Posledično so se po svetu zvrstili številni dogodki, ki so ozaveščali o posledicah izginjanja ledenikov, na primer o manjši razpoložljivosti pitne vode, vode za kmetijstvo in energetiko, manjši zmožnosti uravnavanja suš ob izostanku poletnih padavin, spremembah vodnega režima in posle-dičnih spremembah habitatov za rastline in živali, spreminjanju turistično privlačne pokrajine, večanju nevarnosti ledeniških plazov ter poplavne nevarnosti zaradi mnogo več ledeniških jezer. Številni dogodki so potekali tudi v Italiji, ki je v začetku leta 2025 prevzela dvoletno predsedovanje Alpski konvenciji. Med svoja prednostna področja, kjer so potrebni ukrepi, so uvrstili tudi podnebne spremembe ter posle-dice za ledenike in ostalo kriosfero. Ob izteku mednarodnega leta ohranjanja ledenikov so v dolini Aosta organizirali konferenco (slika 1) z naslovom *Glaciers, Permafrost, Snow and Water* (Ledeniki, perma-frost, sneg in voda), na kateri se je v dopoldanskem delu zvrstilo šest vabljenih predavanj, v popoldanskem delu pa so predstavili nekaj poročil, povezanih s tematiko. Predavanja, ki so bila osredotočena na Alpe, so bila posvečena permafrostu, snežni odeji, snežnim plazovom, ledenikom, okoljskim podatkom, ki jih hranijo ledeniki, biotski raznovrstnosti ter kaj na teh področjih dela Alpska konvencija. Predstavljen je bil tudi osnutek 11. Poročila o stanju Alp, ki ga pripravlja italijansko predsedovanje Alpski konven-ciji in je posvečeno alpskim ledenikom.

Matija Zorn

MATIJA ZORN

Slika 1: Konferenca je potekala na utrdbi Forte di Bard v dolini Aosta. Vzpetina, na kateri je utrdba, ima strateški pomen vse od rimskih časov, saj se nahaja ob zožitvi doline. Trdnjava je na njej najmanj od 12. stoletja, današnji izgled pa je dobila v tridesetih letih 19. stoletja. Pomembno vlogo je odigrala v času Napoleonovih osvajanj.

MATIJA ZORN

Slika 2: Vinogradniške terase s kamnito škarko na strmih pobočjih spodnjega dela doline Aosta pri naselju Pont Saint Martin.

POROČILA

Novi doktorji znanosti s področja geografije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani

Tomaž Gorenc:

Razvoj modela součinkovanja vročinskega stresa s socialno-ekonomskimi in zdravstvenimi dejavniki s primerjavo mestnih podnebij Kopra in Ljubljane

Model development of heat stress interaction with socio-economic and health factors with comparison of the urban climates of Koper and Ljubljana

Doktorska disertacija: Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Študijski program humanistika in družboslovje – geografija, 2025, 194 strani

Mentorica: dr. Katja Vintar Mally

Zagovor: 29. 5. 2025

Naslov: Inštitut za zdravje in okolje, Slovenska cesta 56, 1000 Ljubljana

E-pošta: tomaz.gorenc@izo.si

Izvleček: Doktorska disertacija obravnava razvoj modela součinkovanja vročinskega stresa s socialno-ekonomskimi in zdravstvenimi dejavniki na primeru dveh mestnih sosesk, Olma v Kopru in Zupančičeve jame v Ljubljani. Vročinski stres je obravnavan kot eden ključnih učinkov podnebnih sprememb, ki se v urbanem okolju prepletajo z značilnostmi mestnega toplotnega otoka ter z ranljivostjo prebivalstva. Raziskava temelji na metodološkem pristopu KAP (znanje, stališča, vedenje) in geografskem socialnoekološkem okviru, pri čemer so analizirane demografske, izobraževalne, ekonomske in zdravstvene značilnosti prebivalcev. V dveh fazah raziskave je bil izveden pregled literature, spletna predraziskava ter osrednja terenska raziskava jeseni 2020. Rezultati kažejo, da socioekonomski status in zdravje pomembno vplivata na zaznavanje vročinskega stresa, stališča do tveganj ter izvajanja preventivnih ukrepov. Med socioekonomskimi dejavniki najbolj izstopata spol (vedenje) in dohodek (znanje), med zdravstvenimi pa samoocena zdravja, ki vpliva predvsem na stališča. Ugotovitve potrjujejo, da razlike med prebivalci obstajajo ne glede na podnebni tip ter da vročinski stres nastopa tudi izven formalno definiranih vročinskih valov. Razviti model omogoča boljše razumevanje ranljivosti prebivalstva in predstavlja izhodišče za učinkovitejše javnozdravstvene, urbanistične in komunikacijske prilagoditvene ukrepe.

Ključne besede: vročinski stres, socialno-ekonomski dejavniki, zdravje, KAP pristop, mestno podnebje, podnebne spremembe

Anja Trobec:

Razvojni potencial ekološkega kmetijstva na zavarovanih območjih
Development potencial for organic farming in protected areas

Doktorska disertacija: Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Študijski program humanistika in družboslovje – geografija, 2025, 296 strani

Mentorica: dr. Katja Vintar Mally

Somentorica: dr. Barbara Lampič

Zagovor: 5. 11. 2025

Naslov: Ministrstvo za naravne vire in prostor, Direktorat za naravo, Dunajska cesta 48, 1000 Ljubljana

E-pošta: anja.trobec@gov.si

Izvleček: Pri razvoju trajnostne kmetijske prakse – ekološkega kmetijstva, imajo pomembno vlogo zavarovana območja, kjer je kmetijstvo že od nekdaj prisotno in je sooblikovalo kulturno pokrajino. Zavarovanje kulturne pokrajine lahko na različne načine vpliva na razvojno dinamiko ekološkega kmetijstva. V doktorski disertaciji smo preučevali značilnosti in razvoj ekološkega kmetijstva na zavarovanih območjih kulturne pokrajine. Ugotavljali smo, v kolikšni meri in na kakšen način se zavarovanost nekega območja odraža v razvojnem potencialu ekološkega kmetijstva. Osredotočili smo se na vrednotenje vpliva varstvenih režimov in načinov upravljanja zavarovanih območij na zalogo in rabo razvojnega potenciala ekološkega kmetijstva. Za potrebe raziskave smo opredelili razvojni potencial ekološkega kmetijstva ter razvili metodologijo za njegovo ocenjevanje na zavarovanih območjih. Izkazalo se je, da je na zavarovanih območjih ekološko kmetijstvo v splošnem premalo uveljavljeno, njegov razvojni potencial pa preslabo izkoriščen. Razvoj ekološkega kmetijstva na zavarovanih območjih spremljajo številni izzivi, povezanimi z značilnostmi sistema varstva narave, vprašanjem skladnosti okoljske in kmetijske zakonodaje in obstoječimi načini sodelovanja med deležniki. Zaradi sinergijskih učinkov ekološkega kmetijstva in zavarovanih območij bi veljalo načrtno pristopiti k soočanju s prepoznanimi izzivi in pospešenem uveljavljanju ekološkega kmetijstva na zavarovanih območjih. V ta namen smo oblikovali smernice nadaljnega razvoja ekološkega kmetijstva na obstoječih in morebitnih novih zavarovanih območjih.

Gljučne besede: ekološko kmetijstvo, zavarovano območje, trajnostni razvoj, razvojni potencial, kulturna pokrajina, upravljanje zavarovanih območij, varstveni režimi

Nejc Bobovnik:

Razvoj metode za izračun ekološkega odtisa slovenskih regij

Development of a method for calculating the ecological footprint of Slovenian regions

Doktorska disertacija: Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Študijski program humanistika in družboslovje – geografija, 2025, 219 strani

Mentorica: dr. Katja Vintar Mally

Somentor: dr. Simon Kušar

Zagovor: 3. 12. 2025

Naslov: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

E-pošta: nejc.bobovnik@ff.uni-lj.si

Izvleček: Ekološki odtis meri porabo naravnih virov glede na njihovo razpoložljivost in je uporaben tudi na regionalni ravni. Doslej so izračuni temeljili izključno na nacionalnih podatkih, statistično razdeljenih med regije, kar omejuje njihovo natančnost. Namen disertacije je razviti metodo za izračun ekološkega odtisa slovenskih statističnih regij na podlagi kakovostnejših podatkov. Obstoječe mednarodne metode smo ustrezno prilagodili za slovenske razmere, pri čemer izračun temelji na hibridnem pristopu. To pomeni izračun ogljičnega odtisa po pristopu od spodaj navzgor in preostanek izračuna po pristopu od zgoraj navzdol z uporabo podatkov Statističnega urada Republike Slovenije. Kljub omejitvam uporabljenih podatkov metoda omogoča redne izračune ekološkega odtisa in biokapacitete ter oblikovanje ukrepov in strategij v okviru regionalnega načrtovanja. Razlike med regijami so velike: najvišji ekološki odtis ima Pomurska regija (6,26 gha/prebivalca), najnižjega pa Zasavska regija (4,31 gha/prebivalca). Primorsko-notranjska regija ima najvišjo biokapaciteto (7,62 gha/prebivalca) in je edina regija z ekološkim presežkom. Najnižjo biokapaciteto ima Osrednjeslovenska regija (1,09 gha/prebivalca), ki posledično beleži tudi najvišji ekološki primanjkljaj. Razvita metoda pomeni pomemben prispevek k razvoju geografskih pristopov za prostorsko spremljanje in vrednotenje okoljskih pritiskov ter trajnostnega razvoja. Omogoča prepoznavanje regionalnih razlik ter njihovo povezovanje z razvojnimi

in prostorskimi značilnostmi, kar krepi aplikativno vrednost geografskih analiz pri oblikovanju regionalnih in trajnostnih politik.

Ključne besede: ekološki odtis, ogljični odtis, biokapaciteta, hibridni pristop, regionalna geografija, statistične regije, Slovenija

Lucija Miklič Cvek

Poročilo o delu Zveze geografov Slovenije v letu 2025

Ljubljana, Gosposka ulica 13, <https://www.zveza-gs.si/>

Leta 2025 je bilo v Zvezo geografov Slovenije včlanjenih šest društev (Ljubljansko geografsko društvo, Društvo učiteljev geografije Slovenije, Geografsko društvo Gorenjske, Geografsko društvo Maribor, Društvo mladih geografov Slovenije in Društvo študentov geografije Maribor) ter šest posameznikov. Pod njenim okriljem so delovale Komisija za hidrogeografijo, Komisija za uporabo geografskih informacijskih sistemov pri varovanju okolja in Komisija za regionalno in prostorsko planiranje.

Izvršni odbor (IO) se je sestel na štirih rednih in dveh dopisnih sejah. Marca je organiziral občni zbor, ki so se ga udeležili predstavniki vseh včlanjenih društev. Na njem so bila predstavljena poročila o delu organov ZGS ter poročila o delovanju društev in komisij ter sprejet program dela za leto 2026. Občni zbor je izvolil Tima Gregorčiča za novega člana izvršnega odbora ZGS (nadomestil je Leo Rebernik) in ga imenoval za sourednika revije Geografski obzornik. Hkrati je za novega člana disciplinske komisije izvolil Danijela Davidoviča. Zamenjal je Gregorja Kovačiča, ki je s funkcije odstopil. Občni zbor je potrdil, da bo 25. zborovanje slovenskih geografov leta 2029 potekalo v Brkinih. Soorganizatorja zborovanja sta Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem in Občina Ilirska Bistrica.

V okviru publicistične dejavnosti so bile izdane dve številki znanstvene revije Geografski vestnik (letnik 97) ter dve dvojni številki strokovne revije Geografski obzornik (letnik 72). Reviji nadaljujeta tradicijo seznanjanja strokovne in širše javnosti z znanstvenimi dosežki geografske vede.

Osrednji dogodek leta 2025 je bilo **24. zborovanje slovenskih geografov** z naslovom »Kozjansko – izzivi trajnostnega razvoja in obmejnosti«, ki je potekalo 3. in 4. oktober na Gradu Podsreda in v Kozjem. Dvodnevnega dogodka, ki sta ga organizirala Zveza geografov Slovenije in Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ob pomoči Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj kot soorganizatorja in lokalnih partnerjev Kozjanskega regijskega parka in Fakultete za turizem Univerze v Mariboru, se je udeležilo skoraj 150 udeležencev. V okviru zborovanja so bila podeljena tudi priznanja ZGS. Priznanja je prejelo 22 geografov za njihovo požrtvovalno delo na društvenem področju in v stroki. Najuglednejši priznanji sta prejela Matej Gabrovec (Melikovo priznanje) in Stanko Pelc (Ilešičevo priznanje). Častni član pa je postal sarajevski kolega Ranko Mirić.

Zveza geografov Slovenije je 4. aprila 2025 koordinirala organizacijo **Noči geografije**, v okviru katere se je odvilo šestnajst dogodkov. Zaradi skromne udeležbe v preteklih letih se je IO ZGS odločil, da tokrat ne organizira osrednjega virtualnega dogodka.

Zveza geografov Slovenije in Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem sta 13. junija 2025 organizirala **2. Dan geografije**, ki se ga je udeležilo 45 zaposlenih s štirih geografskih ustanov v Sloveniji. Dogodek je potekal v Ilirski Bistrici in na Volovji rebri, gostila pa ga je Občina Ilirska Bistrica. V okviru dogodka je bilo podpisano tudi pismo o nameri o sodelovanju pri pripravi in izvedbi **Zborovanja slovenskih geografov leta 2029** v Brkinih, ki sta ga podpisala predsednik ZGS Aleš Smrekar in župan občine gostiteljice Gregor Kovačič.

Komisija za regionalno in prostorsko planiranje ZGS in Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani sta 17. oktobra 2025 organizirala **Mesec prostora 2025** z naslovom »Digitalne rešitve za digitalni svet – Prihodnost prostorskega načrtovanja«. Dogodka se je udeležilo 100 udeležencev.

Zveza geografov Slovenije je tudi v letu 2025 podelila **Bohinčevo nagrado** za najboljše študentsko delo s področja geografije. Komisija za podelitev nagrade v sestavi Jure Tičar, Primož Pipan in Petra Gostinčar je prejela šest prijav in odločila, da nagrado prejme študent Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani Tim Gregorčič za magistrsko delo z naslovom *Kvantifikacija in ovrednotenje zunanje toplotne obremenitve ljudi na lokalnih podnebni območjih mesta Ljubljana* (mentor: Matej Ogrin; somentorja: Stevan Savič in Blaž Repe).

Zveza geografov Slovenije je tudi leta 2025 zastopala slovenske geografinje in geografe v Mednarodni geografski zvezi (IGU – *International Geographical Union*) in Evropskem združenju geografskih zvez (EUGEO – *Association of Geographical Societies in Europe*). Predstavniki ZGS so se udeležili EUGEO kongresa na Dunaju, ki je potekal med 8. in 11. septembrom 2025. V okviru kongresa je potekala tudi skupščina EUGEO.

ZGS je bila prisotna na družbenem omrežju Facebook. Osrednja kanala za obveščanje pa še naprej ostajata Geolista ter spletna stran ZGS (<https://www.zveza-gs.si/>).

Na občnem zboru leta 2026 bodo potekale volitve novega predsednika in članov izvršnega odbora. Društva so bila pozvana, da v skladu z 20. in 21. členom statuta predlagajo kandidate za predsednika in člane izvršnega odbora ZGS. Vsako društvo lahko predlaga enega kandidata za predsednika in tri kandidate za člane izvršnega odbora ZGS. Kandidat mora biti član društva predlagatelja.

Boštjan Rogelj

Poročilo o delu Ljubljanskega geografskega društva v letu 2025

Ljubljana, Gosposka ulica 13, <http://www.lgd-geografi.si/>

Leta 2025 smo v Ljubljanskem geografskem društvu v okviru rednih dejavnosti izvedli 28 prireditev: devetnajst ekskurzij (sedem pohodnih, šest po Sloveniji in sosednjih pokrajinah ter šest kratkih), šest potopisnih predavanj ter dva geografska večera in fotodelavnico (preglednice 1–6). Ekskurzije po Sloveniji in sosednjih pokrajinah so bile ponovno bolj tematsko obarvane, prevladovala so kulturne in umetnostne vsebine. Na kratkih ekskurzijah smo ponovno spoznavali različne lokalno relevantne tematike ter ustanove v prestolnici. V okviru pohodnih ekskurzij smo nadaljevali s potjo po nekdanji deželi Kranjski s poudarkoma na zavarovanih območjih narave in demografsko ogroženih manjših naseljih. Potopisna predavanja in geografski večeri so se vrnili v prenovljeno dvorano Zemljepisnega muzeja (po novem Gosposka in Križevniška dvorana Zemljepisnega muzeja GIAM ZRC SAZU), tako kot doslej pa smo jih vzporedno prenašali po spletu – razen potopisa v Atriju ZRC SAZU, ki ga je predavatelj izvedel s pomočjo diaprojektorja (slika 1). Na geografskih večerih smo obravnavali nadvse aktualni temi – sodobna energetska razpotja in globokomorsko rudarjenje, na potopisnih predavanjih pa smo spoznavali precej oddaljene destinacije. V sodelovanju z Založbo ZRC smo izdali tudi dva knjižna vodnika: *Slovenija XI* in *Metodova krožnica: pohodne ekskurzije LGD*. Društvenih prireditev se je skupaj udeležilo 604 oseb. V povprečju so bila najbolj obiskana potopisna predavanja (42 oseb), ki so poskrbela tudi za najbolj obiskan dogodek leta (Kolumbija, Ekvador, Peru – od obale prek Andov do džungle: 70 oseb). Društvo je tako nadaljevalo z uresničevanjem svojega temeljnega poslanstva – razvijanjem geografske znanosti in izobraževanja, uveljavljanjem geografije v družbi, izobraževanjem članov in popularizacijo geografskih spoznanj, kar nenazadnje potrjuje tudi status nevladne organizacije v javnem interesu na področju vzgoje in izobraževanja.

V letu 2025 smo še naprej sodelovali z drugimi geografskimi ustanovami in društvi, zlasti z DMGS-jem: sej izvršnega odbora se je redno udeleževala njihova predstavnik (Katja Levstek), članom in članicam smo poslali izhode prednovoletne številke glasila GEOMix, dve potopisni predavanji in ekskurzijo pa smo pripravili skupaj. Ljubljansko geografsko društvo je zastopano tudi v organih Zveze geografov Slovenije (ZGS) in ostaja med njenimi najdejavnejšimi člani. Članstvu še naprej pošiljamo številke revije Geografski obzornik, ki jo izdaja ZGS, po novem pa omogočamo tudi naročnino na Geografski vestnik.

Preglednica 1: Ekskurzije po Sloveniji in sosednjih pokrajinah v letu 2025.

datum	naslov	vodja
22. 3. 2025	Kulturna in naravna dediščina Kostanjevice na Krki z okolico	Polona Senčar
10. 5. 2025	Po poteh Alme M. Karlin: od zibelke v Celju do groba na Svetini	Barbara Trnovec
31. 5. 2025	Po Kosovelovih poteh	Jana Ozimek
20. 9. 2025	Rakov Škocjan z okolico: relief kot odsev pretekle hidrološke dinamike in razvoja kraških polj	dr. Mateja Ferk
18. 10. 2025	Vipavska dolina in njene nove razvojne možnosti	Katja Levstek (DMGS)
25. 10. 2025	Bled z gradom, vilami in hoteli	dr. Nika Leben

Preglednica 2: Kratke ekskurzije v letu 2025.

datum	naslov	vodja
4. 2. 2025	Arheološko najdišče NUK II	Blaž Orehek
2. 4. 2025	Frančiškanska knjižnica	Frančiškanska knjižnica
9. 4. 2025	Mostovi in nabrežja Ljubljane	Natalija Lapajne, Muzej za arhitekturo in oblikovanje
12. 9. 2025	1495 dni Ljubljane med 2. svetovno vojno	Muzeji in galerije mesta Ljubljane
6. 10. 2025	Frančiškanska knjižnica (ponovitev)	Frančiškanska knjižnica
22. 10. 2025	Center Rog	Center Rog

Preglednica 3: Pohodne ekskurzije v letu 2025.

datum	Naslov	vodja
16. 2. 2025	Etapa #27: Ig – Ljubljana	dr. Matej Gabrovec
16. 3. 2025	Etapa #28: Ljubljana – Topol pri Medvodah	dr. Matej Gabrovec
13. 4. 2025	Etapa #29: Topol pri Medvodah – Belica	dr. Matej Gabrovec
18. 5. 2025	Etapa #30: Belica – Vrhnika	dr. Matej Gabrovec
15. 6. 2025	Etapa #31: Vrhnika – Dobec	dr. Matej Gabrovec
28. 9. 2025	Etapa #32: Dobec – Cerknica	dr. Matej Gabrovec
12. 10. 2025	Etapa #33: Cerknica – Gorenje Jezero	dr. Matej Gabrovec

Preglednica 4: Potopisna predavanja v letu 2025.

datum	naslov	predavatelj
14. 1. 2025	Japonska avantura očeta in sina	Jure in Urh Omejc
18. 2. 2025	Zelenortski otoki	Matjaž Corel
18. 3. 2025	Kolumbija, Ekvador, Peru – od obale prek Andov do džungle	Jan Popovič (DMGS)
16. 9. 2025	Vzhodni Karibi – island hopping	Džangir Kolar
21. 10. 2025	Potovanja po Aziji pred obdobjem svetovnega spleta	dr. Gregor Majdič
18. 11. 2025	Z nahrbtnikom po navdihujoči Indoneziji	Jan Popovič (DMGS)

Preglednica 5: Geografski večeri v letu 2025.

datum	naslov	predavatelj
11. 3. 2025	Energetska razpotja sveta in Slovenije	dr. Dušan Plut
9. 9. 2025	Globokomorsko rudarjenje	Špela Bandelj Ruiz, Greenpeace Slovenija

Preglednica 6: Fotodelavnice v letu 2025.

datum	naslov	predavatelj
8. 3. 2025	Fotografiranje vode v naravi	Rok Godec

JERNEJ TIRAN

Slika 1: Potopisno predavanje o potovanjih po Aziji pred obdobjem svetovnega spleta ni bilo posebno le zaradi eminentnega gosta in posebne lokacije, temveč tudi zato, ker je bilo izvedeno s pomočjo diaprojektorja.

V letu 2025 smo tako kot doslej v svoje vrste vabili in sprejemali nove članice in člane. Še vedno vabimo k včlanitvi pod ugodnimi pogoji vse nove magistrante in magistrantke Oddelka za geografijo ljubljanske Filozofske fakultete. Tudi letos se nam jih je pridružilo nekaj, kar zagotavlja pomladitev društvenih vrst. Društvo je konec leta štelo 232 članov, kar je osem manj kot lani.

Izvršni odbor društva je v letu 2025 opravil sedem rednih sej in dve dopisni. Sestavljali so ga: Jernej Tiran (predsednik), Adam Gabrič (tajnik), Jasna Sitar (blagajničarka), Marko Senčar Mrdaković in Lenart Štut (referenta za ekskurzije), Katja Brcar (referentka za kratke ekskurzije), Sašo Stefanovski (referent za potopisna predavanja), Anja Abrahamsberg (referentka za geografske večere), Matej Jelovčan (referent za založništvo in kartografijo) in Rok Godec (predstavnik učiteljev geografije in referent za fotografsko delavnico). Mesto podpredsednika ni bilo zasedeno.

Jernej Tiran

NAVODILA**NAVODILA AVTORJEM ZA PRIPRAVO PRISPEVKOV
V GEOGRAFSKEM VESTNIKU****1 Uvod**

Na temelju zahtev Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, Poslovnika o delu uredništva revije in odločitev uredniškega odbora Geografskega vestnika so nastala spodnja navodila o pripravi člankov za Geografski vestnik.

2 Usmeritev revije

Geografski vestnik je znanstvena revija Zveze geografov Slovenije. Namenjen je predstavitvi raziskovalnih dosežkov z vseh področij geografije in sorodnih strok. Izhaja od leta 1925. Od leta 2000 izhaja dvakrat letno v tiskani in elektronski obliki na medmrežju (<http://zgs.zrc-sazu.si/gv/>; <http://ojs.zrc-sazu.si/gv/>).

V prvem, osrednjem delu revije se objavljajo članki, razporejeni v štiri sklope oziroma rubrike. To so *Razprave*, kjer so objavljeni daljši, praviloma izvirni znanstveni članki, *Razgledi*, kamor so uvrščeni krajši, praviloma pregledni znanstveni članki, *Metode*, kjer so objavljeni članki, izraziteje usmerjeni v predstavitev znanstvenih metod in tehnik, ter občasna rubrika *Polemike* s članki o pogledih na geografijo.

V drugem delu revije se objavljajo informativni prispevki, razdeljeni v štiri rubrike: *Književnost*, *Kronika*, *Zborovanja* in *Poročila*. V *Književnosti* so najprej predstavljene slovenske knjige, nato slovenske revije, potem pa še tuje knjige in revije. V rubrikah *Kronika* in *Zborovanja* so prispevki razporejeni časovno. V rubriki *Poročila* je najprej predstavljeno delo geografskih ustanov po abecednem redu njihovih imen, nato pa sledijo še druga poročila.

Na koncu revije so objavljena *Navodila avtorjem za pripravo prispevkov v Geografskem vestniku*.

3 Sestavine članka

Članki so lahko oddani v slovenskem jeziku ali dvojezično, enakovredno v slovenskem in angleškem jeziku.

Članki v slovenskem jeziku morajo imeti naslednje sestavine:

- glavni naslov članka,
- avtorjev predlog rubrike (avtor naj navede, v kateri rubriki (*Razprave*, *Razgledi*, *Metode*, *Polemike*) želi objaviti svoj članek),
- ime in priimek avtorja,
- avtorjev znanstveni naziv, če ga ima (dr. ali mag.),
- avtorjev poštni naslov brez krajšav ustanov ali navajanja kratic (na primer: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika, Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija),
- avtorjev elektronski naslov in ORCID,
- izvleček v enem odstavku (skupaj s presledki do 800 znakov),
- ključne besede (do 8 besed),
- title (angleški prevod naslova prispevka),
- abstract (angleški prevod slovenskega izvlečka),
- key words (angleški prevod ključnih besed),

- članek (skupaj s presledki (brez literature in angleškega povzetka) do 30.000 znakov za *Razprave* oziroma do 20.000 znakov za *Razglede*, *Metode* in *Polemike*),
- summary (povzetek članka v angleškem jeziku, skupaj s presledki od 4000 do 8000 znakov, ime prevajalca),
- slikovne priloge.

Dvojezični članki so napisani enakovredno v angleškem in slovenskem jeziku. Ti članki ne potrebujejo povzetka. Za pisanje člankov v angleškem jeziku glej poglavje 3 v prevodu navodil.

Članek naj ima naslove poglavij označene z arabskimi števki (na primer 1 Uvod, 2 Metodologija, 3 Terminologija). Razdelitev prispevka na poglavja je obvezna, podpoglavja pa naj avtor uporabi le izjemoma. Zaželeno je, da ima članek poglavji Uvod in Sklep. Obvezno zadnje poglavje je Viri in literatura.

4 Besedilo

Naslovi člankov naj bodo čim krajši.

Digitalni zapis besedila naj bo povsem enostaven, brez vsakršnega oblikovanja, poravnave desne roba, deljenja besed, podčrtavanja in podobnega. Avtor naj označi le krepki (**bold**) in ležeči (*italic*) tisk. Ležeči tisk je namenjen zapisu besed v tujih jezikih (na primer latinščini ali angleščini). Besedilo naj bo v celoti izpisano z malimi črkami (razen velikih začetnic, seveda), brez nepotrebnih krajšav, okrajšav in kratic. Uporabite pisavo Times New Roman z velikostjo 10. Razmik med vrsticami naj bo enojen.

Pisanje opomb pod črto ali na koncu strani ni dovoljeno.

Pri številih, večjih od 9999, se za ločevanje milijonic in tisočic uporabljajo pike (na primer 12.535 ali 1.312.500).

Pri pisanju merila zemljevida se dvopičje piše nestično, torej s presledkom pred in za dvopičjem (na primer 1 : 100.000).

Med številkami in enotami je presledek (na primer 125 m, 33,4 %), med številom in oznako za potenco ali indeks števila pa presledka ni (na primer 12^3 , km², a₅, 15° C).

Znaki pri računskih operacijah se pišejo nestično, razen oklepajev (na primer $p = a + c \cdot b - (a + c : b)$).

Bolj zapletene računske enačbe in podobno morajo biti zapisani z modulom za enačbe (*Equation*) v programu Word.

Avtor naj pazi na zmerno uporabo tujk in naj jih tam, kjer je mogoče, zamenja s slovenskimi izrazi (na primer: klima/podnebje, masa/gmota, material/gradivo, karta/zemljevid, varianta/različica, vegetacija/rastje, maksimum/višek, kvaliteta/kakovost, nivo/raven, lokalni/krajevni, kontinentalni/celinski, centralni/srednji, orientirani/usmerjeni, mediteranski/sredozemski); znanstvena raven člankov namreč ni v nikakršni povezavi z deležem tujk. Izogiba naj se uporabi glagola znašati (na primer namesto »višina znaša 50 m« uporabite »višina je 50 m«), nahajati se (na primer namesto »stavba se nahaja« uporabiti »stavba je« ali »stavba stoji«).

Preglednica: Najpomembnejše prvine preloma revije Geografski vestnik.

format	B5
širina ogledala (širina besedila strani)	134 mm
višina zunanjega ogledala (med zgornjo in spodnjo črto strani)	200 mm
višina notranjega ogledala (višina besedila strani)	188 mm
širina stolpca na strani	64 mm
razmik med stolpcema na strani	6 mm
razmerje širina : višina zunanjega ogledala	1 : 1,5
največje število vrstic na strani	49
največje število znakov v vrstici	100
največje število stolpcev na strani	2
povprečno število znakov na strani	4000

5 Citiranje v članku

Avtor naj pri citiranju med besedilom navede priimek avtorja, letnico ter po potrebi številko strani. Več citatov se loči s podpičjem in razvrsti po letnicah, navedbo strani pa se od priimka avtorja in letnice loči z vejico, na primer: (Melik 1955, 11) ali (Melik, Ilešič in Vrišer 1963, 12; Kokole 1974, 7–8). Če ima citirano delo več kot tri avtorje, se citira le prvega avtorja, na primer (Melik s sodelavci 1956, 217).

Enote v poglavju *Viri in literatura* naj bodo navedene po abecednem redu priimkov avtorjev, enote istega avtorja pa razvrščene po letnicah. Če je v seznamu več enot istega avtorja iz istega leta, se letnicam dodajo črke (na primer 1999a; 1999b). Zapis vsake citirane enote skladno s slovenskim pravopisom sestavljajo trije stavki. V prvem stavku sta navedena avtor in letnica izida (če je avtorjev več, so ločeni z vejico, z vejico sta ločena tudi priimek avtorja in začetnica njegovega imena, med začetnico avtorja in letnico ni vejice), sledi dvopičje, za njim pa naslov in morebitni podnaslov, ki sta ločena z vejico. Če je citirana enota članek, se v drugem stavku navede publikacija, v kateri je članek natisnjen, če pa je enota samostojna knjiga iz zbirke, se v drugem stavku navede ime zbirke. Če je enota samostojna knjiga, drugega stavka ni. Izdajatelja, založnika in strani se ne navaja. Če enota ni tiskana, se v drugem stavku navede vrsta enote (na primer elaborat, diplomsko, magistrsko ali doktorsko delo), za vejico pa še ustanova, ki hrani to enoto. V tretjem stavku se za tiskane enote navede kraj izdaje, za netiskane pa kraj hranjenja. Pri člankih se kraja ne navaja. Pri navajanju literature, ki ima številčno oznako DOI (*Digital Object Identifier*), je treba na koncu navedbe dodati tudi to. Številke DOI so dodeljene posameznim člankom serijskih publikacij, prispevkom v monografijah in knjigam. Številko DOI najdete v samih člankih in knjigah, oziroma na spletni strani <http://www.crossref.org/guestquery>. DOI mora biti zapisan na sledeči način: DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS49205> (glej primer v nadaljevanju).

Nekaj primerov (ločila so uporabljena skladno s slovenskim pravopisom):

1) za članke v revijah:

- Melik, A. 1955a: Kraška polja Slovenije v pleistocenu. Dela Inštituta za geografijo 3.
- Melik, A. 1955b: Nekaj glacioloških opažanj iz Zgornje Doline. Geografski zbornik 5.
- Fridl, J., Urbanc, M., Pipan, P. 2009: The importance of teachers' perception of space in education. *Acta geographica Slovenica* 49-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS49205>
- Geršič, M., Komac, B. 2014: Geografski opus Rudolfa Badjure. Geografski vestnik 86-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV86205>

2) za poglavja v monografijah ali članke v zbornikih:

- Lovrenčak, F. 1996: Pedogeografska regionalizacija Spodnjega Podravja s Prlekijo. Spodnje Podravje s Prlekijo, 17. zborovanje slovenskih geografov. Ljubljana.
- Mihevc, B. 1998: Slovenija na starejših zemljevidih. Geografski atlas Slovenije. Ljubljana.
- Hrvatini, M., Perko, D., Komac, B., Zorn, M. 2006: Slovenia. Soil Erosion in Europe. Chichester. DOI: <https://doi.org/10.1002/0470859202.ch25>
- Komac, B., Zorn, M. 2010: Statistično modeliranje plazovitosti v državnem merilu. Od razumevanja do upravljanja, Naravne nesreče 1. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789612545642>

3) za monografije:

- Natek, K., Natek, M. 1998: Slovenija, Geografska, zgodovinska, pravna, politična, ekonomska in kulturna podoba Slovenije. Ljubljana.
- Fridl, J., Kladnik, D., Perko, D., Orožen Adamič, M. (ur.) 1998: Geografski atlas Slovenije. Ljubljana.
- Perko, D., Orožen Adamič, M. (ur.) 1998: Slovenija – pokrajine in ljudje. Ljubljana.
- Oštir, K. 2006: Daljinsko zaznavanje. Ljubljana.
- Zorn, M., Komac, B. 2008: Zemeljski plazovi v Sloveniji. Georitem 8. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789612545505>

4) za elaborate, diplomska, magistrska, doktorska dela ipd.:

- Richter, D. 1998: Metamorfne kamnine v okolici Velikega Tinja. Diplomsko delo, Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru. Maribor.

• Šifrer, M. 1997: Površje v Sloveniji. Elaborat, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Ljubljana. V kolikor citirate vire brez avtorjev in kartografske vire, jih navedite takole:

- Popis prebivalstva, gospodinjstev, stanovanj in kmečkih gospodarstev v Republiki Sloveniji, 1991 – končni podatki. Zavod Republike Slovenije za statistiko. Ljubljana, 1993.
- Digitalni model višin 12,5. Geodetska uprava Republike Slovenije. Ljubljana, 2005.
- Državna topografska karta Republike Slovenije 1 : 25.000, list Brežice. Geodetska uprava Republike Slovenije. Ljubljana, 1998.
- Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Sv. Agata, list A02. Arhiv Republike Slovenije. Ljubljana, 1823–1869.
- Buser, S. 1986a: Osnovna geološka karta SFRJ 1 : 100.000, list Tolmin in Videm (Udine). Zvezni geološki zavod. Beograd.
- Buser, S. 1986b: Osnovna geološka karta SFRJ 1 : 100.000, tolmač lista Tolmin in Videm (Udine). Zvezni geološki zavod. Beograd.

Avtorji vse pogostejše citirajo vire z medmrežja. Če sta znana avtor in/ali naslov citirane enote, potem se jo navede takole (datum v oklepaju pomeni čas ogleda medmrežne strani):

- Vilhar, U. 2010: Fenološka opazovanja v okviru Intenzivnega spremljanja stanja gozdnih ekosistemov. Medmrežje: http://www.gozdis.si/impisi/delavnice/Fenoloska%20opazovanja_Vilhar.pdf (19. 2. 2010).
- eGradiva, 2010. Medmrežje: <http://www.egradiva.si/> (11. 2. 2010).

Če avtor ni poznan, se navede le:

- Medmrežje: <http://giam.zrc-sazu.si/> (22. 7. 2011).
- Če se navaja več enot z medmrežja, se doda še številko:
- Medmrežje 1: <http://giam.zrc-sazu.si/> (22. 7. 2011).
- Medmrežje 2: <http://zgs.zrc-sazu.si/> (22. 7. 2011).

Med besedilom se v prvem primeru navede avtorja, na primer (Vilhar 2010), v drugem primeru pa le medmrežje, na primer (Medmrežje 2).

Zakone se citira v naslednji obliki (ime zakona, številka uradnega lista, kraj izida), na primer:

- Zakon o kmetijskih zemljiščih. Uradni list Republike Slovenije 59/1996. Ljubljana.
- Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Uradni list Republike Slovenije 64/1994, 33/2000, 87/2001, 41/2004, 28/2006 in 51/2006. Ljubljana.

Če ima zakon dopolnitve, je treba navesti tudi te. Med besedilom se zakon navaja s celim imenom, če gre za krajše ime, ali pa z nekaj prvimi besedami in tremi pikami, če gre za daljše ime. Na primer (Zakon o kmetijskih zemljiščih 1996) ali (Zakon o varstvu ... 1994).

V poglavju *Viri in literatura* morajo biti navedena vsa dela, citirana v prispevku, ostalih, necitiranih del pa naj avtor ne navaja.

Avtorji naj upoštevajo tudi navodila za navajanje virov lastnika podatkov ali posrednika, če jih le-ta določa, a naj jih kar se da prilagodijo zahtevam revije. Primer: Geodetska uprava Republike Slovenije ima navodila za navajanje virov določena v dokumentu »Pogoji uporabe geodetskih podatkov« (http://e-prostor.gov.si/fileadmin/narocanje/pogoji_uporabe_podpisani.pdf).

Avtorji so v svojih člankih dolžni citirati sorodne, že objavljene članke v Geografskem vestniku.

6 Preglednice in slike v članku

Vse preglednice v članku so oštevilčene in imajo svoje naslove (uporaba funkcije za avtomatsko označevanje in oštevilčevanje ni dovoljena). Med številko in naslovom je dvopičje. Naslov konča pika. Primer:

- Preglednica 1: Število prebivalcev Ljubljane po posameznih popisih.
- Preglednica 2: Spreminjanje povprečne temperature zraka v Ljubljani (Velkavrh 2009).

Preglednice naj bodo oblikovane čim bolj preprosto, brez senčenj, z enotnimi obrobami, brez krajsanja besedil znotraj preglednice. Preglednice naj ne bodo preobsežne, tako da jih je mogoče postaviti

na eno stran in da so berljive. V preglednicah ne uporabljajte velikih začetnic, razen če to zahteva prapovpis (na primer zapis zemljepisnih ali lastnih imen).

Vse slike (fotografije, zemljevidi, grafi in podobno) v prispevku so oštevilčene enotno in imajo svoje naslove (uporaba funkcije za avtomatsko označevanje in oštevilčevanje ni dovoljena). Med številko in naslovom je dvopičje. Naslov konča pika. Primer:

- Slika 1: Rast števila prebivalcev Ljubljane po posameznih popisih.
- Slika 2: Izsek topografske karte v merilu 1 : 25.000, list Kranj.

Slike so lahko široke točno 134 mm (cela širina strani) ali 64 mm (pol širine, 1 stolpec), visoke pa največ 200 mm.

Zemljevidi naj bodo brez naslova, ker je naveden že v podnapisu. Za legendo zemljevida je treba uporabiti tip pisave Times New Roman velikosti 8 pik, za kolofon pa isto vrsto pisave velikosti 6 pik. V kolofonu naj so po vrsti od zgoraj navzdol navedeni: merilo (le grafično), avtor vsebine, kartograf, vir in ustanova oziroma nosilec avtorskih pravic. Pri izdelavi zemljevidov si lahko pomagata s predlogami in primerom pravilno oddanega zemljevida na medmrežni strani Geografskega vestnika: <http://zgs.zrc-sazu.si/gv>. Pri izbiri in določanju barv za slikovne priloge uporabite zapis CMYK in ne RGB oziroma drugih.

Slikovno gradivo (zemljevidi, sheme in podobno) naj bo v formatih .pdf, .ai ali .cdr, fotografije pa v formatih .tif ali .jpg.

Pri tistih zemljevidih in shemah, izdelanih s programom ArcGIS Desktop (ArcMap), kjer so poleg vektorskih slojev kot podlaga uporabljeni tudi rastrski sloji (na primer .tif reliefa, letalskega ali satelitskega posnetka in podobno), oddajte tri ločene datoteke. V prvi naj bodo samo vektorski sloji z izključeno morebitno prosojnostjo poligonov skupaj z legendo in kolofonom (izvoz v formatu .pdf ali .ai), v drugi samo rastrska podlaga (izvoz v formatu .tif), v tretji, kontrolni datoteki pa vektorski in rastrski sloji skupaj, tako kot naj bi bil videti končni zemljevid v reviji (izvoz v formatu .jpg). V kolikor kateri od slojev potrebuje prosojnost, navedite odstotek le-te ob oddaji članka.

Če uporabljate programe QGis ali ArcGis Pro oziroma podobne, zemljevide in sheme izvozite v format .pdf.

Pri zemljevidih in shemah, izdelanih v programih Gimb, Inkscape, CorelDraw ali Adobe Illustrator oziroma podobnih oddajte tri ločene datoteke; poleg originalnega zapisa (na primer .cdr za CorelDraw) dodajte še datoteko v formatu .pdf in datoteko, ki prikazuje, kako naj bo videti slika (format .jpg).

Grafi naj bodo izdelani s programoma Excel ali CorelDraw. Excelove datoteke morajo poleg izrisanega grafa vsebovati tudi preglednico z vsemi podatki za njegovo izdelavo.

Fotografije mora avtor oddati v digitalni rastrski obliki z ločljivostjo vsaj 120 pik na cm oziroma 300 pik na palec, najbolje v formatu .tif ali .jpg, kar pomeni približno 1600 pik na celo širino strani v reviji.

Slike, ki prikazujejo računalniški zaslon, morajo biti narejene pri največji možni ločljivosti zaslona (ločljivost uredimo v: *Nadzorna plošča\Vsi elementi nadzorne plošče\Zaslon\Ločljivost zaslona* oziroma *Control Panel\All Control Panel Items\Display\Screen Resolution*). Sliko se nato preprosto naredi s pritiskom tipke *print screen*, prilepi v izbran grafični program (na primer Slikar, *Paint*) in shrani kot .tif ali .jpg. Pri tem se slike ne sme povečati ali pomanjšati oziroma ji spremeniti ločljivosti. Po želji lahko uporabite tudi ustrezne programe za zajem zaslona in shranite sliko v zapisu .tif ali .jpg.

Za slikovne priloge, za katere avtor nima avtorskih pravic, mora avtor od lastnika avtorskih pravic pridobiti dovoljenje za objavo. Avtor naj ob podnapisu k fotografijam dopiše tudi avtorja slike, po potrebi pa tudi citat oziroma vir, ki je naveden kot enota v *Virih in literaturi*. Med besedilo v Wordovi datoteki avtor vpiše le naslov slike in po potrebi ime in priimek avtorja slike (fotografije), samo sliko pa odda v ločeni datoteki.

7 Ostali prispevki v reviji

Prispevki za rubrike *Književnost*, *Kronika*, *Zborovanja* in *Poročila* naj skupaj s presledki ne prese-gajo 8000 znakov. Prispevki so lahko opremljeni s slikami, ki imajo po potrebi lahko podnapise.

Pri predstavitvi publikacij morajo biti za naslovom prispevka navedeni naslednji podatki: kraj in leto izida, ime izdajatelja in založnika, število strani, po možnosti število zemljevidov, fotografij, slik, preglednic in podobnega ter obvezno še ISBN oziroma ISSN.

Pri dogodkih morajo biti za naslovom prispevka navedeni naslednji podatki: kraj, država in datum.

Člankom ob sedemdesetletnici ali smrti pomembnejših geografov je treba priložiti tudi njihovo foto-grafijo v digitalni obliki z ustrezno ločljivostjo.

Pri poročilih o delu naj naslovu prispevka sledi naslov ustanove in po možnosti naslov njene pred-stavitve na medmrežju.

8 Raziskovalni podatki

Avtorji morajo raziskovalne podatke, uporabljene v članku, objavljenem v reviji *Geografski vest-nik*, javno objaviti v priznanem spletnem repozitoriju in uredništvu posredovati povezavo.

Objava podatkov v repozitoriju mora jasno navajati, da so podatki del objavljenega članka. Pri upo-rabi podatkov je treba članek ustrezno citirati.

9 Sprejemanje člankov

Avtor naj prispevek odda zapisan s programom Word.

Wordov dokument naj avtor naslovi s svojim priimkom (na primer: novak.doc), slikovne priloge pa s priimkom in številko priloge, ki ustreza vrstnemu redu prilog med besedilom (na primer: novak01.tif, novak02.cdr, novak12.ai, novak17.xls). Slikovno gradivo ne sme biti vključeno v Wordovo datoteko.

Če ima avtor zaradi velikosti slikovnih prilog težave s pošiljanjem prispevka po elektronski pošti, naj se pravočasno obrne na uredništvo za dogovor o najprimernejšem načinu oddaje prispevka.

Avtorji člankov morajo priložiti preslikano (prepisano), izpolnjeno in podpisano Prijavnico. Prijavnica nadomešča spremni dopis in avtorsko pogodbo. Prijavnica je na voljo tudi na medmrežni strani Geografskega vestnika (<http://zgs.zrc-sazu.si/gv>).

Avtor z oddajo prispevka avtomatično potrjuje, da je seznanjen s pravili objave in da se z njimi v celoti strinja, vključno z delom, ki se nanaša na avtorske pravice.

Datum prejetja članka je v reviji objavljen za angleškim prevodom izvlečka in ključnih besed.

Avtor sam poskrbi za profesionalni prevod izvlečka, ključnih besed in povzetka svojega članka ter obvezno navede ime in priimek prevajalca.

Če avtor odda lektorirano besedilo, naj navede tudi ime in priimek lektorja. Če je besedilo jeziko-vno slabo, ga uredništvo lahko vrne avtorju, ki poskrbi za profesionalno lektoriranje svojega besedila.

Avtorji morajo za slikovne priloge, za katere nimajo avtorskih pravic, priložiti fotokopijo dovolje-nja za objavo, ki so ga pridobili od lastnika avtorskih pravic.

Avtorji naj prispevke oddajo prek sistema *Open Journal Systems* na spletni strani <http://ojs.zrc-sazu.si/gv>, ali pa jih pošiljajo na naslov urednika:

Matija Zorn

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Novi trg 2, 1000 Ljubljana

e-pošta: matija.zorn@zrc-sazu.si

telefon: (01) 470 63 48

PRIJAVNICA

Avtor

ime: _____

priimek: _____

naslov: _____

prijavljam prispevek z naslovom: _____

za objavo v reviji Geografski vestnik in potrujem, da se strinjam s pravili objavljanja v reviji Geografski vestnik, ki so navedena v Navodilih avtorjem za pripravo prispevkov v zadnjem natisnjemem Geografskem vestniku.

Datum: _____

Podpis: _____

OBRAZEC ZA RECENZIJO ČLANKOV V GEOGRAFSKEM VESTNIKU

1. Naslov članka: _____

2. Ocena članka:

Ali je naslov članka dovolj jasen?	ne	delno	da
Ali naslov članka ustrezno odraža vsebino članka?	ne	delno	da
Ali izvleček članka ustrezno odraža vsebino članka?	ne	delno	da
Ali so ključne besede članka ustrezno izbrane?	ne	delno	da
Ali uvodno poglavje članka jasno predstavi cilje raziskave?	ne	delno	da
Ali so metode dela v članku predstavljene dovolj natančno?	ne	delno	da
Kakšna je raven novosti metod raziskave?	nizka	srednja	visoka
Ali sklepno poglavje članka jasno predstavi rezultate raziskave?	ne	delno	da
Kakšna je raven novosti rezultatov raziskave?	nizka	srednja	visoka
Ali povzetek članka, ki bo preveden, ustrezno povzema vsebino članka?	ne	delno	da
Kakšna je raven jasnosti besedila članka?	nizka	srednja	visoka
Ali je seznam citiranih enot v članku ustrezen?	ne	delno	da
Katere preglednice v članku niso nujne?	številka: _____		
Katere slike v članku niso nujne?	številka: _____		

3. Sklepna ocena:

Članek ni primeren za objavo	☐
Članek je primeren za objavo z večjimi popravki	☐
Članek je primeren za objavo z manjšimi popravki	☐
Članek je primeren za objavo brez popravkov	☐

4. Rubrika in COBISS oznaka:

Najprimernejša rubrika za članek je:	Razprave	Razgledi	Metode	Polemike
Najprimernejša COBISS oznaka za članek je:	1.01 (izvirni znanstveni)			
	1.02 (pregledni znanstveni)			
	1.03 (drugi znanstveni)			
	1.04 (strokovni)			

5. Krajše opombe ocenjevalca:

6. Priloga z opombami ocenjevalca za popravke članka: ne da

7. Datum ocene: _____

8. Podpis ocenjevalca: _____

Če avtor odda prispevek prek sistema *Open Journal Systems*, naj pred oddajo članka prebere tudi navodila na medmrežni strani <http://ojs.zrc-sazu.si/gv>, kjer je poleg splošnih oblikovnih navodil zapisano tudi, kako zagotoviti anonimnost pri recenzentskem postopku ter kako oblikovati članek, da bo ustrezal zahtevam sistema *Open Journal Systems*. Avtorji naj bodo pri oddaji prek sistem *Open Journal Systems* pozorni, saj v Wordovi datoteki ne smejo zapisati svojih imen in naslovov. Izvleček, ključne besede ter viri in literatura se oddajo tudi v posebna polja ob oddaji članka.

10 Recenziranje člankov

Članki za rubrike *Razprave*, *Razgledi*, *Metode* in *Polemike* se recenzirajo. Recenzentski postopek je anonimen. Recenzijo opravijo ustrezni strokovnjaki, članke v rubriki *Polemike* pa tudi izbrani člani uredniškega odbora. Recenzent prejme članek brez navedbe avtorja članka, avtor članka pa prejme recenzijo brez navedbe recenzenta. Če recenzija ne zahteva popravkov ali dopolnitve članka, se avtorju članka recenzij ne pošlje. Uredništvo lahko na predlog urednika ali recenzenta zavrne objavo prispevka.

11 Avtorske pravice

Za avtorsko delo, poslano za objavo v Geografski vestnik, vse moralne avtorske pravice pripadajo avtorju, materialne avtorske pravice reproduciranja in distribuiranja v Republiki Sloveniji in v drugih državah pa avtor brezplačno, enkrat za vselej, za vse primere, za neomejene naklade in za vse analogne in digitalne medije neizključno prenese na izdajateljico.

Če avtorsko delo ni v skladu z navodili za objavo, avtor dovoljuje izdajateljici, da avtorsko delo po svoji presoji ustrezno prilagodi.

Izdajateljica poskrbi, da se vsi prispevki s pozitivno recenzijo, če so zagotovljena sredstva za tisk, objavijo v Geografskem vestniku, praviloma v skladu z vrstnim redom prispetja prispevkov in v skladu z enakomerno razporeditvijo prispevkov po rubrikah. Naročeni prispevki se lahko objavijo ne glede na datum prispetja.

Članki v reviji Geografski vestnik niso honorirani.

Avtorju pripada 1 brezplačen izvod publikacije.

12 Naročanje

Geografski vestnik lahko naročite pri upravniku revije. Pisno naročilo mora vsebovati izjavo o naročanju revije do pisnega preklica ter podatke o imenu in naslovu naročnika, za pravne osebe pa tudi podatek o identifikacijski številki za DDV.

Naslov upravnika:

Jure Tičar

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Novi trg 2

1000 Ljubljana

e-pošta: jure.ticar@zrc-sazu.si

telefon: (01) 470 65 58

INSTRUCTIONS TO AUTHORS FOR THE PREPARATION OF ARTICLES FOR *GEOGRAFSKI VESTNIK* (GEOGRAPHICAL BULLETIN)

(translated by DEKS, d. o. o.)

1 Introduction

The following instructions for preparing English-language submissions for *Geografski vestnik* are based on the requirements of the Slovenian Ministry of Education, Science and Sport, the Slovenian Research Agency, the Rules of Procedure for Journal Editorship, and decisions by the editorial board of *Geografski vestnik*.

2 Journal orientation

Geografski vestnik is the research journal of the Association of Slovenian Geographers. It is dedicated to presenting research findings in all areas of geography and related disciplines. It has been published since 1925. Since 2000 it has been issued twice a year in print format and electronically on the Internet (<http://zgs.zrc-sazu.si/en-us/publications/geographicalbulletin.aspx>; <http://ojs.zrc-sazu.si/gv>).

The first and main part of the journal contains articles organized into four sections. These are *Papers*, which includes lengthier, primarily research articles, *Reviews*, which includes shorter, generally survey articles, *Methods*, which includes articles clearly oriented toward presenting research methods and techniques, and *Polemics*, with articles about viewpoints on geography.

The second part of the journal contains informative articles organized into four sections: *Literature*, *Chronicle*, *Meetings*, and *Reports*. The *Literature* section presents Slovenian books, followed by Slovenian journals, and then foreign books and journals. In *Chronicle* and *Meetings*, the material is presented chronologically. The *Reports* section first presents the work of geographical institutions in alphabetical order (by name), followed by other reports. The »Instructions to authors for the preparation of articles for *Geografski vestnik* (Geographical Bulletin)« appear at the end of the journal.

3 Parts of an article

Articles must contain the following parts:

- The main title of the article;
- The author's suggestion for the section (the author should state which section – *Papers*, *Reviews*, *Methods*, or *Polemics* – the article is intended for);
- The author's full name;
- The author's degree, if he or she has one (e.g., PhD, MA, etc.);
- The author's mailing address, giving the institution name in full and without abbreviations (e.g., Indiana University, Department of Geography, Student Building 120, 701 E. Kirkwood Avenue, Bloomington, IN 47405-7100 USA);
- The author's e-mail address and ORCID;
- A one-paragraph abstract (up to 800 characters including spaces);
- Key words (up to eight);
- A Slovenian title (a Slovenian translation of the article title);
- A Slovenian abstract (a Slovenian translation of the article abstract);
- A Slovenian key words (a Slovenian translation of the article key words);

- The article (up to 30,000 characters with spaces (without references and summary) for *Papers*, or up to 20,000 characters with spaces for *Reviews*, *Methods*, or *Polemics*);
- A Slovenian summary (4,000–8,000 characters with spaces, and the name of the Slovenian translator);
- Figures.

The sections of the article should be numbered using Arabic numerals (e.g., 1 Introduction, 2 Methodology, 3 Terminology). Articles must be divided into sections, and only exceptionally into subsections. The article should have sections titled »Introduction« and »Conclusion.« The last section must be »References.«

4 Text

Titles of articles should be as brief as possible.

The electronic version of the text should be completely plain, without any kind of special formatting, without full justification, without hyphenation, underlining, and so on. Only **bold** and *italic* should be used to mark text. Italic text is reserved for words in foreign languages (e.g., Latin, etc.). The entire text should use sentence-style capitalization without unnecessary abbreviations and acronyms. Use Times New Roman, font size 10. Line spacing must be set to single.

Footnotes and endnotes are not permitted.

For numbers greater than 999, use a comma to separate thousands, millions, etc. (e.g., 5,284).

Write the scale of maps with a colon with no space on either side (e.g., 1 : 100,000).

A space should stand between numbers and units (e.g., 125 m, 15 °C), but not between numbers and exponents, index numbers, or percentages (e.g., 12³, km², a₅, 33.4%).

Signs for mathematical operations are written with spaces on either side, except for parentheses; for example, $p = a + c \cdot b - (a + c : b)$.

More complicated formulas and so on must be written using the equation editor in Word.

Table: The most important formatting elements for Geografski vestnik.

Paper size	B5
Print space width	134 mm
Print space height with headers and footers	200 mm
Print space height without headers and footers	188 mm
Column width	64 mm
Column spacing	6 mm
Width vs. height ratio of print space with headers and footers	1 : 1.5
Maximum lines per page	49
Maximum characters per line	100
Maximum columns per page	2
Average characters per page	4,000

5 Citing sources

For in-text citations, cite the author's last name, the year of publication, and the pagination as necessary. Multiple citations are separated by a semicolon and ordered by year, and page numbers are separated from the author and year by a comma; for example, (Melik 1955, 11) or (Melik, Ilešič and Vrišer 1963, 12; Kokole 1974, 7–8). If a cited work has more than three authors, only the first author is cited; for example, (Melik et al. 1956, 217).

Works in the »References« section should be alphabetized by authors' last names, and works by the same author ordered by year. If the list contains multiple works by the same author with the same year, a letter is added to the year (e.g., 1999a; 1999b). Each work cited is arranged into three »sentences« following Slovenian rules. The first »sentence« starts with the author's name and the year of publication (if there is more than one author, they are separated by a comma; a comma also separates the last name of an author and the initial of his or her first name, and there is no comma between the author's initial and the year) followed by a colon and the article title and any subtitle (separated by a comma). If the work cited is an article, the second »sentence« contains the name of the publication that it appears in, and, if the cited unit is a separate book in a series, the second »sentence« states the name of the series. If the work cited is an independent book, there is no second »sentence.« The publisher, press, and pagination are not cited. If the work is unpublished, the second »sentence« states the type of work (e.g., report, bachelor's thesis, master's thesis, doctoral dissertation), followed by a comma and the name of the institution where the work is held. In the third »sentence« the place of publication is given for published works, and the place the work is held for unpublished works. Places are not cited for articles. When citing works with a DOI (Digital Object Identifier) it is also necessary to add the DOI number at the end. DOI numbers are assigned to individual periodical articles and to chapters in books. The DOI number can be found in the articles and books themselves or at the website <http://www.crossref.org/guestquery>. The DOI must be written as follows: DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS49205> (see the example below).

Some examples:

1) Journal articles:

- Williams, C. H. 1999: The communal defence of threatened environments and identities. *Geografski vestnik* 71.
- Fridl, J., Urbanc, M., Pipan, P. 2009: The importance of teachers' perception of space in education. *Acta geographica Slovenica* 49-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS49205>
- Geršič, M., Komac, B. 2014: The complete geographical works of Rudolf Badjura. *Geografski vestnik* 86-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/GV86205>

2) Chapters in books:

- Hrvatin, M., Perko, D., Komac, B., Zorn, M. 2006: Slovenia. Soil Erosion in Europe. Chichester. DOI: <https://doi.org/10.1002/0470859202.ch25>
- Zorn, M. 2011: Soil erosion of flysch soil on different land use under submediterranean climate. *Soil Erosion: Causes, Processes and Effects*. New York.

3) Books:

- Natek, K. 2001: *Discover Slovenia*. Ljubljana
- Zupan Hajna, N. 2003: *Incomplete Solution: Weathering of Cave Walls and the Production, Transport and Deposition of Carbonate Fines*. Ljubljana.
- Zorn, M., Komac, B. 2008: *Landslides in Slovenia*. *Georitem* 8. Ljubljana. DOI: <https://doi.org/10.3986/9789612545505>

4) Reports, theses and dissertations, etc.:

- Richter, D. 1998: *Metamorphic Rocks in the Surrounding of Veliko Tinje*. Bachelor's thesis, Faculty of education, University of Maribor. Maribor.
- Šifrer, M. 1997: *Relief in Slovenia*. Report, Anton Melik Geographical Institute ZRC SAZU. Ljubljana.

Sources without authors and cartographic sources must be cited in the following form:

- Census of population, households, dwellings and agricultural holdings in Slovenia 1991 – final data. Institute of statistics of the Republic of Slovenia. Ljubljana, 1993.
- Digital Elevation Model 12,5. Surveying and mapping authority of the Republic of Slovenia. Ljubljana, 2005.
- National Topographic Map of the Republic of Slovenia 1 : 25,000, sheet Brežice. Surveying and mapping authority of the Republic of Slovenia. Ljubljana, 1998.

- Der franzsiszeische Kataster für Krain, cadastral municipality St. Agtha, sheet A02. Archives of the Republic of Slovenia. Ljubljana, 1823–1869.
- Buser, S. 1986a: Basic geological map of SFRY 1 : 100,000, sheet Tolmin and Videm (Udine). Federal geological survey. Beograd.
- Buser, S. 1986b: Basic geological map of SFRY 1 : 100,000, interpreter of sheet Tolmin and Videm (Udine). Federal geological survey. Beograd.

Authors are increasingly citing Internet sources. If the author and title of a cited work are known, cite them like this (the date in parentheses refers to the date the webpage was viewed):

- Vilhar, U. 2010: Phenological Observation in the Framework of Intensive Monitoring of Forest Ecosystems. Internet: http://www.gozdis.si/impsi/delavnice/Fenoloska%20opazovanja_Vilhar.pdf (19. 2. 2010).
- eLearning, 2012. Internet: <http://www.elearningeuropa.info> (22. 11. 2012).

If the author is unknown, cite only:

- Internet: <http://giam.zrc-sazu.si/> (22. 7. 2011).

If citing more than one work from the Internet, add a number:

- Internet 1: <http://giam.zrc-sazu.si/> (22. 7. 2011).
- Internet 2: <http://zgs.zrc-sazu.si/> (22. 7. 2011).

In the text itself, cite the author when known; for example, (Vilhar 2010). When the author is unknown, cite »Internet« only; for example, (Internet 2).

Cite legislation in the following format (name of legislation, name of publication, place of publication); for example:

- Agricultural Land Act. Official Gazette of the Republic of Slovenia 59/1996. Ljubljana.
- Act on Protection against Natural and Other Disasters. Official Gazette of the Republic of Slovenia 64/1994, 33/2000, 87/2001, 41/2004, 28/2006, 51/2006. Ljubljana.

If legislation has been amended, this must also be cited. Cite the legislation in the text with its full title if it is short or with the first few words and an ellipsis if it is long; for example, (Agricultural Land Act 1996) or (Act on Protection ... 1994).

The »References« section must include all works cited in the article, and other works not cited should not be included.

Authors should also take into account the instructions for citing sources if the owners or transmitters of these define them; for example, the Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia has its instructions for citing sources defined in the document »Pogoji uporabe geodetskih podatkov« (http://e-prostor.gov.si/fileadmin/narocanje/pogoji_uporabe_podpisani.pdf).

The authors are obliged to cite similar, already published articles in the *Geografski vestnik*.

6 Tables and figures

All tables in the article must be numbered and have titles (do not use automatic numbering). Place a colon after the number and a period after the title; for example:

- Table 1: Population of Ljubljana according to various censuses.
- Table 2: Variation in average air temperature in Ljubljana (Velkavrh 2009).

Tables should be formatted as simply as possible, without shading, using only one border style, and without abbreviations within the table. Tables should not be excessively large; they should fit on one page and be easy to read.

All figures (photos, maps, graphs, etc.) in the article must be numbered the same way and have titles (do not use automatic numbering). Place a colon after the number and a period after the title; for example:

- Figure 1: Population growth in Ljubljana according to various censuses.
- Figure 2: Detail of 1 : 25,000 topographic map, Kranj sheet.

Figures may be 134 mm wide (full page width) or 64 mm (half width, one column), and no more than 200 mm high.

Maps should not have titles because the title already appears in the caption. Map legends should use Times New Roman, font size 8, and map colophons should use Times New Roman, font size 6. The map colophon should state the following (top to bottom): scale (graphically or, exceptionally, in prose), designer, cartographer, source, and institution or copyright holder. When creating maps, follow the examples available on the *Geografski vestnik* website (<http://zgs.zrc-sazu.si/en-us/publications/geographicalbulletin.aspx>).

When selecting and defining colors for figures, use the CMYK color model (not RGB or any other). Figures should be submitted in .pdf, .ai or .cdr format; however, photographs should be submitted in .jpg or .tif format.

For maps produced using the ArcGIS Desktop (ArcMap) program, where vector layers are used along with raster layers as a base, submit two separate files. The first one should contain vector layers without any transparency (in .pdf or .ai format), and the second one should contain the raster base (in .tif format). Both files should be accompanied by a .jpg file showing how the map will look with all the layers. When submitting the article, state what any transparency levels should be.

If using QGIS, ArcGIS Pro or similar programs maps should be exported as a .pdf file.

Submit figures produced using Gimp, Inkscape, CorelDRAW or Adobe Illustrator or similar in the original file format (e.g., .cdr for CorelDraw) and a .pdf file accompanied by a .jpg file showing how the figure should appear.

Graphs should be created using Excel or CorelDraw. In addition to the graph, Excel files must also contain a table with all of the data used to produce it.

Photos and other figures must be submitted in digital raster format with a resolution of at least 120 pixels per cm or 300 pixels per inch, preferably in .tif or .jpg format, which is approximately 1,600 pixels for the entire page width in the journal.

The images showing the computer screen must be created at the highest screen resolution possible (set the resolution Control Panel\All Control Panel Items\Display\Screen Resolution). An image can then simply be created by pressing the print screen button, pasting it into a graphics program of your choice (e.g., Paint), and saving it as a .tif or .jpg. The image cannot be enlarged or reduced during this process; the same applies for the image resolution. If you wish, you can also use another program for screen captures and save the image in .tif or .jpg format.

For figures that the author does not hold copyright to, the author must obtain permission for publication from the copyright holder. Alongside the photo captions the author should also include the name of the photographer and, as necessary, also a citation or source included in the »References« section. In the text itself (Word file) only the title of the figure should be given and, as necessary, the full name of the photographer; the figure itself should be submitted in a separate file.

7 Other journal articles

Articles in the *Literature*, *Chronicle*, *Meetings*, and *Reports* sections should not exceed 8,000 characters including spaces. These articles may include figures, which may have captions as necessary.

For publication notices, the title of the article must be followed by the place and year of publication, the name of the publisher, the number of pages, and (as applicable) the number of maps, figures, tables, and so on, as well as the ISBN or ISSN.

For events, the title of the article must be followed by the place, country, and date.

Articles about the seventieth birthdays or deaths of prominent geographers should be accompanied by photographs of the person in digital format with suitable resolution.

For reports on work, the title of the article should be followed by the name of the institution and, if possible, its website address.

8 Research data

Authors have to make the research data used in the article published in *Geografski vestnik* publicly available in a recognized online repository and provide the editorial office with a link.

The publication of the data in the repository must indicate that the data are part of the published article. The article must be properly cited when using the data.

9 Accepting articles

Authors should submit articles written in Word.

Word documents should be saved under the author's surname (e.g., smith.doc) and enclosed figures with the surname and number of the enclosure matching the sequential order in the text (e.g., smith01.tif, smith02.cdr, smith12.ai, smith17.xls). Figures must not be included in a Word file.

If authors have trouble submitting an article electronically because of the size of the attached figures, they should consult the editorship in a timely manner to agree on the best way to submit the article.

Authors of articles must enclose a copied, completed, and signed Submission Form. The Submission Form fulfills the function of a cover letter and copyright agreement. The Submission Form is also available on the *Geografski vestnik* website (<http://zgs.zrc-sazu.si/en-us/publications/geographicalbulletin.aspx>).

By submitting an article, authors automatically confirm that they are familiar with the rules of publication and that they fully agree with them, including the part relating to copyright.

The date the article is received is published in the journal after the Slovenian abstract and key words.

Authors themselves are responsible for arranging professional translations of the abstracts, key words, and summaries of their articles, and they must provide the full name of the translator.

Authors that submit copyedited texts must provide the full name of the copyeditor. If the language of the submission is poor, the editorship can return it to the author, who must arrange for the text to be professionally copyedited.

Authors must enclose a photocopy of permission for publication from the copyright holder for figures that they themselves do not own copyright to.

Authors should submit articles via Open Journal Systems on web page <http://ojs.zrc-sazu.si/gv>, or send them to the editor's address:

Matija Zorn

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Novi trg 2

1000 Ljubljana, Slovenia

E-mail: matija.zorn@zrc-sazu.si

Phone: +386 1 470 63 48

Please read guidelines published at <http://ojs.zrc-sazu.si/gv> if you are submitting your article using Open Journal Systems. Those guidelines will inform you about general rules and how to ensure a blind review of your article. In the case of submitting an article with Open Journal Systems author names must be omitted from the Word file. Abstract, key words and references must be submitted also to particular text boxes which are part of submission process.

10 Reviewing articles

Articles for the *Papers*, *Reviews*, *Methods*, and *Polemics* sections are reviewed. The review process is anonymous. Reviews are provided by qualified experts; only articles in the *Polemics* section are reviewed also by selected members of the editorial board. The reviewer receives an article without knowing who

REGISTRATION FORM

Author

first name: _____

last name: _____

address: _____

I am submitting the article titled: _____

for publication in *Geografski vestnik* and confirm that I will abide by the rules of publication in *Geografski vestnik* as given in the Instructions to authors for the preparation of articles in the last printed issue of *Geografski vestnik*.

Date: _____

Signature: _____

the author is, and the author receives the review without being told who the reviewer is. If the review does not require any corrections or additions to the article, the review is not sent to the author. The editorship may reject an article based on the opinion of the editor or a reviewer.

11 Copyright

All moral rights are retained by the author for copyright work submitted for publication in *Geografski vestnik*. The author transfers all material rights to reproduction and distribution in Slovenia and in other countries to the publisher free of charge, without time limit, for all cases, for unlimited numbers of copies, and for all analog and digital media without exception.

If the article is not in line with the instructions for publication, the author shall permit the publisher to adapt the article accordingly.

The publisher shall ensure that, given sufficient funds for printing, all positively reviewed articles shall be published in *Geografski vestnik*, generally in the sequence in which they are received and in line with the balanced distribution of articles by section. Commissioned articles may be published at any time regardless of the date they are received.

No authorship fee is paid for articles in *Geografski vestnik*.

Authors are entitled to one free copy of the publication.

12 Subscription

Geografski vestnik can be ordered from the journal manager editor. Written subscription requests must state that the journal subscription is valid until written cancellation and contain the name and address of the subscriber; subscribing legal entities must provide their VAT identification number.

Journal managing editor's address:

Jure Tičar

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

Novi trg 2

1000 Ljubljana

E-mail: jure.ticar@zrc-sazu.si

Phone: +386 1 470 65 58

Jani Kozina,
Rok Ciglič,
Primož Gašperič,
Mimi Urbanc

RAZPRAVE – PAPERS

Slovenija kot privlačna destinacija za snemanje tujih filmov?	
Primer indijske filmske industrije	9
<i>Slovenia as an attractive destination for foreign film shooting?</i>	
<i>The case of the Indian film industry</i>	27

Primož Pipan

RAZGLEDI – REVIEWS

Stanko Pelc,
Matija Jenko

<i>Solar salterns – salt-making areas and natural habitats</i>	29
Morske soline – prostor solinarstva in naravni habitat	50
O marginalnosti Kozjanskega na primeru občin Dobje in Kozje	61
<i>On the marginality of Kozjansko Region: The case study of the</i>	
<i>Municipalities Dobje and Kozje</i>	87

KNJIŽEVNOST – LITERATURE	89
--------------------------	----

KRONIKA – CHRONICLE	95
---------------------	----

ZBOROVANJA – MEETINGS	117
-----------------------	-----

POROČILA – REPORTS	135
--------------------	-----

NAVODILA – INSTRUCTIONS	143
-------------------------	-----

ISSN 0350-3895

9 770350 389506